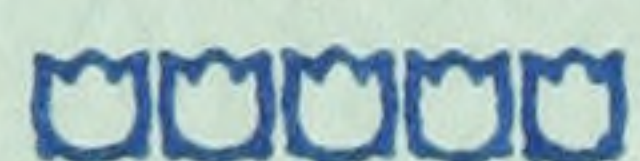

Kiss József

Földreform és agrárfejlődés

Jászfényszarun

1945 - 1948

Jászfényszarui telepések Dunántúlon

1946 - 1950

1989

KISS JÓZSEF

FÖLDREFORM ÉS AGRÁRFEJLŐDÉS
JÁSZFÉNYSZARUN

1945-1948

JÁSZFÉNYSZARUI TELEPESEK DUNÁNTÚLON

1946-1950

1989

Lektorálta: DR. VADÁSZ ISTVÁN
SZURMAY ERNŐ

Szerkesztette: SZURMAY ERNŐ

Készült a Jászfényszarui Nagyközségi Közös Tanács VB.
anyagi támogatásával a Verseghy Ferenc Megyei
Könyvtár sokszorosító műhelyében A/5 nagyságban
400 példányban. Ny.sz.: 71/1989.

Felelős kiadó: Csikós Ferenc

Felelős vezető: dr. Horváth Károly

Szolnok, 1989. október hó.

ELŐSZÓ

Kiss József nyugalmazott pedagógus, Jászfényszaru szülötte, élete során gyűjtötte a községünk helytörténetével kapcsolatos dokumentumokat, tárgyi emlékeket. Többször írt e témában megyei szinten is elismert tanulmányokat. Ez indokolja tanácsunk döntését, hogy legutóbbi két díjnyertes pályázatát egy kötetben kiadjuk. Jászfényszaruról ezidáig könyv alakban még nem jelent meg alkotás. Tudomásunk és a lektori munkát végzők véleménye szerint hazánkban sem publikáltak ilyen témakörű és helyhez kötődő tanulmányt. Biztosak vagyunk abban, hogy a szerző minden kedves olvasót segíteni fog a felszabadulás utáni időszak e részének jobb, eredeti módon feldolgozott megismerésében.

A két tanulmány igen alaposan tárgyalja a földosztás és az önkéntes "kitelepülés" jászfényszarui eseményeit. A politikai küzdelmekkel a háttérben elevednek meg a földreform jászfényszarui eseményei, a nagyközség akkori társadalmi-politikai-gazdasági változásai. A szerző érdeme, hogy közelmúltunk történelmének olyan, ezrek sorsát meghatározó vagy jelentősen befolyásoló epizódjait tárta fel, amelyekből eddig keveset ismerhettünk.

Széles szakirodalmi tájékozódása, a fellelhető írásos dokumentumok szorgos összegyűjtése, a munka megírása idején még élő résztvevők emlékezéseinek a jövő számára történő megőrzése elismerést érdemel. A dolgozatban összefoglalt rendkívül gazdag dokumentumanyag elsősorban Jászfényszaru helytörténetének képezi szerves részét, de a munka minden bizonnyal egész népünk mélyebb önismeretéhez is hozzájárul.

A dolgozatok figyelemre méltó részei a visszaemlékezések, amelyekben a hajdani telepesek az új élet kezdésének nehézségeiről vallanak. Szavaik mögül negyvenegynéhány év távolából is tragédiák, emberfeletti küzdelmek, súlyos konfliktusok érezhetők, de találkozunk az emberi szolidaritásnak a különböző nemzetiségűek közötti feszült és ellentmondásokkal terhelt politikai viszonyok során is megnyilvánuló, torokszorítóan szép példáival is.

Tisztelettel adózunk a szerzőnek, aki Jászfényszaru szeretetétől áthatva dolgozta fel községünk történetének fehér foltjait.

Ezekkel a gondolatokkal ajánlja minden kedves olvasójának e dolgozatokat a kiadó, a Jászfényszarui Tanács Végrehajtó Bizottsága nevében

Csikós Ferenc
általános elnökhelyettes

BEVEZETŐ

A századforduló előtt a jászfényszarui szegényparasztság nem tudott kapcsolatot kialakítani a munkások harcait irányító szervezetekkel. Ebből az elszigeteltségből csak 1902 után került ki a község. Az első világháború okozta nyomor, a fehérterror, a fasizmus kegyetlenkedése, s egy újabb világégés borzalmai egyre fokozták a fényszarui szegényparasztságok elkeseredését.

1944 őszén - a régi mozgalmi múltra épülve - megindult a községben a szervezkedés. A tizenkilencesek kapcsolatot kerestek és találtak egymással az elnyomás legdrámaibb heteiben. Hivatalosan még nem jött létre a kommunista párt, de törvényen kívül már működött.(1) A felszabadulást követő harmadik napon - 1944. november 19-én - széles körben folytatódott a kommunista párt szervezése. Vizsolay János kéményseprőmester különösen bátor, harcias, olykor kíméletlen, de mindig haladó forradalmiságát követték a többiek is, s ez megmutatkozott a földosztás forradalmiságában is.

Jászfényszaruban 1945. április 4-én kezdődött a föld kiosztása. A parasztmérnököknek nem volt szükségük hónapokra. Három hét alatt, április 24-ére végeztek a nagybirtok felosztásával.

A felszabadulás, majd a földosztás megsemmisítette a félféudális nagybirtok-rendszert, egyben lehetővé tette a termelőerők továbbfejlődését. Megszűnt a parasztság létbizonytalansága. Kétségtelen, a fejlődés lassú volt. Az újbirtokosok nem rendelkeztek megfelelő igaerővel, állatállománnyal. Kénytelenek voltak a nagygazdákhöz fordulni termelőeszközökért. Cserébe munkaerejüket adták.

Bár a széles paraszti tömegek helyzete sokat javult, életszínvonaluk emelkedett, de az árutermelés nem nőtt. Sokan - főleg a nagycsaládok - az önellátás szintjén sem termeltek.

A földosztás után változatlanul föld nélkül maradt az országban 283.000 agrárkereső, azaz az összes kereső agrárnépesség mintegy 13

százaléka.(2) A jászfényszarui nincstelenek aránya ennél sokkal rosszabb volt: 21,5 %.(3)

1944 őszén Magyarország is a hadműveletek színtere lett. Ahonnan a szovjet hadsereg elűzte az ellenséget, ott kezdetét vehette az új élet.

1945 tavasza kivételes történelmi pillanat volt a földkérdés radikális megoldása szempontjából. Az egész elnyomó hatalmi apparátus a porban hevert. Az igazgatással együtt széthullott a régi központi hatalom. Maguk a nagybirtokosok is elmenekültek. A történelmi helyzet a parasztság szempontjából rendkívül kedvező volt.

A község felszabadulását követően megindult a demokratikus erők gyülekezése. A Tanácsköztársaság régi harcosai - az egykori vöröskatonák, vörösőrök, illegális kommunisták, a földmunkások legharcosabb tagjai - felkészülten vártak a lehetőségre.

I. FEJEZET

FÖLDREFORM ÉS AGRÁRFEJLŐDÉS JÁSZFÉNYSZARUN

1945-1948

I. A KÖZBIZTONSÁG ÉRDEKÉBEN

1. A polgárőrség és a rendőrség megszervezése

A harcoló hadsereg és a polgári lakosság érdeke egyaránt megkívánta, hogy minél előbb legyen Jászfényszarunak megbízható helyi vezetése, hiszen nem mindennapi feladatok vártak megoldásra. Gondoskodni kellett a polgári lakosság élet- és vagyonbiztonságáról, élelmezéséről, egészségügyi ellátásáról. E feladatok végrehajtása érdekében a helyi szovjet katonai parancsnok: Geralovics Vaszilov (4) elrendelte, és támogatta a helyi közigazgatás megszervezését, működésének elindítását. A "városparancsnok" úgy intézkedett, hogy a régi közigazgatási dolgozók maradjanak a helyükön. Ne származhasson ebből rosszindulatú politikai félremagyarázás.(5) A községi közigazgatási hivatal - az előljáróság - december harmadik hetében már működött. A Szolnok Megyei Levéltárban megtalált legkorábbi ügyirat december 26-i keltezésű.(6) Geralovics Vaszilov (7) segítsége kiterjedt az élet legfontosabb területeire: a közrend biztosítására, a termelés beindítására, hogy kinyissanak az üzletek, kezdődjön meg a tanítás, misézzen a pap. Az orvos mellé katonát adott.

A polgárőrség megalakulása

A szovjet városparancsnok a polgárőrség vezetőit 1944. november 22-én jelölte ki. A polgárőrség parancsnoka Kőnig György lett. Ekkor 34 polgárőr teljesített szolgálatot, közülük 14 kispárti vagy azzal rokonszenvező személy volt.(8) 1945. március 12-én: kommunista 18, parasztpárti 7, pártonkívüli 9 fő.(9) "Helyben felállították a polgárőrséget, és annak parancsnokául kinevezte önmagát a 23 éves ... Kőnig György, aki egyben teljes hatalommal intézkedik és rendelkezik a régi előljárósággal..."(10) Polgárőrök voltak 1944 decemberében: Kőnig György parancsnok, ifj. Girtler István pk.helyettes, Dányi Mihály, Salamon Endre, Kiss László, Tóth Sándor, Palócz Pál, Pekár István, Búzás László, Poschpish István, Dányi János, Cserháti József, Marton Gyula, Dobák János, Wágner Miklós, Boros János, Girtler Kálmán, Barna Nándor, Guthmann István, Virág Sándor csendőr, Folyó Sándor, Rékasi Vendel,

Palócz Sándor, Johancsik Ferdinánd, Basa János, Budai Imre, Harangozó János Székhalom, Nagy András, Budai József.

"A polgárőrök közül Harangozó János teljesített szolgálatot. Több tanyasít maga mellé vett segítségnek. Ha a tanyáról a faluba akartunk hozni valamit - takarmányt, élelmet, élő állatot -, adtak mellénk polgárőröket."(11) Marton Gyula emlékezése szerint a szovjet városparancsnok a polgárőrséget decemberben felfegyverezte. A SZML-ban talált ügyirat szerint 1945. február 24-én kaptak fegyvert. Az őrszolgálat a csendőrség szolgálati rendje szerint történt. A polgárőrség kettős feladatot teljesített: biztosította a demokratikus államrendet és védelmet nyújtott a közönséges bűncselekmények ellen. Az első napokban, hetekben főleg a második funkció került előtérbe. A demokratikus rendőrség is ideiglenesen a polgárőrségből szerveződött. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945. április 23-án közzétette 1 700/1945.sz. rendeletét, amely feloszlatta a csendőrséget, s elrendelte a demokratikus államrendőrség felállítását.(12) A helyi Nemzeti Bizottság a polgárőrség tagjai közül választotta ki azt a 11 személyt, akit arra legalkalmasabbnak ítélt. A jászfényszarui rendőrbiztosság őrszemélyzete 1945. május 14-én az alábbiakból tevődött össze: Kőnig György rp., ifj. Girtler István, Dányi Mihály, Salamon Endre, Kiss László, Tóth Sándor, Palócz Pál, Pekár István, Búzás László, Poschpish István.(13)

II. A DEMOKRATIKUS ÁTALAKULÁS KEZDETE

1: Az új élet indulása

1944-ben az ország fokozatosan felszabaduló területein új módon, új szervezésben, új emberekkel indult meg az állami élet. A jászfényszarui vezetők közül nem menekült el senki, bár többen számíthattak szigorú számonkérésre. Új demokratikus szervek az államigazgatás területén egyelőre nem jöttek létre. A községi képviselőtestület nem működött. Az előljáróság - a községi tisztviselők testülete - december harmadik hetében újból megkezdte hivatali munkáját. Közvetlenül a felszabadulás után elsőnek a kommunisták eszméltek. A 19-es párttagok, az agrárszocialista harcok volt részvevői lettek a közelet irányítói, többek között: Annus János, Dányi János, Földvári József, Kőnig György, Marton István, Nagy András, Rékasi Vendel, Salamon Endre, Vizsolay János, Dobrotka László. A fényszarui kommunista vezetők szerepe az előljáróság hivatalba lépése után sem csorbult, sőt a felszabadulás utáni idők legviharosabb időszakában - 1945 őszén, 1946 tavaszán - is ők maradtak a hatalom birtokosai. Jászfényszaru - Szolnok megyében utolsóként - 1944. november 16-án, csütörtökön - szabadult fel. November 25-éig, Hatvan elfoglalásáig világvárosi forgalom volt a községben. A szovjet csapatok napokon át az utak teljes szélességében vonultak a főváros irányába. November 26-án - Hatvan elfoglalása után - az első nyugalmasabb napon a szerveződő kommunista párt népgyűlést tartott a kultúrházban.(14) "Vagy tíz nappal az oroszok bejövetele után Vizsolay nagygyűlést tartott a kultúrházban. Voltunk vagy háromszázan. Beszélt a földosztásról is."(15) "A népgyűlésen felszólalt Vizsolay János, Marton István, Dányi István. Vizsolay beszélt az orosz katonák felszabadító harcáról. Arról is, hogy Pesten az embereket éhhalál fenyegeti. Segíteni kell rajtuk. Vizsolay indítványozta, hogy a fényszaruiak szállítsanak élelmet a pestieknek: a hallgatóság nem szavazta meg. De amikor Dányi István (16) mondta el ugyanazt, mindenki hangosan helyeselt. "Nekem is van három tehenem. Én is leadom azt a tejmennyiséget, amennyi a három tehen után jár."(17) "Vizsolay tartot-

ta a programot. Azt is mondta, hogy többé nem viszik el a szegény ember feje alul a párnát, vagyis hogy soha többet nem lesz árverés. A földosztásról azt mondta: a szegényparaszt ezután nem másnak robotol, a maga gazdája lesz."(18)

A felszabadulás után mindkét iskolában kórház működött. A tanítás december 20-án Bencze József ügyvéd házában (19) kezdődött meg. Egyik nap a lányok, a másik nap a fiúk jártak iskolába. A boldogi kultúrházból kaptunk kölcsön lócákat. A tanulók otthonról hoztak sámlit, azon ültek.(20) "A tanítás megkezdésére vonatkozó utasítást Kőnig György adta ki, behívatván a tanerőket, de hozzám, mint iskolaszéki elnökhöz egy szót sem szólt. A hittan órákat még engedélyezte..."(21) "Egy tanterem Tóth János iskolaigazgató lakásában volt.(22) Tóth János 100 db lócát szerzett Boldogról Dányi István révén, aki akkor ott volt bíró. Tüzelőt a gyerekek hoztak. Amikor a lányiskolában, majd később a fiúiskolában megkezdődött a tanítás, a lócákat magunkkal vittük. Tóth a községtől kapott pénzen Gyöngyösön rönkfát vásárolt. A község valamennyi asztalosa segített elkészíteni a padokat, asztalokat, táblákat."(23) A belterületi iskolákban 1945 szeptemberében kezdődött meg a tanítás. A Vasút-tanyai - és a Winker-tanyai iskolákban egyelőre még nem volt tanítás. A belterületi fiú- és leányiskolában a helyreállítási munkákat az előljáróság elvégeztette. Társadalmi erőforrásból 98 db pad készült. A tanulók száma meghaladta a nyolcszázat. Társadalmi gyűjtésből ajtókat, ablakok javítására, padok készítésére 11.195 forintot fordítottak. Ezt az összeget a tanítók és a tanulók gyűjtötték össze a falu lakóitól."(24) Még 1948. szeptember 22-én is 205 db kétszemélyes pad hiányzott. 410 tanulónak nem volt ülőhelye. Négyen ültek a kétszemélyes padokban.(25)

A gyógyszerháznak nem kellett kinyitnia, ugyanis be sem zárt. A főjegyző jelentéséből tudjuk: a "gyógyszerkészlet nagyrésztben kifogyott. Orvosnál tartalékolt gyógyszer nincs."(26) Herczeg Imre gyógyszerész jelentette január 28-án "...Jászfényszaru egyetlen gyógyszerháza üzemben van." "Az orosz hadsereg kórházai számára is igényeltek gyógyszereket. Nagy a gyógyszerhiány."(27) 1945 májusában adta hírül a Jász-kürt c. hetilap: "A Jászság községei rövidesen gyógyszert kapnak."(28)

A Nemzeti Bizottság 1945 márciusában kérelemmel fordult a Belügyminisztériumhoz moziengedély végett.(29) "A mozi április 15-e és május 1-e között indult engedély alapján."(30)

2. A közigazgatás állapota a felszabadulást követő hetekben

Az állami élet újraindítása felelősségteljes feladat volt. A fennálló különleges helyzetet magyarázta az is, hogy az Ideiglenes Nemzeti Kormány megalakulásáig nem volt központi állami szerv. Ugyanakkor haszthatatlanul meg kellett szervezni a helyi közigazgatást. Az arcvonal mögött 50-70 km-es sávban - a hadműveletekre való tekintettel - nem lehetett a teljes polgári közigazgatást helyreállítani. Mindez szükségessé tette, hogy a nemzeti bizottságok minél előbb alakuljanak meg, s intézkedjenek önállóan. 1944. október 21-én "...a Kossuth rádió konkrét felhívást intézett a demokratikus erőkhöz: a Demokratikus pártok, szervezetek ne várjanak felsőbb utasításra, lépjenek érintkezésbe egymással, és alakítsák meg a Nemzeti Bizottságot. "(31) Jászfényszaruban a Nemzeti Bizottságot megelőzően a 19-es kommunisták alkotta nem hivatalos csoport irányította a község életét, főleg Vizsolay János, Marton István, Kőnig György. "Az orosz felszabadítás után úgy két héttel Kőnig György, a polgárőrség parancsnoka felkérte Gyila Ferenc főjegyzőt, hogy foglalja el hivatalát a többi tisztviselővel együtt. Végezzék hivatali munkájukat a népi vezetéssel egyetértésben."(32)

3. A politikai pártok megalakulása

Elsőként a Magyar Kommunista Párt jászfényszarui szervezete alakult meg. A kommunisták szervezettsége messze megelőzte a többi alakulófélben lévő pártokét. "Vizsolay már november 19-én toborozta a pártot. Hivatalosan még meg sem alakult, de már dolgoztak a kommunisták. Apám is köztük volt."(33) Főleg Vizsolay szervezésében hetenként tartottak népgyűlést a kultúrházban. A 19-es kommunisták már a felszabadulást

megelőzően kapcsolatot teremtettek egymással. A pártot felkészülve érte a felszabadulás.

Az MKP jászfényszarui szervezete 1945. január 21-én alakult meg.(34) Az MKP pénztárcönyve is ezt tanúsítja. A nyitóoldal keltezése: 1945. I. 21.(35) "1945. január 21-én délután a kultúrházban Vizsolay János kéményseprő mester népgyűlést hívott egybe. Beszéde végén bejelentette, hogy megalakítja a kommunista pártot. Mindenki forduljon hozzá bizalommal."(36)

"A kommunista párt szervezkedésével egyidejűleg megindult a független kisgazdapárti szervezkedés is. ... A mai napon (1945. febr. 2.) megtartott alakuló gyűlésen több mint ezren vettek részt, nagy lelkesedéssel mondták ki a megalakulást. Elnök lett az előző forradalmi tevékenységben erősen exponált, de azóta kisbirtokossá lett Dányi István...(37), Girtler István és Pető Mihály lettek az alelnökök."(38) Jászfényszaruban nemcsak a gazdag- és a középparasztok, hanem a szegényparasztok is szép számmal csatlakoztak a kisgazdapárthoz. A közigazgatási tisztviselők, egy-két értelmiségi is e párthoz csatlakozott. A Szociáldemokrata Párt országos szervezetét politikailag és szervezetenként egyaránt meglehetősen felkészületlenül érte a felszabadulás. Jászfényszaruban is a kommunistákénál csak negyedévvél később indult meg a szervezkedés.

"A mai napon (1945. márc. 4.) tartották a szociáldemokrata nagygyűlést. A gyűlést Tóth János igazgató tanító nyitotta meg. A gyűlést megelőző, tisztikart jelölő gyűlésen Tóth János nagy beszédet tartott, melyen a múlt bűneit emlegette és az új társadalmi rend megteremtését sürgette... A gyűlés fő szónoka egy jászberényi Farkas nevű elvtárs volt, aki nagyon konciliáns hangon tartott előadást a mai idők nagy kérdéseiről... A párt elnökévé Fónagy László kovácsmestert választották meg. Az egész tisztikar garancia volt arra, hogy ez a párt nem ragadtatja magát túlzásokba, hanem megmarad annak, aminek szánva volt, biztosító szelepnek a Vizsolay-féle mozgolódással szemben."(39)

A Nemzeti Parasztpárt megalakulásának idejéről nincs pontos adat. Anynyi bizonyos, hogy 1945. április 15-én a párt még nem működött. Ezt a

következőkből állapítottam meg: A Budai Önkéntes Ezred katonáinak egy része parancsnokukkal, Variházy Oszkár alezredessel együtt Jászfényszaruba lett kihelyezve pihenő állományba. Az ezred április 15-én ünnepelte meg Magyarország felszabadítását. Az ünnepség után a pártok elnökei ebéden vettek részt. A Historia Dómus felsorolja a pártokat és azok elnökeit. E felsorolásban a NPP nem szerepel.

Részlet a NB 1945. május 10-i ülésének jegyzőkönyvéből: "...a negyedik politikai párt ... a napokban tartja alakuló közgyűlését..."(40)

A Nemzeti Bizottság június 4-i ülésén már jelen vannak a NPP képviselői.(41)

Jászfényszaruban - eddigi ismereteim szerint - több párt a későbbiek során sem jött létre.

4. A nemzeti bizottsán tevékenysége

A községi tisztviselők egy része december elején folytatta hivatali munkáját. Ekkor még sem a Nemzeti Bizottság, sem a képviselőtestület nem működött. A helyi kommunista vezetők kezdeményezésére megkezdődtek a tárgyalások a nemzeti bizottság létrehozásáról. Jászfényszarun is létrejött egy bizottság, amely az előljáróság mellett, fölött - annak munkáját is ellenőrizve - működött.(42) "A Kormány 14/1945.M.E.sz. január 4-én kelt rendelete a közigazgatás ideiglenes rendezéséről kötelezővé teszi a nemzeti bizottságok megalakítását az ország összes helységében, és feladatául tűzi ki a képviselőtestületek és törvényhatósági bizottságok létrehozását."(43) A nemzeti bizottságok a koalíció pártjaiból alakultak meg. A rendelet értelmében a pártok egyenlő arányban képviseltették magukat. "A jászfényszarui pártok vezetői a nemzeti bizottság hivatalos megalakítása előtt megállapodtak abban, hogy minden pártból két személyt javasolnak. Az alakuló gyűlésen nem volt szavazás, választás, hanem a pártok küldötteiből megalakult a községi nemzeti bizottság a község háza tanácstermében."(44) A jászfényszarui Nemzeti Bizottság 1945. március 20-án alakult meg. "... a

községben működő politikai pártok a Nemzeti Bizottságban a következő tagokkal kívánnak részt venni:

Magyar Kommunista Párt: Marton István, Deák János, Dányi János, Szűcs István, Földvári József, Dugonics Pál, Vizsolay János elnök.

Szociáldemokrata Párt: Hrágyel István, Csáki Béla, Fónagy László, Budai Imre, Kovács Dezső, Tóth Imre.

Független Kisgazda Párt: Tóth Imre, Pető Antal, Molnár Imre, Sándor Nándor, Basa Pál László, Berze József

Az alakuló ülés egyhangúlag elfogadja és megalakítja albizottságait:

Közélelmezési Albizottság: Fónagy László, Deák János, Pető Antal

Földosztó Albizottság: Tóth Imre, Berze József, Budai Imre, Tóth Imre, Dányi János, Földvári József.

Egészségügyi Albizottság: Marton István, Kovács Dezső, Berze József

Járási Nemzeti Bizottsági tagok: Vizsolay János, Marton István, Hrágyel István, Basa Pál László, Molnár Imre (45)

Az előzetes megállapodás ellenére a pártok nem egyenlő számmal képviseltették magukat a nemzeti bizottságban. Az MKP-nek 7, az SZDP-nek 6, az FKGP-nek 6 képviselője volt. Ennek a magyarázatát abban látom, hogy az MKP szervezettségben, cselekvőkészségben, a község életét irányító munkálkodásban messze megelőzte a koalíció másik két pártját. A nemzeti bizottságon belül az MKP akarata érvényesült, mert az SZDP képviselői közül Budai Imre, Tóth Imre és Kovács Dezső a baloldali szocialistákhoz tartozott. Vitás kérdésekben a kommunisták oldalára álltak.

A katolikus egyház szerepe Jászfényszaru politikai életében mindig jelentős volt. Most a klérus mégis kimaradt a nemzeti bizottságból. Az MKP véleménye szerint ugyanis csak a koalíciós pártokból kellett a bizottságot megalakítani.(46)

A Nemzeti Bizottságok hatásköre

A 14/1945. sz. rendelet kimondta, hogy a nemzeti bizottságok politikai szervezetek. Feladatuk az önkormányzati testületek (képviseletestülete-

tek, törvényhatósági bizottságok) újjászervezése. Maguk nem illeszkehetnek be a közigazgatás szervezetébe.(47) Miként országszerte, a jászfényzarui nemzeti bizottság is intézkedett, rendelkezett közigazgatási, államhatalmi hatáskörben is. Néhány példa erre: Utasítja a Termelési Bizottságot, hogy a fogott lovakat juttassa vissza a tulajdonosoknak.(48) Utasítja a községi bírót a mezőőrök munkájának fokozott ellenőrzésére.(49) Rékasi Sándor II. bírót tiszttségéből felmenti.(50) Nyomozást folytat le politikai megbízhatóság igazolására.(51) Intézkedik Annus Sándor, Rigó János, Zsólyomi Sándor községi szolgák kérelme ügyében.(52) Intézkedik Dobák István tolmács díjazásáról.(53) Megszabja a só üzleti árát.(54) Guthmann István rendőrt elbocsátja.(55) Búzás Józsefet és Dobák Imrét igazolja. Winkler György részére nem ad ki igazolást.(56) Intézkedik az utcák új elnevezéséről.(57) A községi képviselőtestületet feloszlatja. Intézkedéseket tesz az új testület megválasztására.(58)

5. Politikai küzdelmek a Nemzeti Bizottságban, a képviselőtestület megválasztása

A képviselőtestület megválasztását megelőző időben erősen kiéleződött a Nemzeti Bizottságban a pártok közötti vita. Az MKP törekvéseit ekkor már hathatósan segítette az FKGP-vel szemben az időközben megalakult NPP is, melynek elnöke Lovász Dénes lett. Az FKGP a képviselőtestületi tagság arányát nem a rendeletnek megfelelően - egyenlő arányban - kívánta összeállítani. Követelte, hogy a párttagok számát vegyék figyelembe. A január 4-i rendelet szerint a Nemzeti Bizottságnak a képviselőtestületekbe lehetőleg felerészt a pártok, felerészt pedig az érdekképviselők küldötteit kell javasolni. A Jászfényzarui Nemzeti Bizottság május 5-én elhatározta: "A községi képviselőtestületet feloszlatjuk. Az új testület névsorát a legközelebbi bizottsági ülésen kell benyújtani."(59) A nemzeti bizottság május 10-én a következőképpen határozott: "...minden párt és szakszervezet egyenlő arányban képviselteti magát a községi képviselőtestületben, kivéve a Közalkalmazottak Szabad Szakszervezetét, mivel ezek száma községünkben lényegesen

kevesebb."(60) A nemzeti bizottságnak ekkor 6 tagja volt, közülük 2 MKP, 2 SZDP, 2 pedig FKGP tag volt.(61) 1945. június 4-én a fenti létszám 2 NPP taggal bővült.(62) Az FKGP ragaszkodott eredeti követeléséhez, amely szerint a képviselőtestületi tagok számát a párttagok számának arányában állapítsák meg, nem jelölte ki pártja képviselőit.

A Nemzeti Bizottság július 4-i ülésén az elnök közölte az előljáróság átiratát, mely szerint: az SZDP, az MKP és az NPP már közölte a képviselők névsorát a főjegyzővel. Mi az oka annak, hogy az FKGP ezt mind-ezideig nem tette meg többszöri felhívásra sem? Ekkor szólalt fel Pető Antal kisgazdapárti bizottsági tag. "Pártja nem fogadja el az egyenlő arányban való képviseletet, hanem 60 %-os arányt követel magának." Tóth János szociáldemokrata bizottsági tag ezzel szemben leszögezte: "... nem a párt, hanem az NB illetékes az arányszám megállapítására. A bizottság e tárgyban már határozatot hozott... A jelenlegi párttagsági számok még közel sem véglegesek, hetenként ezekhez nem lehet igazodni, mert... a szervezkedések a pártok részéről még javában folynak, pillanatnyi számok ily irányú követelésre senkit sem jogosítanak fel..."(63) "A bizottság többek hozzászólása után úgy döntött, hogy fenntartja előző határozatát, az FKGP részére 10 képviselőtestületi tagsági helyet üresen hagy. Igen fájjalja, hogy a helyi pártszervezet az országos pártvezetők szoros együttműködésre való felhívásait figyelmen kívül hagyja. Hogy a község belső élete evégett hátrányt ne szenvedjen, a három párt képviselőivel kezdi meg a munkát."(64) "A községi képviselőtestületbe végül 10-10 rendes és 2-2 póttagot jelölt az SZDP, az MKP és az NPP is."(65)

A képviselőtestület 1945. április 18-án alakult meg. Dányi István a megválasztott főbíró, beszédében kifejtette, hogy a képviselőtestület megalakulása, az előljáróság megválasztása a Nemzeti Bizottság javaslata alapján történt.(66) Marton István nemzeti bizottsági elnök feljegyzéséből ismerjük a megválasztott képviselőtestület névsorát. A képviselőtestület tagjai az MKP részéről: Dobrotka László, Marton István, Csáki Imre, Földvári József, Zöllei Sándor, Pál István, Rékasi Vendel, Vizsolay János.

Szociáldemokrata Párt: Adamcsek Imre, Palócz László, Tóth János, Bán-

hidi Nándor, Márkus József, Fónagy László, Budai István, Tamus István
Független Kisgazda Párt: Pető Mihály, Rimóczi István, Pető Antal,
Girtler István, Palócz Imre, Jáger Sándor, Tamus Antal
Földmunkás Szakszervezet: Dányi János MKP, Annus János MKP, Kővágó János NPP, Nagy B János SZDP, Szászi Pál NPP, Gyóni István NPP, Deák Imre NPP
Nemzeti Parasztpárt: Faragó Sándor, Tanczikó István, Borbély József, Szobácsi Lajos, Budai József, Lovász Dénes, Szabó János, Csáki Sándor. (67)

A testületet 39 képviselő alkotta. A képviselőtestület fontos feladata volt az előljáróság megválasztása. Ez pártközi megállapodás és a Nemzeti Bizottság jóváhagyásával történt. (68) Továbbra is Gyula Ferenc maradt a főjegyző. A képviselőtestület megalakulása után a nemzeti bizottságok, a rendelet értelmében, nem foglalkozhattak volna közigazgatási ügyekkel, azonban a visszatérő vagy folytatódó ügyek ismerete szükségessé tette a nemzeti bizottságok közreműködését vagy önálló ügyintézését. A helyi Nemzeti Bizottság illetékességét az előljáróság is elismerte, sőt nem egy esetben az előljáróság kérte a Nemzeti Bizottság intézkedését. Példaként említjük az alábbiakat. Az előljáróság kérte a Nemzeti Bizottságot, hogy nevezzen ki 3 külterületi és 2 belterületi közellátási bizottsági tagot. (69) Az előljáróság a Nemzeti Bizottságtól összeíró biztosok kijelölését kéri. (70) A főispán a Nemzeti Bizottságtól a reakciós tisztviselők felfüggesztését, a fegyelmi eljárás lefolytatását, a fegyelmi határozatról szóló jelentést kéri. (71) A főjegyző kéri a Nemzeti Bizottságot, hogy az iparosok és kereskedők igazoltatása ügyében véleményüket közöljék. (72)

6. A közélémezés helyzete

A közvetlen hadiesemények heteiben az élelmezés céljait szolgáló gabonafélék és az állatállomány a községben is jelentősen csökkent. Mind a német, mind a magyar csapatok, majd a felszabadító szovjet hadsereg is nagy mennyiségű terményt és élelmet vett igénybe. Így a hivatalos és nem hivatalos élelmiszerbeszerzések folytán Jászfényszaru élelmiszer-

készletei alaposan megcsappantak. A jászsági felsőjárás főszolgabírója írja - 1945. február 15-én -: "További igénybevétellel ... nemcsak a közellátást veszélyeztetjük, hanem a vetőmagkészletek felemésztésével és a még meglévő kevés tenyészállat kipusztulásával a mezőgazdaság helyreállításának még a lehetőségét is kiküszöböljük."(73) Egy 1945. október 12-én kelt kimutatásból kitűnik, hogy Jászfényszaru nem kevés élelmiszerral és takarmánnyal járult hozzá a Vörös Hadsereg élelmezéséhez.(74) Az elszállított termékekért a lakosság nem kapott ellenszolgáltatást.

megnevezés	kiutalt	elszállított
burgonya	2256 q	4500 q
szarvasmarha	887 db	742 db
sertés	187 db	1023 db
árpa, zab	40 q	1600 q
széna	103	6000
búza	90 q	900 q
kukorica	300 q	4000 q
rozs	606 q	3000 q
bab	27 q	15 q
napraforgó	225 q	350 q
tojás	3414 db	? db
baromfi	401 db	8000 db

Enyhítette az élelmezési gondokat, hogy a szovjet katonai parancsnok engedélyezte a lisztes malom lisztvámjának közellátási célra való felhasználását. Engedélyt kapott a lakosság arra is, hogy a Márkus-féle olajsutút használja. A Nemzeti Bizottság április 20-án megválasztotta a Közellátási Albizottságot. A bizottság feladata volt, hogy a lehetőségekhez képest gondoskodjon a lakosság ellátásáról. Kenyérgabonát, lisztet, sót, cukrot, szappant, dohányt, gyufát stb. szereztek be a legkülönfélébb utakon. Segítették a lakosság ellátatlan rétegeit, hogy átvészeljék a legnehezebb időket. Még 1945 végén is nagy nehézséget jelentett az alapvető élelmiszerek és iparcikkek biztosítása.(75) Ezt példázzák az alábbiak is. "1945 tavaszán Csongrád megyéből kb 400 q

búzát és 200 q kukoricát vásároltam, mint a Hangya bolt vezetője. Napi áron értékesítettem. Annak jó részét nem őrlték meg a gazdák, hanem eltették vetőmagnak."(76) A Nemzeti Bizottság határozata: "Kovács Dezső kereskedő a ruszinoktól vásárolt 985 kg sót, eladási árát 11 pengőben állapítja meg..." a bizottság.(77) Az MKP jászfényszarui szervezetének titkára - Vizsolay János - meghatalmazást adott Marton Istvánnak, hogy a párttagok részére élelmet vásároljon.(78)

Az áruhiány miatt a feketepiac egyre terebélyesedett. A feketézőktől elkobzott élelmet részben Kovács Dezső kereskedő mérte ki a Hangya üzletben, részben pedig a közmunkát végző személyek között osztották szét megszabott térítés ellenében.(79) A tejjel való feketézés visszaszorítására a következő döntés született: A "Bizottság, többek hozzájárulása után úgy határozott, hogy a tej és tejtermékekkel mind nagyobb mértéket öltő feketézés meggátlása végett csak azoknak engedi meg a tej vagy tejtermékek eladását szabadon, akik az előírt két liter tejet (tehenenként) a tejcsarnokba beszolgáltatták. A beszolgáltatók a tejcsarnokban igazolást kapjanak, s ezen igazolás alapján a beszolgáltatók vagy ezek vásárlói engedélyt kapnak a kiszállításra."(80)

1945 augusztusában a járási főjegyző elrendelte, hogy attól a nagycsaládú dolgozótól, aki saját búza vagy rozsmennyiségét kívánja megőrizni, a 20 % vámot - ha az előljáróság ezt indokoltnak tartja - községi bizonyítvány alapján nem vonhatják le.(82) "A malomban az őrlés úgy ment, hogy 1 q gabona után 20 kilo fát kellett vinni. 20 % vámot szedtek. A raktár az alsókocsmá padlása volt."(83) A sertések száma is alaposan lecsökkent. A zsírt olajjal kellett pótolni. Az olajmalmok vámkeresményét is közellátási célokra tartalékolták.(84) A főjegyző utasítja a főmolnárt, hogy a malom vámkeresményéből az ellátatlanok élelmezésére őrljön meg 30 q búzát.(85) Az előljáróság a zsírral ellátatlanok között 260 l olajat osztatott szét.(86) Az előljáróság jelenti a Közellátási Minisztériumnak, hogy só ellenében babot tud adni.(87) Az ellátatlanok lisztszükségletének fedezésére 1945 december hónapra 29 q búzát és 7 q árpát utaltak ki.(88) A főjegyző decemberben 200 l olaj kiutalását kéri.(89) A vármegye közellátási kormánybiztosa közli az előljárósággal, hogy Szolnok megye 300 q cukrot kapott a

Szovjetuniótól.(90) A Hangya Szövetkezet 400 l ecetet kapott Jászberényből. Az ecet kiskereskedelmi ára 16 pengő.(91) A község ellátatlan lakói számára 1945/46-os gazdasági évre az előljáróság 5485 kg lisztet igényel.(92) A jóvátétel és a beszolgáltatás is nehezen viselhető terhet jelentett a lakosságnak. A következő adatok is igazolják ezt. A járási főjegyző jelentése szerint 1945. III. negyedévében Jászfényszaru jóvátételi tartozása a következő: kukoricából 380 q, árpából 50 q, zabból 8 q.(93) Mindössze két hét alatt - szeptember 1-je és 15-e között - a fejadagból beszolgáltatott malomvám 20 %-a búzából 492 kg, rozsból 1556 kg volt. A gabonabeszolgáltatás mértékét a Közellátásügyi Miniszter 1945. aug. 15-i rendelete mutatja.

	kenyérgabonából	árpából, zabból
0- 2 kat. hold után	25 kg	40 kg
2- 4	50	60
4- 6	60	80
6- 8	80	100
8-10	100	120
10-20	120	140
20-30	150	170
30-50	200	200
50-	250	250 (94)

Megnehezítette a földművelők helyzetét az évről-évre visszatérő és hosszan tartó aszály, a belvíz és a jégverés. Teherautóval sokszor vittek élelmet Pestre, és tejet is szállítottak a fővárosba. Ezekről tanúskodnak az alábbi ügyiratrészletek. "A község gabonakészlete a fejadag leszámítása után 250 kg rozs. Ebből följánlva Budapest részére 76 kg."(95) "A székesfőváros megsegítésére júniusban összegyűjtött élelmet az orosz parancsnokság igénybe vette. Jelenleg elszállításra vár 1500 kg rozs és 280 kg bab."(96) A főjegyző jelenti: "... községünkben már hónapok óta szállítunk tejet Budapestre. Jelenleg napi 270 l tejet szállítunk fel... Ez a mennyiség két hónappal ezelőtt napi 600 l volt."(97) 1947. január 1-től október 31-ig - jelenti a főjegyző - összesen 180.671 l tej lett Budapestre szállítva.(98) Ez átlagosan napi 602 l tejnek felel meg. A község nemcsak élelemmel segítette a fő-

város lakosságát. Az előljáróság felhívására 77 személy vállalt budapesti gyermeket több hónapos eltartásra, nevelésre.(99) A főjegyző jelentti az alispánnak, hogy a súlyos élelmezési nehézségek miatt a főváros lakossága vidékre történő kitelepítése során ... 62 gyermek lett a községben elhelyezve 1945 december hónapban."(100)

7. A politikai igazoltatások

A Horthy-rendszer 25 éve alatt egész közigazgatási rendszerünk, a közigazgatási eljárás, a közigazgatási tisztviselők magatartása megtestesítője volt a parasztság és a munkásság fölött uralkodó félféudális úri kormányzatnak. Ugyanakkor a közigazgatás megindításakor a szakembereket nem lehetett nélkülözni. További szolgálatra való alkalmasságukról az u.n. igazoltatási eljárás döntött. A közalkalmazottak igazolásáról szóló rendelet 1945. január 15-én lépett hatályba.(101) A rendelet szerint "Egymagában az a körülmény, hogy a közalkalmazott a német megszállás alatt szolgálatot teljesített, és az ún. Szálasi-kormány alatt az előírt esküt kényszerítő körülmények hatása alatt letette, vagy nem politikai okból, hanem félelemből, aggodalomból a Vörös Hadsereg bevonulása előtt elmenekült, az igazolás megtagadásának okául nem szolgálhatott.(102) A jászfényszaruai tisztviselők közül Gyila Ferenc főjegyző, Giczey Miklós tisztviselő, Gazdag Lajos helyettes ellenőr, Zsiga József helyettes irodai segédtsízt, Haffner Dezső másodosztályú irodatiszt, főoktató, Zsiga József előosztályú irodatiszt, Lászlóvári József jegyzőgyakornok magatartását erősen kifogásolták. A helyi Nemzeti Bizottság Gazdag Lajost, Giczey Miklóst, Zsiga Józsefet, állásából elmozdította, elbocsátotta. Zsiga Józsefet és Haffner Dezsőt nem igazolta.(103) Ennek ellenére valamennyi felsorolt tisztviselő a község alkalmazásában volt 1946. április 17-én.

III. A FÖLDREFORM ÉS MEGVALÓSÍTÁSÁNAK ELSŐ SZAKASZA JÁSZFÉNYSZARUN

1 A település mezőgazdasági népességének helyzete a felszabadulás előtt

A jászfényszarui mezőgazdasági népesség elszegényedése a századfordulótól eltelt három és fél évtized alatt egyre nagyobb méreteket öltött. Így jelentős agrárproletár réteg alakult ki.

	1900	1910	1920
A lakosság száma	5677	6806	7311
Mezőgazdasági kereső	1564	1910	2743
Ebből cseléd	142	1828	111
munkás	586	121	1052
Együtt	728	612	1163 (104)

A mezőgazdasági cselédek és munkások aránya mezőgazdasági keresők %-ában:

	46,5 %	40,0 %	42,0 %
--	--------	--------	--------

Ez a számsor azonban nem tükrözi híven a cselédek és a mezőgazdasági munkások arányának növekedését. 1900. és 1920. között számuk 728-ról 1163-ra - 60 %-kal - növekedett. Ugyanakkor a lakosság számának növekedése mindössze 29 %. A szegényparasztek aránya a lakosság arányához viszonyítva kétszeresére emelkedett.

A földbirtokok száma birtoknagyság-csoportok szerint 1935-ben

Összes birtokok száma	2243
1- kat.holdnál kisebb szántóföld nélküli birtok	477
1- kat.holdnál kisebb szántóföldes	451
1- 5 kat.holdas földbirtokok száma	582
5- 50 kat.holdas földbirtokok száma	708
50- 100 kat.holdas földbirtokok száma	22
100- 500 kat.holdas földbirtokok száma	2
500-1000 kat.holdas földbirtokok száma	1 (105)

Az egyetlen 500 holdnál nagyobb földterülettel rendelkező birtokos maga a község. 1879-ben 12 birtokosnak volt 100 kat. holdnál nagyobb földterülete. 1935-ben a községen és a róm.kat. egyházon kívül csak Winkler Bertalannénak volt 100 kat. holdnál nagyobb birtoka - 296 k.h. A kíméletlen adóztatás, a holdanként 100 pengőt is meghaladó bérleti díjak, a magas bankhitel, a nagygazdák könnyörületet nem ismerő kapzsisága, a szerszám- és igahiány miatt százával mentek tönkre a kislelő gazdálkodók.

Jászfényszaru mezőgazdasága a felszabadulás előtt elmaradott, külterjes mezőgazdaság volt. A nagygazdák, a kisparaszatok, a bérlők egyaránt keveset törődtek a föld termőerejének növelésével. A szegényebbjei nem a föld trágyázására használták a tehéntrágyát, hanem megszáritva a kemencét fűtötték vele. Így érthető, hogy a gazdaságok termelési szintje nagyon alacsony volt. Kóródi Vendel gazdasági előljáró évről-évre jelentést küldött a Földművelésügyi Minisztérium Mezőgazdasági Osztályának a várható terméseredményekről.

A jelentés ideje: 1944. augusztus 20.

tárgya: a várható termés	búzából	7,1 q
	rozsból	7,0 q
	árpából	7,1 q
	zabból	5,3 q

A jelentés ideje: 1944. október 21.

tárgya: a várható termés	kukoricából	6,7 q
	burgonyából	41,2 q
	takarmány- répából	67,5 (106)

E termésátlagok a megelőző évtizedekre is érvényesnek tekinthetők. A magas adóterhek, a kedvezőtlen mezőgazdasági terményárak lehetetlenné tették a korszerűbb, belterjes gazdálkodás kialakulását.

Jász Hírlap, 1930. augusztus 9. "Még volt az aratás, végéhez közeledik a cséplés, piacra kerülhet a termés, mégis csak panaszt hallunk mindenfelé."

A fontosabb mezőgazdasági termények ára: 1930. április 13. – nov. 7.

	1930. IV. 13.	1930. XI. 7.
Tisztabúza	20,00–20,50 pengő	11,50–12,50 pengő
Rozs	10,00–10,50	6,00
Árpa	12,20–12,50	9,00–10,00
Zab	12,00–12,50	11,50–12,20 (107)

Szolnok megye 907.963 kat. hold területét a felszabadulás előtt 91.262 család birtokolta. A megye területének 49 %-a 50 kat. hold feletti birtok volt, és 2367 család tulajdonát képezte. A földterület másik felén 88.895 "parasztbirtokos" nyomorgott. Más összehasonlításban: A családok 2,6 %-a a földterület 49 %-án gazdálkodott, a családok 97,4 %-a birtokolta a földterület másik felét.

A jászfényszarui arányok még ijesztőbbek. A mezőgazdasági dolgozók száma 1930-ban: 2743, ebből földnélküli 1163 (42,4 %), 1941-ben 3019, ebből földnélküli 1935 (64,0 %). (108) 1930 és 1941 között a föld nélküli mezőgazdasági munkások és cselédek száma 772-vel, 66 %-kal (!) növekedett.

Egy másik összehasonlításban:

A birtokosok száma nagyságcsoportok szerint

0- 1 kat. holdas birtokok száma 1935-ben	928	1941-ben	104
1- 5 kat. holdas birtokok száma	582		367
5-10 kat. holdas birtokok száma	708		594
összesen:	2218		1065

a lakosság száma: 7797 8017 (109)

A kisbirtokok száma 52 %-kal csökkent. Hat év alatt tizenegy és fél-száz kisgazdaság szűnt meg, ment tönkre. A 928 egyholdas gazdaságból 824 megsemmisült. De az is lehet, hogy közülük néhánynak sikerült egy kevés földecskét vásárolnia. Számuk 1935 %-ában 11,2 %-ra csökkent. Az 5-10 holdas birtokok száma 114-gyel, 16 %-kal csökkent

"A kisparasztok földjeit magas adó és bankhitel terhelte. 1938-ban az 50 kat. holdon aluli birtokok minden holdját 216 pengő bankhitel terhelte. A magánbankok gazdahitel kamatlába 16-18 %-os volt. Ennek következtében a kisparasztok földjeit évről-évre mind nagyobb mértékben árverezték el."(110) A Jászságban sem volt másként. Az Altruista Bank 103 pengő bérleti díjat fizettet minden hold föld után.(111) Juhász Imre jászfényszarui gazda panaszkolt, hogy a községtől bérelt föld után holdanként 118,28 pengőt fizetett bérleti díjként.(112)

2. A Földigénylő Bizottság megalakulása és tevékenysége Jászfényszarun

A felszabadult ország első, a jövőt meghatározó dokumentuma, a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front: "Magyarország demokratikus újjáépítésének és felemelkedésének programja" állást foglalt a földosztást illetően. Részletes földreformtervezettel 1945. jan. 14-én az NPP jelentkezett először. E tervezetnek tanácsadója volt az MKP is. Az FKGP első megnyilatkozása politikai zavarkeltés volt. Az orosz példa követését, a kollektív gazdálkodásra való áttérést ajánlotta, nem kis hátsó gondolatokkal. Az SZDP az 1930-ban kidolgozott programját javasolta. Nem értették meg a parasztkérdés sorsdöntő jelentőségét. A politikai és gazdasági helyzet alakulása nyilvánvalóvá tette, hogy a földreformmal nem lehet sokáig várni, hanem azt már 1945 koratavaszán végre kell hajtani. A földreform gyors végrehajtását mindenekelőtt a politikai viszonyok kedvező állása tette lehetővé. Egyben sürgette is, hogy a szükséges demokratikus vívmányok megvalósulásával, a szegényparasztság megnyerésével megszilárduljanak a demokrácia erői. A demokratikus erők tömörülését a Vörös Hadsereg jelenléte is elősegítette. Ilyen körülmények között 1945 tavaszán a volt uralkodó osztályok nem gondolhattak komolyabb ellenállásra. Sürgette a földreform gyors végrehajtását az ország gazdasági helyzete, közelebbről a mezőgazdasági termelés megindításának követelménye is. Az NPP által előterjesztett rendelettervezetet 1945. március 17-én a Minisztertanács elfogadta. Március 18-án megjelent a sajtóban "A Magyar nagybirtokrendszer megszüntetéséről és a földműves nép földhözjutásáról szóló 600/1945.M.E.sz. rendelet.

Az MKP felhívta a paraszti tömegeket a földigénylő bizottságok azonnali megalakítására, s kiadta a jelszót: "... meg kell alakítani azonnal, minden késedelem nélkül a földigénylő bizottságokat... nem kell várni se felsőbb utasításra, se hatósági jóváhagyásra."(113) "A földigénylő bizottságok megalakítását szabályozó részletes intézkedés csak az alaprendelet ún. első végrehajtási rendeletében /33 000/1945.P.M. sz.r. 4./ látott napvilágot 1945. március 28-án."(114) A jászfényszarui Földigénylő Bizottság a rendelet megjelenése előtt, már 1945. március 20-án megalakult. A Földigénylő Bizottság a Nemzeti Bizottság 1945. március 20-án tartott alakuló ülésén jött létre. Előre elkészített javaslat után került sor a választásra. A Nemzeti Bizottság egyhangúlag elfogadta, megválasztotta albizottságait, a Földosztó Albizottságot is.(115) A Földosztó Albizottság tagjai: Tóth Imre, Berze József, Budai Imre, Tóth Imre, Dányi János, Földvári József voltak.(116) Dányi János szerint a földigénylők jelentkezése az első pillanattól kezdve folyamatos volt. Akiket a szegénység jobban megnyomortított, bátrabbak voltak. S a bizonytalankodók? - Jól emlékeztek még 1919 őszére, amikor 32 fényszarui embert zártak börtönbe.(117) A kínzásokat, üldözéseket nem lehetett elfelejteni. Annus János emlékezése szerint: "Eleinte nem nagyon merték jelentkezni. Dányival jártunk házról-házra, azokhoz az emberekhez, akikről úgy gondoltuk, hogy ennek is lehetne adni. Sok helyre hiába mentünk. Nem kellett mégsem sok idő az eszméléshez! Április 4-én 320, április 15-én 409 földigénylőt tartottak nyilván.(118) "A földigénylők száma megközelítette a félezret. Így a Földigénylő Bizottságot ki kellett bővíteni. A megváltozott bizottság elnöke Dobák János, majd Rékasi Sándor lett. Ők azonban csak a jegyzőföldet merték kiosztani."(119) A földigénylő Bizottság új elnöke április 11-től Dányi János lett. "A bizottságban végül is a következők tevékenykedtek: elnök: Dányi János, írnok: Csáki Imre, Asztalos Ferenc, parcellázók: Hungler Sándor, Cserhádi István, Oroszi Flórián, Turjányi Béla, Juhász Sándor, Zöllei Sándor, Czeglédi Sándor, Jáger Nándor, Gődér Mihály, Nagy József. A bizottság tagjai közül 10 agrárproletár, 2 törpebirtokos, 1 bérlő volt. A tagok párttagság szerinti megoszlása a következő volt: MKP 11, SZDP 1, KGP 1. Valamennyien tagjai voltak a Földmunkások Szabad Szakszervezetének."(120)

A földreform végrehajtásával járó nehézségek megoldásában a szegényparasztság mindenkor számíthatott az MKP és az NPP helyi szervezetére. De számíthatott a Járási PB segítségére is. A jászberényi járás községi párttitkárainak április 4-én tartott értekezletén a járási párttitkár a következőkről beszélt: "A földosztás jelentőségét nem lehet eléggé hangsúlyozni. A földbirtokosok és reakciósk minden eszközzel igyekeznek a rendeletet kijátszani, és a végrehajtást megakadályozni. Szükséges tehát a gyorsaság, hogy kirántsák a talajt a földbirtokosok lába alól. Minden vezetőségi tagnak, de főleg a titkároknak át kell tanulmányozni a rendeletet. Legelsősorban a nincsteleneket kell földhöz juttatni..."(121) Fényszaruban már a megalakulás másnapján - március 21-én - elkezdődött a földigénylők és a kiosztható föld összeírása. A bizottság a jelenlegi tanácsházán kapott irodát.(122) "A Földigénylő Bizottság mindennap ülésezett. Megtárgyalta, kik azok a nagygazdák, akiknek a földjét igénybe kell venni. Erről kimutatást készített. Dobszó útján felhívta a földnélküli parasztokat, hogy adják be igénylésüket. A bizottság folyamatosan megvizsgálta, megtárgyalta a földigény jogosságát. A vitás ügyeket a Nemzeti Bizottság különbizottsága intézte. Ebben a bizottságban egy-egy személy képviselte az NPP-t, az MKP-t, az SZDP-t, az FKGP-t és a Földigénylő Bizottságot. Az itt született határozatok a szegényparasztok számára kedvezőek voltak."(123)

Vizsolay János, a Nemzeti Bizottság titkára - aki egyben az MKP titkára is volt - március 21-én a község valamennyi politikai pártjának tájékoztatót küldött, hogy mi a Földosztó Bizottság teendője. Azonban nem elsősorban a teendőkről írt, hanem a környéken lévő uradalmi birtokok megszerzését szorgalmazta. "Fő cél: minél gyorsabban állapítani meg a fentieket, hogy a számításba jöhető birtok igénylésével községünk lakossága elsőbbségben... részesüljön."(124) Bölcs előrelátás volt ez Vizsolay részéről. Tudta, hogy Fényszaruban kevés az osztható föld, sok a szegényparaszt. A községet körülvevő valamennyi településen - Hatvan, Csány, Pusztamonostor, Tóalmás, Zsámbok, Tura, Boldog - bőven van paraszti nagybirtok és uradalmi föld. Igyekezete nem hozott eredményt.

A Földigénylő Bizottság "1945. IV. hó 4-én és 5-én futólagosan felmért, igénybe veendő községi ingatlanokról" feljegyzést készített.(125)

	kat.h.	öl
1. Szilvásszögnek szemben és az úton át 2 tagban		1525
2. Adóügyi jegyző földje	10	89
3. A jegyzőföld melletti kisbérletek	12	456
4. Szilvásszög	5	928
5. Réhelyben a hadirokkantak földje	18	297
6. Kanászföld	1	400
7. Kisréhely	1	1200
8. Kántorföld	17	800
9. Hadnagypart	5	923
10. Körtvélyes	2	66
11. Zagyva-gát, a Szőlőkaljáról Ievelező árok és a Szilfai-út közötti terület melyből 800 öl elsőrendű kaszáló	4	0
12. Főjegyző, tisztviselő, tanító, és harangozóföldek	20	1447
13. Az Ecsédi réten tanítók földje néven ismeretes szántó	1	510
	5	
	101	641

A földalapot képező ingatlanok összeírása

A Földigénylő Bizottság jegyzéke az igénybevett területekről: 1945. április 1-4.

	kat.hold	öl
1. Menyhárt János	108	800
2. Winkler Bertalanné	120	0
3. Dr. Dobsa Ferencné	43	100
4. Petrovics Istvánné	43	1209
5. Fésűs Pál örökösei	20	0
6. Szentlőrinc-káta község	22	550
7. Czigány Pál	22	1584
8. Zombori Károly	15	0
9. Bakó István	24	0
10. Csuka László	5	0

11. Girtler István	12	20
12. Harangozó Joachim	62	1034
13. Tanczikó Pál	14	0
14. Kaló Márton	29	920
15. Bali László	40	923
16. Rimóczi Imre	10	1120
17. Sándor József örök.	1	0
18. Kiss Imre	12	0
19. özv. Földvári Imréné	37	243
20. Ungvári Lajos	7	880
21. Kőnig Vilmos	5	16
22. Berze Sándor	1	800
23. Goldmann Sándor	17	1231
24. Kőnig Frida	6	0
25. Schwarz Sándor	6	0
26. Jáger János	8	0
27. özv. Zsiga Lajosné	18	374
28. Jáger Jánosné	8	0
29. Csákány Sándor	26	455
30. Rimóczi Pál	119	1104
31. Bukó sándor	61	770
32. Seres István	27	85
33. Ördög Sándor	20	429
34. Id. Pető Imre	67	1189
35. Langó Fábián	65	1145
36. Ézsiás Pál	108	23
37. Cserháti Imre	52	63
38. Rubint János	33	1445
39. Bak János	30	793
40. Ézsiás Imre	30	1352
41. Pető Mihály	11	998
42. Kiss Sándor	69	920
43. Hudra Istvánné	12	1257
44. Zombori Vajda Margit	5	611
45. Varga Sándor	12	271

46. Keserű Bálint	6	800
47. Községi föld	335	0
	1803	2391
	14	
	1817	1514 (126)

Nyilvánvaló volt, hogy a földalapba felvett ingatlanokkal nem számolhatott a FIB. Több olyan, még 10 holdon aluli földbirtokot is igénybe kívántak venni, amelyeknek a tulajdonosai élethivatásuknak tekintették a mezőgazdasági termelést. A Nemzeti Bizottság különbizottsága megvizsgálta a földalapban szereplő ingatlanokat, a tulajdonosok eredeti foglalkozását. 24 személy földjét mentesítette az igénybevétel alól. Ez 489 kat. hold 467 ölet jelentett. Így a felosztható föld területe 1328 kat. hold 1047 öltre csökkent. A földalap jóváhagyása után - amelyben akkor még nem szerepelt a róm. kat. egyház ingatlana - készült el a felosztási terv. Ma már kideríthetetlen, hogyan csökkent a földalapban szereplő 1328 kat. hold 763 kat. hold 194 öltre. E területet április második hetében 351 igénylőnek ki is osztották. Más források szerint - melyeket később, a részletezésben feltüntettek - április 18-án 1536 kat. hold lett kiosztva 262 igényjogosult számára. Egyébként a földreform soha nem jutott olyan nyugalmi állapotba, hogy hiteles statisztikai összeállításokat lehetett volna róla készíteni. Maga a részletes felosztási terv nagy pontossággal készült. Tartalmazza a volt tulajdonos nevét, a juttatott nevét, gyermekeinek számát, a kiosztásra kerülő földterületet, a művelési ágat.

Részletes felosztási terv: 1944. április második hete

Volt tulajdonos	kat.hold	öl
Község földje (rét 67 kh. szántó 54 kh)	121	
Hadirokkant föld a Nagyréhegyben	46	
Katolikus egyház	170	814
Jegyzőföldek	28	1242
Kaló Márton földje	34	135
Winkler Bertalanné	110	
Gzigány Teréz és Pál	22	1594
Kántor-föld	20	582

Hudra Istvánné	14	
Menyhárt János	36	1576
Harangozó Joachim	9	
Lapocsi József alapítvány	21	1143
Fésűs Pál örökösei	20	
Ungvári Lajos	6	1368
König Frida	2	1300
Schwarz Sándor	5	1566
Langó Fábián	4	
Harangozó-föld (templomi)	5	
Dr. Dobsa Ferencné	48	479
Petrovics Istvánné	4	125
Legeltetési társulat	30	1070
	755 kh	12994 öl
	8	
kiosztva	763 kh	194 öl
Juttatottak száma	351	
Ebből kisparaszt	73 = 20,8 %	
agrárproletár	278 = 79,2 %	
A földhöz juttatottak gyermekeinek		
száma	918	(127)

Juhász Imre így emlékezik: "Április 4-én elkezdődött a föld kimérése. A nagygazdák teljesen kábultak voltak. Először nem is nagyon akarták elhinni, hogy lesz ebből valami." "A földek kimérése a felosztási tervben szereplő sorrend alapján történt. Nem vették figyelembe, hogy ha öregebb, akkor közelebb kapjon földet."(128) "A Földigénylő Bizottság semmiféle technikai eszközzel nem rendelkezett. Műszaki emberek a kiméréskor és a birtokbaadáskor nem voltak jelen. A FIB tagjai öllel, szalaggal, lépéssel mérték szét a földet. Az igénylők zöme 3 kat. hold földet kapott."(129) A föld kimérését Hungler Sándor, Cserhádi István, Oroszi Flórián, Turjányi Béla, Juhász Sándor, Zöllei Sándor, Czeglédi Sándor, Jáger Nándor, Gődér Mihály, Nagy József, Asztalos Ferenc, Csáki Imre és Dányi János végezték.(130)

A kiosztott föld a birtokok nagysága szerint:

kat.hold	a juttatottak száma	%
0- 1	51	16,8
1- 2	61	20,1
2- 3	23	7,6
3- 4	52	17,1
4- 5	36	11,8
5- 6	29	9,5
6- 7	26	8,5
7- 8	16	5,3
8- 9	8	2,6
9-10	2	0,7
Szűkebb csoportosításban:		
0- 5	223	73,4
5-10	81	26,6 (131)

A juttatható föld maximumát egyetlen esetben sem lépték túl. A legtöbb földet - 9 kat. hold 500 ölet - Mitter Ferenc summás kapta.

Jászfényszaruban a földosztás nem érte el az egyik legfontosabb célját: azaz önállóan életképes, piacra termelő gazdaságok létrehozását. A gazdaságok mintegy 40 %-a az önellátás szintjén sem volt képes termelni. A gazdaságok mintegy negyede-harmada termelhetett talán piacra. Ugyanakkor a háború utáni helyzetben létkérdés volt a mezőgazdasági termelés színvonalának növelése. Az igaerő-, a szerszámok- és a vetőmag hiánya pedig tovább nehezítették a helyzetet. Ehhez járult, hogy sokan voltak olyanok, akik megkésve jelentették be földigényüket. Nagy gondot okozott az ujonnan jelentkezők kérésének teljesítése. Fényszaruban nem osztották újra a földet. Viszont sokan lemondtak a juttatott földjükről. Ezt adták át az új igénylőknek. Néhány visszaemlékezés utal a lemondások mögött rejlő emberi viszonylatokra, nem egyszer féltelmekre: "Kulcs Kóródi Sándor Bukó Sándor földjéből kapott pár holdat. Nem fogadta el. Azt mondta, hogy - Nem volt ő soha rosszba Bukó Sándorral. Adjanak neki a papföldből, vagy a község földjéből."(132) "5 hold földet kaptam, de nem fogadtam el azzal az indokkal, hogy messze van. De nem azért nem fogadtam el, hanem mert nekem sose kel-

lett a másé. Meg féltünk is mindannyian. Nem volt még messze tizenkilenc."(133)

Mivel kevés volt az osztható föld, különösen vitatott volt az iparosok földigénye. A rendelet szerint nem voltak igényjogosultak. Csakhogy ezek az iparosok félig parasztok voltak. Mesterségük nem biztosította családjuk eltartását, bérelt vagy saját föld megművelése nélkül. A háborús körülmények között sem nyersanyag, sem megrendelés nem volt. Többen közülük paraszti munkát végeztek, napszámba jártak, mert az ipar nem tartotta el őket. Az iparosok földigényét az Országos Földbirtokrendező Tanács kénytelen volt elismerni a rendelet ellenére is. Az Országos Földbirtokrendező Tanács elvi döntése alapján a Szolnok Megyei Földbirtokrendező Tanács a következő körlevelet küldte az iparosok földigénye ügyében a községi földigénylő bizottságoknak: "Földigénylők lehetnek azok az iparosok, akiknek megélhetését iparuk nem biztosítja, s ezért emellett mezőgazdasági munkával már eddig is foglalkoztak. Részükre azonban csak kisebb birtok juttatható."(134) Jászfényszaruban összesen négy iparos részesült földjuttatásban.

		kat.h.	öl
Deák János	szabó		800
Darabont Lajos	nyomdász	2	
Dobrotka László	kerékgyártó	1	
Oldal Károly	szobafestő	1	

A juttatási átlag 1,1 kat. hold - 1 k.h. 200 öl -, szemben az egész községre érvényes 3,03 kat. hold átlaggal.(135)

Gondot okozott a katonai szolgálatot teljesítők ill. hadifogságban lévők földhöz juttatása is. A községi előljáróság 1945. május 2-i jelentésének 4. pontja szerint 34 katonai szolgálatot teljesítő személy kapott földet. Dányi János, a Földigénylő Bizottság elnöke szerint "kb. négy, a katonaságtól visszatért igénylő kapott egyenként 3 holdat."(136) Ezek közül Mészáros Imre nevére emlékszik. Egy másik jelentésben azt közli az előljáróság a Megyei Földbirtokrendező Tanáccsal, hogy a katonákat azért nem részesítették juttatásban, mert később kapta meg a Földigénylő Bizottság a rendelkezést. Ezt az állítást cáfolja a Megyei Földbirtokrendező Tanács 1945. április 7-én kelt és a községi

FIB iratai között meglett levele, mely szerint "Amennyiben a katonai szolgálatot teljesítő hozzátartozói nem jelentkeznének, a bizottság hivatalilag vegye őket nyilvántartásba, és részükre a szükséges területet tartalékolja."(137) S ekkor még - a fenti kimutatásból is kitűnik - közel sem fejezték be a földek kiosztását. A katonák távol voltak. Az itthoni igénylők határozott követeléseivel elől nehéz volt kitérni. Május 6-án jelenti a főjegyző, hogy a Földigénylő Bizottság nem tud több földet tartalékolni a honvédeknek, mert az igénylők egy részét is máshol kell földhöz juttatni.(138)

A jászfényszarui juttatottak nagy ünnepség keretében 1945. május 1-jén megkapták a telekkönyvi bejegyzést helyettesítő birtoklevelet. Az előljáróság fentebb már közölt - 1945. május 2. - jelentése szerint a földosztás 1945. április 4-én kezdődött, április 25-én fejeződött be! Három hét alatt, viharos gyorsasággal végetért az agrárforradalom első szakasza Jászfényszaruban.

3. Az igénybevett és kiosztott föld területi változásai

A községi előljáróság - a Földigénylő Bizottság közlései alapján - elmentmondásokkal teli jelentéseket küldött a különböző megyei szervekhez.

1945. május 2.

		fölösztásra kerülő föld	földigény- lők száma	birtokbাহelye- zett családok	kiosztva
április	3.	800 k.h.	-	-	-
	4.	850	320		67
	5.	850	320		82
	6.	850	320		180
	7.	850	320		215
	8.	850	331		241
	9.	850	357		271
	10.	850	357		271
	12.	1636	357		271

13.	1636	357		449
14.	1636	376		660
15.	1536	409		1536
18.	1536	409	262	1536 (139)

1945. április 18. Az előljáróság jelentése.

1. A földreform céljára igénybevett terület	1536 kat.hold
2. Birtokba helyezett családok száma	262
3. Felosztásra váró terület	nincs
4. Juttatásban nem részesült családok száma	167
5. Kitelepülni hajlandó családok száma	107 (140)

1945. május

1. A Megyei Földbirtokrendező Tanács 26 igénybevételt nem hagyott jóvá. Elutasított 20 juttatást, mert az igénylőknek földjük van.
2. A földhözjuttatottak között 260 birtoklevél kiosztva.
3. 262 fő kapott földet.
4. 34 olyan személy kapott földet, aki a katonaságtól még nem tért vissza (összesen 160 kat.holdat).(141)

Május 18.

A jászfényszarui Földigénylő Bizottság válasza a Megyei Földbirtokrendező tanács határozatára: "A Megyei Földigénylő Tanács elutasított 20 juttatást. 11 személy esetében a Földigénylő Bizottság a határozatot tudomásul veszi. Viszont 7 igénylő nem rendelkezik annyi földdel, hogy jogosulatlaná válnának. Igaz, hogy Sinkovics Imrének 400 öl szőlője van, de tíz gyereket nevel!"(142)

Május 24.

"A Földigénylő Bizottság eredetileg felosztott 1536 kat. hold földet. A Megyei Földbirtokrendező Tanács 575 kat. hold 1304 öl igénybevételt nem hagyott jóvá. A korlátozás után 957 kat. hold 296 öl lett kiosztva."(143) A községi Földigénylő Bizottság 1946. május 19-i névjegyzéke szerint 958 kat. hold 200 öl földet osztottak ki 304 család között.(144) A megyei gazdasági felügyelő 1948. március 31-i összesítő jelentésében 946 kat. hold szerepel.(145)

A FÖLDBIRTOK MEGOSZLÁSA A FÖLDREFORM ELŐTT
JÁSZFÉNYSZARUBAN

A földnélküliek száma	470	a gazdaságok száma	hány %-a az összes gazdaságnak?	a gazdaságok összes területe kat.hold	hát %-a az egész területnek
0 - 5	652	49,1	1583	13,1	
5 - 25	581	43,7	6043	49,9	
25 - 50	74	5,6	2260	18,6	
50 -100	16	1,2	1130	9,3	
100 -200	5	0,4	1105	9,1	
Összesen:	1328		12121		

A FÖLDBIRTOK MEGOSZLÁSA A FÖLDREFORM UTÁN

A földnélküliek száma	345	a gazdaságok száma	hány %-a az összes gazdaságnak?	a gazdaságok összes területe kat.hold	hát %-a az egész területnek
0 - 5	839	52,47	2416	19,9	
5 - 25	684	42,78	6732	55,6	
25 - 50	65	4,07	1932	15,9	
50 -100	10	0,62	716	5,9	
100 -200	1	0,06	325	2,7	
Összesen	1599		12121	(147)	

Tehát kiosztva	kat.hold	öl	a juttatottak száma
1945. május 24-én	957	296	190
1945. május 19-én	958	200	304
1948. márc. 31-én	946		312

Dányi János szerint

"429 földigénylőből 304-en részesültek juttatásban. A községben 125 igénylőt a Földigénylő Bizottság nem tudott kielégíteni. Ebből 39 család kitelepült a Fejér megyei Nagylók községbe. Lényegében tehát 86 igénylő nem kapott földet."(146)

A Földigénylő Bizottság elnökét emlékezete azonban megcsalta. Valójában a földigénylők teljes száma: 660, a kitelepülő családok száma: 86, Nagylók-Nagyhantos községbe 58 család, Fenyőfőre 13 család, Porvára 15. A kitelepülők száma a családtagokkal együtt 397 fő.

4. A föld igénybevétele

A Jászság történelmi múltjából következik, hogy területén alig található nagybirtok. Ezer holdon felüli birtok mindössze hét volt. A középbirtokok magas száma a Jászság sajátos történelmi fejlődését tükrözi. Igen magas az 50-100 kat. holdas birtokok száma: 856. A jászokun redempció során megváltották saját földjüket, s őket Mária Terézia 1745. május 6-án szabad parasztoknak nyilvánította. Jászfényszaruban a földváltás során "egy gazda legföljebb 4,5 legalább 0,5 kötelnyi birtokot kellett, hogy váltson, azaz egy kötel föld itt 56 hold lévén, a legmagasabb birtok 252 hold, a legkisebb 28 hold volt."(148) Jászfényszaruban a felszabadulást megelőző években 200 holdon felüli birtok már nem volt. 50 hold tulajdonosa már nagygazdának számított. A táblázatból kitűnik, hogy az 50 hold feletti birtokok száma mindössze 21, a gazdaságok 1,6 %-a. Ugyanakkor ez a 21 gazda az összes földterület 18,43 %-át birtokolta. Az aránytalanság még szembetűnőbb, ha megvizsgáljuk az 5 hold alatti birtokokat. Számuk 652, a gazdaságoknak közel a fele. Területük viszont mindössze 13 %-a az egész területnek. Tekintélyes számú - 470 - földnélküli szegényparasztból lett kisparaszt.

Számuk 125-tel - 27 %-kal - csökkent. De nem eléggé. Továbbra is igen magas a földnélküli mezőgazdasági munkások száma. Nagy mértékben növekedett az 5 holdon aluli birtokok száma, és területük aránya. A terület egyötödét birtokolták ezek a gazdaságok. Árutermelés szempontjából igen biztató, hogy az 5-50 holdas birtokok az összterület 71 %-át tették ki. Az 50-100 holdig terjedő gazdaságok ilyen jelentős csökkenése nem volt célkitűzése a reformnak. A csökkenés viszont 37,5 %-os volt. A reform pedig megőrzésüket, védelmüket vette tervbe. Hogy ez mégsem úgy történt, a község sajátos birtokviszonyaival magyarázható. 100 holdon felüli birtokos maga a község. A 325 kat. holdba beleszámították az utakat, dűlőket is.

A földbirtok megoszlása az 1949. évi népszámlálás alapján (149)

birtoknagyság	gazdaságok száma		az összes gazdaságnak %-a	
	1949	1945	1949	1945
0- 5 k.h.	844	839	56,2	52,5
5- 25	625	684	41,6	43,0
25- 50	32	65	2,1	4,1
50-100	2	10	0,1	0,6
100-	-	1	-	0,1
összesen	1503	1599		

Összehasonlítva az 1945. május 2-án - közvetlen a földreform első szakasza befejezése idején - készült kimutatással megállapítható, hogy a májusi állapotok lényegében később sem változtak. Az első termelőszövetkezet szervezéséhez csak 1949 őszén fogtak hozzá. Így az nem változtatott a birtokviszonyokon.

A fennálló különbségek: az 5-25 holdas birtokok száma 684-ről 625-re, a 25 hold fölötti gazdaságok száma 76-ról 34-re, az összes gazdaságok száma 1599-ről 1503-ra csökkent. Ezek a változások beleillenek, meg-egyeznek azokkal a folyamatokkal, amelyek 1946 és 1949 között jól megfigyelhetők. A középparasztok menekültek a földtől. Aki tehetett, szétíratta a földet a családtagokra. Egy másik folyamat a földvásárlás. Mind több kisparaszt, iparos, kereskedő vásárolt földet. Ez utóbbiak főleg szőlőföldeket igyekeztek szerezni. Az iparban tapasztalható mér-

JUTTATÁSOK RÉSZLETEZÉSE 1946. V. 19.

Földigénylő jogosultak összesen száma	Juttatásban részesült			
	Mezőgazdasági munkás és cseléd száma	Törpebirtokos száma	Kisbirtokos száma	Iparos kat.hold. száma
669	238 76,3 %	58 18,6 %	12 3,8 %	4 1,3 %
	662,4 70,0 %	241,2 25,5 %	37,8 4,0 %	4,5 0,5 %
Juttatásban részesült összesen	238	58	12	4
				= 312 (152)

sékelt termelési fellendülés egyre több munkalehetőséget biztosított. Nemcsak a föld nélkül maradt mezőgazdasági munkások fogtak vándorbot, hanem azok is, akiket a kevéske föld nem tartott el. A kiosztott földek mérnöki fölmérése 1946 őszén megtörtént, a telekkönyvezés viszont nem.(150) A kiosztási vázrajz és a földkönyv adatait egyeztetve a vázrajzot telekkönyvi végzés céljára hitelesítette a Telekkönyvi Hivatal 1947. július 3-án (151)

Az igénylők, jogosultak, juttatottak számából egyébként a következő megállapítás vonható le.

Szembevetendő a számok erős csökkenése.

	Szolnok megye	Jászfényszaru
Igénylők	33857	669
Jogosultak	298040	459
Juttatottak	24289	312

Fényszaruban 210 személy igénylését nem vették figyelembe. Ez az igénylők 31,4 %-a. A jogosultság elbírálása igen szigorú lehetett. A jogosult 459 igénylőből csak 312-en kaptak földet. Az osztásból kimaradtak száma - 147 - igen magas - 32 %. Országosan minden ötödik igénylőt utasították el. Ettől jóval kedvezőtlenebb a fényszarui arány. Ezért volt az, hogy még 10 hold alatt is kisajátítottak földeket. Ez a kedvezőtlen kép némiképp megszeli, ha a 86 dunántúli kivándorlót is figyelembe vesszük. Már pedig ez a realitás, hiszen a 459 jogos igénylő között őket is számon tartották. Így juttatásban részesült összesen 397 család, a jogosultak 87 %-a.

A megyében 214170 kat. hold mezőgazdasági ingatlan került kiosztásra. Juttatásban részesült 30169 személy. Egy juttatott átlagban 7 kat.h. ingatlant kapott. Ez megfelel a reform céljának. Életképes parasztgazdaságok jöttek létre.(153)

Jászfényszaruban 312 igénylő számára 946 holdat osztottak ki. Átlagosan 3 hold jutott egy-egy újjgazdának. Ez az átlag, a megyében Jászóza (2,2 k.h.) és Jászárokszállás (2,5 k.h.) után a legalacsonyabb.(154) Ha pedig a fényszarui földek alacsony aranykorona értékét is számítjuk, akkor tovább romlik az arány.

Házhelynek összesen 43 kat. hold 922 ölet mértek ki. A reform fontos eredménye volt a házhelyrendezés. Házhelyet kaphatott minden családos magyar állampolgár, akinek nem volt lakóháza vagy beépítésre alkalmas telke. A rendelet szerint házhelyre jogosultak, akik mezőgazdasági ingatlanra is jogosultak voltak, de az ipari munkások, kereskedők, tisztviselők, sőt a birtokos család nővülés előtt álló felnőtt fiai is jogosultak. 1948 végéig 374303 házhelyet mértek ki az országban. Jászfényszarun 243-an igényelték házhelyet. Végül 194 házhelyet osztottak ki, átlagosan 282 öl területtel.(155) A juttatottak között 12 iparos, 1 vasutas és 1 tisztviselő is volt.(156) 86 dunántúli telepescsalád, családonként 600 öl területet kapott házhely címén.

A helyi házhelyosztás részletezése:

A vásártéren kimérve	30 házhely	9900 öl területtel.
Cédulaháznál	22	6178
Kismalomnál	26	4285
Régi szeszgyárnál	21	6609
Városkertenél	29	8440
Jegyzőföldeknel	66	19272
összesen	194 házhely	54684 öl = 34 kat. hold 684 öl(157)

A Megyei Földhivatal "Házhelyek kiosztási földkönyve" alapján Jászfényszaruban 43 kat. hold és 922 öl földterület lett házhelyeknek kimérve.(158)

Házhelynek kiosztva

Jászfényszaruban	194	43 kat.hold	922 öl
Fényszarui telepéseknek Dunántúlon	86	32	400
összesen:	280	75 kat.hold	1322 öl

A Dunántúlra kitelepült családok átlagban 13 kat. hold földet kaptak. Ha ezeket a juttatásokat is hozzászámítjuk, kedvezőbb a kép.

Juttatásban részesült

Jászfényszaruban	312 igénylő	946 kat.hold	0 öl
Házhelyek		43	922
Dunántúlon	86	1118	0
Összesen:	398 igénylő	2107 k.h.	922 öl
Juttatási átlag		5.3 k.h.	

Az országos juttatási átlag 5,1 hold - önmagában is mutatja, hogy a földhözjutottak zöme kedvező alapot kapott ahhoz, hogy kiemelkedjék a régi nyomorúságából.

A juttatásban részesültek aránya a népesség száma alapján:

	a népesség száma	a juttatottak száma	%
Jászfényszaru	8.017	312	3,9
Szolnok megye	436.904	32.573	7,5
Magyarország	9.204.799	607.762	6,6 (159)

A dunántúli telepeseket is számítva, Jászfényszaru lakóinak 5 %-a részesült földjuttatásban.

A földreform egyik alapvető jellegzetessége, hogy rendellenesen 100 kat. holdnál kisebb földbirtokból is igénybe vettek területeket. A földosztó bizottságok nem tartották tiszteletben a rendeletet, az MKP irányelvei ellenére sem. "A kommunistáknak szembe kell szállniuk a falusi nincstelen és szegény rétegeiben sok helyt tapasztalható olyan hangulatokkal is, amelyek a jómódú parasztság ellen irányulnak, és azt követelik, hogy a földreform-rendeletben megszabott 200 holdas birtokhatárt a parasztbirtokosokra nézve szintén szállítsák le 100 hold alá..."(160) Az igénybevételi határok rendellenes leszállítása a középparasztságot is szembeállítaná a szegényparasztsággal és a magyar demokráciával.(u.o) A jászberényi járás párttitkárainak az értekezlete 1945 áprilisában másként vélekedett: "Ha a tulajdonosnak más foglalkozása is van, még 20-30 holdas birtokot is el lehet venni, ha szüksé-

ges..."(161) Szolnok megyében 304 esetben vettek igénybe szűkségből 100 holdnál kisebb földbirtokot.(162) Jászfényszaruban szűkségből igénybe vett birtokok száma 16, 449 hold terjedelemben. Ez a kiosztott föld területéhez viszonyítva 47,5 %. Alig van adat, amely jobban igazolná, hogy nagyon kevés volt az osztható föld a faluban. A már közölt földalapot képező 47 ingatlanból csak öt 100 holdon aluli birtok van. 36 birtok 50 holdon aluli. Sőt 11 birtok kevesebb mint 10 hold. A helyi Nemzeti Bizottság különbizottsága megvizsgálta a földosztási tervezetet. Abból 24 igénybevételt nem hagyott jóvá. Azonban még így is 19 az igénybe vett 100 holdon aluli birtokok száma.

Szolnok megyében 1945 májusáig 1100 birtokot vettek igénybe. A rendelet ellenére felosztott birtokok száma: Szolnokon 70, Mezőtúron 55, Kunmadarason 37, Túrkevén 26, Jásztelken 21, Nagykörűben 21, Fegyverneken 17, Kenderesen 13, Jászfényszarun 12.(163)

Sok földtulajdonos az előző földbirtokpolitikai rendelkezéseken okulva ingatlanai egy részét jó előre gyermekeire szétíratta, bár a birtok művelésében a későbbiekben sem történt változás.

Háborús szerzeményű ingatlanoknál nemcsak azt kellett megállapítani, hogy a tulajdonos 1939. szeptember 1-je után vásárolta-e a birtokot, hanem azt is, hogy háborús nyereségből vásárolta-e? Vagy egy régebbi föld vételárából, esetleg megtakarított pénzből. Szolgálja-e a föld a létfenntartást? A rendelet elkobozhatónak ítélt - nagyságra való tekintet nélkül - minden olyan birtokot, amelynek tulajdonosa hazaáruló vagy néPELLenes bűnösség vádjával elmarasztalható volt. Az elkobzási elv radikális alkalmazása nem véletlenül történt Jászfényszarun, hiszen a jelentkezők száma igen magas volt a kiosztható földhöz viszonyítva. Az ide tartozó úri-, illetve parasztbirtokosok bőségesen szolgáltatottak okot - különösen a háború alatti magatartásukkal ahhoz, hogy a Földigénylő Bizottság saját hatáskörén belül jogos szigorral bátran kimondja rájuk a "nép ellensége", ítéletét, s földjeiket ezen az alapon elkobzás alá vonja.

A jászfényszarui Földigénylő Bizottság elkobzandónak ítélte

Girtler István	12 kh	öl földjét, melyből kiosztva 9 kh	820 öl
Kaló Márton	29	920	29 920
Kiss Sándor	69	920	-
Winkler Bertalan	120		120
Menyhárt János	108		32 980
Bakó István	14		-
összesen:	353 kh	260 öl	191 kh 1120 öl

A felsorolt ingatlanok azonban Kaló földje kivételével mentesültek az elkobzás alól.

A szegényparasztok földigénye kielégítése céljából szóba került a földtulajdonos gazdák kitelepítése is. A fényszarui földigénylők azzal érveltek, hogy azért a gazdákat kell kitelepíteni, mert így kevesebb embernek kell elhagynia az otthonát.

A jászfényszarui Földigénylő Bizottság valamennyi, itt felsorolt ingatlan igénybevételét kérte a tulajdonos gazdák áttelepítése mellett, abból a megfontolásból kiindulva, hogy három holdjával 181 igénylőnek lehetne helyben földet juttatni.(165)

1. Menyhárt János	108 kat. hold	800 öl
2. Winkler Bertalan	120	
3. Rimóczi Pál	119	1104
4. Bukó Sándor	87	
5. Ézsiás Pál	108	
összesen	543 kat.hold	304 öl (164)

A Megyei Fölbirtokrendező Tanács azonban így utasította vissza a próbálkozást: "Nemzetpolitikai érdekből sokkal kívánatosabb az, hogy a dunántúli nagy latifundiumokra és megüresedett sváb községekbe nagyobb népi tömegek települjenek, mintsem az, hogy azok ilyen 100 kat. holdas birtokok kártalanítására használtassanak fel."(166) Ez megfelelt a kormány állásfoglalásának is. "Azokat az igényjogosultakat, akik lakóhelyükön földhöz nem jutottak, az ország más részén lehetőleg csoportosan kell földhöz juttatni. Az igénybevett földből erre a célra megfelelő területet kell fenntartani, amelyet az Országos Földbirtokren-

dező Tanács jelöl ki."(167) Az első hetekben senki nem jelentkezett, hogy kitelepülni szándékozik. Ami érthető is. Július, augusztus hónapokban, amikor már bizonyossá vált, hogy számukra nem jut föld, kérték az áttelepülés engedélyezését. A föld nélkül maradt jászfényszarui családok közül 86 család vállalkozott az áttelepülésre. A jászfényszaruiak három dunántúli községbe települtek ki:

Hantos	58 család, gyermekekkel együtt	284 személy
Porva	15	62
Fenyőfő	13	51
összesen	86 család	397 személy

Az igen kedvezőtlen gazdasági viszonyok, valamint személyi ellentétek miatt Porváról 4 család, Fenyőfőről 3 család Hantosra költözött. A telepések aránya a következőképp módosult:

Hantoson	65 család, összesen	310 személy
Porván	11	47
Fenyőfőn	10	40 személy élt.

A vándorlás tovább folytatódott. Porváról és Fenyőfőről valamennyi telepés elköltözött. 1976-ban a 86 családból 65 egész vagy csonka-család Hantoson lakott.(168)

IV. A FÖLDREFORM MÁSODIK SZAKASZA

1. A mentesítési törekvések kezdetei, az országgyűlési választások

A tavaszi földosztás után a földreform történetének új szakasza kezdődött. Ekkor kapcsolódtak be a végrehajtásba a megyei és országos szervek. Sem a birtokosok, sem a földigénylők nem tartották lezártnak a földosztást. Az igénylők a reform kiterjesztésére, újabb földek igénybevételére törekedtek. A földtulajdonosok jogszabályokra hivatkozva vitatták az igénybevétel jogosságát. A birtokosok nagy része fellebbezett. Arra törekedtek, hogy az egész földosztás általános revízió alá kerüljön.

Jászfényszaruban igen sok vitára adott okot a 12.§ alkalmazása "100-1000 kat. holdig terjedő mezőgazdasági földbirtokoknál, ... 100 kh. mezőgazdasági ingatlan mentes a megváltás alól... Ha azonban... az igényjogosultak számához képest kevés a fölosztható föld, az Országos Földbirtokrendező Tanács elrendelheti a megváltást szenvedő természetes személy teljes földbirtokának igénybevételét..." "A Szolnok Megyei Földhivatal 1945. május 14-én a Megyei Tanács nevében egyenesen arra hívja fel a községi földigénylő bizottságokat, hogy készítsenek új felosztási tervet. Ne vegyék figyelembe a R. 12. szakasza utolsó bekezdése alkalmazásával felosztott 100 kat. holdat, mert ezeknek felosztásához az Országos Földbirtokrendező Tanács csak egyéni, kivételes esetben járul hozzá."(169) Az Országos Földbirtokrendező Tanács április 9-i ülésén hozott határozatában leszögezte: "...100 holdon aluli ingatlanhoz egyáltalán nem szabad hozzányúlni."(170) A jászfényszarui Földigénylő Bizottság az Országos Földbirtokrendező Tanács utasításait tudomásul vette, de a kiosztott földet senkitől vissza nem vette.

A haladás és a reakció erői között az őszi választások után éleződött ki igazán a küzdelem. Az ellentámadás célja a földreform megdöntése

volt. A nemzetgyűlési választások 1945. november 4-én voltak. A választási eredmények - ha akkor nagy csalódást keltettek is - figyelembe véve a megelőző évtizedek történelmi körülményeit, nem rosszak. Negyedszázados ellenforradalmi rendszer, a fasizmus fertőzései nemcsak az uralkodó osztályok, de a néptömegek körében is tömegbázist biztosítottak a régi rend híveinek. A parasztság és a városi kispolgárság nagy tömegeit saját befolyásuk alá vonták. A vallásos parasztságot különösen vonzotta az "Isten, haza és magántulajdon" jelszavával fellépő Független Kisgazda Párt, amely 57 %-os választási győzelmet ért el. De az MKP - SZDP - NPP koalíció 41,23 %-os szavazati aránya arról tanúsított, hogy a baloldal az új nemzetgyűlésben is igen jelentős erőt képvisel.

NEMZETGYŰLÉSI VÁLASZTÁSOK - 1945. nov. 4.

Szavazatok száma és %-os megoszlás

	NPP	PDP	MKP	FKGP	SZDP	összesen baloldali pártok %-ban
Országos adatok	325284 /6,87 %/	76424 /1,62 %/	202122 /16,95 %/	2697508 /57,03 %/	823314 /17,41 %/	4730414 41,23 %
Szolnok megye	23772 /10,5 %/	3672 /1,62 %/	51902 /22,91 %/	116346 /51,36 %/	30827 /13,61 %/	226519 47,02 %
Szolnok város	380 /2,01 %/	217 /1,15 %/	6588 /34,91 %/	7413 /39,28 %/	4277 /22,65 %/	18872 59,57 %
Jászsági felső járás Jászberény nélkül	1831 /7,2 %/	275 /1,1 %/	3990 /15,7 %/	15690 /61,8 %/	3613 /14,2 %/	25399 37,10 %
Jászberény	626 /3,67 %/	240 /1,4 %/	1441 /8,44 %/	11891 /69,63 %/	2880 /16,86 %/	17078 28,97 %/
Jászfényszaru	184 /4,39 %/	33 /0,79 %/	474 /11,31 %/	3059 /72,97 %/	442 /10,54 %/	4192 26,24 %

V. A FÖLDREFORM HARMADIK SZAKASZA

1. "Földet vissza nem adunk!"

A föld tulajdonosai nem indítottak frontális támadást a földosztás ellen. Ahhoz azért nem volt elég erejük. A fő "vád" a 200 holdas kulák, illetve a 100 holdas úribirtokok megtartható maximumának a megsértése volt. Ezzel megindult a véget érni nem akaró pereskedés láncolata.

A Szolnok megyei földigénylő bizottságok elnökei 1945 szeptemberében tartott értekezletükön határozatba hozták, hogy az addig kimért földet, akár jól van kimérve, akár nem, vissza nem adják. Javasolták, hogy mindazoknak a földjét, akik nem maguk gazdálkodnak, el kell venni. Végül a parasztbirtokok határát 50 kat. holdban kívánták megállapítani.(173) A fényszarui Földigénylő Bizottság megelőzte a szolnoki javaslatot. Azoknak a földjét, akik nem maguk művelték, kiosztotta. 15 földingatlan került ilyen címen új tulajdonos birtokába. Azoknak a parasztagzáknak a földjét sem hagyták érintetlenül, akik haszonbérletbe adták. A Földigénylő Bizottság úgy foglalt állást a nem helyben lakó földtulajdonosokkal szemben, hogy el kell venni tőlük, mert soha nem művelték a földjeiket. Volt aki nem is tudta, hogy a határ melyik részén van a földje. Ezeknek a földtulajdonosoknak van olyan foglalkozásuk, amiből megélhetnek. Mindez nem ment többé-kevésbé súlyos ütközések nélkül. Országosan is ritka lehetett az olyan eset, hogy a földtulajdonosok megegyeztek a Földigénylő Bizottsággal a kiosztandó föld nagyságáról. "Felajánlották" földjük egy részét a földosztás céljára, viszonylag nem is keveset.

özv. Petrovics Istvánné	99 kh-ból	43 holdat följánlott	43 %
Bukó Sándor	91	61	67
Menyhárt János	130	108	83
Harangozó Joachim	76	61	80
Rimóczi Pál	89	59	66
Pető Imre	67	57	85

Ézsiás Pál	108	23	21
Langó Fábián	75	65	87
összesen:	735	477	65 %

A nyilván kényszerű megegyezés ellenére napirenden voltak az összeüt-közések a juttatottak és a volt tulajdonosok között.

Dányi János, a Földigénylő Bizottság elnöke az 1946. augusztus 26-i ülésen előadta a régi gazdák és bérlők elleni panaszát. "özv. Winkler Bertalanné 120 kat. hold birtokát, mint úri birtokot, 1945 áprilisában a FIB kiosztotta 26 földigénylő között. 1945. május elsején a birtoktesteket meg is kapták a juttatottak. A birtok egy részében a kishaszonbérlők 1945. október elsejéig bentmaradtak. A többi részét pedig az újonnan juttatottak foglalták el, és dolgoztak tovább. 1945 tavaszán hazajött Winkler István, 1945 őszén pedig Winkler György - nyugatról -, akik a kishaszonbérlőktől összeszedték a bérletet, melyet a földrendező alapnak kellett volna beszolgáltatni. Megtámadták a juttatottakat, szétrugdosták a hancsikokat, a karókat kiszedték. Elkezdtek szántani a földet összevissza úgy, hogy minden földhözjuttatott földjéből valamennyit elfoglaltak... A juttatottak ragaszkodtak a földhöz, tőlük telhetően megtettek mindent a termelés folyamatosságának biztosítására. Hogy mégis a régi tulajdonos szántott és vetett, az abból következett, hogy a régi gazdának volt mivel szántania és mit vetnie. A juttatottak pedig sem igát nem kaptak, sem vetőmaghoz nem jutottak idejében... ha a régi tulajdonos vetett, csak a szántásért és a vetésért kellett neki ellenszolgáltatást adni. Ennek ellenére Winkler István és György az 1946. évi gabonatermést "elsikkasztotta", s így a juttatottak egy része nem tudott eleget tenni a beszolgáltatásnak, másrészt teljesen kenyér nélkül maradtak."(174)

"Bukó Sándor 91 kat. hold földjéből 61 kat. holdat a Földigénylő Bizottság 1945 áprilisában megegyezés alapján igénybe vett és kiosztott a földigénylők között... A kiosztott föld egy rész 1945. október elsejéig a kishaszonbérlők kezén maradt. A többi részét elfoglalták a juttatottak. Bukó Sándor később, a reakció növekedésével megbánta, hogy a

földjét megegyezéssel a bizottság kezébe adta kiosztásra. Midőn a földhözjuttatottak szántottak, Bukó Sándor a tetejébe szántott. S mivel neki kéznél volt a vetőmag, mindjárt be is vetette. A juttatottak nem akartak véres verekedést csinálni, mert hittek a törvényben, s tudták, hogy amit nekik kiosztottak, ahhoz Bukó Sándornak semmi köze. Bukó felajánlotta a 61 hold földjét kiosztásra, tehát könnyű megmagyarázni, hogy csak a reakció biztatására támadta meg a juttatottakat."(175)

"Menyhárt János 130 kat. hold földjéből 108 kat. holdat a Földigénylő Bizottság megegyezéssel igénybe vett, és kiosztott a földigénylőknek. Egy része 1945 októberéig a kishaszonbérlek kezén maradt. Nagyobb részét pedig azonnal elfoglalták a juttatottak. Menyhárt János a reakció erősödésével szintén megbánta, hogy a földjét a bizottság kezére adta kiosztásra. Csatlósaival 1946 tavaszán megtámadták a juttatottakat munkájuk közben. A rendőrségnek kellett kiszállni a rend helyreállítására. Az 1946. évi termés egy része a juttatottak kezében maradt, a másik részét pedig Menyhárt János, a föld régi tulajdonosa elrabolta tőlük."(176)

"Özv. Petrovics Istvánné Záhonyi Mária 99 kat. hold földjéből 43 kat. holdat a FIB megegyezés alapján igénybe vett, és kiosztott a juttatottaknak. A kiosztott földből 17 kat. hold 1945 októberéig Ézsiás János kishaszonbérlek kezén maradt, a többi részét pedig a juttatottakkal azonnal elfoglalták. 1945 októberétől a 17 holdat is a juttatottak kezébe kellett volna adni. Azonban a kishaszonbérlek csatlósaival megakadályozta a juttatottakat a föld elfoglalásában. Sőt egy másik földterületet is fölfogott Ézsiás János mentés címén, amiről Vas Imre bérlek lemondott. Ezt a Megyei Tanács előtt be is vallotta. 1946 termelőév elején birtokukba vették az összes kiosztott földet a juttatottak. Ézsiás János Palócz Nándor és juttatott társai vetését kikapálta és rávetett... 1946 nyarán Ézsiás János és csatlóstársai - 30-40 főnyi csoport - rátámadtak a juttatottak vetésére. Elrabolták a paprika, káposzta és másfél kat. hold dinnye termését, 3 kat. hold kukoricát teljes állapotban letörtek, és másfél kat. hold burgonyát kiszedtek és széthordták."(177)

Harangozó Joachim 76 kat. hold földjéből 61 kat. holdat a Földigénylő Bizottság megegyezése alapján igénybe vett, és kiosztott a juttatottaknak. A kiosztott föld legnagyobb része kishaszonbérlok kezén volt 1945. október 1-ig. 1945 októberében, amikor a juttatottak el akarták foglalni a földet, a kishaszonbérlok... kizavarták őket. 1946 tavaszán a juttatottak elfoglalták az egész területet. Szántottak, takarítottak. Amikor ki lett takarítva a föld, László Imre földbérlo jogtalanul megszántotta egy részét, és be is vetette. Az igénylők, annak tudatában, hogy a föld az övék, elfoglalták azt és ... végezték a további munkálatait a termés beszedéséig. De amikor a termés megérett, László Imre a rendőrség parancsára sem volt hajlandó a rablást abbahagyni."(178) Mészáros Imre, Jánosi István, Szabó János, Dobák József, Lovász Dénes, Mészáros Sándor és Telek János juttatottak "1945 augusztus második felében a Földigénylő Bizottság elnökével és a karhatalommal kiszálltak Girtler István szőlőjét fölmérni, ... melyet a községi FIB földreform céljára elkobzás útján 1945. április első felében igénybe vett, és az MFT 1945. jún. 22-én megtartott ülésén hozott határozata alapján mint háborús szerzeményt birtokpolitikai célra felhasználhatónak ítélte. Girtler Istvánné... megtámadta a földigénylőket, és midőn azok hozzáfogtak a szőlőföld kihancsikolásához, ... aljas szavakat kiabált rájuk..."(179)

A községi Földigénylő Bizottság levele a Megyei Földbirtokrendező Tanácshoz. "A Földigénylő Bizottság igénybe vette a lelkeszi javadalmat képező földeket. Abból 3 kat. holdat Szabó Istvánnak juttatott. A juttatott földet a plébánostól Cseszkó Nándor jászfényszarui lakos bérelte, de annak csak fele volt bevetve őszi vetéssel. A másik fele szántatlan és vetetlen volt átadáskor. A be nem vetett rész már az új tulajdonost illeti meg. Cseszkó Nándor bérlo azonban többszöri felhívásra sem volt hajlandó átadni a földet az új tulajdonosának."(180)

A visszaemlékezők számos konkrét eset történetét megőrizték. Ezekből csak néhány jellemzőt idézünk: "Ézsiás Pál földjéből kaptam 3 hold 800 öl földet, de ő 46 tavaszán bevetette. Én meg elvittem a termést. A vetőmagot meg az aratórészt otthagytam."(181) Annus István újgazda Bakó István földjéből részesült. Rimóczi Pál napraforgó táblájából kapá-

lás közben valaki rálőtt. Szerencsére sérülés nem történt. A tettezt nem sikerült kideríteni.(182) Langó Fábián az Országos Földbirtokrendező Tanács véghatározata ellenére sem engedte át a jutott számára kiosztott földet.(183) Langó Emánuel a leghatározottabb felhívásra sem engedi Koczka János juttatottat az őt törvényesen megillető területre.(184)

A felsorolt példák nemcsak fényzarui jelenségek. A kialakult helyzet valóban veszélyeztette az ország élelemmel való ellátását. Ezért az Országos Földbirtokrendező Tanács a vitás ügyek lezárása érdekében úgy határozott, hogy: "1945/46 gazdasági évre az ingatlant az munkálja meg, aki jelenleg az ingatlan birtokában van, és az az ingatlant háborítatlanul használhatja egészen a gazdasági év végéig."(185)

Ezek után a volt tulajdonosok a megyei és országos szervekhez benyújtott fellebbezéseken kívül a föld visszaszerzéséért indított akciókat jogászi útra terelték. Szaporodtak a visszaperlési ügyek, és egyre gyakrabban ítélték vissza vitás földeket. A jászfényzarui peres ügyek közül példaként csupán egyet, a részleteiben legismertebbet, a Girtler István földje körül kialakult bonyodalmat ismertetjük. A Földigénylő Bizottság a földet 1945 április első felében a 600-as rendelet 4,5.-a alapján elkobozta. "... a Megyei földbirtokrendező Tanács 1945. június 22-én megtartott ülésén... mint háborús szerzeményt földbirtokpolitikai célokra felhasználhatónak ítélte. Ezt a határozatot az Országos Földbirtokrendező Tanács ... megerősítette... Mindezek után az Országos Földbirtokrendező Tanács egy új határozatban, a már birtokba adott földet ...visszaitélte a volt tulajdonosnak négy hold 1200 öl kivétellel" (186)

A jászfényzarui Földigénylő Bizottság válasza az új határozatra a következő volt: "...mindenféle irkafirkának, melyet az OFT törvényellenesen véghatározatként küld, nem teszünk eleget, sőt semmibe vesszük."(187) a néhány hónap alatt lezajlott forradalmi változást mi sem érzékelteti jobban, mint az, hogy azok a parasztok, akik pár évvel ezelőtt derékhajlás nélkül nem igen mertek bemenni még a fényzarui kishivatalnok irodájába sem, most országos hatóságok döntésével is

keményen szembeszállnak. A vitatott ügyben Dányi János személyesen kereste fel Dögei Imrét, az UFOSZ főtitkárát. Három nap múlva megérkezett a válasz a Földigénylő Bizottság címére. "Az ügyet, ... amelyben nálunk jártatok, megnéztük az Országos Tanács azt állítja, hogy a Földigénylő Bizottság elnöke a tanács előtt azt vallotta, ... a nevezett vitás birtok 1945 évben nem lett kiosztva... Írjatok egy kérvényt, ... Azt kell bebizonyítanotok, ...hogy 1945 évben a föld már ki volt osztva."(188) Költői kérdés, vajon ki lehetett az, aki a Földigénylő Bizottság elnöke - Dányi János - nevében nyilatkozott?

A főbíró, a főjegyző és a Földigénylő Bizottság elnöke írta alá azt a hivatalos iratot, melynek tanúsága szerint Girtler István földje "1945. dec. 31-én 12 kat.hold a juttatottak birtokában, 2 kat.hold a tulajdonos birtokában volt." (189) Az Országos Földbirtokrendező Tanács nem vette figyelembe az előljáróság és a Földigénylő Bizottság bizonyítását. A Földigénylő Bizottság 1946. július 1-jén felülvizsgálati kérelmet adott be a Földművelésügyi Miniszterhez az Országos Földbirtokrendező Tanács határozata ellen. (190) A miniszter helyszíni kivizsgálást rendelt el." ...különösen annak megállapítása végett, hogy a kérdéses ingatlan mely része tekinthető az 1946 évi január hó 1. napja előtti igénybevettnek és kiosztottnak." (191)

Ezek után az Országos Földbirtokrendező Tanács határozata: "...mentesített 8 kat. hold szőlő... felhasználnak tekintendő s az Girtler István jászfényszarui lakosnak természetben vissza nem adható..." hanem kártalanítás illeti meg. (192) Így azután Girtler István 2 kat. hold szőlőt a rajta lévő épületekkel együtt természetben visszakapott, mert bebizonyította, hogy az 1939 után vásárolt szőlő árában a már régebben meglévő s eladásra kerülő szántó ára is benne van." (193) Az alábbi igazolást Girtler Istvánnak Dányi István jászfényszarui főbíró adta ki. "Girtler István 1941. augusztus 19-én megvett 14 kat.hold földet. A vásárlás miatt eladta 2 kat.hold ingatlanát, valamint felesége Csány határában lévő 6 kat. hold földjét." (194)

Ennek az egyetlen ügynek ilyen mélységű részletezése is érzékelteti milyen szívós harcot kellett folytatni, bizonyára országszerte, földigénylő bizottságoknak még 8 hold földért is.

A fényszarui nagygazdák természetesen több esetben is pört indítottak a Földigénylő Bizottság ellen, egy esetben Dányi János, a bizottság elnöke ellen azon a címen, hogy jogtalanul osztotta szét földjeiket. A szervezkedés vezetőjeként Bakó István nagygazdát használták fel, aki-nek a földjét valóban jogtalanul osztotta szét a bizottság. Az ügy előzményeként az Országos Földbirtokrendező Tanács az ingatlanok teljes egészében történő megváltása iránt előterjesztett kérelmére a következő véghatározatot hozta meg:

1. Róm.Kat.Egyház 100 kat.hold mentesített ingatlanra kártalanításra jogosult

2. Harangozó Joachim kiosztottnak tekintendő 14 kat.hold ingatlanáért csereingatlan juttatásra jogosult.

3. Langó Fábián 4 kat.hold kiosztottnak tekintendő, csereingatlanra jogosult.

4. Jászfényszaru község kártalanításra jogosult, amennyiben a birtokában lévő ingatlan a 100 kat. holdat nem éri el.

5. Rimóczi Pál ingatlan kiosztottnak nem tekinthető.

6. Menyhárt János 31 kat.hold 1080 öl szántó és 1500 öl szőlő tekintendő kiosztottnak. Csereingatlanra jogosult.

7. Bukó Sándor ingatlan kiosztottnak nem tekinthető.

8. Ézsiás Pál ingatlan kiosztottnak nem tekinthető.

9. Özv. Petrovics Istvánné 4 kat.hold 800 öl tekinthető felhasználtnak. Csereingatlanra jogosult.

10. Kaló Mártonné a jászfényszarui Földigénylő Bizottság elkobzás iránti javaslatát elutasítja. A kiosztott 29 kat.hold 420 öl ingatlanáért kártalanítás jár.

11. Winkler István és társai 120 kat.hold ingatlan teljes megváltása iránt a Földigénylő Bizottság kérelmének helyt ad. A 100 kat.holdon aluli részben is megváltja. A tulajdonos csereingatlanra jogosult.

12. Bakó István ingatlanát mentesíti az elkobzás alól. Valamennyi kiosztott élő és holt felszerelése visszajuttatandó. A kiosztott 5 kat.hold után csereingatlan jár.

13. dr.Dobsa Ferenc 48 kat.hold ingatlan amennyiben 1945.dec. 31-e előtt teljes egészében kiosztást nyert, úgy a juttatottak továbbra is birtokban maradnak. Telekkönyvezhető. (195) A jászfényszarui UFOSZ a fenti határozatot megfellebbezte azzal a kéressel, hogy a felosztott

földet az Országos Földbirtokrendező Tanács hagyja meg a juttatottak tulajdonában.

Ezután került sor arra, hogy Bakó István és társai a föld visszaperlése végett ügyvédet fogadtak. Az Országos Földbirtokrendező Tanács az ügy kivizsgálásával Z. Nagy Ferencet, Ötvös Istvánt és dr. Fodor Jánost bízta meg. A nagygazdák az Országos Földbirtokrendező Tanács helyi kivizsgálása után hozott határozatot is megfellebbezték. A tárgyalás Pesten folytatódott. A nagygazdák a régi kifogások mellett újakkal is előhozakodtak: azzal, hogy az újgazdák nem foglalták el a földet, nem művelték, parlagon hagyták. A vitás ügy végül a juttatottak javára dőlt el.

Köztudott, hogy a földreform elleni támadás országos méretű volt. Ezért a Magyar Kommunista Párt a Nemzeti Paraszt Párttal együtt a Nemzetgyűlés elé vitte a földreform kérdését. A Nemzetgyűlés feladatává tette, hozzon döntést az elkobzott vagy megváltott birtokok vitájában, hogy nyugvópontra kerüljön ez a mind politikailag, mind gazdaságilag rendkívül káros huza-vona. A megyében megmozdult a nép is. Tömegek tüntettek a kiosztott föld védelmében. Mezőtúron több ezer ember vonult végig a városon "földet vissza nem adunk" jelszóval, és a reakciós képviselők eltávolítását követelték. Jászapátiban is több mint 3000-en vettek részt a tüntetésen. Tömeggyűlést tartottak Túrkevéen, Felsőszentgyörgyön, Abádszalókon, Jánoshidán, Jászladányban több mint ezer ember vonult végig a községen, megbizottaik a földbirtokosokat és ügyvédeküket is felkeresték. Kunszentmártonban, Kisújszálláson nemcsak a földek visszaitélése, a reakció, hanem a drágaság és a spekuláció ellen is tüntettek. (197)

Az MKP jászberényi járási titkára 1946. február 21-én a következőket jelentette az MKP központi vezetőségének. "Jász-Nagykun-Szolnok vármegye a jászszági felső járásában és Jászberény városában szombaton, vasárnap és hétfőn tüntetések zajlottak le a reakció ellen, a kormányprogram maradéktalan végrehajtása érdekében... Jászárokszálláson hatalmas, mintegy 4000 főnyi tömeg demonstrált... Nagy tömeg vett részt a demonstráción Jásztelek, Jászfelsőszentgyörgy, Jánoshida, Jászfényszaru, Pusztamonostor községekben..." (198)

2. Törvényekkel védve

A Nemzetgyűlésben a baloldalnak sikerült kiharcolnia, hogy törvény szülessen a szegényparasztok védelmében, a földreform gyors befejezése érdekében.

A 19. 1. bekezdése kimondja, hogy az 1946. évi január hó 1. napja előtt földreform céljára igénybevett és kiosztott ingatlant - az alábbi kivételektől eltekintve - a tulajdonosnak visszaadni nem lehet. Ilyen kivétel volt: 50 kat. holdnál kisebb parasztbirtokok, ha azt az érvényben lévő jogszabályok ellenére vették igénybe. Az 50 kat. holdon felüli igénybevett paraszti - illetve úri birtokok esetében, a jogtalanul kiosztott holdakért, ha lehetséges volt, csereingatlanjuttatást, ha nem, valóságos becsértéknek megfelelő vételár-kifizetését mondta ki a törvény. (199)

A Szolnok megyei földigénylő bizottságok kongresszusán - 1946. máj. 26-án - a IX. tc. megjelenése után is még mindig a kiosztott földek védelme volt a kongresszus legfontosabb tárgya. (200) A Megyei Földbirtokrendező Tanács a fényszarui földek telekkönyvezésével is késlekedett. Ezért Dányi János, a Földigénylő Bizottság elnöke, Marton István a Nemzeti Bizottság elnöke 30 újjgazdával Szolnokra utazott. Tüntetést rendeztek a Megyei Földbirtokrendező Tanács épülete előtt, majd benn az épületben. Ezt követően felkeresték Tisza Józsefet, a Megyei Pártbizottság titkárát, valamint Ragó Antalt, a Megyei Földhivatal elnökét. Tolmácsolták a fényszarui újjgazdák panaszait.

Jóllehet a földek visszaperlése hónapok múltán sem szűnt meg teljesen, a földhözjuttatottak az új törvény védelme alatt minden erejüket a termelő munkának szentelhatték.

Az 1947. évi V. törvénycikk rendelkezéseket hozott. A rendelet megszüntette a földigénylő bizottságokat. Az újjgazdák védelmét ezután az Újbirtokosok és Földhözjuttatottak Országos Szövetsége - az UFOSZ -

látta el. Az V. tc. egyik legfontosabb paragrafusa egyébként a 8. volt, amely leszögezte: "A volt tulajdonosok vagy más személyek... a föl reform lebonyolításával összefüggő bármilyen jogviszonyból eredő követelést a juttatottakkal szemben... bírói úton érvényesíteni nem lehet, a már folyamatban lévő pereket és az ilyen követelések végrehajtására ránt elrendelt végrehajtási eljárást fel kell függeszteni."

A községi földigénylő bizottságok rendkívül nehéz gazdasági és politikai feltételek között - ha nem is mindig és mindenben a legnagyobb szakértelemmel -, de mindig az ügy iránti legnagyobb odaadással, sikeresen dolgoztak. Dányi Jánost, a jászfényszarui Földigénylő Bizottság elnökét emberi hibái ellenére is a földosztás sikeréért végzett emberfeletti erőfeszítése miatt valóban nagy elismerés illeti. Szívós kitartással, fáradhatatlanul intézkedett. A bajbajutott szegényparaszrok mindig számíthattak segítségére.

VI. A TERMELŐMUNKA SZEREPE A FÖLDREFORM SIKERÉBEN

1. A termelés megindítása

Az ország általános fejlődése szempontjából nagyon fontos volt, hogy az új agrárviszonyok mennyire váltják be a hozzájuk fűzött gazdasági, társadalmi és politikai reményeket, mennyire járulnak hozzá a mezőgazdasági termelés helyreállításához, továbbfejlesztéséhez, és hogy az új birtokrendszer milyen fejlődési tartalékokkal rendelkezik.

A termelés biztosítása a birtokviszonyok ilyen óriási átalakulása után rendkívül nehézségekbe ütközött, hiszen a termelőeszközök jó része elpusztult vagy megsemmisült. Azonban a juttatott föld birtoklásának tudata, a biztos megélhetés megnyugtató érzése emberfeletti munkára készítette a parasztságot.

1944 őszén a hadműveletek akadályozták a betakarítást és egyéb mezőgazdasági munkát. A Tiszántúlon a kukorica, a szár, a krumpli, a répa a földben maradt. Fényszaruban ettől sokkal kedvezőbb volt a helyzet, bár az őszi talajművelési munkák jórészt elmaradtak.

A nemzeti bizottságok 1945 januárjában a kormány utasításának megfelelően országszerte kezdték létrehozni a helyi termelési bizottságokat azzal a feladattal, hogy vegyék számba az épségben maradt termelőerőket, készítsenek tervet azok leggazdaságosabb felhasználásáról, és gondoskodjanak arról, hogy ne maradjon vetetlen terület.

A jászfényszarui Termelési Bizottság 1945. április 10-én alakult meg.

Tagjai: Kóródi Vencel	gazdasági előljáró, kisbirtokos	a KGP tagja
Szerencsés József	törpebirt.	KGP
Rimóczi István	a TB elnöke	középbirt. KGP
Nagy András	törpebirt.	MKP
Rékasi Vendel	fm., napsz.	MKP
Túsor Antal	kisbirt.	KGP

AZ ÁLLATÁLLOMÁNY ALAKULÁSA: 1938 - 1948

	Szarvasmarha	Ló	Sertés	Ló	Juh, kecske
1938	2828	624	2940	624	446
1941	2810	582	2860	582	472
1944	2713	434	2992	434	429
1945 III.1.	709	124	182	124	72
1945. XI. 30.	1035	189	806	189	182
1946. XI.30.	602	297	1352	297	182
1947	1887	245	?	245	205
1948	2869	618	3382	618	496
1938 %-ában	101,4	99,0	115,0	99,0	111,2 (202)

A jászfényszarui Nemzeti Bizottság a következőkben határozta meg az Ötös Bizottság /így nevezték a Termelési Bizottságot / feladatát: "az élő és holt mezőgazdasági felszerelések nyilvántartása, a mezőgazdasági munkálatok zavartalan folytatásának ellenőrzése." (201)

A mezőgazdaság ágazatai közül legnagyobb kár az állattenyésztést érte. Számban megfogyatkozott, minőségben is nagyon leromlott. Az igavonó állatok számának csökkenése a növénytermelést vészesen érintette. Ugyanakkor a meglévő állatállomány továbbfejlesztését a szűkös takarmányhelyzet nehezítette. A viszonyok rendeződésével fokozatosan kedvezőbbé vált a kép. Az állatállomány 1948 végére elérte ill. túlhaladta az 1938 évi szintet. A helyzet megítéléséhez ezért a legmegfelelőbb alapot az utolsó békeév, 1938. adataihoz való viszonyítás adja.

A számbeli változást az adatok egyértelműen tükrözik. Nem mutathatják azonban a minőség alakulását. A szarvasmarhák igazása, a krónikus takarmányhiány miatt 1947-ben országosan az állatonkénti tejhozam mindössze 4 l volt. Jászfényszarun ennél magasabb volt az átlag. Mészáros Jenő, - a DERBY RT jászfényszarui sajtüzeme vezetője szerint a faluban a napi 8-10 liter körül mozgott. Ősszel, amikor az állat a legelőről beszorult az istállóba, a száraz takarmányon gyengébben tejelt. De még akkor is 6-8 l volt a fejési átlag.

A fölszabadulással járó tulajdonjogi változás nemcsak, hogy nem vetette vissza a termelő munkát, hanem felszabadította a parasztság termelési kedvét. Mozgósította a parasztgazdaságok jelentős termelőerőit. Az újbirtokosok a rendkívüli kedvezőtlen tárgyi feltételek közepette is megművelték a földet, ha olykor - igaerő hiányában - önmagukat is igába kellett fogniuk.

Az újgazdák termelési kedve önmagában természetesen nem szüntette meg a mezőgazdaság művelési gondjait. Egyébként a művelésre váró föld csak kisebb hányada esett rájuk. A szántó összterülete 1945 tavaszán 7580 kat.hold. Ebből az újgazdáknak 946 kat.hold lett kiosztva. Ez 12,5 %-nak felel meg. Viszont az újgazdák közül számosan rendelkeztek a földosztás előtt is kevéske birtokkal. A "Részletes felosztási

terv"-ben szereplő adatok alapján ez a terület 320-340 kat.holdra tehető. Így a juttatottak földingatlana 17 %-ot tesz ki. Ez az összterület hatodrésze. (203)

A Földművelésügyi Minisztérium 1945. január 23-án kiadott rendelete szerint minden községnek munkatervet kellett készíteni a tavaszi mezőgazdasági munkák elvégzéséhez. A rendelet értelmében a községek csak helyi erőforrásokra támaszkodhattak, s először a legjobb termést ígérő földeket kellett megművelni. Az iga és különböző mezőgazdasági szerszámok tulajdonosai kötelesek voltak azokat a pénz vagy kézimunka ellenszolgáltatása fejében másoknak kölcsönadni. Fel kellett mérni a vetőmagkészletet, s a fölösleget a szükséglet szerint a vetőmaggal nem rendelkezőknek kellett átadni. Az emlékezők szavaiból kirajzolódik a termelés megindítása érdekében kifejtett közös erőfeszítés nagysága. "Aki igával rendelkezett, annak kötelessége volt szántani más földjén. Nekem egy tinóm volt. Veres Sándornak is egy. Összeálltunk. 17 holdat szántottunk fel. A szántási, vetési tervet a termelési tanács állította össze. A bizottságnak Rimóczi István volt az elnöke."(204)

"Az újgazdák közül kevésnek volt lova, fölszerelése. A TB kiírta személy szerint, hogy az igával rendelkező gazdának kinek a földjét kell fölszántani. Elő volt írva az is, hogy a gazdának kosztot, a lovának meg takarmányt kell adni. Nekem egy lovam volt. Drabos Janinak is. Szalai József juttatott földjének a fölszántása volt kiírva. Három válykosi újgazdának is szántottam azután 4-4 holdat, de csupán barátságból. Nem fogadtam el érte pénzt." (205)

"A szántási ütemterv szerint egy pár lóra 30-35 hold jutott. A homokon több, a kötöttebb talajon kevesebb. Én is vettem két tehenet. Összefogtunk. Nekem volt igaerő, a másoknak meg szerszám. 1 hold fölszántása 5-6 napi napszám volt." (206)

A járszági felső járás főszolgabírója határozott hangú levélben intézkedett a tavaszi mezőgazdasági munkák végzéséről. "Azt állapítottam meg, hogy a tavaszi mezőgazdasági munkák elvégzése mind több és több nehézségbe ütközik. Ennek folytán elrendelem, hogy a meglévő igák csak

a vetési és a szántáselőkészítési munkálatokra használtathassanak, fuvarozásra indokolt esetben csak az előljáróság előzetes írásbeli engedélyével - ezen rendeletem pontos betartását a polgári rendőrséggel... ellenőriztesse, az ellene vetőktől, az igás állatot vegye igénybe, bocsássa a termelési biztos rendelkezésére és csak a tárgyban nevezett célokra használhassák fel." (207)

A Termelési Bizottság a szántási ütemterv elkészítésével követte a szolgabíró utasítását: "először a burgonya, majd a zab, végül a kukorica alá..." kell elvégezni a vetőszántást. (208) A szolgabíró a traktorok bérszántási díját április 9-én holdanként 70 kg kukoricában határozta meg. (209) A gondokat némileg enyhítette az, hogy a szovjet hadsereg egységeitől segítség érkezett. Vetőmagot, üzemanyagot és igásállatokat adtak az újgazdáknak. "Orosz katonalovakat hoztak Berényből a juttatottaknak." (210) A fogott katonalovakat a rendőrök fölkutatták. "A gazdátlan lovakat be kellett vinni a község házára. A Nemzeti Bizottság kiadta az újgazdáknak térítés nélkül. (211)

A tavaszi mezőgazdasági munkák elvégzését hátráltatta az üzemanyag hiánya még akkor is, ha a traktortulajdonosok rendelkeztek bizonyos tartalékokkal. Az őszi mezőgazdasági munkák idején már rendszeresen érkezett petróleum, gázolaj és benzin. Szőnyből és Almásfüzitőről érkezett több szállítmányról Jászfényszaru le is mondott Jászberény javára. (212)

A megyei termelési miniszteri biztos - Kálmán László - még a vasárnapi és ünnepnap munkaszünetet is felfüggesztette a mezőgazdasági munkák idejére. (213) Az újgazdák nagy része agrárproletár volt. Mezőgazdasági felszerelésük nagyon hiányos. 312 juttatott tulajdonában mindössze 29 db kocsis, 28 eke és 27 borona volt. Igavonó állatok közül 24 ló, 8 ökör, s befogták a teheneket is, ha akadt eke. (214) Az igazható állatok száma az egész községben is kevés volt. Eke elé fogható állat 120 ló, 72 igás ökör, 30 igás tehén. 1945 márciusában az egész községben 650 db eke, 110 db vetőgép, 560 db borona, 17 db traktor, 7 db traktoreke volt. 1948-ban viszont már 22 a traktorok száma, s 14-nek van ekéje. (215) A géptulajdonosok, kihasználva az újgazdák kiszolgál-

tatottságát, igen magas szántási díjat állapítottak meg. Márkus József bérszántó például azt indítványozta, hogy a gyepet... holdanként 130 kg rozsért, ... a szántót 65 kg rozsért... szántsák. (216) "... a földhözjuttatott kisembereknek, akik azonnal a szántási díjat kifizetni nem tudják, a bérszántók a munka teljesítésével egyidőben csak annyi rozs megfizetését kívánják, amennyi a szántást... végző alkalmazott munkadíjára szükséges - holdanként a rétnél 30 kg, szántónál 15 kg rozs. A munkadíj többi része... 1946. évi cséplés után... természetben fizetendő." (217)

A Termelési Bizottság végül kimondta, hogy a traktortulajdonosok kötelesek akkor is elvégezni a szántást, ha az új tulajdonos a szántási díjat nem tudja kifizetni, de... kötelezni tartozik magát arra, hogy az új termésből 30 százalékkal több gabonát fizet...52 kg búza helyett 76 kg-ot..." (218)

A szántási díjat időről-időre újból meg kellett állapítani a pénz értékének csökkenése miatt. A szántási díjakat illetően álljon itt a Közellátásügyi Miniszter 90.12/1946.sz. rendelete. Eszerint

könnyű	talajon munkadíj	48 kg morzsolt tengeri	
	üzemanyag	56	"-
	összesen	104	"-
középkötött	talajon munkadíj	64	"-
	üzemanyag	56	"-
	összesen	120 kg morzsolt tengeri	

Három kat.holdnál kisebb összefüggő terület bérszántásánál külön 5 %-os póttíj számítható. Öt km-nél távolabb fekvő területeknél km-enként 4 kg tengeri számítható fel. Nehéz talajon a szántás szabad egyezség tárgyát képezi. (219)

Hogy a szántási díj állandóan vitatott volt, kiderül a megyei gazdasági felügyelő körleveléből is. "...több helyről panasz érkezett, hogy a traktoros bérszántók, valamint a fogattulajdonosok oly magas összeget kérnek, amely szinte megfizethetetlen.

2. Töretlen úton felfelé

Országosan, az 1944-45-ös gazdasági évben a szántóföldnek 13,9 %-a, 1,3 kh maradt ugaron. Fényszarun vetetlen 27 kh = 0,36 %-a. A gabona-félék vetésterülete az előző évi 52,6 %-ról 34,8 %-ra csökkent. "A minisztertanács 1945 január 25-i ülésén 30-35%-ra becsülte azt a területet, amely a rendelkezésre álló, erősen leromlott állapotban lévő iga-erővel /beleértve a teheneket is/ elvégezhető a szántás. Ez azt jelenti, hogy - beleértve az őszi szántást is - a szántóterület 50 %-a parlagon marad." (220) Jászfényszaruban csupán 27 kat.hold maradt parlagon, ami 0.36 %-nak felel meg. (221) Sokat javított a község helyzetén az, hogy a 17 üzemképes traktor közül 7-nek volt ekéje. (222)

A földosztás során keletkezett sok kisparaszti gazdaság örökösök hiányára törekedett, persze figyelembe véve a piaci keresletet is. Elsődleges céljuk mégis az volt, hogy a saját kamrájuk teljen meg, s felkészüljenek a "7 szűk esztendő" polgári értelemben vett túlélésére. Szembetűnő a legfontosabb élelmiszerek vetésterületének ugrásszerű növekedése. Országosan is, a zsírhiány enyhítésére, a napraforgó vetésterülete 1945-ben az 1930-39-es évek átlagának csaknem 90 %-a. (223) Jászfényszaruban a napraforgó vetésterülete 1944-hez viszonyítva 1945-ben 287 %-ra növekedett.

A napraforgó vetésterületének alakulása: (224)

1938-39	27 kat.hold
1940-41	54
1943-44	160
1944-45	219
1945	630

A burgonya vetésterületének alakulása: (225)

1938-39	570 kat.hold
1940-41	580
1943-44	540
1944-45	1080
1945	1150 kat.hold

A káposzta vetésterületének alakulása: (226)

1938-39	90 kat.hold
1940-41	62
1943-44	65
1944-45	100
1945 -	126 kat.hold

Az élelmiszerek termőterületének nagymértékű növelése a városi lakosság élelmezése végett is szükséges volt. Az állattenyésztés fejlesztésének érdekében egyes takarmánynövények vetésterületét jelentősen növelték.

	kukorica /kat.hold/	lucerna ,lóhere /kat.hold/	csalamádé /kat.hold/
1938-39	810	430	-
1940-41	660	408	-
1943-44	870	408	-
1944-45	1600	95	-
1945	1550	377	46 (227)

Viszont a takarmányrépa és az árpa termőterülete csökkent. (228)

Az 1945-ös terméseredmények minden erőfeszítés ellenére a háborús pusztítások és az egész országot sújtó aszály hatását tükrözik. Ennek ellenére a falu mezőgazdasági helyzete viszonylag jónak volt mondható. Ebben jelentős szerepe volt a Nemzeti Bizottság és a Földigénylő Bizottság lelkiismeretes és gondos szervező munkájának. A földreform gyors végrehajtásának köszönhetően lényegében vetetlen föld nem maradt. A fényszarui parasztság helytállása is segített megmenteni az országot a fenyegető éhínségtől.

A földreform erőpróbája az 1945-46-os gazdasági év lett. Ettől az évtől kezdve állami rendeletek szabályozták a szántóterületek művelésének módozatait. Előírták, hogy pl. 1945 őszén a mezőgazdasági művelésre alkalmas terület legalább felét fel kell szántani, egyharmadát pedig őszi gabonával bevetni. (229) Jászfényszarun a vetési kötelezettségnek a következőképpen tettek eleget:

A kenyérgabona vetésterületének alakulása:

Szántó		7580 kat.hold	
Kötelező vetésterület gabonából		2527	
Bevetve	1945-ben	2883	a szántó 38 %-a
	1946	3700	" 49 "
	1947	3080	" 41 "
Szántó	1948-ban	7843 kat.hold	
Bevetve	1948-ban	3367	" " 43 "

Az 1945 októberében megjelenő rendelet előírja az ipari növények kötelező termelését az összes szántó 8 %-án. (230)

Vetési kötelezettség ipari növényekből a szántóterület 8 %-a.

Szántó		7580 kat.hold
A kötelező 8 %-os vetésterület		606
Bevetve 1946-ban		
napraforgó		630 kat.hold
dohány		16 "
kender		17 "
Összesen:		663 kat.hold = 8,7 %

Bevetve 1947-ben		
cukorrépa		84 kat.hold
napraforgó		320 "
kender		10
dohány		40
Összesen:		454 kat.hold = 6 %

A mezőgazdasági termelést közvetett formában szabályozta a terménybeadás kötelező rendszere is. - Csak feltételezés /hogy a kötelező vetésterület alá csökkent az ipari növények vetésterülete/ egyik ok éppen ez lehetett.

Nagyon kedvezőtlen előjelekkel kezdődött az 1946-os esztendő. Az ország a tartalékait majdhogy fölélte. Munkalehetőség alig volt. A munkanélküliek száma a téli hónapokban megnövekedett.

A fényzaruiak élelemért, takarmányért, élő állatért Békés-Usongrád megyébe utaztak csapatostól. Búzát, kukoricát, malacot vásároltak. A kofák százai hordták Pestre a tejhasznot, élő baromfit, egyéb élelmet, amit szállítani lehetett. A pénzforgalmat a pengő értékvesztése miatt egyre inkább a cserekereskedelem váltotta fel. Az előljáróság jelen-
tésben számol be, hogyan alakultak az élelmiszerárak 1945 közepétől 1946 elejéig.

Élelmiszerárak (231)

	1945. július pengő	1946. január 12. pengő	szabadár oengő
kenyér kg	0,92		-
kenyérliszt	0,82	5.000	40.000
finomliszt	1,40		-
pótkávé	8,24		25.000
kávékonzerv	8,24		25.000
cukor	7,60		-
marhahús	8,40		-
borjúhús	8,90		-
juhhús	7,60		-
sertéshús	7,40		30.000
szalonna	7,70		-
zsír	9,20		-
olaj liter	5,40	8.000	100.000
bab kg	0,30		50.000
lencse	-		-
gyümölcsíz	6,40		80.000
só -hivatalos ár	1,85		
szabadár	2,40		60.000
bors /pótló/	40.00		400.000
paprika	28.00		500.000
zöldség	28.00-43.00		11.000
hagyma	30.00-44.00		30.000
káposzta	0,36		8.000

ecet	liter	3,60	7.000	30.000
bor		4,00		30.000
szőlő	kg	0,73		-
alma		0,27		-
burgonya		0,22		5.000
vaj		23,00		160.000
túró		2,00		130.000
sajt		-		50.000
tej	liter	0,80		16.000

Az 1946. évi mezőgazdasági munkák biztosítására Szolnok megye termelési miniszteri biztosa szigorú utasítást adott ki a rendeletek pontos végrehajtására. "...a megye valamennyi traktora, igásállata, sőt igazásra alkalmas tehene is csak a szántást végezhetette. ...a traktorok az államtól kapott üzemanyaggal csak újgazdáknak szánthatnak, a fuvarosok 25 kat.hold szántási kötelezettségüknek csak újgazdák földjén tehetnek eleget. A fogattartó gazdák 110 holdnyi szántási kötelezettségét 30 holdra mérsékelte az utasítás, ha azt újgazdák földjén végezték." (232)

A mezőgazdasági termelést súlyos társadalmi, gazdasági, politikai gondok nehezítették. Ezek között említjük a munkanélküliség okozta elkeseredést. A földosztás után is igen magas volt a földnélküliek száma. A 0-5 kat.holdas parasztok munkaerejét sem kötötte le a föld megművelése. A föld nélkül maradtak és a 0-5 kat.holdas gazdák száma együttesen megközelítette az 1200-at.

Az újjáépítés, az ipari termelés beindulása sokkal kevesebb munkalehetőséget kínált, mint amennyi munkáskéz volt szabadon, így a munkanélküliség elkerülhetetlen volt. Ennek érzékeltetésére idézzük Marton Istvánnak a Nemzeti Bizottság elnökének 1946. július 4-én kelt levelét a Megyei Munkaelosztó Hivatalhoz. "Az aratási munkákból kimaradt 70 pár aratómunkást a rádió június 27-i felhívása alapján el akartuk helyezni a bonyhádi aratási munkára, de elkéstünk. Kérjük a megyei munkaelosztó hivatalt, azonnal értesítsen bennünket, ha az ország bármely részén szükség van munkásokra." (233)

Dányi János - a jászfényszari munkaelosztó iroda vezetője - felszólítja a cséplőgép-tulajdonosokat, ne kezdjék el addig a munkát, amíg a szerződéseket az irodában alá nem írták. (234) Nyomás oka volt Dányinak a felszólítás megírására. Minden egyes cséplőgéphez - már évek óta megvolt egy-egy kialakult csapat. Ezekbe bejutni idegennek szinte lehetetlen volt. 1946-ban viszont már nem volt olyan cséplőgépes banda, ahonnan ne hiányoztak volna négyen, öten. De új embereket nem voltak hajlandók maguk közé fogadni, mert akkor kevesebb keresmény jutott volna egy-egy bandatagra.

Gyila Ferenc is hasonló ügyben fogott tollat július 19-én. A címzett a jászfényszarui FKGP. "A cséplések ellenőrzése során az előljáróság azt tapasztalta, hogy a cséplőgépeknél alkalmazott munkások száma nem teljes. Ugyanakkor jelentékeny számban vannak a községben olyan munkások akik nem tudtak elhelyezkedni cséplőgépeknél. Így mindennapi kenyerüknek egy részét sem tudják maguknak és családjuknak biztosítani... legalább a cséplés hátralévő részében elhelyezkedhessenek... vagy bocsássák el a munkából az olyan munkásokat, akik aratásukkal már megkeresték kenyérszükségletüknek egy részét... vagy tegyék lehetővé azt, hogy minden géphez egy-két munkás beálljon... A cséplőgép-tulajdonosokban meg is van a hajlandóság erre, éppen a munkások a legnagyobb akadályai, hogy ...közéjük újabb munkások kerüljenek. Az előljáróság a szakszervezettel most újból felhívja a géptulajdonosokat arra, hogy gépeiknél 2-2 munkásnak biztosítsanak elhelyezkedést. Annál is inkább, mert egyetlen gépnél sincsen meg az előírt létszám." (235)

A felhívás eredmény nélkül maradt. A munkanélküliek száma pedig tovább növekedett. Ezt mutatja a főjegyző 1946. október 11-én kelt jelentése

Munkanélküli földműves, napszámos	168
kubikos	30
ipari munkás	22
Összesen:	210

Ez családtagjaikkal együtt 1050 lakost jelent, a község összlakosságának 13 %-át.

Várható emelkedés: földműves, napszámos	230
kubikos	40
ipari munkás	46
Összesen:	310 = 19,4 % (236)

Nyilván új munkalehetőség reményében jelentette ugyancsak a főjegyző dec. 10-én, hogy a Tarna-Zagyva szabályozásánál eddig még fényszarui munkásokat nem alkalmaztak. (237)

Ehhez járultak még a rendkívül kedvezőtlen természeti körülmények. A rendkívüli méretű aszály okozta károkat felmérő kárbecslő bizottság megállapította, hogy a kapásokat ért aszálykár a határ 1/4 részén 80 %-os, 2/4 részén 50 %-os, 1/4 részén 20 %-os. Az egész határra kiterjedő aszály tehát 50 %-os. (238) Tekintettel a súlyos aszálykára, a község földadójából 25.027 kg-ot törölt a Pénzügyigazgatóság. (239) A helyzetet súlyosbította, hogy július hónapban jégverés pusztított a határban. (240)

Nem kis gondot jelentett a kötelező beszolgáltatás is. Az 1945-ös termés - a beszolgáltatás és a közélémezésre szánt gabona levonása után - nem biztosította a szükséges vetőmagot. A község, ismeretlen forrásból 288,9 q gabonát kölcsönzött. 1945-46-ban 15774,3 q gabona termett. A beszolgáltatás és a vetőmag levonása után 7805,17 q lett az összes termés. Kenyérgabonából termett 13914,83 q maradvány 6355,06 q az összes termés 45,7 %-a.

A beszolgáltatási gabona az összes termés 36 %-a. Így az egy lakosra jutó napi adag a megmaradt gabonából 0,27 kg. Az aszály, jégverés, adóbeszolgáltatás következtében több család a nyomor szélére jutott. A község földadójából ugyan - tekintettel a súlyos aszálykárokra -, 250,27 q-t töröltek, a beadási kötelezettséget viszont csak 5,7 %-kal mérsékeltek. (241)

1946. december 23-án történt adómérséklés után 1947. február 15-én írta a főjegyző: "A beszolgáltatás mérséklésében a jászfényszarui gazdák nem részesültek, mert a kalászosok átlagtermése elérte, illetve meghaladta a 400 kg-ot." (242)

Az 1946-os terméseredmények:

búza	530 kg
rozs	463
árpa	509
zab	470
kukorica	400
burgonya	400
napraforgó	400 (243)

A "jó" terméseredmény az egy személyre jutó napi 27 deka kenyérgabona.

Az istencsapások sorozata csak nem akart megszakadni. 1947-ben még nagyobb szárazság pusztított. Majdnem 2000 kat.hold rétet és legelőt borított belvíz. (244)

A Termelési Bizottság elnöke jelentette a Pénzügyigazgatóságnak:

kukoricát ért aszálykár	70 %-os
burgonya károsodása	70-80 %-os
dinnye	50 "
paradicsom	60 "
paprika	70-80 "
őszi káposzta	80 "
nyári karalábé	100 "
második széna	80 "
takarmányrépa	50 "
cukorrépa	70 " (245)

Öt nappal később a íojegyző tett jelentést az aszálykárrol a Pénzügyigazgatóságnak: "A tavaszi kapásnövények aszálykára az utóbbi tíz év átlagterméséhez viszonyítva: Székhalom dűlő 75 %

Kórés 75 "

Futóhomok 75 "

Hatvani határ 60 "

Csányi határ 90 "

Peres 80 "

Ujszőlő 75 "

A többi dűlőkben 50 " (246)

Pedig az 1946-47-es esztendő biztatóan indult. Nagy gonddal készült a vetésterv. 7572 kat.hold szántóból még az ősz folyamán felszántottak 5600 kat.holdat. Ez a szántó 74 %-a. A szántó 49 %-án földbe került a búza és a rozs.

Az 1947-es esztendő termelési eredményei újból igen rosszul alakultak. Ez már a harmadik aszályos esztendő volt. Tovább romlott a talaj állapota. Megfelelő számú állatállomány híján, megfelelő mennyiségű trágya nem is lehetett. A növényi kártevők elleni küzdelem is alacsony határfokú volt. A vetőmag minősége nem kielégítő. Mindezek együttes hatásá-

ra a terméseredmények alacsonyak maradtak. Az 1947. július 18-i jelentés beszámol a próbacséplés eredményeiről, vagy inkább az eredménytelenségéről:

rozból	315 kg
búzából	345 kg
árpából	455 kg

Ez vetőmagra és személyes szükségletre sem elegendő, írta a főjegyző a Pénzügyigazgatóságnak. "A földadó mérséklését kérem a lakosság tömeges panaszai alapján." (247)

A végleges adatok szerint a termésátlagok a következőképpen alakultak:

	vetésterület	átlagtermés	össztermés
	kat.hold	kg	kg
búza	900	370	333100
rozs	2800	323	904400
árpa	2800	455	127400
zab	70	112	7805 (248)

1946-ban, a gyenge termés következtében egy személyre - mint említettük - napi 27 deka kenyérgabona jutott. Az 1947-es össztermés még ezt is "alulmúlta." Az ez évi termés, az 1946-os termésnél tehát kevesebb annak %-ában

búza	82 %
rozs	92 "
árpa	73 "
zab	69 "

A munkanélküliség is hűséges kísérőnek bizonyult. 1947. június 9-én 264 munkanélkülit tartottak nyilván. (249) Ez, családtagjaikkal együtt 1320 személyt jelentett, a község összlakosságának 16,5 %-át.

A Termelési Bizottság és a gazdasági előljáró már szeptember közepén hozzáfogott az 1947/48-as gazdasági év gondos előkészítéséhez. Részletes tervet készítettek az őszi szántás elvégzéséhez. Az 1947. évi őszi szántás elvégzésére a községben 22 traktor áll rendelkezésre, de ekével csak 10 rendelkezett. Beosztásuk: Kórés-, Székhalom-, Csonthalomdűlőkben szánt Sándor Imre, Sándor László, Szőlőkalja, Szilfa: Márkus Balázs, Lehotai János, Borjújárás: Dávid Miklós, Agyagos: Márkus József /2 géppel/, Hatvani határ, Peres: Harangozó Imre, Márkus Pál /2 géppel/.

A gondos előkészületekhez nem járultak a kedvező természeti tényezők. A harmadik éve tartó aszály, s a különösen veszélyes légszárazság tovább növelte az őszi gondokat is. Kedvező jelenség volt ugyanakkor, hogy tovább növekedett a szántó területe a művelhetetlen területek rovására.

A határ művelési ágak szerinti megoszlása:

1948-ban	szántó	7980 kat.hold	60,3 %
	kert	111	
	rét	202	
	legelő	808	
	szőlő	701	
Összesen:		11629 kat.hold	88,0 %
	erdő	39	
	nádas	641	
	terméketlen	931	
Összesen:		13240 kat.hold	100,0 %

Növénytermesztési adatok:

	búza	582 kat.hold
	rozs	2498
Összesen - őszi vetés		3080 kat.hold
	árpa	300
	zab	50
	kukorica	1900
	cukorrépa	100
	dohány	22
	lucerna	110
Összesen		6354 kat.hold

A további adatok a gazdajegyző feljegyzéseiből valók.

	napraforgó	1408 kat.hold
	mák	28
	vöröshere	2
	bükköny	77
	csalamádé	106
	takarmányrépa	179

lakarmánynövény	61
káposzta	160
borsó	35
paradicsom	251
paprika	77
dinnye	252

A szántó területének ilyen arányú növekedése - 8990 kat.hold - valószínűtlennek tűnik. Maga a gazdajegyző is 7980 kat.holdat említett egy minisztériumi adatkérésre válaszolva.

A gazdajegyző 1948. július 2-i jelentése a kenyérgabona várható terméseredményéről: Búzából holdanként 20 csomó /egy csomó 15 kéve/, csomónként 18-20 kg termés. Rozsból holdanként 20-25 csomó /egy csomó 15 kéve/, csomónként 20-25 kg. Ezek szerint búzából 400 kg, rozsból 400-625 kg termés várható. Jászfényszaruban a két kenyérgabona-növény közül a rozsnak mindig nagyobb volt a termelőterülete.

A vetésterület alakulása 1943-1948 között /kat.holdban/

	1943	1944	1945	1946	1947	1948
szántó	7843	7580	7580	7580	7840	7980
búza	1266	650	753	900	582	576
rozs	2921	1762	2130	2800	2498	2791
Összesen:	4187	2452	2883	3700	3080	3367

A rozs termőterülete a szántó százalékában:

37 %	23 %	28 %	37 %	32 %	35 %
------	------	------	------	------	------

Ennek a magyarázatát adja az, hogy Fényszaru termőterületének 92 %-a homoktalaj (250)

A földreform befejeződött. Magyarország mezőgazdasági szerkezete gyökeresen megváltozott. A nagybirtokosok évszázados uralma semmivé lett. A végeláthatatlan uradalmi földek helyét kisparaszti gazdaságok száz-
ezrei foglalták el, magukban hordozva a majdani nagyüzemi mezőgazdaság lehetőségét. A fényszarui juttatottak lelkes küszködését országos helyzetképnek is felfoghatjuk. Politikai, társadalmi, gazdasági, természeti nehézségek, buktatók akadályozták a termelés eredményes teljesülését.

Az 1945-ös földreform megmentette az országot az éhínségtől. Fölszámolta a nagybirtokos osztályt, ugyanakkor felszabadította a mezőgazdasági munkások zömét a szolgaság alól, és létrehozta a munkás-paraszt szövetség gazdasági-politikai alapját. A felszabadult paraszti erők emberfeletti munkával teremtettek új gazdálkodási rendszert. A mezőgazdasági termelés megindításával hozzájárultak egy nemzeti katasztrófa elhárításához, hozzájárultak az ipari- és mezőgazdasági termelés helyreállításához s az ország újjáépítéséhez. Azok a földhözjuttatott parasztek pedig, akik 1847-ig úgy megkapaszkodtak földjükön, hogy azt tőlük sem a politikai hullámverés, sem a gazdasági gondok özöne nem tudta elszakítani, azok néhány év alatt összeszedték magukat. Tudtak szerezni egy tehenet, lovat, disznót, aprójószágot. Előteremtették a legszükségesebb szerszámokat is, s egyre fokozni tudták a termelést. A hajdani szegényparasztek jó része megindult a fejlődés, a gyarapodás, az emberibb élet útján.

A földreform azonban elegendő föld hiányában Jászfényszarun nem tudta kielégíteni a jogos igényeket. A 669 jászfényszarui igénylőből 312-en részesültek juttatásban helyben, 86-an Dunántúlon. Ez utóbbiakról, sorsuk alakulásáról a dolgozat második részében számolunk be.

II. FEJEZET

JÁSZFÉNYSZARUI TELEPESEK DUNÁNTÚLON

1946-1950

I. A DUNÁNTÚLI ÁTTELEPÜLÉS ELŐZMÉNYEI

1. Az áttelepülés motívumai

E munka első részében részletesen elemeztük az 1945 évi földosztás jászfényszarui eseményeit a kezdetektől 1948-ig. Most csupán emlékeztetőül idézzük fel az ebben a részben foglaltak megértéséhez elengedhetetlenül szükséges adatokat.

Jászfényszarun április 4-én kezdődött a föld kiosztása. A "parasztmérnököknek" nem volt szükségük hónapokra. Három hét alatt, április 24-ére végeztek a felosztható birtoktestek kiosztásával. Az újonnan földhöz jutottak pedig minden ellenállással, eszközhiánnyal és természeti csapással megküzdve haladéktalanul hozzáláttak a rég áhított, immár saját föld megműveléséhez. 669 szegényparaszt igényelt földet. Ebből 210 igénylőt nem tartottak jogosultnak. Ez az igénylők 31,4 %-a. A jogosultság elbírálása igen szigorú lehetett. Ez a valószínűbb, sem mint, hogy ilyen magas lett volna a jogosulatlanok száma. A szigorúság oka pedig kézenfekvő: kevés volt az osztható föld. A 459 jogos igénylőből csak 312-en kaptak földet. Az osztásból kimaradt jogos igénylők száma - 147 - igen magas /32 %/. Országosan minden ötödik igénylőt utasították el. A fényszarui arány ettől jóval kedvezőtlenebb volt.

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány egyes vidékek rendkívüli földéhségének kielégítésére az áttelepítésben látott bizonyos megoldást. Erre már a földreform-rendelet is utalt: "Azokat az igényjogosultakat, akik lakóhelyükön földhöz nem jutottak, az ország más részén, lehetőleg csoportosan kell földhözjuttatni. Az igénybevett földekből erre a célra megfelelő területeket kell fenntartani, amelyeket az Országos Földbirtokrendező Tanács jelöl ki." (1) A kormány 1945. május 4-i rendeletével aztán az un. Népgondozói Hivatalt is létrehozta megbízva azt a sváb községek ki- és betelepítési ügyeinek intézésével. A szegényparasztok, különösen az első hetekben nem igen jelentkeztek áttelepülésre. Min-

denki csak itthon, a megszokott határban akart földhöz jutni. Említettük már az első részben, hogy az áttelepüléssel szemben a fényszarui földigénylők azzal érveltek, hogy inkább a nagygazdákat kellene kitelepíteni, mert így kevesebb ember kényszerülne otthona elhagyására. Utaltunk arra is, hogy a helyi Földigénylő Bizottság ilyen jellegű javaslatát a Szolnok Megyei Földbirtokrendező Tanács visszautasította. Így aztán amikor már meggyeszte nyilvánvalóvá vált, hogy több kiosztható föld nincs, mind többen voltak hajlandók vándorbotot fogni.

1945. június 28-án Szolnok megyében már 766 olyan földigénylőt tartottak nyilván, akik hajlandók voltak elhagyni lakóhelyüket, s készek voltak az áttelepülésre. Az 53 jelentést tévő községből 17-ből akadtak kitelepülni szándékozók:

Cibakháza	18 földigénylő
Jánoshida	29
Jászárokszállás	73
Jászapáti	60
Jászdózsa	42
Jászfelsőszentgyörgy	26
Jászfényszaru	200
Jáskisér	3
Jászladány	185
Kőtelek	17
Nagyrév	32
Tiszabő	8
Tiszabura	7
Tizsakürt	1
Tizsasas	6
Törökszentmiklós	30
Túrkeve	29 (2)

A kimutatás szerint is a föld nélkül maradtak száma Jászfényszarun volt a legmagasabb. Az itteni Földigénylő Bizottság bizonyíthatóan 1945. július 11-én tette meg az első lépést áttelepülésük ügyében. Az Országos Földbirtokrendező Tanácsnak és Hercegfalva község Földigénylő

Bizottságának írt azonos tartalmú levélben kérte, hogy a községükből föld hiányában kitelepülni szándékozó 200 jogosult földigénylő család Hercegfalva községben szabadon álló földből, a községben felszabadult lakóházakból, gazdasági felszerelésekből részesülhessenek. (3) Ebben az ügyiratban 200 kitelepülni szándékozó földigénylő földhöz juttatásáról esik szó. 1945. októberében, a Nagylók-hantosi kitelepülőkről készült jegyzékben 140 család neve szerepel. (4) A Veszprém Megyei Levéltárban talált névjegyzéken újabb 10 földigénylő nevét olvashatjuk. Az Országos Népgondozói Hivatal 1946. április 11-én, a Veszprém megyei Népgondozói Hivatalnak küldött leiratában pedig 71 Porvára és Fenyőfőre telepítendő család neve szerepel. (5)

A már említett októberi nagylóki jegyzéken szereplő 140 személyből - feltehetően egy újabb fényzarui jelentés alapján - november 30-án Nagylókon 105 nevet töröltek. (6) A töröltek közül később - 1946. máj.27-én - két család Porvára, három pedig Fenyőfőre települt. A névjegyzékre utólag tíz új jelentkező neve került fel. Am időközben e tízből 4 család meggondolta magát. Összegezve: ebből a 150 családból végül 41 települt Nagylók-Hantos pusztára, 2 család Porvára, 3 család pedig Fenyőfőre. A sorozatos jelentkezés, lemondás, majd újra jelentkezés is tanúsítja mennyi lelki vívódás után jutottak el a fényzarui földtelenek a végső döntésig, a bizonytalanba való kitelepülés vállalásáig.

Itt jegyezzük meg, hogy telepítési célra kétféle terület szolgált: egyrészt a nagybirtokosok adott helyen kellő földigénylő hiányában még kiosztható földjei, másrészt az akkori rendelkezések értelmében kitelepítésre ítélt németajkú lakosok birtokai. Míg az előző esetben pusztákat kellett benépesíteni, műveletlenül maradt földeket újra termővé tenni, új otthonokat teremteni, addig a második esetben meglévő községekbe, felszerelt gazdaságokba lehetett beköltözni. Az utóbbi látszólag tetszetős lehetőség azonban a valóságban súlyos konfliktusok magvát hordozta magában. Az embertelen, kellően át nem gondolt intézkedések következtében a német-lakta községekbe érkező családok helyzete - különösen eleinte - kilátástalannak tűnt. Ők ugyanis már, a svábok pedig még ott voltak.

2. A hazai németiség kitelepítésének nemzetközi és hazai indítékai

E körülmények mai átéléséhez fel kell idéznünk azokat a nemzetközi megállapodásokat, az ezeket követő hazai intézkedéseket, amelyek a honi németiség jelentős részének kitelepítéséhez, emberi jogaik megnyirbálásához, közvetve pedig a németajkú községekbe áttelepülő magyarok, köztük a jászfényszarui földtelenek sorsának alatt megrajzolni szándékozott alakulásához vezettek.

A magyarországi németek kitelepítése hasszadalmas és rendkívül bonyolult folyamat volt. A középkelet európai országokban élő német nemzetiségű lakosság, ill. e lakosság egy részének áttelepítése már a második világháború idején felmerült. Az áttelepítés célja a történelmi események sodrásában változott ill. fordult visszájára. Már a hitleri Németországban tervet dolgoztak ki a háborúban megszállt lengyel és szovjet területek elnémetesítésére. E földekre mintegy 1,5 millió népi német-et kívántak áttelepíteni Magyarországból, Jugoszláviából, Romániából. Amikor a második világháború menetében bekövetkezett a döntő fordulat, s a német hadsereg a megszállt területek kiürítésére kényszerült, a fasiszta kormány a népi németeket több-kevesebb sikerrel és mérhetetlen szenvedést zúdítva rájuk megpróbálta Németországba evakuálni.

Az 1945. júl. 17. - aug. 2. között lezajlott potsdami értekezleten most már az Amerikai Egyesült Államok, Nagy-Britannia és a Szovjetunió egyeztek meg abban, hogy: "...Lengyelországban, Csehszlovákiában és Magyarországon maradt német lakosságot, vagy annak egy részét át kell telepíteni Németországba". A megállapodás persze azt is leszögezi, hogy "mindenfajta áttelepítésnek... szervesen és humánus módon kell végbemenni." (7) Ami szorosán véve bennünket, magyarokat illet, az 1945. január 20-án Moszkvában aláírt fegyverszüneti szerződés egyenesen arra kötelezte az Ideiglenes Nemzeti Kormányt, hogy internálja a német állampolgárokat.

A 600/1945.M.E. sz. földreform-rendelet II. fejezete a háborús és népellenes bűncsökön kívül még a Volksbund-tagok földbirtokainak teljes egészben és nagyságra való tekintet nélkül való elkobzásáról döntött. De már ez is jelentős mértékben érintette a német nemzetiségű lakosságot, bár lakóhelyük elhagyására nem kényszerítette őket. A magyarországi német lakosság Németországba történő kitelepítéséről szóló 12330/1945. M.E. sz. r. 1945. december 29-én jelent meg. A rendelet szerint "Németországba áttelepülni köteles az a magyar állampolgár, aki az utolsó népszámlálási összeírás alkalmával német hangzásúra változtatta nevét továbbá az, aki a Volksbundnak vagy valamely német alakulatnak ("SS") tagja volt." (8) A kitelepítés 1946. évi felgyorsulását többek között a csehszlovákiai magyarok áttelepítésre kényszerítése, hazai földhöz juttatásának szükségessége, valamint az itthoni föld nélkül maradt parasztság igényének kielégítése is motiválta.

1946. januárjában Erdemben is megindult a svábok kitelepítése Németország amerikai övezetébe. Ezt 1947. augusztusában újabb kitelepítési szakasz követte, ezúttal Németország szovjet övezetébe.

A telepítési törvény 1946. áprilisában jelent meg: 1946. évi IX. törvénycikk a telepítésről és a földreform befejezésének előmozdításáról kimondja, hogy azok akik lakóhelyükön földhiány miatt kimaradtak a földosztásból, azokat telepítés útján kell kielégíteni. A törvény értelmében az NH helyett a telepítés munkáinak irányítását az Országos Földbirtokrendező Tanács vette át. (9)

1950. március 25-ig az NSZK-ba mintegy 170.000, az NDK-ba 54.000, Ausztriába 15.000 magyarországi német került. (10) Döntően a nemzetközi előírások teljesítéseként végrehajtott telepítési intézkedések, illetőleg következményeik - amelyek politikailag ártatlan emberek tízezrein ejtettek sebeket - még nagyon hosszú ideig kísértettek és bonyolították nemcsak a belpolitikai viszonyainkat, hanem az ország nemzetközi helyzetét is. Az 1949. évi alkotmány formálisan rögzítette az itt élő nemzetiségek egyenjogúságát, de a kitelepítések ügyét véglegesen csak a 84/1950. M.T.sz. rendelet zárta le. Ennek

eredményeként 1950. március 20-tól valamennyi korlátozó intézkedés hatályát veszítette, s jogilag a német nemzetiségű dolgozók a magyar állam egyenlő jogú polgáraivá váltak." (11)

Magyarországon tizenhárom megye 220 községében ma mintegy 22.000 német nemzetiségű él. E németek becsületes, szorgalmas munkájukkal aktív részesei vállalt hazájuk építésének, s hagyományaik ápolásával, anyanyelvük, nemzeti kultúrájuk megőrzésével, rokoni kapcsolataik ápolásával élő hidat alkotnak őseik földjével.

II. A HANTOSI ÁTTELEPÜLÉS TÖRTÉNETE

1. Hantos, az új otthont adó település

A legtöbb jászfényszarui telepese tehát Nagylók-Hantos pusztán vélt új otthonra, kenyeret adó, megélhetést nyújtó földre találni. Ezért sem érdektelen röviden szólni e település múltjáról, a felszabadulás utáni első években a betelepítést megelőző és az azt követő helyzetéről.

"A község neve a XV. században Hantosegyháza /egyhaza/ alakban bukkan fel." A bizonyára személynév eredetű helységnév már a tihanyi bencés apátság 1211. évi birtokösszeírásából ismert HONTUS alakban. Az alapjául szolgáló személynév a Hont személynévnek lehet a származéka. Van olyan magyarázat is, amely a magyar hant, a göröngy a földkupac főnévben eredezteti a Hantos elnevezést. (12)

A kunok betelepítését követően a hantosszéki kun kapitányság székhelye volt. E kapitányság területét a jelenlegi Hantos, Mezőfalva, Kajtorpuszta, Sárosd, Jakabszállás, Perkáta, Nagykarácsony és Előszállás körzete alkothatta. (13)

1517. július 26-án II. Lajos oklevele az utolsó, mely Hantosról, a Fejér megyei kunok kapitányságának székhelyéről, mint létező községről tanúskodik. A törökök felvonulási útjába eső település sorsa - mint annyi más sorstársáé - a teljes pusztulás lett. Egy 1537. február 7-i keltezésű oklevél bizonyítja is e szomorú ténytet. (14)

Az 1898. évi IV. tc. értelmében a község hivatalos neve Nagylók. A községi törzskönyvbe Nagyhantost és Kislókot vették fel. Hantos azonban egészen 1950-ig valójában csak földrajzi fogalom. (15)

"Az Országos Földbirtokrendező Tanács 52 147/1946.I.sz. határozata a Nagylókhoz tartozó Nagyhantost önálló nagyközséggé nyilvánítja, ha a lakosság száma az 1.000 főt meghaladja. Ezt a döntést a telepesek várható érkezésével kapcsolatban megnövekvő és csak a helyszínen megoldható igazgatási, szociális és egyéb feladatok indokolták. (16)

A nagylóki képviselőtestület 1946. május 21-én tartott közgyűlésén Nagyhantos székhellyel önálló községet hozott létre, és Nagyhantos puszta, Nagyhantos telep, Középhantos puszta, Kishantos puszta, Kishantosi- Erdőmajor, Világospuszta, Világos-telep és az elszórt tanyák lakosságának kérését teljesítette. Nagyhantoson községi jegyzői hivatalt állított fel." (17)

A felsorolt helyek közül csak Nagyhantos telep- /Hantos-Ujtelep/ - ma Újhantos - volt utcás rendszerű. Hantos-Ujtelep ugyanis már a Nagyatádi-földreform után, az 1921-es évek közepén kezdett kialakulni. A megváltással igénybevett földterületek számadataiból kitűnik, hogy itt bőven volt fölosztható terület. A Földigénylő Bizottság megváltás útján a következő területeket vette igénybe:

Semsey László	1.370 kat.hold	488 öl /Világos pusztai uradalom/
Felsőeőri Nagy Gyula	1.151	575
Filáth Lázár	648	553
gr.Grecsák Richard	530	0
Meszlényi Pálné	835	707
Római kat.egyház	36	343
Összesen:	5.734 kat.h.	1.526 öl (17)

A betelepítésre 4.857 kat.hold állott rendelkezésre, amely a következő területeket foglalta magába: Nagyhantos, Számadóház, Erdőmajor, Középhantos, Világos puszta és Kishantos, amelyekhez csatlakozott az 1922. évi földreform során a területek közé beékelte kb. 1.450 kat.hold terület, a már létező Hantos-Ujtelep. Így a leendő község területe kb. 6.300 kat.hold. (18) Az új községben összesen 303 telephelyet kívántak létesíteni. Telepesnek számított a helybeli 110 földhözjuttatott gazdasági cseléd, 23 újtelepi gazda és 170 betelepítendő család. (19) Az utóbbiak számára 85 db 10 kat.holdas és 85 db 12 kat.holdas birtoktestet szándékoztak kimérni. A 12 kat.holdas parcellákat a 3-nál több gyermekkel érkező telepes családoknak szánták. (20) Megtervezték az új község bel- és külterületének felhasználását is. A tervezett belterületen közcélú belsőségekre 13 kh 1.400 öl-et, házhelyekre 105 kh-at, községfejlesztésre 26 kh 400 öl-et, utak, utcák, terek, árkok helyére 21 kh 1.400 öl-et jelöltek ki. (21)

A község külterületét művelési ágak szerint az alábbiak szerint osztották meg

művelési ág	kat.hold	öl
szántó	3.221	1.347
kert	2	3
rét	415	147
szőlősítendő	101	228
legelő	303	949
erdő	299	36
nádas	56	563
egyéb	263	1.427
Összesen:	4.689	1.499 öl

A szőlősítendő terület gyenge minőségű szántó.

A terv szerint a belterületen összesen 367 házhely létesül az alábbi megoszlásban:

Volt cselédek részére	100
Betelepülők részére	170
Községfejlesztés céljára	70
Közcélokra	17

Egy telephelyhez tartozó juttatások összetétele a következő volt:

Belsőség /házhely/	0 kat.hold	600 öl
Szántó /átlagosan/	10	200
Rét	1	400
Szőlősítendő	0	520

Egy telephelyhez tartozó terület átlag 12 kat.hold 120 öl (22)

Fontos kortörténeti adat, hogy a telepítési terv elsősorban katolikus vallású telepesek ideköltöztetését szorgalmazta, mivel Hantos- Ujtelep lakói döntően katolikusok voltak. Ezzel a telepesek könnyebb beilleszkedését is szolgálni kívánták.

Az 1949. december 24-én kiadott 5 203-47-9/1949.I./8.sz. rendelet értelmében Hantos szervezett szempontból nagyközség lett, és a Sárbogárdi járásba nyert beosztást. (23)

Az 1949. január 1-jei népszámlálás szerint 1.463 lélek élt már ekkor ezen a területen. (24) Az új nagyközségben 1950 január 10-én alakult meg a Magyar Függetlenségi Népfront helyi szervezete és képviselőtestülete. A képviselőtestület 20 választott tagjából 12 Jászfényszaruból ide települt földhöz juttatott lett. Ezek névsora a következő: ifj. Görbe Károly, id.Nagy Imre, Tömböl Lajos, Nagy János, Csontos Elek, Szászi Andrásné, Nagy József, Hornyák Antal, Pál István, ifj.Szalai József, Csontos József, Szalai József II.

A községi bíró is a jászfényszarusi Asztalos Ferenc, a törvénybíró pedig az ugyancsak fényszarusi id. Görbe Károly lett.

Az 1950. október 28-án megtartott első tanácstagválasztáson 31 tanácstagot választottak. A hét tagú végrehajtóbizottság elnökévé Asztalos Ferencet, elnökhelyettesévé a szintén Jászfényszaruból települt Nagy Józsefet választották. (25)

A tanácsválasztások után Hantos 1950 októberétől 1977. április 1-ig önálló tanácsú község maradt. E dolgozat írásakor már Nagylók Községi Tanács társközsége. Az idáig vezető út azonban meglehetősen hosszú és nehéz volt. S nem kevésbé volt göröngyös az az út sem, amelyet az otthon föld nélkül maradt, és itt, Hantoson új életet kezdő jászfényszarusi családoknak meg kellett tenniük a szükség diktálta keserves elhatározástól az új otthon megteremtéséig.

2. Szervezés, felkészülés, utazás.

A "második hullám"

Miután a jászfényszarusi községi Földigénylő Bizottság kedvező választ kapott az Országos Földbirtokrendező Tanácstól, mely szerint a jászfényszaruból kitelepülő családok részére Nagylók község határát jelölte

ki, a községi Földigénylő Bizottság értesítette az Országos Földbirtokrendező Tanácsot, hogy a juttatandó birtoktestek megszemlélésére a kitelepülésben érdekelt Asztalos Ferenc, Nagy József, Fodor Jenő, Cson-
tos József és Rékasi Sándor jászfényszarui lakosok el is utaztak. (25/a)
Az Asztalos Ferenc vezette küldöttség a hantosi földeket kiválónak
ítélte meg, bár az egész tájat a gaz verte föl" (25/b), a területet al-
kalmasnak találták és oda áttelepülésüket kérték.

A levél így folytatódik:

"Egyidejűleg kérjük intézkedését az Országos Földbirtokrendező Ta-
nácsnak, hogy az áttelepítendő földhözjuttatottak elszállítása-iránt a
lehető legsürgősebben intézkedni sziveskedjék, mert az elszállítás
bizonytalansága miatt a kitelepülők egy része már lemondott. De paran-
csolólag megkívánja a mielőbbi elszállításukat a föld őszi megmunkálá-
sa, a férőhelyek előkészítése még a hideg idők beállta előtt úgy, hogy
a tavaszi munkálatok előkészítéséhez szükséges tennivalókat rendesen
és pontosan elvégezhessék." (26)

Ennek megfelelően az Országos Földbirtokrendező Tanács 1945. október
15-én kelt leiratában értesítette a jászfényszarui Földigénylő Bizott-
ságot, hogy a Jászfényszaru községből áttelepülésre jelentkezett 140
családnak Nagylók község Fejér /vm/. határában fekvő volt gróf Semsey
László féle ingatlanokra, Világos- és Kishantos pusztára történő áttele-
pítését elhatározta. (2) A kitelepítés megszervezésével, a telepe-
sek vezetőjének kijelölésével a fényszarusi Földigénylő Bizottságot
bízta meg. A kitelepülők között Asztalos Ferenc volt a legtekintélye-
sebb, így ő lett a kitelepülők vezetője. (28)

Jászfényszarun 1945. októberében már tudták, hogy Nagyhantos pusztára
fognak áttelepülni. De a nagylóki előljáróság az erről szóló hivatalos
értesítést miszerint Nagylók község egész területe telepes-községgé
nyilvánított... csak 1946. februárjában kapta kézhez. (29) A
telepítési okirat úgy rendelkezett, hogy "... az átköltöző telepes
családokból egyelőre csak a telepes családok munkás tagjai - férfi
munkaerő - költözzönek át a szükséges mezőgazdasági kézieszközökkel,
amelyeket közös helyiségben, csoportosan helyeznek el. Lakásul az át-
alakítandó volt uradalmi épületek szolgálnak. (30)

A "...kimérési műszaki munkálatok elvégzése és a gazdasági felszerelések biztosítása, a telephelyek egyenkénti kiosztása és megmunkálása csak a következő gazdasági évtől kezdődőleg válik lehetővé. Addig a gazdálkodás a telepfelügyelő vezetésével közösen folyik.

"A telepesek a lehetőséghez képest gazdasági felszereléseiket, állataikat, takarmányukat, ingóságaikat lehetőleg szállítható tűzhelyet - /tűzlemez/ is - nemkülönben a következő gazdasági évre szóló saját megélhetéséhez szükséges élelmiszer mennyiséget is vigyék magukkal, mert a mai rendkívüli viszonyok között élelmezésükről új lakóhelyükön a helyi közellátási hatóságoknak e gazdasági évben már nem áll módjában gondoskodni." - szól az okirat további része. (31)

Az őszi munkák elvégzése céljából a telepesek egy csoportja Hantosra kívánt utazni. A Földigénylő Bizottság vasúti kocsikat igényelt. A helyi állomásfőnökség jöllehet a 3 vagon használata fejében 11.500 ft-ot kért, a telepítési határozatban - 50 84/I/1945 - az Országos Földbirtokrendező Tanács úgy intézkedett, hogy az átköltözéssel járó szállítási költségeket a Tanács a Földbirtokrendező Alap terhére előlegezi. Az előlegezett költségeket a telephelyhez tartozó föld vételárához kell számítani..." (32) Az ily módon előlegezett és bízára átszámított összeget a telephelyhez tartozó föld megváltási árához kell számítani és a 600/1945.M.E.sz.r. 42 -ában megállapított feltételek szerint törleszteni." (33,34)

Az Országos Földbirtokrendező Tanács november 9-én 10 földhözjuttatott áttelepülését engedélyezte az őszi mezőgazdasági munkák elvégzésére. (35) Valójában azonban nem tíz telepes utazott Nagylók-Hantos pusztára. Az emlékezők így szólnak erről: "1945 őszén majd minden családból kiutazott valaki Hantos pusztára, és ott részt vettek - az őszi vetés alá - a talajelőkészítő munkában. A volt uradalmi gépeket is használtuk. A gépeket magunk javítottuk meg. Traktorral szántotta föl a földet Pápai Pál hantosi lakos" (36) "Körülbelül 100 kat.holdat vetettünk be búzával. A vetés kézzel történt. A termés szétosztása egyenlő arányban történt." (37) Ezt a tényt erősítik meg a nagylóki előljáróság jelentései is részint az Országos Földbirtokrendező Tanácsnak, részint a

Székesfehérvári Közellátási Felügyelőségnek: "A mai nappal - 1945. november 12. - a szántási és vetési munkákat megkezdtük." (38) "350 kat. hold földterület van vetés alá előkészítve, azonban vetőmag-hiány miatt ... vetetlenül maradnak. Vetőmag-búza kiutalására mulhatatlanul szükségünk lenne..." (39)

Ekkor mintegy 40 újgazda végezte az őszi munkákat Hantoson. 100-115 kat.holdon végezték el az őszi búza vetését. Feltehetően nem érintette őket - akkor még - oly súlyosan az élelmiszerhiány, ami akkor a telepés községben már tapasztalható volt. A nagylóki előljáróság panaszkodott is a község által a nagyvenyimi olajütőbe szállított 55 q napraforgóból sajtolt olaj Közellátási Minisztérium által történt zárolása miatt. (40) Só, paprika, fűszerfélék, gyufa, ecet alig volt kapható a községben. A falu tej és tejtermékfeleslegét pedig az éjszaka leple alatt kijáró városiak és fővárosiak a helyi bérből és fizetésből élők által meg nem fizethető magas áron felvásárolták. (41)

1946. március 3-án négy családfő: Asztalos Ferenc, Fekete József Ladányi József és Jáger Ignác egész családjával együtt elutazott Hantosra - előbb mint a többi telepés. Paprika-, paradicsom-, uborka- és dinnyepalántát neveltek a többiek számára is. (42, 43). Különösen Jáger Ignác és felesége vállalt magára igen nehéz feladatot, mert a napestig tartó munka mellett kilenc gyermek neveléséről is gondoskodniuk kellett. 659 db. melegágy-rámát, 600 kg melegágy-üveget vittek magukkal. Tavasszal ők látták el a többi fényszari telepeket is palántákkal. A gazdasági munka megkezdésének nehézségeire utal egy visszaemlékezés. "Mindössze 2 db eke, 2 borona, 3 kocsi, 1 ekekapa, 1 szecskavágó alkotta a mezőgazdasági felszerelést. Mivel csak két ló volt, a teheneket is jármozni kellett. (44)

Jászfényszarun a Földigénylő Bizottság az áttelepülni szándékozók részére február 18-án gyűlést tartott. Az elnök ismertette az Országos Földbirtokrendező Tanács Telepítési Hivatalának vonatkozó rendelkezéseit. (45). A telepések kifejezték ezen a gyűlésen, hogy a rendeletet megértve kitelepülési elhatározásuk végleges, de megjegyezték, hogy csak két hétre tudják abból megélhetésüket az új telephelyen biztosítani." (46)

A tavaszi munkák elvégzése céljából 32 család - 40 személy - kívánt Hantosra utazni. A személyek, valamint felszerelésük elszállítására a Földigénylő Bizottság 9 fedett vasúti kocsit rendelt. 37.80 q tavaszi vetőmagot is vittek magukkal. (47)

A községi Földigénylő Bizottság 1945. március 25-én a "Nagylók községbe kitelepülők ügyében" tartott gyűlésen megállapította, hogy Jászfényszaru községből Nagylók községhez tartozó Nagyhantos pusztára az Országos Földbirtokrendező Tanács Telepítési Hivatalának rendelete folytán 37 család települ át 191 lélekszámmal. Nevezettek, valamint ingóságaik elszállításához szükséges 45 zárt vasúti kocsi. Ezek gyors kiutalását kérte, mivel a tavaszi munkák sürgetnek, a kitelepülők pedig útra készek. (48)

Elkészült a kitelepülők névjegyzéke is. Utólag még két jelentkező neve került föl a listára, 39 család, 203 lélekszám. (49) A vasúti kocsik igényléséhez készült kimutatáson ugyancsak 39 család szerepelt. Itt viszont az utazók teljes lélekszáma: 212. Az indulás tervezett időpontja: 1946. március 28-a volt. Az igénylő ügyirat ezért is fontos, mert egyedül ezen szerepel az utazás tervezett időpontja. (50)

A tényleges elutazás azonban nem volt ilyen egyszerű. A fényszarui előljáróság április 1-jére 39 fogatot rendelt be, de az adott időpontra egy sem jelent meg. Még másodikán is tartott a huza-vona, míg végül - rendőrhatósági beavatkozással - április 3-ától megkezdődött az ingóságok kiszállítása a vasútállomásra. A hantosi telepések közül többen állítják, hogy a költözés április 3-án, 4-én és 6-án történt. Asztalos Ferenc így emlékezik: "Az első csoport 1946. április 6-án indult útnak. Egy teljes szerelvény vitte a 46 fényszarusi családot." A vagonok már előző este az állomáson voltak. A hurcolkodás és a vagonokba való berakodás egész nap eltartott. Délután négy órakor indult el velünk a szerelvény. Rákos rendező pályaudvaron sokáig álltunk. Sárosdra 9-én virradatkor érkeztünk meg." (51) Igen tarka képet mutathatott akkor a fényszarui állomás. Szabad ég alatt ember, állat, élelem, bútor. Mint egy kirakodó vásár. Szerencsére nem eredt el az eső. Az áttelepülők embertelen körülmények között utaztak. A szerelvényt többször kitérőbe tolatták. Szinte megoldhatatlan feladat volt az állatok itatása, ete-

tése. A higiénia legelemibb rendjét sem lehetett biztosítani. "A Ferencvárosi pályaudvaron is töltöttünk egy éjszakát. Három napig tartott az utazás. A sárosdi állomáson hantosi fuvarosok vártak bennünket. Szatner Ferenc is, például. Az én családomat az apósom - Jáger Ignác - fuvarozta Hantosra. Ők már jóval előbb itt voltak. Palántákat neveltek a többi telepes számára." (52)

Látván az átköltözés megtörténtét, újabb és újabb családok jelentkeztek áttelepülésre. A községi Földigénylő Bizottság hivatkozva 62 család áttelepítési kérelmére, amely az Országos Földbirtokrendező Tanácsnál 28 209/1946. szám alatt van nyilvántartva, valamint újabb 11 család kérelmére - 52 008/1946. - sürgős intézkedést kért a Telepítési Hivataltól. (53) Az újonnan jelentkezett 11 család ügyét azonban csak 2 év és 2 hónap alatt intézte el a "hivatal". (54, 55)

Az 1948 tavaszán Hantosra települő 11 család között volt a Búzás Lászlóé is. Felesége úgy emlékszik akkori döntésükre: "Ugy gondoltuk, hogy könnyebb lesz az élet, ha együtt lesz a család. Mert a férjemet csak egyszer láttuk hetente, szombaton. Nem a nagy öröm vitte el a napososembereket Pestre, hanem a harmincas évek megpróbáltatásai. Itthon is, Pesten is nehéz volt munkát kapni. A földben meg mindig megvan a munka, biztosítva van a megélhetés. Ezért is vállaltuk a hantosi kitelepülést, meg így együtt a család. Hantoson akkor már voltak rokonaink. Hívtak bennünket mindannyian. Én szomorúan indultam útnak, mivel mindig nagyon szülőszerető voltam." (56)

Czeglédi Imrét és Tóth Sándort a helyi tapasztalat készítette az áttelepülésre. "Negyvenhétben kint voltam Hantoson meglátogatni a sógoromat. Megtetszett az ottani sors. Búzás Lászlóval meg Tóth Sándorral együtt utaztunk." (57) "1948 április első felében indultunk a fényzarusi állomásról Hantosra. Délután négy órára rendeltek ki bennünket. Meg kellett várni a félnyolcas vonatot. Ahhoz csatolták a mi vagonunkat. Az utazás egy nap, egy éjjel tartott. A sárosdi állomáson már vártak bennünket. Hantosra Faragó nászom fuvarozott be." (58)

A telepes családok Sárosd vasútállomásáról Hantosra történő fuvarozása zavartalanul folyt le. A nagylóki előljáróság ennek a nem kis feladatnak az elvégzésére gondosan felkészült. A hantosi "őslakók" fogatokkal várták a fényszaruiakat. Az Országos Földbirtokrendező Tanács szervezte az áttelepülést. Intézkedett a helyi előljáróságnál. A "...telepeseket mindenben a legmesszebbmenőkig támogassa, különösen azok élelmezésének, ellátásának biztosításánál igyekezzék saját hatáskörében minden támogatást biztosítani, az áttelepülők ellátásáról, ingóságainak a vasútállomásról a telephelyre történő szállításáról. (59)

Az új élet indulásáról, az új otthon megteremtésének gondjairól, a telepések mindennapjairól jórészt a visszaemlékezésekből válogatott gondolatok adnak valamelyest képet.

"A bútorokon kívül egy zsák lisztet, egy zsák krumplit, 3 liter olajat meg egy választási malacot vittünk. Ez volt az összes vagyonunk. A malacot is csere útján szereztem. Egy kerékpárt adtam érte, még Fényszarun." (60)

"Egy anyadisznót, süldőket, baromfiakat, egy tehenet, bútorokat meg egy hónapra való élelmet vittünk magunkkal." (61)

"Mink egy teljes vagon elfoglaltunk. Egy tehenet, két disznót, két birgét, három zsák búzát, bútorokat, ekét, boronát és két hétre való élelmet vittünk." (62)

"A családok együtt utaztak az állatokkal, mert gondozni kellett őket, és vigyázni kellett rájuk." (63)

"Mink egy birgehodályban laktunk. A többi telepest ólakban, pajtákban, birgehodályokban, magtárakban, cselédlakásokban helyezték el. Kitakarítottuk az ólakat, magtárakat. Az uradalom kőkerítéseit lebontottuk. A bontott téglából közfalakat építettünk. A munkát közösen végeztük." (64)

"Lakásunk nem volt. A nénémek adtak az elején szállást. Nyolcan laktunk egy kis szobában. Ők is négyen voltak. Mink mindent elkövettünk, hogy ne legyünk sokáig a terhükre. Habár igyekeztünk a kvártélyt meghálálni. Segítettünk nekik, ahol tudtunk. Rá is voltak szorulva, mert a sógorom betegen jött haza a fogságból. Tavasszal hozzáfogtunk a vályogveréshez. Építettünk egy szobából, konyhából és spájzból álló házat. Aztán az istálló meg a disznóól következett. A falakat felhúztuk,

de nem tudtuk betetejezni. Nem lehetett cserepet meg lécet kapni. Úgy döntöttünk, hogy lapostetőre vesszük. Más lehetőség nem volt: megraktuk a tetejét szalmával, hogy ne csepegjen ránk az eső. A gerenda alját föltapétáztuk papírral. Csak úgy lebegett, amikor fújt a szél. A húsvéti tojást már a saját házunkban ettük. Nyáron kaptunk cserepet meg faanyagot. Szerencsére a férjem minden munkát el tudott végezni. Még az ajtókat, ablakokat is ő maga csinálta. Így is nagyon sokba került. Mindent, amit el lehetett, eladtunk. Feles földet is váltottunk. A mi 10 hold földünket is műveltük. Kiss Imrénéék meg putriban, földbe vájt kunyhóban laktak." (65)

"Lakást istállóból kerítettünk magunknak. Mink vertük a falat. A bejáró 3x2 méteres, a szoba 4x4 méteres volt." (66)

"Egy magtárban kaptunk helyet, Zsíros Ferivel /Német Ferenc/ egy fedél alatt. Egymás mellett kerítettünk el helyet lakásnak." (67)

A telepítési terv: 110 volt mezőgazdasági cseléd és a 170 idegenből átköltözött telepes részére összesen 280 lakóház építését irányozta elő a melléképületekkel együtt. Egy lakóházhhoz tartozik még .. 6, illetve 8 számosállat befogadására alkalmas istálló, kocsiszín, sertés és baromfiól is. Az épületeket a Földbirtokrendező Alap által a telepesek részére nyújtott építési kölcsönből szándékoztak megépíteni.(68)

A tervezett 280 családi házból 1954-ig azonban csak 185 épült meg. Ennek egy része is teljesen önerőből, a lebontott gazdasági épületek és cselédházak anyagának felhasználásával. A bontott anyagért 1200-1500 forint térítést fizettek az építők. A lakóházak építését az Országos Földhivatal kezdte meg. Első lépésként 19 lakóházat épített fel a lebontott gazdasági épületek anyagából, amelyek 1 szoba-konyhás lakóházak voltak. 1948-ban a nagycsaládosok között osztották ki a lakóházakat. Ezek megváltási ára 23-24.000 Ft volt, amit 20 évi részletben kellett a juttatottaknak megfizetni. Sajnos tovább ilyen építkezés nem történt. Helyette az igénylőknek 10-10.000 Ft-os hosszúlejáratú kölcsönt biztosítottak. (69)

Az infláció 1946 júniusában elképesztő méreteket öltött. A pengő devalválódása legjobban a bérből és fizetésből élőket sújtotta. A fizetés, a munkabér emelkedése messze elmaradt a fogyasztási cikkek árá-

nak emelkedése mögött. Így - bár sajnálatosan - de megérthető, hogy a telepések házait építő kőművesek "...nem voltak hajlandók dolgozni..." a kialkudott bérért.

A sárbogárdi járás főjegyzője a körorvos jelentésére hivatkozva - 1946 június 27-én már sürgette az Országos Földbirtokrendező Tanács által építendő 19 lakás befejezését. (70) A község vezető jegyzője válaszában utalt arra, hogy a kőművesmunkások a pénzromlás miatt nem voltak hajlandók dolgozni, de ígérte, hogy az építkezést hamarosan folytatni fogják. (71)

Ez minden bizonnyal így is történt, mert 1946. augusztus elsején a stabilizáció során a kormány biztosította az értékálló pénzt, a forintot. /Egy forint egyenlő négyszázezer kvadrillió pengővel = = 400.000.000.000.000.000.000.000.000.000.000 pengő/

3. Mezőgazdasági termelőmunka

A föld kiméréséről a telepítési terv így rendelkezik: Amennyiben a szántóterület meghaladja a 8 kat.holdat "...tekintettel a földek különböző távolságára, nemkülönben azok minőségére, két tagban mérendők ki és pedig olyképpen, hogy az egyes telephelyek parcellái közül az egyik a községhez közelebb fekvő, a másik parcella pedig távolabb fekvő részekből kerüljön kimérésre. A telephelyek parcelláinak párosítása tehát a talajminőség és a távolság figyelembevételével történik." (72) A kiosztásra kerülő földeket sorszámmal kell ellátni. Egy telephelyet jelentő kül- és belterületi parcellákat azonos sorszámmal kell ellátni. A sorshúzás után a juttatott a telephely birtokába azonnal bevezetendő. (73)

A termelés megindítására így emlékeznek a telepések: "A telepések földjét még az előző év őszén - 1945 - fölszántották. Német István, a volt uradalmi ispán lett a telepfelügyelő. Az urasági cselédek még ak-

kor is István úrnak szólították. Mindent ő intézett, szántást, vetést, boronálást. Suhaj János traktoros - volt uradalmi főgépész - is szántotta a telepesek földjét. Amikor a talajt megfelelően előkészítették az őszi vetés alá, jött a távirat apámnak, hogy mehetnek vetni. 114 kat.hold búzát vetettek. A vetőmagot a Földművelésügyi Minisztérium utalta ki, egyenesen Hantosra." (74)

"Az uraság ottmaradt gépeit ingyen használhattuk. A Földművesszövetkezet gépeit is béreltük, mert kevés volt az urasági gép." (75, 76)

A szántó 40 %-án kenyérgabonát, főleg búzát kellett termelni. Ezen kívül kukoricát és árpát termeltek főleg. (77) "Sokáig kalákába műveltük a földet." (78) "A föld megművelésére összefogtunk Görbe Sándorral. Neki is, nekünk is volt egy ökrünk." (79)

"A juttatott hosszúlejáratú hitelre kaptak 50 db anyakocát, 108 db juhot, 41 db ekét, 24 db lókapát /ekekapat/ és boronát 41.277 Ft értékben." (80)

"Jószágot lehetett igényelni. Majd száz darabot hoztak Baranyából, a sváboktól. Tehenet, üszőt, ökröt. Számozott állatok voltak. Ugy húztunk cédulát egy kalapból, hogy ne lehessen részrehajlás." (81)

"Valamennyi telepes jószágát - még az odavaló béresekét is - egy uradalmi istállóban tartottuk." (82)

"Az első aratás nagyon sovány volt - 1946-ban -. Az is oka volt, hogy a fogasolást rosszul végeztük el. Csak azt arattuk, amit a jég meghagyott. Az őszi búzát kapálni lehetett volna, nem aratni." (83)

A jégverésnél sokkal nagyobb kárt okozott a szárazság. "A helyszínelést végző bizottság a község egész határára vonatkozóan 70 %-os aszálykárt állapított meg." (84) S ezektől az elszegényedett telepesektől kért terménytérítést gróf Hunyady Ferenc, akinek 2.423 kat.hold földje volt a hantosi(85) határon. A grófnak a Fejér Megyei Földbirtokrendező Tanácshoz beadott kérelmét a Földigénylő Bizottsághoz továbbította. A Földigénylő Bizottság tárgyilagos hangnemű válaszában utalt arra, hogy a térítésre kötelezettektől térítést mindaddig követelni nem lehet, amíg egy elfogadhatónak mutakozó jó termés nem lesz. Az 1945. évben súlyos jégverést 1946. évben jégverést és súlyos aszálykárt szenvedett a község határa, így nagyon jó volna, ha minden embernek új termésig meglenne a kenyere, .. állatai részére a takarmány." (86)

4. Az életkörülmények alakulása

Bizony, nem sokkal több termett, mint amennyit elvetettek. Az első évben még volt otthoni - már akinek -, de a második évben kukoricalisztből is kevés akadt.

"Különösen a telepesek családok, élelmezési és ruházkodási gondokkal küszködtek. Fő táplálékuk a kukoricaliszt és a víz keverékéből készült prósza - görhe - volt. A szülők télen a hátukon vitték a gyerekeket iskolába, mert nem volt lábbelijük." (87)

"Nagyon kevés pénzünk volt. Csak tejből meg tojásból tudtam pénzt csinálni. De a tehenek - két tehén - csak 5-6 liter tejet adtak naponta, mert jármoltuk őket. Egyre nehezebben éltünk. Nem jutott pénz se cipőre, se ruhára." (88)

"Nagyon szűkösen éltünk, de kitartottunk újig. Anyám sokszor kért kölcsön. Német telepfelügyelő többször mondta: - ha valami kell csak menjünk." (89)

Súlyosbította a telepesek életkörülményeinek alakulását a kötelező beadás.

Id. Asztalos Ferenc 1950. október 28-ától 1958. december 5-éig volt tanácselnök. A közel tíz éves közéleti tevékenységéről csak ennyit mondott: "Az emberek nagyon szegények voltak. Sok volt a beadás. Nekem meg azt kellett mondani, hogy adjá be jószántából. Be kellett adni, ha neki semmi sem marad is. - Bár ne lettem volna tanácselnök. (90)"

"A begyűjtési rendelkezéseket a lakosság Hantoson is ellenszenvvel fogadta. Előfordult, hogy az elszámoltatásra beidézett gazdák meg sem jelentek a társaságban. A begyűjtési rendelkezések végrehajtását főleg az hátráltatta, hogy e rendelkezések a dolgozó parasztságot a termékek termelési áron aluli beadására igyekeztek kényszeríteni... Fokozta a gondokat a rossz időjárás, a rossz termés is. "1950-ben kenyérgabonából nem termett annyi, hogy a lakosság gabona és vetőmag szükségletére és az előírt begyűjtendő mennyiség beadására elegendő lett volna."(91)

A telepések életkörülményeinek javításában segítettek a csepeli munkások falujáró csoportjai meg a hazánkban állomásozó szovjet katonai egységek. Erre ma is hálásan emlékeznek a még élő telepések.

"Minden szombaton és vasárnap megjelentek a csepeli vasasok. Pedig nekik is jól esett volna a pihenés. Mindent megjavítottak, szerszámokat, gépeket. Ha helyben nem tudták megjavítani, elvitték magukkal. Ha hiányzott valamilyen alkatrész beszerezték vagy elkészítették.

Főleg mink telepés fiatalok, megalakítottuk a MADISZ-t. De nem volt hova járnunk, mert a kultúrotthont elfoglalta a KALOT. Oda nem nagyon járhattunk. Nem néztek bennünket jó szemmel, de nem is szeretünk közéjük járni. (92.)

Mink madiszos fiatalok külön otthont szerettünk volna. Elmondtuk kívánságunkat a csepeli falujáróknak. Az ököristállóban egy terem nagyságú részt elfalaztak. A falakat malteres habarccsal besimították. Hoztak faanyagot. Abból színpadot építettek. Közös leterítettük homokkal az istállót. Ez lett a mi otthonunk. Színdarabokat tanultunk be. A "Botcsinálta doktor"-ban és a "Duda Gyuriban" én is szerepeltem. Szüreti mulatságot is rendeztünk. A felvonuláshoz az orosz katonáktól kaptunk lovakat. Május elsején is orosz lovakkal vonultunk fel. A budafoki orosz katonai parancsnokságnak Hantoson volt vagy 1.000-1.200 kat.hold földje. Művelésre kapták meg. Az egész területen káposztát termeltek. A föld megművelésére volt a tulajdonukban 4 ló, több kocsí, traktor, vontató, pótkocsí, meg egyéb mezőgazdasági felszerelés. Nekünk is sokszor szükségünk volt ilyen gépekre a föld megműveléséhez. Nem tudtunk tőlük olyat kérni, amit nem teljesítettek volna. Megszántották a földjeinket. Segítettek a vetésben, betakarításban. Mindent ingyen végeztek. Nagyon jóban voltunk velük." (93)

Idő múltával a hantosiak meg a telepések között is kialakult a barátság.

A Hantosra települtek közül később néhányan visszaköltöztek Jászfényszaruba, vagy más településre vándoroltak. A vissza ill. elvándorlást motiváló okokra az emlékezésekből következtethetünk. Ifjú Asztalos Ferenc, a későbbi tanácselnök fiának szavait idézzük: "A telepfelügyelő

úgy gondolta, hogy én már önállóan is gazdálkodhatok. 1949 májusában adott 5 kat.hold földet. Azt mondta: - úgyis megnősülök.

Ősszel már kezdődött a termelőszövetkezet szervezése. Úgy gondoltam, ha már mindenhogyan be kell lépni, akkor inkább otthon! De nem ez volt a fő oka annak, hogy hazaköltöztünk. A megtermelt árut nem tudtuk értékesíteni. Igaz, helyben az FMSZ átvette, de igen alacsony áron. Közelben jelentősebb város csak Fehérvár volt. Csakhogy a "közel" kocsi-val nagyon messze volt. Én is többször rászántam magam az útra. Gazdag János kocsiján rázattam magam a makadám úton 30 km hosszant. Paprikát, paradicsomot meg dinnyét vittem eladni. A dinnyét gondosan beágyaztam szalmába, hogy ne törődjön. A dinnye kilójáért 20 fillért kaptam. Akkor jött be a forint. 4 ft volt egy liter bor. A bevétel felét odaadtam fuvarba." (94)

Tóth Sándort meg Búzás Lászlónét családi okok vonzották haza. "Az apósom már akkor is idős ember volt, amikor eljöttünk Hantosra. Mindig hívott haza. Azt mondta, titek a ház is meg a szőlő is, csak gyerekek." (95)

"1951-ben alakult meg a termelőszövetkezet. Semmi durvaság nem volt a szervezésnél. Az uram brigádvezető lett, majd egy időben elnökhelyettes. A tsz-be be kellett adni állatot, gépet, vetőmagot. Édesanyám közben beteg lett. Jöttünk haza látogatni. Amikor a Lóúsztatóhoz értünk a busszal, én már csak repültem volna. nagyon vágyódtam a szüleim után. Nem volt nekem aztán már maradásom. Édesanyám inkább az ágyban, mint fönt. Hazajövésünknek az volt az oka, hogy az én drága szüleim elidősödtek. Nagyon aggódtam miattuk, vágyódtam haza. Idős korukra betegségükben senki nincs mellettük. Nem kellett nekik az öregotthonba menni." (96)

Jászfényszaruból Dunántúlra települtek:

	családok száma	családtagok száma		összesen
		feleség	gyermek	
Hantos	62	60	179	301
Porva	16	16	32	64
Fenyőfő	17	17	50	84
Összesen:	95	93	261	449

Sváb telepes falvakból Hantosra települtek át

Porváról	4	4	6	14
Fenyőfőről	4	4	7	15

A hantosi telepesek száma az áttelepültekkel együtt

70	68	192	330
----	----	-----	-----

1976. augusztusában a 138 fényszarui telepes közül már csak 43-an voltak életben. Azóta egy házaspár elköltözött, 22 személy meghalt. Ma - 1986. XII. 31-én - már csak 19 személy - férj és feleség - él az eredeti telepesek közül. (97) A leszármazottakat is számítva "... 59 jászfényszarui születésű él Hantos községben." (98) Névsorukat az alábbi táblázat tartalmazza. Az 1976-ban még életben voltak nevét alá-húztuk.

Hantosi telepesek névjegyzéke

Név	szül.	feleség	gyerm. sz.	megjegyz.
Asztalos Ferenc	1896	Fábián Klára	3	
Bódis János	1893	Csalami Rozália	2	
Búzás Béla		Lőrinczi Margit	1	Fenyőfőről jöttek
Búzás László	1914	Kiss Teréz	2	Jf-ba költ.
Czeplédi Imre	1919	Takács Ilona	2	"
Csalami Nándor		Háfra Anna	3	
Cseri Bruno	1903	Baranyi Ilona	6	
Csontos Elek		Molnár Mária	-	
Csontos József	1910	Nagy Ilona	1	Porváról jöttek
Csontos László		Rózsa Erzsébet	1	Jf-ba költöztek
Dobák Pál	1911	Molnár Margit	1	Fenyőfőről jöttek
Faragó István	1896	Ézsiás Mária	3	
Faragó Sándor	1899	Kardos Anna	2	
Fekete Sándor	1903	Bollog Katalin	3	

Fodor Jenő	1903	Vancsik Erzsébet	7	
Forró Lajos	1896	Tóth Mária	8	
Gazdag János	1900	Kohári Rozália	2	Dunaujv-ba költ.
id.Gergely Balázs	1893	Görbe Franciska	1	Jfsz-ba költ.
ifj.Gergely Balázs	1918	Solymosi Margit	1	"
Gerőcs Imre		Rékasi Teréz	2	
Görbe Károly	1891	Palócz Teréz	5	
Görbe Sándor	1913	Kompolti Mária	2	
Hornyák Antal	1923		-	Kálozdra költ.
Hornyák József	1906	Jakus Mária	5	Sárosdra költ.
Jáger Ignác	1898	Palla Mária	6	
Kalcsó József	1891	Hornyák Rozália	2	Kálozdra költ.
Kiss Imre	1911	Dobák Verona	3	Gödöllőre költ.
Kolozs Sándor		Oláh Margit	2	elk. /?/
Kolozs Pál		Pál Ilona	2	Porváról jöttek Pécelre költ.
Kompolti József		Rigó Anna	3	
M.Kovács István	1915	Farkas Rozália	2	
Ladányi József	1908	Czeplédi Ilona	2	Gödöllőre költ.
László István	1901	Seress Erzsébet	3	
Lőrinczi János	1898	Maróti Margit	2	Bugyira költ.
Márkus András	1911	Szalai Rozália	2	Kiskörére költ.
Menyhárt Sándor	1908	Pál Julianna	4	
Mészáros József	1895	Nágel Matild	4	Gödre költ.
Mészáros József	1897	Vincze Anna	4	
Id.Nagy Imre	1895	Oláh Ilona	5	
Ifj.Nagy Imre	1919	Zelnik Erzsébet	2	
Nagy János	1924		-	Seregélyesre költ
Nagy József	1919	Zelnik Piroska	2	Hatvanba költ.
Német Ferenc	1902	Tósér Viktória	5	
Oláh István	1897	Szalkai Anna	2	
Oláh Pál	1910	Vancsik Ilona	3	
Oroszi László		Faragó Mária	2	Lőrincskt-ra költ.
Papp Fábián	1916	Török Ilona	1	Hatvanba költ
Pál István	1914	R.Nagy Anna	3	Kistarcs-ra költ.
Pál János	1901	Berényi Ilona	6	

Pál János		Ezsiás Anna		elköltöztek /?/
Pál Péter	1906	Takács Etelka	6	Nagylókra költ.
Pál Sándor	1907	Kiss Mária	2	
Rékasi István	1924	Jáger Mária	-	
Rékasi Sándor	1888	Laszlovszki E.	3	Fenyőfőről jöttek Gödre költöztek
Somogyi Sándor	1919	Kompolti Erzsébet	2	Porváról jöttek
Szalai József	1892	Horváth Rozália	3	
Szalai József	1894	Tóth Franciska	8	
Szalai József	1910	Antal Teréz	2	
Szászi András	1906	Vámos Mária	4	
Tóth Imre	1901	Szabó Verona	2	
Tóth István	1912	Kovács Jolán	1	Porváról jöttek
Tóth Sándor	1907	Czeplédi Gizella	3	Jfsz-ba költ.
Tömböl Lajos	1920	Deák Verona	2	Fenyőfőről jöttek
Vancsik Imre	1903	Dávid Mária	4	
Varga Menyhért	1885	László Teréz	4	
Zalczer Elemér	1905	Szabó Anna	3	Gödre költ.
Zelei Mihály		Antal Teréz		elköltöztek
Zelnik József	1893	Borbély Rozália	4	

III. TELEPÍTÉS NÉMETEK LAKTA KÖZSÉGEKBE

1. A fenyőfői otthonteremtés kísérlete

Mielőtt a Fenyőfőre települő fényszaruiak sorsát nyomon követnénk, ismerkedjünk meg először a település múltjával és a betelepítés idejére kialakult helyzetével.

Fenyőfő nevének legkorábbi előfordulása "A pannonhalmi Szent-Benedek rend története" szerint 1237-40 közötti időből való Feneufey /kt./ formában. "Magyar eredetű név: a fenyő és a fő szó összetétele. Jelentése: fenyővel benőtt magaslat alatti település, vagy fenyvessel borított völgy kezdeténél épült falu." (99)

A község a XVIII. századig hol az úgodi, hol a pápai uradalomhoz tartozott. A XVIII. században folyamatosan Pápához kötődött. A Bakony peremvidékén található település gazdaságát főleg az állattenyésztés és fakitermelés jellemezte. Földje azonban szántóföldi művelésre alig alkalmas. A Fenyőfőt a XVIII. század elején még földesurai, az Esterházy-család tagjai telepítették be német telepesekkel.

Fenyőfőn 1941-ben 294 német és 210 magyar lakott. A XX. század első felében Fenyőfő ama kevésszámú Veszprém megyei községek közé tartozott, amelynek se vasútja, se műútja nem volt. A nagybirtok pedig ránehezedett e településre. 1935-ben 5154 kat. holdnyi határából 3891 hold - 75,5 % - volt az Esterházyaké." A lakosság a szerény mezőgazdasági termelésen kívül faszén - és mészégetéssel foglalkozott, Termékeiket Pápán és Győrött értékesítették. Néhányan a helyi fűrésztelepen kaptak munkát. Meggondolatlan lépés volt ilyen zárt hegyi faluba alföldi embereket "bezárni". A kudarc az első pillanattól kezdve "biztosítva" volt.

A község lakosságának a száma a legutóbbi időkben sem gyarapodott. Sőt a németek egy részének a kitelepítése folytán fogyott. Ma kevesebb lakója van mint 1785-ben.

A népesség számának alakulása

1785	437 lakos	100,0 %
1829	529 "	121,1 "
1930	479	108,5
1941	50	115,3
1949	429	98,2
1960	321	73,5
1980	217	49,7
1984	197	45,1

Még elszomorítóbb a kép, ha a lakosság arányát az 1829. évi adathoz viszonyítom. Az 1984. évi lakosság száma az 1829. évinek csak 37 százaléka.

Lakóházak száma	1869-ben	78 lakóház	100,0 %
	1949-ben	92	117,9 %

Fenyőfőn 1941-ben 294 német és 210 magyar lakott.

A földterület megoszlása művelési ágak szerint

	kat.hold	%
szántó	714	13,9
kert	17	0,3
rét	32	0,6
szőlő	24	0,4
legelő	501	9,8
erdő	3.791	73,7
nádas	-	-
egyéb	72	1,3
Összesen:	5.154	

A földterület művelési ágak szerinti megoszlását feltüntető táblázat áttekintése fölöslegessé teszi a kérdést, valóban földhöz akarták-e juttatni a fényzarui nincsteleneket, vagy csak a nemzetvédelmi szempontnak akartak megfelelni.

A faluban 1955-ben egyetlen kisiparos - egy cipész - dolgozott. (100). A villany még 1958-ban sem volt bevezetve. Mindössze három ásott kútja volt. (101) Saját orvosa, gyógyszerháza sem volt még 1958-ban. (102). Iskolájában két tanító az adott időpontban 54 gyereket tanított. (103) Az iskolán kívüli művelődést egyetlen könyvtár jelentette. (104) Ilyen körülmények között 71 család odatelepítésének gondolata meglehetősen felelőtlen elképzelésnek tűnik. De még a Fenyőfőre ténylegesen áttelepülő 17 család sorsát is csak a teljes bizonytalanság kísérhette. A más és más kitelepülő családszámot feltüntető dokumentumok közül a fényzarui Földigénylő Bizottságnak az elutazás napján, 1946. május 27-én kelt kimutatását kell valósnak elfogadnunk. Eszerint 17 telepes család és 50 gyermek - összesen 84 fő - utazott Fenyőfőre. A kimutatáson eredetileg 15 személy neve szerepel. Búzás Béla és Rékasi Sándor neve a jegyzet rovatba került felírásra. (105)

Fenyőfői telepesek névjegyzéke
1946. május 27.

Név	szül	feleség	gyerm. sz.	megj.
1. Borbély János	1910	Menyhárt Gizella	3	Jfsz-ba költ.
2. Búzás Béla		Lőrinczi Margit	1	Hantosra költ.
3. Grundmann László	1918	Cserhádi Erzsébet	3	Bakonyba költ.
4. Hajcsik Imre	1921	Molnár Klára	2	"
5. Hornyák János	1902	Mészáros Ilona	4	elköltözött /?/
6. Kovács Pál	1907	Gál Erzsébet	3	"
7. Mészáros Pál	1910	Berényi Marcella	3	Bakonyba költ.
8. Molnár Rudolf	1925	Rékasi Erzsébet	2	"
9. Paréj Sándor	1907	Pádár Teréz	3	Jfsz-ba költ.

10.Rékasi Sándor	1888	Laszlovszki Erzsébet	3	Bakonyszi-ba költ.
11.Rigó Pál	1914	Tóth F.Mária	1	"
12.Róka Gyula	1902	Marvik Rozália	3	Jszf-ba költ.
13.Sóspataki Antal	1908	Sipos Teréz	4	Bakonyszi-ba költ.
14.Szebellédi István	1887	Pejkli Julianna	2	Jfsz-ba költ.
15.Tömböl Lajos	1910	Dobák Verona	3	Hantosra költ.
16.Varga Sándor	1900	László Matild	4	Jfsz-ba költ.
17.Varga Sándor	1910	Hidvégi Mária	6	"

A családok száma 17

A gyermekek száma 50

Összesen 84 személy települt át Jászfényszaruból Fenyőfőre
1946. május 27-én

1946 késő tavaszán költöztek tehát ide a jászfényszarui telepesek. Első csoportjuk - 8 család - 1946 szeptemberében haza is költözött. Csalódottan vették tudomásul, hogy a község határa szűk, földje rosszul terem. Megélni ebből aligha lehet. Velük együtt hagyta el Veszprém megyét ugyancsak Jászfényszaruból érkezett - porvai telepes is.

1947-ben készült el a telepesek nyilvántartása /9 család, 38 fő/. Ezek közül ketten - Róka Gyula és Paréj Sándor - júliusban visszaköltözött Jászfényszaruba, mivel "földműveléshez nem értő iparosok."

A telepesek a mostoha természeti körülmények miatt 1946, majd 1947 nyarán is kérték áttelepülésüket más, kedvezőbb helyzetű községbe. Másodszeri kérésüket meghallgatták és teljesítették. A bakonyszűcsi közigazgató szeptember 16-án kelt levele szerint Bakonyszentivánba költöztek. Áttelepülési kérelmük alapvető indoka az volt, hogy Fenyőfőn a kitelepítésre ítélt svábokkal kellett együtt élniök, ami sok kellemtelenséggel járt. Erről és sorsuk alakulásáról a továbbiakban lesz szó. A dolog természetéből fakad, hogy jobbra az érdekeltek emlékeztére kell támaszkodnunk. Fenyőfőn az 1948-ban felvett törzslapon már egyetlen telepes sem szerepelt. A községet telepítésre alkalmatlan, úgynevezett "negatív község"-gé nyilvánították, s a kitelepítésre ítélt svábokat zsúfolták ide ideiglenesen.

A Fenyőfőre települő családok - éppúgy mint a hantosiak - az otthoni földosztásból valamilyen ok, többnyire a katonai szolgálat, fogság miatt kimaradtak. Akadtak persze olyanok is, akik a propaganda által ígért javakért választották ezt az utat. Az indokokra rávilágít néhány visszaemlékezés!

"Itthon napszámba jártam, de front után nem volt lehetőség. Földem nem volt. Földosztáskor igényeltem. Kaptam is, házhelyet is, de lemondtam róla. Úgy döntöttem, hogy kitelepülünk. Svédországba szerettünk volna menni. Oda nem vittek a sok gyerek miatt. Így maradt a Dunántúl."(106)

"Se földünk, se házunk nem volt. A Földigénylő Bizottságtól igényel-
tünk. A férjem katona volt. Nem volt, aki kiharcolja. Kénytelen voltunk kitelepülni, mert itthon nem volt munkalehetőség. A parasztok nem alkalmaztak napszámosokat. Az iparban nem lehetett dolgozni, mert Pest romokban hevert." (107)

"Negyvenöt őszén szereltem le. Itthon semmi munkalehetőség nem volt. Hónapokon keresztül egyetlenegyszer tudtam elmenni napszámba. Akkor sem pénzt kaptam, hanem egy zsák krumplit. Földet igényeltem. Kaptam is 2 holdat, meg házhelyet. Lemondtam róla, mert Dunántúlon nemcsak földet, házat, jószágot, szerszámot meg bútort is ígérték." (108)

"Dányiék azt ígérték, ha kitelepülünk kapunk földet, bebútorozott lakást, állatokat, mezőgazdasági felszerelést. Mindent, ami egy paraszti gazdasághoz kell." (109)

"Felszabadulás óta tagja vagyok a pártnak. Egy pártgyűlésen Vizsolaytól hallottam, hogy ha kitelepülünk, mi mindent kapunk. Azért mentünk ki, mert földet ígérték." (110)

A telepesek legnagyobb része "üres kézzel", a legszükségesebb mezőgazdasági felszerelés nélkül, üres bödönnel készült új életet teremteni családjának. Többen voltak olyanok, akik mindössze két hétre való élelmet vittek magukkal, eleve koplalásra ítélve. Az "idegeneket" a helyi német nemzetiségű lakosság szinte egyöntetűen ellenségesen fogadta. Ezen nem is lehet csodálkozni, hiszen a kisajátítások, az összeköltöztetések őket sújtották. A föld, a ház az ő tulajdonuk volt. A Népeséggondozó Hivatal mind a fenyőfői, mind a porvai telepítés esetében előkészítetlenül, mind a két irányba be nem hegedő sebeket ejtve

"intézte" az újonnan érkezők elhelyezését. Emiatt is ezután napirenden voltak a súrlódások, esetenként a tettlegességig fajuló összeütközések.

A fenyőfői telepesek és a porvai telepesek 1946 tavaszán egyszerre utaztak az "igéret földjére". Őket is, mint a hantosiakat a vasútállomáshoz helyi fuvarosok és gazdák szállították ki. A főjegyző felhívására a rendőrség kötelezte az igával rendelkező gazdákat a fuvar teljesítésére.

Az utazásra, a nem túl barátságos fogadtatásra Molnár Rudolfné így emlékezik: "Igérték bútort is, de azért mi vittünk azt is. Élelmet csak annyit, hogy újig kitartson. Hajcsik Imréékkel meg Mészáros Pál családjával utaztunk egy vagonba. Este hét órakor indult a tehervonat. Hajnalban érkeztünk meg a pápateszéri állomásra. Szekerekkel vártak bennünket. Be volt osztva név szerint, hogy ki kinek a szekeren utazik. Két óra hosszat rázott bennünket a szekér a köves hegyi utakon. Fenyőfőre rendőrök voltak kivezényelve. De vártak bennünket a svábok is késekkel, husángokkal fölfegyverkezve. Nem történt semmi rendzavarás, mert tartottak a rendőröktől. (111)

2. Letelepedés

Előzőleg ugyan olyan határozat született, hogy a kitelepítésre kerülő svábok átmenetileg költözzenek azokhoz, akiknek nem kell majd kitelepülniük. Ezt azonban nehéz volt végrehajtani. Először is azért, mert a svábok erősen összetartottak, igazolták egymást. Nem voltak hajlandók kiadni a Volksbund tagok névsorát. Másodszer azért, mert nem akarták elhagyni saját otthonukat. Harmadszor: mert a visszamaradók jelentették a kisebbséget. Így nehezen tudták befogadni a kitelepítésre kötelezett többséget. A rendelkezések ellenére, a szabaddá tett lakóházakból minden mozdítható - ingóságot, bútorokat, konyhai eszközöket, mezőgazdasági felszerelést, állatokat - elvittek. A telepesek szorult helyzetét ismét az emlékezők rajzolják meg a legszemléletesebben.

"Először egy zsupfedeles, nagyon szegényes parasztházban laktunk. Együtt voltunk a ház tulajdonosával, egy öregasszonnyal meg a fiával. 1947. tavaszán egy másik házba költöztünk. Egy telken két ház volt egymással szemben. A lakás beosztása: két szoba, két konyha, kamra egy lakáson belül. Az istálló és a disznóól a lakóházzal közös fedél alatt volt." (112)

"Rossz kis házba költöztettek bennünket. Úgy jutottunk lakáshoz, hogy a svábokat összeköltöztették. De mi sem laktunk egyedül. Varga Sándorékkal voltunk együtt, a két család tizenegyen. A lakás teljesen üres volt. Pedig itthon azt mondták, hogy bebútorozott házat kapunk. Szalma volt az aljadzó. Meg hordtunk az erdőből leveles gallyat, avart, fűvet. Az állatnak az istállóban nyugodalmasabb helye volt, mint nekünk tizenegyünknek. Rögtön jönni akartunk vissza, de nem adtak . vagont." (113)

"Teljesen üres házba költöztettek be bennünket Tömböl Lajossal. Mink az első szobában, ők a kamrában laktak. A konyha közös volt. Egy aprócska parasztházban voltunk összezsúfolva tízen. Egy hónap után bennünket átköltöztettek egy másik házba, ahol együtt laktunk egy hat gyermekes, szegény sorsú sváb családdal. Itt "csak" tizenhárman szoroskodtunk. Ebben a lakásban sem voltak bútorok. Egy fedél alatt volt szoba, konyha, kamra, istálló, disznóól. 200 öles kert tartozott a házhoz. Semmi nem termett meg benne, annyira köves volt. A házzal egy disznót, egy süldőt, két fejőstehenet, a két boronát kaptam." (114)

"Együtt laktunk a ház sváb tulajdonosával. k az első szobában öten, mink a hátsó szobában, ugyancsak öten. Két hónap múlva másik lakásba költöztettek bennünket. A lakásban teljes berendezés volt. Bútor, meg ami a háztartás vezetéséhez kell. Mindent leltárba vettek. 1947 tavaszán a végleges helyünkre költöztünk. Ebben a házban már csak magunk laktunk." (115)

"A sváb háztulajdonossal együtt laktunk. Mink az első szobába Molnár Rudi családjával, egy szobában nyolcan. Feküdtünk minden hogy, lócán, priccsen, ágyon. 1947 tavaszán, amikor a svábokat elvitték, egy másik - lelkész - házba költöztünk. (116)

A fényszarui telepesek közül Molnár Rudolf, Sospataki Antal Mészáros, Pál és Grundmann László megfelelő lakóház kiutalása végett - 1948. március 4-én - kérelemmel fordult az Országos Földelosztó Tanácshoz. Mészáros Rudolf háza gazdálkodásra alkalmatlan, mert pajtája nincs. A szoba ajtaja az utcára nyílik. Az épület rossz állapotban van. Sospataki Antal együtt lakik az "anyanyelvekkel". Az épület nemsokára lakhatatlanná válik. Mészáros Pál együtt lakik a sváb tulajdonossal, akinek a családja tüdőbajos. Grundmann László háza annyira rozoga, hogy az összedüléstől kell tartani. Pajtája is csak 50 n.öl." (117.)

Mészáros Pál kérelme és aggodalma különösen megalapozott. Ilona lánya 11 éves, József 10 éves, Pál 4 éves. Féltette őket a veszélyes betegségűtől. A telepesek nem várták meg a hivatal intézkedését, ugyanis nekik sürgősebb volt, hogy megfelelő lakásba költözhesse. Önkényesen másik lakást foglaltak el. Az ügyel foglalkozó hivatal megjegyzése: Molnár Rudolf a 33-as számú házba, Mészáros Pál a 34-es számú házba önkényesen beköltözött. Grundmann László lakóházáról a megjegyzés csak ennyi: "ház nem jó". Sospataki Antal lakóházából időközben a volt tulajdonos német gazdát kiköltöztették. Így a telepes egyedül lakhatott a 36-os számú házban. (118)

"A földosztás nem úgy történt mint otthon. Mindenki annak a sváb gazdának a földjét kapta, akinek a házába beköltözött. Tavasszal érkezünk. Akkor már minden négyszögöl terület be volt vetve. A földet termésével együtt kaptuk meg. A határban a konyhakertek, a szántóföldek, szőlőföldek ugyanolyan sorrendben következtek egymás után, ahogyan a házak a faluban. A föld nagy része köves, homokos, nagyon rossz minőségű volt. A szántó jórészt erdő között volt. Legelőt külön nem kaptunk. Közlegelőn tartottuk a józságot. A jószág után búzában kellett fizetni. Minden jószág után egy kenyeret is kellett adni. Űsszel a szőlőt is csősz vigyázta. Annak a fizetségen kívül ebédet és vacsorát kellett vinni. A beosztás a házak sorrendjében, ahogy régen Fényszarun a patrulyáság." (119.)

A telepesek közül többen emlékeztek hasonlóan: "Mindenki annak a sváb gazdának a földjét kapta, akinek a házába beköltözött."

Ez az egyébként igaz megállapítás kiegészítésre szorul. Ha annak a német gazdának kevesebb földje volt mint amennyit a telepesnek kapnia kellett, kiegészítették más, volt német tulajdonból.

A juttatott föld részletezése a fenyőfői

"Telepesek nyilvántartó könyve" alapján

	gyerm. sz.	föld kh	házzs.	régi tulajdonos
Rékasi Sándor	3	12	36	Renner József
Sóspataki Antal	4	12	10	Altmann Izidor
Róka Gyula	3	11	87	Bauer Gézáné
Paréj Sándor	3	11	39	Klesitz Gyula
Molnár Rudolf	2	12	38	Hertner Ignác
Rigó Pál	1	11	51	Fittler Gábor
Grundmann László	2	12	43	Schnellbach Ignác
Mészáros Pál	3	12	35	Klesitz Mihály
Hajcsik Imre	1	11	81	Brenner István
Összesen		104 kat.hold	(120)	

A nyilvántartó könyv adatait így erősítik meg az emlékezők: "1949 őszén kaptunk véglegesen földet, amit aztán a nevünkre is írtak. 10 hold szántót, 150 öl szőlőt meg a házhoz tartozó portát kaptam. A Földalap juttatott egy borjút, meg mezőgazdasági felszerelést. 1946-ban cséplésig az otthoniból meg a fejadagból éltünk. A fejadagot rozs búzában kaptuk. Semmi kereset nem volt. A megérkezés után nem kaptunk rögtön földet. Munka nem volt. Csak sétálgattunk a faluban, meg gombázni jártunk az erdőbe, mert a hazai nagyon gyorsan elfogyott." (121)

"Két gyerek után 11 hold földet kaptam öt darabban. Mindenkinek jutott egy kis szőlő is. Nagyon gyenge minőségű volt. Homokos, kavicsos. Kiégett benne minden. Azért kértük át magunkat Ivánba. A Földalaptól vetőmagot és szerszámot kaptunk." (122)

3. A mezőgazdasági termelőmunka megkezdése

Az áttelepítést irányító szerveknek, de a telepeseknek is nehéz volt a helyzetük. A német gazda földjét termésével kapták meg. Biztosítani kellett a termelés folyamatosságát. S ez azért is bonyolult feladat volt, mert a tulajdonosi váltás a nyáreleji munkák kellős közepén történt meg. Ez a váltás - a volt tulajdonosok emberileg érthető barátságtalan, olykor fenyegető magatartása - ellenére nem okozott törést a termelőmunkában. Sikerült biztosítani a jövő évi kenyeret. Erre és a nehézségekre így emlékeznek: "Negyvenhét ősztől mink rozsot, kukoricát, krumplit, bíborherét - zölden a jószágnak -, kölest, muhart - takarmánynak - termeltünk. A faluban két vetőgép volt. Mi kézzel vetettük el a rozsot. A káposztáskertben paprikát, káposztát, paradicsomot, uborkát, dinnyét termeltünk. A föld nagy részben köves, homokos, nagyon rossz minőségű volt. A lakáshoz tartozó 500 öl porta parlag volt, de úgy is maradt. Nem lehetett fölszántani, tiszta kő volt.

Szarvasok, őzek, vaddisznók nagy kárt tettek a vetésben. A vaddisznó kártétele volt a legnagyobb. Sokkal többet pocsékoltak, mint amennyit megettek. Éjjel állandóan őrizni kellett a vetést. A falu valamennyi földtulajdonosa be volt osztva éjjeli őrségre, a házak sorrendjében. Nappal nem kellett őrséget állni, mert valaki mindig dolgozott a háttárban. Az aratás és a cséplés kalákában történt. Őrinek volt cséplőgépje. A termés jó részét be kellett adni. Pápateszérre kellett szállítani a búzát meg a kukoricát. Nagyon keveset adtak érte. Egy mázsa kukoricáért 30 forintot, a búzáért 40-50 forintot fizettek." (123)

Mennyit ért a 30 forint 1946 szeptemberében: 1 kg cukor 7,60, 1 l étolaj 7,50, 1 kg dióbél 28,00, 1 db seprű 8, 1 l barackpálinka 30,00 forint volt.

"Hiába dolgoztunk! Filléreket kaptunk terményeinkért! A fenyőfői emberek nagyon szegények voltak. hát akkor mi telepesek hogyan lettünk

volna szegények! Az erdőbe jártunk dolgozni. A férjem fuvarozott az erdőgazdaságnak. Láncsal húzták le a fadarékokat. Onnan kocsival fuvarozták tovább a rönköket a sándor-majori fűrésztelepre. A fakitermelés már augusztusban megkezdődött, s tartott egész télen át. Az asszonyok, meg a fiatalabbjai facsemetéket ültettek. A fuvarozásért meg az ültetésért pénzben kaptuk a fizetséget. Ekkor már az élelem mellett ruhát és cipőt is tudtunk vásárolni. A szövetkezetben is el tudtuk adni a tojást. Ebből is összegyűlt egy pár forint. Amikor elfogyott az ennivaló is, meg a pénz is, ruhaneműt cseréltem el lisztért. Több telepese családnak még cserélni valója sem akadt." (124) Nem sok segítséget jelentett a községi földosztó bizottság közbenjárása az élelmi-szerellátás javítása végett.

"A földalap tulajdonát képező pár /?/ mázsa rozst szétosztották - a telepesek között -, de az új termésből vissza kell fizetniük" (125) A Megyei Földhivatal egy alkalommal 300 forintot juttatott a telepesek kenyérfejadagjának biztosítására. (126) Ekkor 9 telepese család élt Fenyőfőn, összesen 40 személy. Családonként 33,33 Ft, személyenként 7,5 forint jutott. Egy kg kenyér 90 fillérbe került. Az alamizsna kenyérré bő két hétig elég volt. (127) "A juttatott földemben rozs meg kukoricavetés volt. A rozs holdanként 3-4 q-t fizetett. A krumpli olyan nagyságú volt mint egy jércetojás. Akkor már volt két tinóm. Fuvaroztam az erdőgazdaságnak. Így tudtunk egy kis pénzt keresni. Helyben nem volt piac. Igaz nem is volt mit eladni! Az erdész jó szívvel volt hozzánk telepesekhez. Láta a nyomorúságunkat. Pár fillérért lehetett vinni az erdőből hullásfát. A sérült fenyőt felibe meg mindibe is horítottuk. (128) A telepesek által emlegetett gyenge termést az előljáróság igazolása is aláhúzza: "... Fenyőfő község termésátlagára búzából 280 k, rozsból 264 kg." /60/ A telepese gazdák "termésátlagára a 3 q-t nem éri el." (129) Ilyen alacsony termés mellett nem jutott vetőmagra. Kérésükre vetőmagot juttattak nekik hitelbe, mivel "csereterménnyel nem rendelkeznek. (130)

Vetőmagigénylés, 1947. IX. 7.

	igényelt vetőmag /kg/		
	búza	rozs	árpa
Grundmann László	100	300	-
Molnár Rudolf	100	300	-
Rigó Pál	100	300	
Mészáros Pál	100	300	
Sóspataki Antal	100	300	
Rékasi Sándor	100	300	
Hajcsik Imre	-	300	(131)

Ilyen körülmények között a telepesek mindent megpróbáltak a megélhetés biztosítására. "46 tavaszán vetett földet kaptam. Learattam a búzát, amit a sváb gazda vetett, ami akkor már az enyém volt. A cséplőgépnél a mostohaapám volt a gépész. Három hétig a gépnél dolgoztam. Búzát részelttem. Eleinte munkát nem kaptam. A svábok nem fogadtak meg semmire. Az erdőbe jártunk fát vágni. Onnan lett egy kis pénz. Azon vettünk lisztet, szalonnát, mézet jócskán. Az ennivaló gyorsan elfogyott! Éhezünk! A három gyereket sajnáltam nagyon! A telepfelügyelőtől - Tóth Ferenctől - kértem búzát. 40 kilót adott. Megőröltem a vízimalomban." (132) A jószág téli takarmányozása" nagy gondot okozott. Nagyon kevés volt a széna. Kukoricaszárat, rozsszalmát ettünk. Nyáron az erdőben füvet sarlóztunk. Az állatok nagyon rossz bőrben voltak. A földművelése mellett bőven jutott idő, hogy fuvarba menjünk, már akinek volt két igazható állata. Az erdőgazdaságnál dolgoztam. Fát fuvaroztam a pápateszéri állomásra. Naponta csak egy fuvart tudtam megtenni. Jó pénzt fizettek érte. Hazafelé jó belegeltettem az állatokat az erdőben. Fuvarozni kellett minden nap, mert pénzt máshonnan nem kaptunk. Fenyőfőn az élelmen kívül semmit nem tudtunk vásárolni. A feleségem nem piacolt, mert nem volt mit eladni. A községben egyetlen vegyes bolt volt. De mégis Pápateszérre jártunk vásárolni, ha volt miből." (133) Az egyik sváb gazdához elmentünk napszámba krumplit szedni. Annyi krumplit adott, hogy még vetőmagnak is maradt. A férjem a fűrésztelepre is járt dolgozni. Rothveller erdőkerülő is többször hívta hajtani. Olyankor vagy egy nyúl, vagy egy vadmalac, de mindig jutott valami."

Nagy volt a szegénység. Voltak akik sokat koplaltak. A szomszéd telepes eladólányai rögtön megjelentek, ha érezték a friss kenyér illatát. Csakhogy az apjuk a földet meg kiadta felesbe. Abból ennivaló is csak a fele lett. Mink nem voltunk módosak, de nem is koplaltunk. A mi udvarunkból 3-4 disznó meg két tehén járt ki a közlegelőre. Telepes asszonyok meg gyerekek csapatostól jártunk ki az erdőre gombázni. A helybeli vegyesboltban nem sokat lehetett vásárolni. Volt amikor a sváb üzletvezető még jegyre sem adott élelmet. Mink Porvára jártunk élelemért, gyalog az erdőn keresztül." (134)

"Negyvenhat tavaszán megkaptam az egyik sváb gazda földjét, de a vetés még nem ennivaló. Az a kevés ennivaló, amit itthonról vittünk hamar elfogyott. Semmi ennivalónk nem volt. Zöld almát, körtét, krumplit loptunk az iváni határban. Halásztunk az iváni malomárokban. A molnár elfogyott. Azt mondta - nem jelent föl, ha kipucoljuk a malomárkot. Mit tehattunk mást?!

Az aratáskor 25 hold rozstot vágunk le a feleségemmel egy sváb gazdának. Az erdészethnél is dolgoztam, fakitermelésen. Természetben fizettek, minden hetediket kaptuk. Az otthoni malac még megvolt. Elcseréltem 2 q búzáért. A vízimalomban mind megőröltem. 2 q liszt akkor egy egész vagyonnak számított. Eljártam a Sándor-majorba is. Ölfát vágunk szaggatófűrészsel. Tehenekkel fuvaroztam a fát a pápateszéri állomásra. 41 forint volt egy fuvar. Nem igen tudtam egynél többet fordulni a hegyi utakon. Volt amikor háromszor is fölborult a szekér. (135)

Nem csodálható,, ha a végső elkeseredés egyeseknek újra az elhagyott szülőföldet juttatta eszébe. "Nem láttam én jónak azt az életet. A föld keveset termett. Csak meszet lehetett oltani, meg fát vágni. Nagyon bizonytalan volt a jövőnk. Az asszony is mindig sírt. Cséplés után - augusztusban - rögtön hazajöttünk. (136)

4. Az őslakosok és a telepések kapcsolata

A különböző nemzetiségű, más-más nyelvet beszélő, a történelem kegyetlen fintora révén egymás nyakára ültetett jogfosztott illetve nincstelen parasztokat az objektív ellentétek ellenére is gyakran egymásra utalta a nyomorúság. Az őslakos svábok és a telepések között kialakult bonyolult, olykor ellentmondásos viszonyra az emlékezők szavai szemléletesen világítanak rá.

"A sváb háztulajdonos fia beteg lett. Ezért párnát kért tőlünk, ami azelőtt az övé volt. A feleségének azt mondtam, hogy amire csak szüksége van, vigye. Én minden élelmet, ruhaneműt visszaadtam a volt tulajdonosnak. Sírva fakadt. nagyon megsajnáltam őket!

Amikor először voltunk a templomban, megálltunk hátul. Odajött hozzánk egy ismeretlen sváb asszony. Azt mondta - maguk ezeknek a házában laknak. Ők elmentek! Ez a pad a maguké! Ide leülhetnek. A kislányom ruháját egy sváb gyerek leöntötte tintával. Átjött az egyik sváb szomszédasszony. Hozott egy köcsög tejet. Abban ki is mosta a ruhát. A gyereket maguk a svábok is összeszidták.

Együtt laktunk a ház tulajdonosával - egy idős asszonnyal meg a fiával. Soha nem volt köztünk szóváltás. Jó viszonyban éltünk egymással. A házban minden a miénk lett. De mindennek megosztottuk a hasznát. (137)

"A férfiaknak nem volt más szórakozásuk, csak a kocsmá. Ott meg mindig megfenyegették őket. De a telepések is nagyon erősnek érezték magukat a harmadik pohár után."

"Kezdetben a svábok szüntelen garázdálkodással rémisztgettek bennünket. A volt tulajdonos elvitte az egyik tehenemet kocsistól, szerszámostól. A tehen ügyben jelentést tettem a bírónak, aki sváb ember volt. A bíróval is sok bajunk volt. Mindig, mindenben ellenünk ítélezett. A tehen ügyben sem tett semmit." (138)

"Én már otthonról nagy betegen jöttem Fenyőfőre. Reumás voltam. Nem tudtam mozdulni sem. Sváb asszonyok sok mindent javasoltak. Szőkéné meg Schwarzné megpróbálkoztak a gyógyítással. Szabados - udvari kemen-

cébe befűtöttek. Engem egy deszkára fektetve betettek a kemencébe. A kemencének bő szája volt. Csak a fejem volt kint. Úgy gondolták, hogy kiizzadom a betegséget. Jó gondolták, mert már az első "kezelés" után valamivel jobban éreztem magam. Addig hagytak a kemencében, amíg bírtam a forróságot. Forró homokba is betemettek. Sokat gyógyítottak rajtam. Újra tudtam járni." (139)

"A fiatalok nem sokat törődtek a felnőttek veszekedéseivel. Megtalálták egymást. A sváb fiúk jól érezték magukat a telepese lányok társaságában. Három szép eladó lány volt a fényszarusiak között. Még Pápateszérről, meg Bakonyszentlászlóról is átjártak a legények. A nagylányok együtt jártak a sváb fiúkkal. Pirger József az egyik fényszarusi lánynak udvarolt. Táncmulatságokat rendeztek a kocsmában, nyáron meg a kocsmaudvaron." (140)

"A fenyőfői tanító színdarabot rendezett, ahol a német fiatalok meg a fényszarusi lányok együtt szerepeltek." (141)

"Vasárnaponként társas összejöveteleket tartottunk a házunk udvarában. Még a szomszéd faluból is jöttek. Citeráztam. A sváb meg a fényszarusi fiatalok együtt táncoltak, sokszor regelig. Télen beszorultunk a nagyszobába. Félretoltuk a bútorokat, hogy férjünk." (142)

"Embertelenség volt amit a svábokkal műveltek. Ment a csorda a legelőre. A sváb gazda meg kiállt a kapuba, úgy nézte a jószágot, ami az övé volt. Közben potyogtak a könnyei." (142/a)

A békétlenebb svábok a maguk módján hol volt tulajdonuk egy részének visszaszerzésével, hol fenyegetéssel, egy-két esetben tettlegességgel próbálkoztak. Ilyenkor a telepesek panasszal éltek a megyénél.

1947 elején megindult a németajkúak jelentős részének internálása. Erre is emlékeznek a szemtanú telepesek.

"A németeket 1947 január végén vagy február elején internálták. Rendőrök, katonák megszállták a falut. Beterelték őket egy nagy pajtába. Csak két nap múlva vitték el őket. Vitték családotól, nem válogattak. Egy család megszökött a vasútállomásra, mert a 21 éves fiuk meg itt-hon maradt volna. De hogy megszöktek, a fiút akarták elvinni. A bakonyszentlászlói állomáson - végül is - szabadon engedték a legényt. Pir-

ger Jóskát is elvitték. Ő előtte eljött hozzánk elbúcsúzni. Nagyon sajnáltuk őket. Csak ruhaneműt meg élelmet vihettek magukkal." (144)
"Nekünk semmi bajunk nem volt a svábokkal. Velünk szemben mindig emberségesek voltak. Egymás nyakába borultunk, úgy sírtunk amikor elbúcsúztunk." (142/b)

"Kitelepítés után semmi gondunk nem volt az ottmaradt svábokkal. A fenyőfői MNDSZ elnöke: Bilkei Lászlóné rendezésével színdarabot tanultunk be. A színdarab címe: "Falurossza" 1948 márciusában volt az első előadás. Nagyon sokan megnézték. Tetszett a közönségnek. A szereplők nagy része fényszarui volt: Hajcsik Imréné - Jászfényszaru, Nagy János - Szentés, Somogyi Rozália - Bakonyszentiván, Bojtár József - Hollókő, Molnár Rudolfné - Jászfényszaru, Sospataki Antal - Jászfényszaru, Sospataki Mária - Jászfényszaru, Paréj Lajos - Kisbér, Bilkei Lászlóné - Fenyőfő, Bojtár Ilona - Hollókő, Szerti Mihály - Szentés, Lábdí László - Bakonyszentiván, Hajcsik Imre - Jászfényszaru, Molnár Rudolf - Jászfényszaru, Takács István - Bakonyszentiván. /Lásd. az 1 sz. fénykép / (143)

5. Megoldhatatlan gondok között

A fenyőfői telepesek egy csoportja már 1946. szeptember 9-én felkereste a Veszprém Megyei Földhivatal Telepítési Osztályát visszaköltözésük ügyében. "... Fenyőfőn sem magunk, sem állataink megélhetését biztosítva nem látjuk, a rendelkezésre álló föld minősége miatt." Az ügyiratot nyolc fenyőfői és két porvai telepes írta alá. Ezek név szerint a következők voltak: Tömböl Lajos, Varga Sándor, Szebellédi István, Borbély János, Hornyák János, Kovács Pál, Varga Sándor, Búzás Béla, illetve Deák István és Borbély Antal. (144)

A kérelmezők még szeptemberben hazaköltöztek. Róka Gyula és Paréj Sándor 1947 tavaszán döntöttek úgy, hogy hazaköltöznek. A bakonyszűcsi körjegyző hivatalában április 2-án jelentették be elhatározásukat.

"... mindketten lemondanak telepes jogaikról és kérik a Megyei Földhivatalt, ... a visszautazást engedélyezni, és a vagonjegyeket kiadni Fenyőfő községnek ... határa futóhomok és mivel ők alföldi földműves emberek, Fenyőfőn a mezőgazdaságból megélni nem lehet, csak erdei munkából... Ők ehhez nem értenek... éppen ezért kérik... visszatelepítésüket engedélyezni..." (145) A két telepes elszámoltatása a Megyei Földhivatal Számvevőségén 1947. április 9-én meg is történt. (146) 1947. július 25-én indultak útnak a pápateszéri állomásra. (147)

A Fenyőfőn maradt jászfényszarui újgazdák már 1947 nyarán kérték a Megyei Földhivatalt, telepítsék át őket más községbe, mivel Fenyőfőn földművelésből megélni nem lehet. Kérelmüket így fogalmazták meg:

"... azon... kérelemmel fordulunk a fenti hivatalhoz, hogy... sziveskedjék bennünket Fenyőfő községből valamely más községbe betelepíteni, mivel Fenyőfő községben a megélhetésünk teljesen lehetetlen a mezőgazdaságból. ... Fenyőfő község határa laza "dühne" homok, az alatalaja kőszikla, mezőgazdaságra teljesen alkalmatlan... Mi mint alföldi mezőgazdasági munkás emberek a fakitermeléshez egyáltalán nem értünk, így ki vagyunk téve az állandó nyomorgásnak. Az elmúlt évben is holdankénti átlagtermésünk 2 métermázsa volt, tehát jóformán csak azt kaptuk vissza, amit elvetettünk... Tisztelettel kérjük, ha lehetséges Kocsolya /Tolna m./ vagy Döbrököz /Tolna m./ vagy... bármely mezőgazdaságra alkalmas községbe való áthelyezésünket... 1947. június 7.

Aláíró telepesek: Rékasi Sándor telepes vezető, Grundmann László, Sospataki Antal Mészáros Pál, Molnár Rudolf Hajcsik Imre, Rigó Pál (148)

Egy évvel később, amikor már minden türelmük elfogyott, újabb kérelmet írtak a Veszprém Megyei Földhivatalhoz, áttelepítésüket sürgetve. "Alulírott fenyőfői telepes gazdák azzal a kérelemmel fordulunk a TC.-hez, hogy minket Fenyőfőről Bakonyszentiván községbe áttelepíteni sziveskedjék... az itteni 8. osztályú... erdővel szegélyezett földek a vadkár miatt oly alacsony létfenntartást tudnak biztosítani, hogy nem vagyunk képesek a ránk rótt fizetnivalókat még csak részben sem teljesíteni. (149)

A fényszarui telepesek helyszíni szemlét tartottak Bakonyszentivánban. Annak alapján közölték a Veszprém Megyei Földhivatallal, hogy a hivatal felhívása alapján, mely házak felelnek meg számukra. A szemle során a következő lakóházakat választották: Hajcsik Imre a 10-es, Rékasi Sándor a 84-es, Mészáros Pál a 28-as, Grundmann László a 20-as, Molnár Rudolf a 86-os, Rigó Pál az 50-es, Sospataki Antal a 60-as számú házat választotta. (150)

Az áttelepítés ügyét meggyorsította a Veszprém Vármegyei Betelepítési Csoport véleménye Fenyőfő telepes községről, amelyet a nevezett hivatal 1948. július 15-én "negatív községgé" nyilvánított. Ezt a határozatát közölte az Országos Hivatallal is.

"... Fenyőfő község talajának minősége és termőképessége /kat.holdanként 2 q átlag/ miatt telepítésre nem alkalmas, éppen ezért negatív községgé kívánom nyilvánítani, és a svábok összeköltöztetésére felhasználni.

Fenyőfő községben ez idő szerint 7 belföldi telepes család van betelepítve. Tartani lehet tőle, hogy ezek ott sváb befolyás alá kerülnek, az idő folyamán elsvábosodnak, miért is kívánatosnak tartom a 7 telepes család más telepes községbe történő áttelepítését." (151)

A bakonyszentiváni előljáróság pedig először tiltakozott a jászfényszarui telepesek átköltöztetése ellen. Határozatukat azzal indokolták, hogy a községben a már addig betelepítetteket sem tudják ellátni megfelelő gazdasági felszereléssel, valamint igavonó állattal. ... a még rendelkezésre álló félig kész lakóházakba kizárólag felvidéki betelepítést kértek. (152)

A Veszprém Megyei Földhivatal - az egy éve tartó ügy végére pontot téve - 1948. augusztus 30-án hozott határozatában jóváhagyta a fenyőfői fényszaruiak áttelepülését Bakonyszentivánba. Az ügyiratban névre szólóan szerepeltek a telepesek számára kijelölt lakóházak:

Grundmann László számára ifj. Klesitz János házát utalta ki. Háksz.20.		
Mészáros Pál	Maurer Móricz	28.
Rigó Pál	Földing István	50.

Sóspataki Antal	Földing Géza	60.
Rékasi Sándor	Kurali János	84.
Molnár Rudolf	Frumm Tamásné	86.
Hajcsik Imre		43.(153)

Egy nappal később - aug. 31-én - megtörtént a lakóházak hivatalos ki-
utalása is.

Szeptember elején a Megyei Földhivatal értesítette a fenyőfői fényszaruiakat 1948. szeptember 3-án 16 órakor jelenjenek meg Bakonyszentiván községben a kiürített telephelyek átvételére. /154/

Mindezek után is - formálisan - szükséges a bakonyszentiváni előljáróság jóváhagyása.

Május 5-e és 12-e között ugyanis 42 német családot telepítettek ki Fenyőfő és Lókút községekbe. /155/ A kitelepítés következtében 262 kat.hold föld gazdátlanul maradt. /156/

6. A következő állomás: Bakonyszentiván

Az egykori jászfényszaruiak kálváriájának újabb, az előzőnél kedvezőbb stációja tehát Bakonyszentiván község lett. A település múltjáról az alábbiakat tartjuk szükségesnek elmondani.

Bakonyszentiván nevével Scenhiwan /kt/ alakban először 1340-ben találkozunk. A Szentiván helynév a falu templomának védőszentjére Keresztelő Szent Jánosra utal, akit az ómagyarban Szent Iván-nak hívtak. A megkülönböztető szerepű Bakony előtag a hegységre utal. (157)

A régi község helyét ma is Templomföldnek nevezik. (158)

1560-ban a községről elnevezett Szentiványi nemes család birtoka. 1542-ben irták össze utóljára. A török dúlás ezt a községet is pusztává tette. Kereken kétszáz évig puszta. A 18. század elején már ez a település is az Esterházy család birtoka. A földesúr ide katolikus hitű és német ajkú lakosokat 1744-ben telepít le. Bajorországból (159)

A falu lakói - Fenyőfőhöz hasonlóan - földművelésből és állattenyésztésből éltek. Télen az erdőben napszámba jártak fát vágni. Piacra Pápa városába jártak.

A község népessége 1785-ben 524 fő volt. 1950-re ez a szám 497-re csökkent, bár a kereseti lehetőségek Pápa közelsége miatt viszonylag kedvezőek voltak. /160/

A népesség századunk nyolcvanas évéig így alakult:

1785	524	100 %	
1829	645	123 %	
1930	579	110,5 %	
1941	569	108,6 %	
1949	538	102,7 %	
1960	497	94,8 %	
1980	340	64,9 %	
1984	314	60,0 %	(161)

Költözködés

A Fenyőfőn maradt telepesek Bakonyszentivánba történő átköltözéséről ismét a visszaemlékezők szavaiból tudunk meg egyet-mást.

"Fenyőfőn mindenkinek nagy gondot okozott az állatok takarmányozása. Az iváni fuvarosoktól tudtuk meg, hogy náluk lehet kaszálót váltani. 47 tavaszán váltottunk is jó darab kaszálót. Többször jártunk benn a községben is. Minden jobban tetszett, mint Fenyőfőn. Jó termőföld, gazdag kaszálók, a pápateszéri állomás negyedórai járásra van, a svábokat már internálták. Úgy gondoltuk, biztonságosabb lehet ott az élet. Voltak üres házak is szép számmal. Veszprémben is engedélyezték az áttelepülést. 1948-ban Ivánban megkaptuk a lakást, de még Fenyőfőn laktunk. Ősszel a földet is megkaptuk. De Fenyőfőn még tartott a betakarítás. Hol itt háltunk, hol ott, aszerint hogy éppen hova kötött a munka. Saját szekerünkkel hurcolkodtunk. A fenyőfői lakásunkban sok holmi volt. Java részét a svábok már jó előre elvitték. A bútorokat, mezőgazdasági felszerelést vittük magunkkal, mert ami a nevünkre volt írva azt újból már nem kaptuk meg." (162)

"Ekkor már minden telepesnek volt igája. Én is a saját kocsimmal költözködtem." (163)

"Csak a krumplic volt még ásatlan. Nagy örömmel jöttek a svábok segíteni, kétkezi munkával, meg fuvarral is. Örültek, hogy megszabadulnak tőlünk." (164)

"Lakást először úgy biztosítottak, hogy összeköltöztettek két svábot. Majd amikor Fenyőfőről átköltöztünk, helyünkre kerültek az iváni svábok. Két magyar faluból - Szentés, Hollókő - is voltak telepések. Besenyey Ferenc színész szülei is Ivánban voltak. A felvidéki magyarok mind nagy házat kaptak, mert írásuk volt róla, hogy mit hagytak Csehszlovákiában. Gazdag, jómódú parasztok voltak. Mink meg azt kaptuk, ami megmaradt. Minden telepés család egyedül lakott. Az én lakásomhoz 400 kvadrát gyönyörű porta tartozott. Megtermett abban minden, ami a konyha részére kellett." (165)

"Először olyan lakásba akartak beköltöztetni, ahol egy sváb család lakott. Nem fogadtam el. Egy másikat utaltak ki. Az korábban leégett. Még nem is volt teljesen helyreállítva. A szoba ablakai téglával voltak berakva." (166)

Fenyőfőről átköltözött hét jászfényszaru család összesen 34 tagot számlált.

7. A bakonyszentiváni újakezdés

A Bakonyszentivánba költözött hét család - mint említettük - az előzőnél lényegesen jobb körülmények közé került. Ezt a telepések szavai is igazolják.

"A juttatott föld nagyon jó minőségű volt. A dűlőkben a földek a lakóházak sorrendjében vannak. Három darabban kaptam a birtokot. Nagy része szántó, 300 öl rét, 400 öl nagyon elhanyagolt szőlő. Főleg búzát, kukoricát és krumplic termeltem. Szerződést kellett kötni cukorrépa és magborsó termelésére. Mindentől termett bőségesen. Nagy kazal búzánk volt. Nagyon örültünk. Ez is régen volt már !" (167)

"10 katasztrális hold földet kaptam. A szántó négy tagból állt. Volt még hozzá 100 öl szőlő, meg 150 öl erdő. Legelőt nem osztottak, viszont a közlegelőre mindenki kihajthatta a jószágot. 3 és fél holdon termeltem kukoricát, 2 holdon búzát, 2 holdon rozsot, 2 holdon árpát. Nagyon jól termett a föld. Amit kértek adóba meg jóvátételbe, mind beadtam. Még maradt is szépen. A házat ugyan üresen kaptam, de az istálló tele volt. Kaptam egy fejőstehenet, 2 tinót, 2 hízót, malacokat, baromfiakat. A háziállatokkal rengeteg krumplit megettünk." (168)

"10 hold szántón kívül 600 öl erdőt kaptam, kiváló faállománnyal. Kaptam még 400 öl szőlőföldet, rajta présház, pince, benne teljes fölszerelés, hordók, kádak, szőlőprés. Mindehhez még 1 hold kaszálót. Nem volt gond a téli takarmány biztosítása. A présház a lakásomhoz 3-400 méterre volt. Munka után, amikor már a ház körül is elvégeztünk, meg szombati napokon, ünnepnapokon fölballagtunk a présházhoz. Hívtam a szomszédokat, meg ha az útközben jó cimborával találkoztam, őket is. Máskor meg ők hívtak meg engem. A présházban külön szoba volt borozgatásra, beszélgetésre. Sokszor családotól kint tanyáztunk. Iszogattunk, dalolgattunk. Nem kellett a fejünket azon törni, hogy mit eszik a család holnap. Akkor már jó módban éltünk. Nagyon meg voltunk elégedve az életünkkel!" (169)

"10 hold szántón kívül 400 öl szőlő-gyümölcsös, és másfél hold rét volt a falu alatt. Ugyanazokat a növényeket termeltem, mint Fényszarun: búza, rozs, árpa, zab, kukorica, krumpli. Szépen volt jószágunk is. 2 ökör, 2 tehén, 1 borjú, 2 anyadisznó, kismalacok. A baromfiak elborították az udvart. Sajátunkon kívül 9 holdat arattunk le a feleségemmel. Kalákában csépeztünk. 60-70 q gabonánk lett. (170)

"10 hold megművelése annyi munkát adott, hogy egész évre lefoglalt bennünket. De ha lett volna erőnk meg időnk se tudtunk volna hova menni dolgozni. A tehének, meg a disznók itt is kijártak a közlegelőre. A téli takarmányt biztosítottuk. Volt bőven köles, muhar, kukoricaszár, bíborhere, répaszelet, répafej, borsószár, széna. Itt már fizetni kellett az adót meg a jóvátételt is. Ha maradt fölösleg, az itteni terményforgalmi átvette, de filléreket fizetett érte. Ez mindenkit nagyon eikeserített.

Fenyőfőn minden család nyomorban élt. Ivánban - ha nem is volt jó módunk - nem szűköltünk. Meg voltunk elégedve a sorsunkkal! (171)

Az előnyösen változott körülmények, a kitelepítésre kényszerített svábok távozásának megtörténte már kezdettől fogva könnyítette a helybeliek és a telepések egymásra találását.

"Itt teljesen jó barátságban voltunk a falubeliekkel. A háztulajdonos sváb gazda rendszeresen meglátogatott bennünket. Ellentétek egyáltalán nem voltak közöttünk. Igaz, ekkor már nem voltak a faluban bundosok."(172)

"Az ivániak becsületes, megbízható emberek voltak. Szerettük őket! Sok helyen teljesen nyitott volt a porta. Volt, ahol nem is volt nagykapu. Ahol volt, sem volt betéve. Nem tartottak attól, hogy valaki valamit elvisz tőlük, mert ők is megbízhatók voltak. Mindenütt sok volt a baromfi. Mégsem veszett el semmi.

A gondok a termelőszövetkezetek szervezésével kezdődtek újra. A Fenyőfőre áttelepített iváni svábok lassan visszaszivárogtak. Azt mondták nekik: ha belépnek a tsz-be, visszajöhetnek az üres lakásokba. Csak hogy mindegyik a saját házában szeretett volna lakni. Ettől kezdve a zaklatások állandóvá váltak." (173)

A szépen indult új életformába éppen csak beilleszkedett telepések újabb döntési kényszerhelyzetbe kerültek.

"A Járási Pártbizottság munkatársai beszéltek velünk a tsz. megalakításáról. Elsők között léptem be a Vörös Október Tsz-be. Egy hónapos mezőgazdasági tanfolyamra küldtek. Általános képzést kaptam: az állattenyésztés és a növénytermelés területén dolgoztam. Munkacsapat-vezető lettem. Megalakuláskor a tsz. párttitkára Serki László volt."(174)

"1948 őszén megalakult a termelőszövetkezet. Minden fényszarui telepes tagja volt a kommunista pártnak. Pártgyűlésen megegyeztek, hogy belépnek a termelőszövetkezetbe. Nem kellett senkit agitálni! Olyan nagy volt akkor már a beadás"

"Minket is felszólítottak, hogy álljunk be. Nem mondták, hogy de muszály: Csak azt, hogy ha beléptünk, ha nem, a földet viszik! Én álltam be elsőnek 1948. szeptember 30-án a III. típusú Vörös Október Termelőszövetkezetbe." (175)

"1948 őszén jöttek az agitálók, hogy lépjünk be a tsz-be. Éjjel-nappal zaklattak bennünket! Mink nem álltunk be." (176)

"A tsz. szervezésénél nem erőszakosodtak. Azt mondták, a földet akkor is elveszik, ha nem állok be. Nem álltam be. Egy hold háztájit mégis meghagytak. Sospataki nagyobbik lánya elment traktorvezető-képző iskolába. Ő szántotta a tsz. földjét. Én elmentem Várpalotára a bányába." (177)

Ezek után ésszerűnek látszik a Jászfényszaruból jött telepesek újabb döntése. Ha már úgyis köztulajdonba kerül itt is, ott is az anyyira áhított föld, amelyért megjárták a hét tű hosszát, akkor már legalább az otthoni közöst művelje dolgos kezük. Emlékezetük így őrizte meg az akkori történéseket:

8. Vissza az úton

"Itthonról kaptunk néha híreket. Megtudtam, hogy Fényszarun megalkult a III-as típusú Lenin Tszcs. Úgy gondoltam, ha már tsz-ben kell lenni, akkor inkább otthon! Hazautaztam. Megbeszéltem Lovász Dénessel, a tsz. elnökével, hogy engem másként nem engednek visszatelepülni, csak ha itthon beállok a tsz-be. Elfogadta a belépésemet. Vittem magammal a belépési nyilatkozatot. Erre megkaptam a hazatelepülési engedélyt. Elszámoltam a tsz-szel. Korábban egy tehenet meg egy süldőt kaptam a Földalaptól. A jószágokat átadtam a tsz-nek. A Földalap tulajdonát képező bútorokat még 1948 decemberében átadtam Nagy Imréné telepesnek.(177/a). A Vörös Október Termelőszövetkezetnek 1948. szeptember 30-ától 1950. szeptember 30-áig voltam a tagja. (177/b).

1950 októberében hazajöttünk. Késedelem nélkül jelentkeztem a Lenin Tsz-ben munkára. Másnap már mentem a Kis P. Pista-féle földbe dolgozni. (177/c).

"Úgy döntöttünk, hogy hazajövünk. Azért határoztunk így, mert a svábok újból egyre többször zaklattak bennünket a lakás miatt. Másrészt pedig:ha már úgyis be kell lépni a tsz-be,akkor inkább itthon.Nagyon vágyódtunk haza! Pápán könnyen beleegyeztek. Intézkedtek is gyorsan. A

szentesiek, meg a hollókőiak közül is csak egy pár család maradt ott. A fényszarusiak közül utolsónak jöttünk haza Sospatakiékkal együtt 1950. december 23-án. (178)

"Követtem a többiek példáját. Beléptem a fényszarusi tsz-be. Nekem is sikerült így hazajönni. Ivánban sok terményünk volt. El akartam adni. Nem vette meg senki. Mindent haza kellett hozni. Mielőtt eljöttünk, mindent leltárba vettünk, amit magunkkal elhoztunk. Még az utolsó seprűt is." (179)

Bakonyszentiván ma Pápateszér társközsége. A községet a volt - hollókői, szarvasi, felvidéki és jászfényszarusi-telepesek, négy Felvidéki család kivételével mind elhagyták. (180)

A fenyőfőiekkel egyidőben Porvára is 1946 tavaszán, május 27-én költöztek be a fényszarusi telepesek. Porvára, a Volksbund -tagoktól elkobzott birtokokra 16 család költözött, összesen 64 személy.

Név	szül.	feleség	gyerm. sz.
Benei Imre	1916	Szabó Rozália	3
Borbély Antal		Forgó Erzsébet	2
Csaba János	1914	Csontos Veronika	2
Csépány Kálmán	1907	Péter Erzsébet	4
Csontos József	1918	Nagy Ilona	1
Deák István	1903	Pál Margit	1
Dobák Pál	1911	Molnár Margit	1
Gergely Balázs	1919	Somogyi Mária	1
Gyóni József	1896	Lőrinczi Teréz	3
Hajcsik Imre	1913	Csaba Margit	4
Jáger Béla	1927	Farkas Piroska	1
Kolozs Pál	1916	Pál Ilona	1
Somogyi Sándor	1919	Kompolti Erzsébet	2
Tóth István	1912	Kovács Ilona	1
Zsámboki Nándor	1919	Rigó Rozália	2
Zsólyomi Sándor	1924	Józsa Ilona	2 (181)

1946. szeptember 3-án öt család költözött haza. Ugyancsak szeptemberben - az első fenyőfői visszatelepülőkkel - hagyta el Porvát Deák István és Dobák Pál. Még a tél beállta előtt minden fényszarui telepes család elhagyta a községet. Legutoljára Csontos József és Tóth István szánta rá magát az utra - vissza a szülőfaluba.

9. A porvai számkivetettség és a végső megoldás

De hová is vetette a sors ezt a 64 lelket? A válaszáért lapozzuk fel Veszprém megye helytörténeti lexikonát, s emeljünk ki abból néhány, Porva községre vonatkozó adatot.

160: POROWA "szláv eredetű falunév, valamely Por-kezdetű személynévből szláv képzéssel. Megyénk nagyszámú pálos rendházainak egyike a XV. században alapított porvai monostor. Birtokához tartozott maga a helység és egy malom a "Barátok molna" Pápa határában a Tapolca vizén. A ház 1546-ban már üresen áll, a barátok a török elől évekkel korábban elmenekültek és javaik a pápai konventre /szerzetesek telepe/ szállnak... a rendház többé nem épül újra, a pálosok nem térnek vissza helységbe, amely maga két évszázadon keresztül puszta. A lakatlanság idején Csesznek várához birták, előfordul annak 1624 évi osztályában. Az 1732-i összeírásban... ismét a pápaiak birtoka. Nemcsak egykori kolostora, hanem temploma is rom: a puszta erdőből és rétből áll, melyet Koppány lakói bérelnek. 1733-ban kelt az a szabadalomlevél, mely a pápai pálosok telepítésre kiadják. A konvent romjai között 14 egész sessiót /jobbágytelek/ lehet benépesíteni... A házas zsellérek házat és hozzá való kertet kapnak...

A megszállás 1768-ra befejeződött, az összes ülések népesek, puszta hely nincs. Az új lakosok róm.kat. vallású németek, a helységben uralkodó nyelv 1776-ban egyedül a német. A telepítőlevél szerint az új he-

lyiség agrárfalu. Határa hegyes és terméketlen... A földművelés mellett járó jószágot tenyésztenek nagyobb számban. Munkaalalom kevés, egyesek az erdőben faszenet égetnek... Minden ház mellett ott van a konyhakert és külön a falu alatt egy tagban a káposztásföld. A község területének 58,5 %-a a 18. század végén Esterházy Imrének a birtoka.

1935-ben az Esterházy-birtok túlnyomó része Pejachevich Mikó Endréé lett. Esterházy Pál birtokában 358 kat.hold maradt. (182). A falu lakosait mindössze 712 kh illetve meg. A nehéz gazdasági körülmények e század harmincas éveitől folyamatos elvándorlásra készítették a lakosságot. 1945. után a német nemzetiségűek kitelepítése következtében is csökkent a népesség.

A községre vonatkozó legfontosabb adatok:

A lakosság száma	1785	330	100,0 %	
	1829	441	133,6	
	1930	902	273,3	100 %
	1941	892	270,3	98,9
	1949	830	251,5	92,0
	1960	781	236,7	86,6
	1980	557	168,8	61,8
	1984	476	144,2	52,8 (183)
Lakóházak száma	1869	120	100	
	1949	165	137,4	(184)

A faluban 1955-ban hat szolgáltató kisiparos volt. (185). A villanyt 1932-ben vezették be. Az 1925-ös adatok szerint orvos, gyógyszertár nincs. (186) Iskolájában két tanteremben négy tanító oktat 91 tanuló. (187) Kultúrotthon nincs. (188) Keskenyfilmes mozi működik. Egy könyvtár van. (189)

A Porvára költözők indokai között az eddigiekkel egyező motívumokat találunk. A fogadtatás, az otthontalálás azonban a többiekénél jóval keservesebb volt. Minderről a visszaemlékezések tanúskodnak.

"Katona voltam. A honvédségen keresztül igényeltem földet. Leszerelés után Dányi rábeszélte, hogy inkább települjünk ki Dunántúlra. Azt ígérték, hogy kapunk földet, bebútorozott lakást, mezőgazdasági szerszámokat, jószágot." (190)

"Gazdasági cseléd voltam. Se házunk, se földünk. Amikor hazajöttem a frontról igényeltem földet. Azt mondták, hogy nem vagyok jogosult. Hosszú vita után mégis kaptam 3 kat.holdat. Itthon nem volt munkalehetőség. A 3 hold meg nem elég a megélhetéshez. A kitelepülést választottam." (191)

"Napszámos voltam. Földem nem volt, nem is igényeltem. Ne vicssorogjon rám senki, hogy beletelepedtem a földjébe. Svédországba jelentkeztem, de öt gyerekkel nem vittek ki. Vállaltam a Dunántúlt." (192)

Az utazás majd egy hétig tartott! Egyes állomásokon a szerelvényünket félrelökték. Vittünk magunkkal tűzhelyet. Kidugtuk a csövet a vagon ablakán. Tűzeltünk, főztünk. A vagonban ettünk, etettünk. Együtt utaztunk az állatokkal." (193)

"Jáger Bélával meg Somogyi Sándorral utaztunk egy vagonban. Bútorokat, meg egy hónapra való élelmet vittünk magunkkal. Többet nem. De úgy gondoltuk, többre nem is lesz szükség. Itthon azt mondták, hogy a svábok semmit nem vihetnek el a lakásból. Élelmet sem. Úgy egy hétig tartott az utazás. Tatabányán is egy egész napot várakoztunk. Kipakoltunk a vagon mellé. Ott főztünk. Leterítettünk egy zsákot. Az volt az asztal. Vittünk magunkkal 6 liter olajat. Ha nem volt időnk főzni, megtette az olajoskenyér is." (194)

"Itthon minden bútort eladtunk. Úgy is lesz ott minden. 4-5 hétre való élelmet vittünk." (195)

"Bútort nem vittünk. úgy is kapunk ott. Két hónapra való élelemből állt az uticsomag, meg 20-25 darab csirkéből. Semmi más." (196)

"A zirci állomáson három napig várakoztunk. A vagonokban laktunk. A svábok nem akartak értünk jönni. Az állomáson a községi Földigénylő Bizottság elnöke várt bennünket meg a telep vezetője. A rendőrség kényszerítette a telep vezetőt, hogy rendeljen ki kocsikat a fuvarozásra." (197)

"A falu szélén kaptunk egy üres lakást. A volksbundisták akkor már össze voltak telepítve nagyobb házakba. A házban két lakás volt. A hátsó lakásban egy idős sváb asszony lakott a lányával és az unokájával. Saját bútorainkkal rendeztük be a lakást. Az udvar 150 kvadrát volt. Közösen használtuk. Illetve csak használtuk volna, semmit nem lehetett benne termelni. Az udvarban kút nem volt. A közkútról hordtuk a vizet. Az is csak gémeskút volt. Artézikút az egész faluban nem volt."(198)

"Amikor mink telepések mindannyian megérkeztünk Porvára nem kaptunk lakást azonnal. A kultúrházban meg a községházán helyeztek el bennünket. Panaszt tettünk a Megyei Tanácsnál. Kiutaltak egy lakást, de együtt kellett lakni a sváb gazdával." (199)

"Az iskolába meg a községházába pakoltak be bennünket. Volt aki a szabad ég alatt maradt. A titkárnő meg két párttag intézkedett a lakásokba történő elhelyezésekről. Elsőnek Eszlinger sváb gazda lakásába beköltöztettek. Együtt laktunk a tulajdonossal. Másik lakást kértem. Nekünk négy gyerekünk volt, nekik három, tizenegyen nem fértünk el a portán. Egy gazdag sváb házába akartak átköltöztetni. Elhatároztam, nem megyek én innen sehova máshova, csak haza. Akkor én már tudtam, hogy be vagyunk csapva. Igazságosan nem is lett volna szabad idehozni bennünket, addig, amíg a svábok itt vannak. Később csak átköltöztem. Egy tehén, egy malac meg három liba maradt az ólban." (200)

"Azt mondták mindent kapunk. Megérkeztünk. Még lakást sem tudtak adni. Három napot a községházán töltöttünk. Akkor telepítették össze a svábokat. Ruhaneműt, ágyneműt magukkal vitték. Az első lakás kicsi volt hatodmagamnak. Másodszor gazdagabb sváb házát kaptuk. 4 süldő, 1 anyadisznó, 1 tehén, 2 ló, kocsi, eke, borona, vetőgép, még egyéb járt a házzal együtt." (201)

"A földosztás nem úgy történt mint otthon. Mindenki annak a földjét kapta, akinek a házába költözött. Mink egy szegény család házába költöztünk. 5 hold szántó, 100 öl erdő 1000 öl kaszáló járt a házzal. A föld be volt vetve nagyjából búzával, kukoricával meg krumplival. 46 tavaszán a termésével együtt kaptuk meg." (202)

"Mivel Horváth Jakab házába költöztünk, az ő földjét kaptuk meg. Négy hold szántó meg legelő volt az egész birtok, három darabban. Répási Mihály sváb gazda volt a Földigénylő Bizottság elnöke. Ő mutatta meg a földet. A házhoz tartozó porta 600 öl volt. Végül kijárt az erdőre. A Földalaptól egy lovat, egy csikót meg egy tehenet kaptam." (203)

"Öt hold földet kaptam. Be volt vetve főleg kukoricával meg krumplival. A házhoz háromszáz öles porta tartozott." (204)

A németekkel való összetelepítés, esetenként azok fenyegető magatartása miatt több telepes már az első pillanatban úgy határozott, hogy a leendő első alkalommal hazaköltöznék. Borbély Antal, Hajcsik Imre, Kolozs Pál Benei Imre és Csépany Kálmán döntöttek úgy. Ők már a földet sem fogadták el.

"Tavasszal a földet terményével együtt kaptuk. Közösén arattunk. A gyerekek számának arányában osztottuk szét a termést. Nem az számított, hogy ki hány holdat kapott. Így igazságosabbnak találtuk.

A szikes, köves talajon nagyon kevés termett. Búzából is, rozsból 4-5 mázsát holdanként. Meg a vadak is nagy kárt tettek a vetésben, főleg a vaddisznók. (205)

"A terményt már mink arattuk. Az összeset elvitték beszolgáltatásba. Csak a fejadagot meg a vetőmagot hagyták meg.

Ősszel fölshántottuk a földet. Boronával is eldolgoztuk a búza alá. Mást nem is vetettünk." (206)

"A Földigénylő Bizottság elnöke megmutatta a telepeseleknek, hogy melyik föld kié. Azt lehetett aratni. Én nem fogadtam el, de az aratásban részt vettem. A kiosztott vetést megjelöltük. Vágtunk bele egy keresztet, hogy el ne tévesszük. A svábok gyorsan hozzáfogtak az aratáshoz. Több helyen levágták a megjelölt búzát is, amit már nekünk kiosztottak. Ők learatták, mink behordtuk. Nem csináltunk belőle nagy ügyet. De emberségesek voltunk. Az aratórészt meghagytuk nekik.

A Földalaptól nagy cséplőgépet kaptunk. Nekik nem volt ilyen nagy gépjük. Csak lesték, hogy a gépet hogyan szereljük fel. Az ilyen nagy gépekhez a svábok nem értettek. Megszerveztük a munkát, aztán indítottunk. Nekem nem volt földem, de mivel én is arattam is, meg csépeltem

is, részelttem a búzából. De annak nagy részét be kellett adni! Hatod magammal voltam. A beadás után maradt hat mázsa búza. Négy mázsát megőröltem, két mázsát szemesen hazahoztam. Másból nem részelttem, mert aratás után jöttünk haza. A porvai magyaroknak is, meg a sváboknak is csépeletünk. (207)

A Porvára érkezett telepeselek helyzete 1946 nyarán rendkívül kritikussá vált. A magukkal hozott élelem elfogyott, munkalehetőség nem volt. Nélkülözhető ruhadarabjaik, aprójószágaik árán vettek kenyeret, szalonnát, zsirt, sőt. Gombát, krumplit a határból "szerezték". Csak két emlékeztést idézünk a mondottak alátámasztására.

"Azon a nyáron a férjem semmit sem keresett! Nem dolgozott sehol. A svábok nem fogadták föl semmilyen munkára." (208)

"Sokat nélkülöztünk. Ruháink nagy részét a szomszédos falvakban eladtuk. Olyan munkát sehol sem tudtam fölrajtani, amiért pénzzel fizettek volna. Semmit sem tudtunk venni, csak a legszükségesebb élelmet csere útján." (209)

A helyi sváb lakosokhoz fűződő viszony itt Porván szintén ellentmondásosabb volt, mint Fenyőfőn. Csak feltételezhető, hogy itt jobb módú sváb gazdák éltek, veszteségüket is jobban fájlalhatták. Kitelepítésük procedurája is következtelen volt. Egyszer leállították, másszor újrajazdték. Az emlékeztők szavaiból is kitűnik mindez: "A sváb háztulajdonossal soha semmi bajunk nem volt. Igaz viszont, hogy nem is jártunk össze. Csak köszönő viszonyban voltunk. Az öregasszony sokszor adott tejet a kislányunknak. Idegen svábok sokszor ránkverték az ablakot. Fenyegettek bennünket, mert elvettük az övüket." (210)

"Állandó félelemben éltünk. Szüntelenül fenyegettek meg csúfoltak bennünket. Mink sok sváb családdal jóban, beszédes viszonyban voltunk. A telepeselek közül négy családra haragudtak különösen." (211)

"A svábokat 46 őszén nem vitték el, csak összetelepítették őket nagyobb házakba. Mi nagyon sajnáltuk őket! Ez is közrejátszott abban, hogy hazaköltöztünk. A sváb gazda mindig visszajárt a házához. Siratta a vagyonát. Azt is mondta: Ők már beletörődtek a sorsukba. De csak már mehetnének Németországba. Megkapják ők azt, amit itt kell hagyniuk.

Akik ki voltak jelölve internálásra azoknak a neve ki volt függesztve. Az is föl volt tüntetve, hogy miért telepítik ki? Ilyen okok voltak: tagja volt a volksbundnak, megtagadta magyar anyanyelvét, a magyar nevet visszanevetesítette." (212)

"Amíg mi Porván voltunk - 1946. szept. 3. - addig nem vitték el a svábokat. Onnan tudom ilyen pontosan, mert Laci fiam szeptember elsején született. Rá két napra költöztünk haza. Velünk együtt Borbély Antal, Kolozs Pál, Benei Imre, Csépany Kálmán is hazaköltözött." (213)

Az Országos Földelosztó Társaság 111 647/1946. III.sz. rendeletével az áttelepítéseket ideiglenesen - valóban - megszüntette. (214)

"Az amerikai misszió a kitelepítést folyó évi - 1946 - június hó 3-án leállította... a kitelepítés hirtelen leállítása következtében a tervszerűen érkező telepeseket a ki nem ürített községekbe voltunk kénytelenek elhelyezni... a visszamaradt svábok tendenciózusan azt a hírt terjesztették, hogy a kitelepítés végleg megszűnik... amit a svábok biztatásnak vesznek és napról-napra agresszivebbé válnak... Folyó évi aug. hó 22-én a kormány és az amerikai misszió között a kitelepítés kérdésében megegyezés jött létre... így a kitelepítés nov. 10-én folytatódott." (215) A porvai telepések is panaszkodtak a svábokra. (216) Egy-egy telepest ért személyes sérelem is hangot kapott a panaszok között: "...még előadni kívánom, hogy Ambergék több ízben jártak a házamnál és minden alkalommal, tiltakozásom ellenére a nekem juttatott mezőgazdasági felszerelésből egy-egy darabot elvisznek." (217)

A Megyei Földhivatal azonnal értesítette a Megyei Rendőrfőkapitányságot és segítségét kérte: "...a legsürgősebben hathatósan intézkedni sziveskedjék... a helyi sváb lakosság a legszemérmetlenebb magatartást kezdi felvenni a betelepített magyar telepésekkel szemben, melynek sajnálatos következménye az, hogy a... telepések tömegesen jelentkeznek visszatelepítésre és ezáltal a földreform ill. a telepítés ügye súlyosan veszélyeztetve van." (218)

A Veszprém Megyei Földhivatal megállapítása a visszatelepülésre vonatkozóan valóságos.

1946. szeptember 3-án Borbély Antal, Hajcsik Imre, Kolozs Pál, Benei Imre és Csépany Kálmán haza is tértek. 1946. szeptember 9-én pedig Jáger Béla, Zsámboki Nándor és Somogyi Sándor jelentette be hazatérési szándékát és kért vasúti kocsit a hazaszállításra.

"... a svábok fenyegető magatartása miatt a helyzetük annyira tarthatatlan lett, hogy további maradásuk életük veszélyeztetésével járna."
(219)

A Veszprém Megyei Földhivatal rajtuk kívül Deák István és Dobák Pált településre szintén alkalmatlannak ítélte, mert nevezettek a felülvizsgálatra kiküldött bizottság előtt visszatelepülésüket kérték."
(220)

Kilenc telepest: Zsámboki Nándort, Csaba Jánost, Somogyi Sándort, Csontos Józsefet, Tóth Istvánt, Gergely Balázst, Zsólyomi Sándort és Gyóni Józsefet településre alkalmasnak ítélte a tanács. (221)

A hivatal a telepeseket felülvizsgáló határozata december 18-án emelkedett jogerőre. Ekkor azonban már valamennyi telepes elhagyta Porvát, jóllehet a nehéz emlékek évekig nyomasztották őket.

A telepesek felülvizsgálata során - 9481/1946. okt. 10. VMF. ir. - letelepülésre alkalmasnak ítélt kilenc újjgazdával a Földigénylő Bizottság elnöke ismertette a határozatot. "Nevezettek a határozatban megnyugodtak" - jelentette november 17-én a Földigénylő Bizottság. A látszólagos megnyugvás azt jelentette, hogy hat nap múlva Csaba János, Gyóni József és Zsólyomi Sándor "... mert a sváb lakossággal kijönni nem tudnak, sőt életveszélyes az ott-tartózkodásuk - eredeti lakóhelyükre, Jászfényszaruba visszaköltözésüket kérik..." (222) Csaba és társai a vagonkiutalást még azon a napon - november 23-án - megkapták. A visszaköltözés ideje: november 25-étől december 2-áig. (223)

Négy nap múlva Gergely Balázs is kérte hazatelepítését ugyanezen okra hivatkozva. Az engedélyt azonnal - november 27-én meg is kapta. (224)

Legutolsónak Csontos József és Tóth István hagyta el - december közepén - Porva telepes községet. E két telepest 1947 elején már Hantos telepes községben találjuk, ahol némi hivatali huzavona után Tóth István 10 kh földet is kapott.

A hazatérők legtöbbször itthon az üres kamra, az újrakezdés ezernyi gondja várta, de a rokonok, barátok közelsége, Jászfényszaru infrastrukturális ellátottsága mégis könnyebbítette számukra az újabb honalapítást. Az emlékezetéből is ez tükröződik.

„Itthon nem a sajátunkba költöttünk. Ugyan volt egy kicsi házunk, de azt kiköltözés előtt eladtuk. Az árát meg föléltek Porván. Tanyán laktunk, árendás házban. Répát kapáltunk harmadában, meg részre arattunk, a tizedikért. Itthon földet nem igényeltem, házhelyet meg nem adtak. 49-ben költöttünk be a faluba a tanyáról hat gyerekekkel, de akkor már a magunkéba.” (225)

Csépány Kálmánné: „Nekünk nem volt bajunk a svábokkal, de mégis már rég elhatároztuk, hogy innen menni fogunk. Veszprémben megszereztük az engedélyt. Mielőtt összepakoltunk, áthívtuk a ház gazdáját! Nézze meg, hogy mit viszünk el!” (226)

IV. A DUNÁNTÚLI ÁTTELEPÍTÉS MÉRLEGE

Az országos részletes telepítési terv szerint a birtokrendező szervek 33.680 telepítésre jelentkezőt vettek számba a terv kidolgozásánál."

(227)

Az országban telepítési célokra igénybe vett nagybirtok területéből több mint 100.000 kat. holdat juttattak 8.948 telepes családnak. 350.000 kat.hold sváb ingatlanból 35.157 telepes jutott földhöz 1948 márciusáig.

Nincs tudomásunk arról, hogy hányan maradtak meg juttatott földjük birtokában. Összesen tehát - a tervtől eltérően - 45.006 jogos földigénylő jutott ingatlanhoz áttelepítés útján.

Szolnok megyében kevés volt az osztható föld. Ezen a telepítés alig változtatott valamit. "Egy 1947. évi véglegesnek tekinthető jelentés szerint a megyéből - a jelentést tevő 34 község közül 12 községből nem települt át senki. A többi 22 község is mindössze 711 áttelepített családot jelentett." (228) Ezek szerint minden hetedik telepes jászfényszarui volt. A 95 telepes a megyei áttelepülők 13,4 %-a.

Fenyőfőről, Porváról és Bakonyszentivánból minden fényzarui telepes család visszaköltözött. Hantoson 41 család eresztett véglegesen gyökeret. /43,2 %/ Átlagosan 12 kat.hold földet kaptak. Jászfényszaruban 312 agrárproletár 946 kat.hold földet kapott. A 41 hantosi család 492 kat.hold birtokosa lett. Ez a fényzarun kiosztott földnek több mint a fele, 52 %. Bár a hantosi gazdák aránya csupán 13 %

A telepítés országosan nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. A ki nem elégített földigénylőkhöz képest csekély azoknak a száma, akik áttelepültek.

A 221 áttelepülésre jelentkezett fényzarui földigénylő közül 4 család jutott végül is földhöz. Ez mindössze 18,6 %. 180 jogos igénylő maradt föld nélkül.

Ennek ellenére jelentősége nem lebecsülendő. 1944. őszén, a háborús események miatt a termőföld nagy része - főleg a Tiszántúlon - parla-

gon maradt. A nagy iparvárosok lakóit - elsősorban a fővárost - éhínség fenyegette. Létkérdés volt az ország számára, hogy minél kevesebb termőföld maradjon vetetlen. A nagybirtokok tulajdonosai jórészt nyugatra menekültek. A gazdátlan maradt földek területét szaporította a magyarországi németek kitelepítése.

1950. március 25-éig "... a Német Szövetségi Köztársaságba mintegy 170.000, a Német Demokratikus Köztársaságba 54.000, Ausztriába 15.000 magyarországi német került." (229) Az elhagyott, közel félmillió kat. hold föld megművelése - az áttelepítés révén - több-kevesebb sikerrel megoldódott.

I. FEJEZET

Adatközlők névjegyzéke

Adamcsek Imre	/1897-1977/
Annus János	/1911-/, Kossuth L.u. 80.
Asztalos Ferenc	Hantos, Petőfi S. u. 12.
Berényi Sándorné	/1918-/, Széchenyi I.u.2.
Budai József	/1910-/, Akácfa u. 2.
Csaba János	/1914-1985/
Csomor Nándor	/1889-1978/
Dányi István	/1896-1973/
Dányi János	/1896-1977/
Dobák András	/1910-/, Kállai É.u. 20.
Dobrotka László	/1892-1973/
Ferenc Sándor	/1897-/ József A.u.4.
Juhász Imre	/1902-/, Vasvári P.u.79.
Kovács Dezső	/1913-/, Dózsa Gy.u.3.
Lovász Dénes	/1897-1977/
Marton Gyula	/1926-/, Szabadság tér 11.
Marton István	/1897-1972/
Mészáros Jenő	/Ady E.u.19./
Molnár Imre	/1897-/ Honvéd u. 48.
Nagy András	/1901-1983/
Német Ferenc	Hantos, Rákóczi F.u.21.
Német Ferencné	Hantos, Rákóczi F.u.21.
Oldal Károly	/1907-1986/
Oldal Károlyné	/1920-/, Móricz Zs.u.7.
Rékasi Sándor	Hantos, Rákóczi F.u.48.
Rékasi Sándorné	Hantos, Rákóczi F.u.48.
Róka Gyula	
Id.Tóth Imre	Hantos, Rákóczi F.u.19.
Ifj. Tóth Imre	Hantos, Rákóczi F.u.19.
Wágner Miklós	/1922-1986/

I r o d a l o m

Húsz esztendő. Szolnok megye mezőgazdaságának fejlődése és jövője.
A Megyei Pártbizottság ülésének anyaga. Szolnok megyei Lapkiadó
V. 1969.

A magyar munkásmozgalom rövid története. /Olvasókönyv/. Kossuth K.
1978/1979

A magyar munkásmozgalom rövid története /Tankönyv/. Kossuth K.
1978/1979

Magyarország történeti kronológiája. IV.k. 1944-1970. Akadémiai K.
Bp., 1982.

Statisztikai kiadvány

Mezőgazdasági statisztikai adatgyűjtemény. 1870-1970. III.

1900. évi népszámlálás 2. k.

1910. évi népszámlálás. Bp., Atheneum, 1913.

1920. évi népszámlálás.

Magyarország földbirtokviszonyai 1935-ben. Bp., Stephaneum Ny. 1936.

Magyarország állatállománya, gazdasági felszerelése és gyümölcsfa-
állománya. 1935 évben. Bp., Stephaneum Ny. 1937.

19141. évi népszámlálás. Bp. Stephaneum Ny. 1937.

1949. évi népszámlálás. Bp. Állami Ny. 1950.

Munkásmozgalom-történeti lexikon. Kossuth K. 1972.

BALÁZS Béla

1961: Népmozgalom és a Nemzeti Bizottságok 1945-1946. Kossuth
K. 1961.

BALOGH Sándor

1970: Az 1945. november 4-i országgyűlési választások Magyaror-
szágon. /I. rész./ Századok, 1970. 4. sz. 869. p.

BALOGH Sándor

1970: Az 1945. november 4-i országgyűlési választások Magyaror-
szágon. /II. rész./ Századok, 1970. 5-6. osz. 1192. p.

BALOGH Sándor és PÖLÖSKEI Ferenc

1975: Agrárpolitika és agrárátalakulás Magyarországon a felsza-
badulás után. Bp., 1975.

BEÉR János

1962: A helyi tanácsok kialakulása és fejlődése Magyarországon. /1945-1960/ Közgazdasági és Jogi K. Bp., 1962.

BERECZKI Lajos

1965: Szolnok megye mezőgazdaságának 20 éves fejlődése. Jász-kun-ság, 1965. 1-2. sz.

BEREND T. Iván

1962: Ujjáépítés és a nagytőke elleni harc Magyarországon 1945-1948. Közgazdasági és Jogi K. Bp., 1962.

DECSÓ István

1955: Szolnok megye a termelészövetkezeti mozgalom útján. Jász-kun-ság, 1955. 4. sz.

DONÁTH Ferenc Dr.

1969: Demokratikus földreform Magyarországon 1945-47. Akadémiai K. Bp., 1969.

FODOR Ferenc Dr.

1942: A Jászság életrajza. Bp., 1942.

FÖGLEIN Gizella

1985: Polgári és kispolgári irányzatok Magyarországon. Társadalmi Szemle, 1985. I. sz. 63. p.

GERGELY Ernő

1973: A demokratikus rendőrség megalakulása /1944-1945/ A Magyar Munkásmozgalmi Múzeum évkönyve. 1971-1972. Mvelődési és Propaganda Iroda, Bp., 1973.

GERGELY Jenő

1982: Mindszenty József. Társadalmi Szemle. 1983. 4. sz.

NEMES NAGY József

1947: A földreform végrehajtása során igénybevett és kiosztott ingatlanok telekkönyvezése és a vonatkozó jogszabályok gyűjteménye. Országos Földhivatal, Bp., 1947.

ORBÁN Sándor

1970: A demokratikus agrárforradalom és a parasztság rétegződésének problémái a felszabadulás után. Századok, 1970. 4. sz. 941. p.

ORBÁN Sándor

1961: A parasztság szerkezeti átalakulásának kérdései a demokratikus és a szocialista agrárforradalom időszakában. /1945-61/. 75-131. p.

PÖLÖSKEI Ferenc és SZAKÁCS Kálmán

1962: Földmunkás- és szegényparaszt-mozgalmak Magyarországon 1848-1948 II.k. Mezőgazdasági és Erdészeti D.Sz. Bp. 1962

ROMÁNY Pál

1985: Földért! Kenyérért! Honismeret, 1984/4.

SCHÖNWALD Pál

1973: Igazoló eljárások 1945-1948. A Magyar Munkásmozgalmi Múzeum évkönyve 1971-1972. Művelődési P.I., Bp., 1973.

SIMON Péter

1985: "Föld, kenyér, szabadság." Az 1945-ös földreform előzményei és történelmi jelentősége. Társadalmi Szemle, 1985. 3. sz. 55.p.

M.SOMLYAI Magda

1961: Szabadulás és magvetés. /Az 1945-ös földreform történetéből/.
1961. Állami Ny. Bp.

SOMLYAI Magda

1981: Történelemformáló hétköznapok Jász-Nagykun-Szolnok vármegyében. Szolnok megyei Levéltár. 1981.

SZAKÁCS Sándor

1964: Földosztás és agrárfejlődés a Magyar Népi Demokráciában 1945-1948. Közgazdasági és J.K., Bp. 1964.

TÓTH István

1972: A Nemzeti Parasztpárt tört. 1944-1948. Kossuth K., 1972.

TÓTH Sándor

1984: "Bűnös nép" vagy "Ellenálló Nemzet?" Társadalmi Szemle, 1984. 5. sz.

TÓTH Tibor

1980: A felszabadult Szolnok megye. Válogatott források. 1944-1948.

UNGOR Tibor Dr.

1971: A felemelkedés útján 1944-1970. Dokumentumok Szolnok megye negyedszázados történetéből. Szolnok, 1971.

UNGOR Tibor Dr.

1985: Négy évtized agrárfejlődésének főbb jellemzői Szolnok megyében. Jász-kunság, 1985. 1. sz.

VIDA István

1982: Tildy Zoltán. Társadalmi Szemle, 1982. 11. sz.

Források jegyzéke

1. Dányi János, Lovász Dénes, Nagy András visszaemlékezése /vo/.
2. Balogh S.-Pölöskei F. 1975.89. p.
3. SZML Jászfényszaru Község Közigazgatási Iratai /JKI/ 1973/1945. máj. 2.
4. Molnár I. ve.
5. Uő.
6. SZML JKI 1944. dec. 26.
7. GERALOVICS VASZILOV KOVÁCS DEZSŐ KERESKEDELMI IRODÁJÁBAN ÉLT A HANGYA SZÖVETKEZET VOLT ÉPÜLETÉBEN. MA DÓZSA Gy.u.2.
8. Dányi J. ve.
9. SZML. JKI 1945. márc. 12.
10. Historia Domus /ED/: a jászfényszarui egyházközség története. Terenyi László káplán feljegyzése. 1944. dec. 13.
11. Ferencz Sándor ve.
12. MTK IV. k. 1018. p.
13. Jászfényszarui Néprajzi Gyűjtemény /JNGY/ Jászberényi járási Kapitányság ügyirata. 1945. máj. 14.
14. Lovász Dénes és Nagy András egybehangzó véleménye. A Kultúrház a mai Iparcikk Áruház épülete volt. Ma Szabadság út 10.
15. Juhász I. ve.
16. Dányi István 1919-ben tagja volt a jászfényszarui Direktóriumnak, a helyi KMP-nek. 1919 őszén 3 év 6 hónapi fegyházbüntetésre ítélték. /SZML Jászberényi járási büntetésvégrehajt. törzskönyv./
17. Kovács D. ve.
18. Molnár I. ve.
19. Szabadság tér 17.
20. HD
21. Az iskolaszék elnöke Terenyi László káplán volt.
22. Szabadság tér 15.
23. Kedves emlékü tanítóm, Adamecsek Imre levele alapján
24. JNGY 304/1948. aug. 31. Az Állami Általános Iskola igazgatója jelentése: Kimutatás az iskolai munkálatokról.
25. JNGY 1948. szept. 22. Kimutatás az államosított iskolák berendezési hiányairól.
26. SZML JKI 48/1945. febr. 6.
27. SZML Főispáni ir. 1490. 1945. febr. 12.

28. Jászkürt c. hetilap, 1945. máj. 13.
29. JNGY Jászfényszarui NB jegyzők. 1945. márc.
30. Berényi Sné ve.
31. Beér J. 1962. 82. p.
32. Kovács D. ve.
33. Oldal Kné ve.
34. MSZMP SZMB PA adattára, Szolnok
35. JNGY A jászfényszarui MKP pénztárkönyve
36. HD
37. Taktikai okokból Dányi István valóban belépett a FKGP-ba. Dányi János közlése.
38. HD
39. Uo.
40. JNGY NB ü. 1945. máj. 10.
41. JNGY NB ü. 1945. jún. 4.
42. Dobrotka L. és Lovász D. ve.
43. Balázs B. 1961. 48. p.
44. Kovács D. ve.
45. JNGY A jászfényszarui NB megalakulási jegyzőkönyve, 1945. márc. 20.
46. Csomor N. ve.
47. Balázs B. 1961. 56. p.
48. JNGY NB ülése, 1945. ápr. 24.
49. Uo.
50. Uo.
51. JNGY A jászberényi közalkalmazottakat igazoló bizottság kérése. 1946. febr. 7.
52. JNGY Községi szolgák kérelme, 1945. okt. 29.
53. JNGY NB ü. 1945. ápr. 15.
54. Uo.
55. JNGY NB ü. 1945. ápr. 10.
56. JNGY NB ü. 1948. okt. 3.
57. JNGY NB ü. 1947. ápr. 29.
58. JNGY NB ü. 1945. ápr. 22.
59. JNGY NB ü. 1945. máj. 5.
60. JNGY NB ü. 1945. máj. 10.
61. Uo.

62. JNGY NB ü. 1945. jún. 4.
63. Uo.
64. Uo.
65. Uo.
66. SZML Jászfényszaru község közgyűlési jegyzőkönyve 1945-1948
1945. ápr. 18.
67. Marton István - NB eln. - feljegyzése
68. Marton I. ve.
69. JNGY NB ü. 1945. ápr. 24.
70. SZML JKI 1297/1945. szept. 19.
71. JNGY NB ü. 1946. ápr. 15.
72. SZML JKI 1090/1945. szept. 4.
73. SZML Főszolgb. ir. 189/1945.
74. SZML Munkásmozgalmi Gyűjtő /MMGY/ JKI 1938-1945/1945. okt.2.
75. JNGY NB ü. 1945. márc. 20.
76. Uő.
77. JNGY NB ü. 1945. ápr. 15.
78. JNGY MKP ir. 1945. jún. 8.
79. Az adatközlő meg kívánja őrizni inkognitóját.
80. JNGY NB ü. 1945. ápr.
81. SZML JKI 173/1945. máj. 2.
82. SZML Jászfényszaru közs. közgy. jgyzók. 1945-1948/1945. aug. 21.
83. Juhász I. ve.
84. SZML JKI 926/1945. júl. 27.
85. SZML JKI 1054/1945. okt. 2.
86. Uo.
87. SZML JKI 956/1945. okt. 2.
88. SZML JKI 894/1945. dec. 28.
89. SZML JKI 1433/1945. dec. 20.
90. SZML JKI 342/1945. ápr. 21.
91. SZML JKI 1922/1945. aug. 25.
92. SZML JKI 1054/1945. febr. 7.
93. SZML JKI 1922/1945. aug. 25.
94. JNGY szórólap
95. SZML JKI 418/1945. máj. 18.
96. SZML MMGY Közs. előlj. ir. 1938-1945/1945. jún. 22.

97. SZML JKI 1449/1945. okt. 15.
98. SZML JKI 205/1946. ápr. 23. 3432/1945. nov. 5.
99. SZML JKI 205/1946. ápr. 23.
100. SZML JKI 1847/1945. márc. 30.
101. Schönwald P. 1973. 251. p.
102. Uo.
103. JNGY Községi tisztviselők névsora. 1946. ápr. 17.
104. 1900. évi népszámlálás 2. k. 382. p.
105. Magyarország birtokviszonyai 1935-ben. 116. p.
106. JNGY A jászfényszaru gazdasági előljáró jelentése a várható terméseredményekről. 1944. aug. 20., okt. 21.
107. Jász Hírlap, 1930. aug. 9.
108. Magyar Stat. Közl. 71. k. 1920.
1941. évi népszáml. 141. p.
109. Magyarorsz. birtokviszonyai 1935-ben, 116. p.
1941. évi népszáml.
110. Bereczki L. 1965.
111. JNGY Jenes András országgyűlési képviselő felszólalása a képviselőház 1935. júl. 5-én tartott ülésén.
112. Juhász I. ve.
113. Szakács S. 1964. 14. p.
114. Uo. 24. p.
115. JNGY A NB alakuló értekezletén - 1945. márc. 20. - a megnevezés: Földosztó Albizottság
116. Uo.
117. SZML Jászberényi járási büntetésvégrehajt. törzskönyve.
118. SZML JKI 173/1945. máj. 2.
119. JNGY Dányi J. ve.
120. Uő.
121. MSZMP KB PI Arch. MDP Közp. Szerv.Oszt. anyaga. K/5. cs.6.
122. Dányi J. ve.
123. JNGY Dányi J. ve.
124. JNGY NB ü. 1945. márc. 21.
125. JNGY Jászfényszaru község ingatlanainak felmérése. 1945. ápr. 4., 5.
126. JNGY Földalapot képező ingatlanok összeírása. 1945. ápr. 1-4.
127. JNGY Földosztási napló. 1945. ápr. 2. hete
128. Budai J. ve.

129. JNGY Dányi J. ve.
130. Uő
131. JNGY A földhözjuttatottak névjegyzéke. 1946. máj. 19.
132. Budai J. ve.
133. Molnár I. ve.
134. Somlyai M. 1961. 47, 48. p.
135. JNGY Földhözjuttatottak névjegyzéke. 1946. máj. 19.
136. Dányi J. ve.
137. JNGY MFT leirata, 1945. ápr. 7.
138. SZML JKI 406/1945. máj. 6.
139. SZML JKI 173/1945. máj. 2.
140. SZML JKI 173/1945. ápr. 18.
141. SZML JKI 173/1945. május
142. JNGY FIB ir. 1945. máj. 18.
143. SZML JKI 161/1945. máj. 24.
144. JNGY Földhözjuttatottak névjegyzéke, 1945. máj. 19.
145. SZML A megyei gazdasági felügy. 1948. márc. 31-i jelentése. Át-
véve: Somlyai M. 1981. 61. p.
146. JNGY Dányi J. ve.
147. SZML JKI 173/1945. máj. 2.
148. Fodor F. 1942. 634. p.
149. 1949. évi népszámlálás 3. Részletes mezőgazdasági eredmények.
400-401. p.
150. SZML JKI 1946. okt. 15.
151. Megyei Telekkönyvi Hivatal /17-02-0001-1/ A földreform során
Jászfényszaru községben kiosztott ingatlanokról. 1947. ápr. 30.
152. JNGY Földhözjuttatottak névsora. 1946. máj. 19.
153. Somlyai M. 1981, 61. p.
154. Uo.
155. JNGY Házhelyhez juttatottak jegyzéke.
156. Uo.
157. MFH "Házhelyek kiosztási földkönyve"
158. JNGY FIB ir. 600/1945. M.E.Sz. rendelet, 32.
159. Somlyai M. 1981, 61. p.
160. Donáth F. 1969. 145. p.
161. Somlyai M. 1961. 79. p.
162. Donáth F. 1969. 82. p.

163. Donáth F. 1969. 145. p.
164. JNGY FIB ir. 1945. máj. 18.
165. Dányi J. ve.
166. Somlyai M. 1961. 50. p.
167. JNGY FIB iratai 600/1945. MESZ rendelet, 32. par.
168. Adatközlők: Német József, Német Józsefné, Id. Tóth Imre, Asztalos Ferenc, Rékasi Sándor, Rékasi Sándorné - Hantos, Csaba János, Jáger Béla, Róka Gyula - Jászfényszaru
169. Donáth F. 1969. 158. p.
170. Nemes Nagy 1947
171. Dányi J. ve.
172. MSZMP KB PI Arch. 2748-9-es. 19.ö.e. 83-84.
173. Somlyai M., 1961. 70. p.
174. JNGY FIB ir. 1946. aug. 26.
175. Uo.
176. Uo.
177. Uo.
178. Uo.
179. JNGY FIB ir. 1946. szept. 17.
180. JNGY FIB ir. 1945. ápr. 25.
181. Dobák A. ve.
182. Uó.
183. SZML MFH ir. 1947. jún. 28.
184. Uo. jún. 28.
185. Somlyai M., 1981. 46. p.
186. JNGY FIB ir. 1946. szept. 17.
187. Uo.
188. JNGY FIB ir. UFOSZ tájékoztatása. Bp., 1946. szept. 21.
189. JNGY FIB ir. 1946. szept. 23.
190. JNGY FIB felülvizsg. kérelme. az FM-hez.
191. JNGY FM 1947. jan. 20. A jászfényszarui FIB értesítése.
192. JNGY FIB ir. Országos Földhiv. 1947. okt. 19.
193. Dányi J. ve.
194. SZML JKI 331/1945. ápr. 19.
195. UMKL OFT 233637/1946/II/I. nov. 9.
196. SZML Jászfényszarui NB jegyzők. 1948-49. A jászfényszarui UFOSZ fellebbezése az OFT 233637/1947. sz. határozata ellen. 1947. febr. 20.

197. Somlyai M., 1981. 48. p.
198. Ungor T., 1971. 113. p.
199. JNGY Eredeti rendelet a FIB ir. között.
200. Ungor T., 1985.
201. JNGY NB ü. 1945. ápr. 10.
202. Mezőgazdasági statisztikai adatgyűjtemény, 1870-1970. III. 3. 276. p.
203. JNGY Részletes felosztási terv, 1945. ápr. Dányi J. ve.
204. Juhász I. ve.
205. Molnár I. ve.
206. Budai J. ve.
207. JNGY NB ü. 1945. ápr. 21.
208. SZML JKI 267/1945. ápr. 9.
209. Uo.
210. Molnár I. ve.
211. Kovács D. ve.
212. SZML JKI 1312/1945. október
213. SZML JKI 1456/1945. okt. 5.
214. SZML JKI 2329/1945. okt. 30.
215. JNGY Termelési B. ir. 1948. szept. 3.
216. JNGY TB ir. 1945. okt. 29.
217. Uo.
218. JNGY TB ir. 1945. nov. 27.
219. JNGY Közellátási Min. 90120/1946.
220. Balázs B., 1961
221. SZML JKI 212/1945. jún. 4.
222. SZML JKI 173/1945. márc. 14.
223. Szakács S., 1964. 115. p.
224. SZML JKI 212/1945. jún. 4.
225. Uo.
226. Uo.
227. Uo.
228. Uo.
229. Szakács S., 1964.
230. Uo.
231. SZML JKI 921/1946. jan. 12.

232. Somlyai M., 1981. 80. p.
233. JNGY Jfsz-i MKP ir. 1946. júl. 4.
234. JNGY FIB ir. 1946. júl. 9
235. JNGY JKI 1946. júl. 19.
236. SZML JKI 1786/1946. okt. 11.
237. JNGY JKI 2329/1946. dec. 10.
238. SZML JKI 1682/1946.
239. SZML JKI 2375/1946. dec. 23.
240. SZML JKI 1337/1946. jún. 9.
241. SZML JKI 2375/1946. dec. 23.
242. SZML JKI 583/1947. febr. 15.
243. SZML JKI 2361/1946. dec. 9.
244. JNGY A gazdasági előljáró feljegyzése, 1947.
245. SZML JKI 1979/1947. aug. 26.
246. SZML JKI 1949/1947. aug. 31.
247. SZML JKI 1979/1947. júl. 28.
248. SZML JKI 1979/1947. júl. 18.
249. SZML JKI 1744/1947. jún. 9.
250. JNGY 1948. Ezt a jelentést Kóródi Vencel gazdajegyző - gazdasági előljáró új megnevezése - az FM 241960/1948. sz. rendelete alapján készítette. Az előre elkészített nyomtatványon egyéb adatokat nem kellett közölni. Ezért hiányos a növénytermesztésről közzölt kimutatás is.

R ö v i d í t é s e k

A.u.	Alvég újtelep
FIB	Földigénylő Bizottság
FM	Földművelésügyi Minisztérium
F.u.	Fölvég újtelep
gy.	gyűlés
IB	Igazoló Bizottság
IN	Ideiglenes Nemzetgyűlés
INK	Ideiglenes Nemzeti Kormány
JAKU	Jászokunság
JKI	Jászfényszaru község közigazgatási iratai
JNGY	Jászfényszarui Néprajzi Gyűjtemény
kvt.	képviselőtestület
MFH	Megyei Földhivatal
MFT	Megyei Földbirtokrendező Tanács
MM.GY.	Munkásmozgalmi Gyűjtő
MNFF	Magyar Nemzeti Függetlenségi Front
NB	Nemzeti Bizottság
OFH	Országos Földhivatal
OFT	Országos Földbirtokrendező Tanács
pő.	polgárőr, polgárőrség
R.	600/1945. M.E. sz. rendelet
sz.m.	szerző megjegyzése
SZML	Szolnok megyei Levéltár
TB	Termelési Bizottság
ü.	ülés
ve.	visszaemlékezés

II. FEJEZET

Adatközlők névjegyzéke

- Id. Asztalos Ferenc 1896-1977
Id. Asztalos Ferencné Fábián Mária Hantos Petőfi S.u. 12.
Ifj. Asztalos Ferenc 1926 Jászfényszaru, Szabadság u. 31.
Asztalos Margit Hantos, Petőfi S.u. 12.
Benei Imre 1916. Jászfényszaru, Hunyadi J.u. 11.
Benei Imréné Szabó Rozália 1919. Jászfényszaru, Hunyadi J.u. 11.
Özv. Borbély Antalné Forgó Erzsébet 1919 Jászfényszaru, Kilián u. 40.
Borbély János 1910 Jászfényszaru, Vöröshadsereg u.
Búzás László 1914 Jászfényszaru, Madách I.u. 30.
Búzás Lászlóné Kiss Teréz 1919 Jászfényszaru, Madách I.u. 30.
Czeplédi Imre 1914 Jászfényszaru, Szamuely T.u. 12.
Czeplédi Imréné Takács Ilona 1914 Jászfényszaru, Szamuely T.u.12.
Csaba János 1914-1977
Özv. Csaba Jánosné Gsontos Verona 1914-1977, Kossuth L.u. 87.
Özv. Csépany Kálmánné Péter Erzsébet 1907. Jászfényszaru, Táncsics M.u.
Dányi János 1896-1977
Özv. Deák Istvánné Pál Margit 1907 Gyöngyöshalász, Atkári u. 34.
Grundmann László 1919. Jászfényszaru, Kilián Gy.u. 20.
Grundmann Lászlóné Cserhádi Erzsébet 1919 Jászfényszaru, Kilián u.20.
Hajcsik Imre 1913. Jászfényszaru, Vorosilov u. 61.
Hajcsik Imréné Csaba Margit 1918. Jászfényszaru, Vorosilov u. 61.
Hajcsik Imre 1921. Jászfényszaru, Vorosilov u. 18.
Hajcsik Imréné, Molnár Mária 1923. Jászfényszaru, Vorosilov u. 18.
Jáger Béla 1927. Jászfényszaru, Szikra u. 13.
Jáger Béláné Farkas Piroska 1924. Jászfényszaru, Szikra u. 13.
Özv. Mészáros Pálné Berényi Marcella 1914. Jászfényszaru, Petőfi S.u.2.
Özv. Molnár Rudolfné Rékasi Erzsébet 1922. Jászfényszaru, Szikra u. 12.
Özv. Nagy Sándorné Borbély Rozália 1919. Jászfényszaru, Fürst S.u. 50.
Német József 1905. Székesfehérvár, Bánát u. 9.
Német Józsefné Molnár Klára 1908. Székesfehérvár, Bánáti u. 9.
Rékasi István 1924. Hantos, Rákóczi F.u. 48.
Rékasi Istvánné Jáger Mária 1924. Hantos, Rákóczi F.u.48.
Özv. Parély Sándorné Pádár Teréz, Jászfényszaru, Bacsó B. u. 11.

Rigó Pál 1904. Jászfényszaru, Somogyi B.u. 69.
Id. Tóth Imre 1901. Hantos, Rákóczi F.u. 19.
Id. Tóth Imréné Szabó Veronika, Hantos, Rákóczi F.u. 19.
Ifj. Tóth Imre 1926. Hantos, Rákóczi F.u. 19.
Tóth Sándor, 1907. Jászfényszaru, Kilián Gy.u. 18.
Zsámboki Nándor 1919. Jászfényszaru, Fürst S.u. 78.
Zsámboki Nándorné Rigó Rozália, 1921. Fürst, S.u. 78.

I r o d a l o m

A Magyar Népköztársaság Helységnévtára. 1985

Magyarország községeinek háztartási viszonyai az 1934. évi községi költségelőirányzatok szerint. Budapest, Pesti Llyod-T. 1935

Magyar városok és községek. Közigazgatási és Jogi K. Budapest, 1958

Mezőgazdasági statisztikai adatgyűjtemény. 1870-1970. Földterület III. Községsoros adatok, Központi Statisztikai H. Budapest

Nemzetgyűlés naplója. Az 1945. évi november hó 29-ére összehívott Nemzetgyűlés naplója. IV. kötet, Atheneum K., Budapest, 1952

Németek Magyarországon 1945-1975 Állami Gorkij Könyvtár. Nemzetiségi dokumentáció - bibliográfia

Népszámlálás. Az 1941. Népszámlálás, Demográfiai adatok. Budapest, Stephaneum Ny. 1947

Népszámlálás. Az 1980. évi Népszámlálás. 29. Központi Stat. Hivatal, Budapest, 1982

Teherán, Jalta, Potsdam. Dokumentumgyűjtemény. Kossuth K. 1972.

Történeti statisztikai kötetek. Növénytermelés. 2. k. 1936-1962

Uj Magyar Lexikon. Akadémiai K. Budapest, 1962

Veszprém megyei honismereti tanulmányok. X.k. Veszprém, 1984

BALOGH Sándor

1982: A népi demokratikus Magyarország külpolitikája. 1945-1947. Kossuth K. 1982

BALOGH Sándor

1975: Parlamenti és pártharcok Magyarországon 1945-1947. Kossuth K. 1975

BELLÉR Béla

1981: A magyarországi németek rövid története. /Gyorsuló idő/ Magvető, Budapest, 1981

DONÁTH Ferenc Dr.

1969: Demokratikus földreform Magyarországon. 1945-1947. Akadémia Kiadó. Budapest, 1969

FEHÉR István

1979: Adatok és tények a magyarországi németek történetéből a felszabadulástól a potsdami értekezletig. Tudományos Szocializmus füzetek 51. 1979

- FEHÉR István
1983: A bonyhádi hűségmozgalom történetéhez. Akadémia K. Budapest, 1983. /Nemzetiségi füzetek, 4./
- FÖLDING Antal-STANKOVITS József
1984: Bakonyszentiván község múltja. Veszprém megyei honismereti tanulmányok, X. Veszprém, 1984
- HALMOSY Dénes
1966: Nemzetközi szerződések. 1918-1945. Közgazdasági és Jogi K. Budapest, 1966
- HUSZÁR Ignácné
1972: Hantos iskolaügyének fejlődése 1918-tól napjainkig. /szd./ 1972.
- ILA Bálint-KOVACSICS József
1964: Veszprém megye helytörténeti lexikona. Akadémia K. Budapest, 1964.
- KÁROLY János
1901: Fejér vármegye története. IV. k. Székesfehérvár, Csitári K. 1901.
- KISS József
1986: Földosztás és agrárfejlődés Jászfényszarun. 1945-1948. Kézirat. 1986
- KISS Lajos
1978: Földrajzi nevek etimológiai szótára. Akadémia K. Budapest, 1978.
- NEMES NAGY József
1947. A földreform végrehajtása során igénybevett és kiosztott ingatlanok telekkönyvezése és a vonatkozó jogszabályok gyűjteménye /iratmintákkal/ Országos Földhivatal. Budapest, 1947.
- RÁCZ István
1970: Tavasz a Bakony felett. A pápai járás életrajza. 1944-1949. Pápa, 1970. Kézirat. /Veszprém megyei Levéltár/.
- RÁKOSI Mátyás
1948: A fordulat éve. Szikra K. Budapest, 1948
- M. SOMLYAI Magda
1961: Szabadulás és magvetés. /Az 1945-ös földreform történetéből/ Állami Ny. Budapest, 1961.
- M. SOMLYAI Magda
1965: Az 1945-ös földreform./Földreform 1945. Tanulmány és dokumentumgyűjtemény/ Kossuth K. 1965
- VÁRNAI Tamás
Hantos = in. Fejér Megyei Történeti Évkönyv. Szerk. Farkas Gábor, Székesfehérvár, 1987.

Források jegyzéke

1. Nemes Nagy, 1947. 165. p.
2. UMKL XIX-K-11-a.OF 634/1945. jún. 28.
3. JNGY FIB ir. 1945. júl. 11.
4. JNGY OFT Telepítési Hiv. 50584/1945. okt. 15.
5. JNGY FIB ir. ONH 28209/1946. ápr. 11.
6. FML NKI 1757/1945. okt. 24. - OFT TH 50584/1945. okt. 15. sz. alatt
7. Teherán, Jalta, Potsdam. Dokumentumgyűjtemény. /A továbbiakban: Dokumentumgy./ 1972. 339. p.
8. BALOGH S., 1975. 153. p.
9. M Somlyai M., 1965. 75. p.
10. Bellér B., 1981. 189. p.

Egyéb források szerint: 1946 januárjától decemberig - az NH adatai szerint - 135 655 német nemzetiségű személy települt át Magyarországról az Egyesült Államok németországi megszállási övezetébe.

/Balogh S., 1982. 101. p./

Hivatalos nyugatnémet források 170 000 személyről tesznek említést. Ebből azonban 20 000 személy a menekültek, illetőleg "kimentettek" kategóriájába szerepel.

/Balogh S., 1982. 309. p./

Az NSZK-ban 1958-ban megjelent hivatalos statisztika szerint Magyarország területéről 213 000 főt telepítettek ki.

/Fehér I., 1979. 40. p./

11. Fehér I., 1979. 62. p.
12. Kiss L., 1978. 263. p.
13. Várnai Tamás: Hantos = in Fejér Megyei Történeti Évkönyv. Szerk. Farkas Gábor, 1987. Székesfehérvár.
14. Károly I., IV. k. 1901. 204. p.
15. Várnai T., 134. p.
16. FML NKI 692/1946. márc. 29. jz.sz.
17. FML NKI 46/1946. máj. 21. Kgy.sz.
- 17/a: Várnai T., 150. p.
18. Hantos község monográfiája /a továbbiakban: Monográfia/. A községi tanács tulajdonában. Kézirat.
19. Uo.

20. FML NKI "Hantos" község telepítési terve: OFT 53550/1946/III/2/VI. 25.
21. Várnai T., 150. p.
22. Telepítési terv. 5. p. 11. p.
23. Várnai T., 152. p.
24. Monográfia
25. Uo.
- 25/a. JNGY FIB ir. 1945. szept. 4.
- 25/b. Dányi J. ve.
26. Uo.
27. SZML JKI 173/1945. OFT 50584/1945. okt. 24.
28. Dányi J. ve.
29. FML NKJ 9/1945. febr. 28. Kgy.sz.
30. SZML JKI 173/1945. - OFT 50584/1945. okt. 15. 2. p.
31. Uo.
32. SZML JKI 173/1945. - OFT 50584/1945. okt. 15. 4. p.
33. FML NKI 1946. jún. "Hantos" telepes község telepítési terve - OFT 53550/1946/II/2. 17, 18. p.
34. 600/1945. M.E.sz. r. 42. par.-a "A földnélküli gazdasági cseléd v. mezőgazdasági munkás a föld megváltási árát 20 évi egyenlő részletben törlesztheti le.. Az élő - és holt felszerelés és gazdasági épületek megváltási ára a földingatlan megváltási árához számítandó.
35. JNGY JKI 173/1945. nov. 9.
36. Id. Asztalos Ferenc ve.
37. Rékasi István ve.
38. FML NKI 1757 és 1843/1945. nov. 13.
39. FML NKI 1803/1945. nov. 13.
40. FML NKI 1757 és 1843/1945. nov. 13.
41. FML NKI 1803/1945. nov. 13.
42. Dányi J. ve.
43. JNGY FIB ir. 1946. febr. 18. Kimutatás az áttelepülőkről.
44. JNGY FIB ir. Kimutatás vasúti kocsik igényléséhez.
45. JNGY FIB ir. 1946. febr. 18.
46. Uo.
47. JNGY FIB ir. 1946. márc. 25. febr. 18.
48. JNGY FIB ir. 1946. márc. 25.
49. JNGY FIB ir. 1946. márc. 25. Névjegyzék

50. JNGY FIB ir. 1946. márc. 25.
51. Ifj. Asztalos Ferenc ve. Az adatközlő 46 családra emlékezett. Mint ahogyan az a XI-es, a XVI-os és a XVII-es mellékletekből is kitűnik, Asztalos a hivatalos jelentésekben szereplő adatokról mit sem tudhatott. Csak az emlékezetére hagyatkozhatott. A XVIII-as sz. melléklet - FML NKI OFT 113163/1946. IX.23. - szerint viszont kétségtelen, 43 fényszarui települt eredetileg Hantosra.
52. Rékasi I. ve.
53. JNGY FIB ir. 1946. ápr. 10.
54. JnGY FIB ir. OTH 6367/1948/III/1/máj. 29.
55. A hantosi telepések név szerinti megállapítása az érintett személyek visszaemlékezései és eredeti okiratok alapján történt. Az eredeti telepes kifejezéssel kívánom elkülöníteni a telepes csoportokat. Vannak akik Fenyőfőről és Porváról /4-4 család/ kerültek Hantosra, második telephelyükre.
56. Búzás Lászlóné Kiss teréz ve.
57. Czeglédi Imre ve.
58. Tóth Sándor ve.
59. FML NKI 1843/1945. okt. 23.
60. Ifj. Asztalos F. ve.
61. Czeglédi I. ve.
62. Tóth S. ve.
63. Német József ve.
64. Rékasi I. ve.
65. Búzás Lné ve.
66. Czeglédi I. ve.
67. Tóth S. ve.
68. Telepítési terv 13, 14. p.
69. Monográfia
70. FML NKI 1669/1946. júl. 27.
71. Uo.
72. Telepítési terv 7. p.
73. Uo. 12. p.
74. Ua.
75. Német J. ve.
76. Várnai F. 157. p.: A Földművesszövetkezet Hantoson már 1946. augusztusában megalakult. A szövetkezet taglétszáma 1948-ban 131 fő volt. A szövetkezet gépei, amelyeket a föld megművelésére igénybe lehetett venni: 3 traktor, 1 cséplőgép, 1 gőzgép, 1 nyersolajmotor, 1 daráló. A szövetkezet tevékenysége: bérszántás, bércséplés, darálás, tejbegyűjtés, terménybegyűjtés, kiskereskedelmi árusítás volt.

77. Monográfia
78. Id. Asztalos F. ve.
79. Ifj. Asztalos F. ve.
80. Monográfia
81. Ifj. Asztalos F. ve.
82. Ua.
83. Id. Asztalos F. ve.
84. FML NKI 64306/1946. aug. 12.
85. FML VMFH ir. Telepítési O. 1193/1945. jún. 14.
86. FML NKI 1762/1946/1947. jan. 9.
87. Huszár Tné, 1972
88. Búzás Lné ve.
89. Ifj. Asztalos F. ve.
90. Id. Asztalos F. ve.
91. Várnai T., 154, 155. p.
92. Ifj. Asztalos F. ve.
93. Ifj. Asztalos F. ve.
94. Ua.
95. Tóth S. ve.
96. Búzás Lné ve.
97. Rékasi Iné ve.
98. JNGY Nagylók közig. ir. 577/1986/1987. jan. 5. Csonka István - nagylóki tanácselnök - közlése.
99. Ila-Kovacsics, 1964. 188. p.
100. Magyar városok és községek /MVK/, 1958. 263. p.
101. Uo. 421. p.
102. Uo. 492. p.
103. Uo. 566. p.
104. Uo. 637. p.
105. JNGY FIB ir. 1946. máj. 27.
106. Grundmann László ve.
107. Özv. Mészáros Pálné ve.
108. Hajcsik Imre ve.
109. Özv. Molnár Rné ve.
110. Rigó Pál ve.
111. Özv. Molnár Rné ve.

112. Özv. Molnár Rné ve.
113. Rigó P. ve.
114. Grundmann L. ve.
115. Özv. Mészáros Pné ve.
116. Hajcsik I. ve.
117. VeML XXIV. 201./b. Földbirtokrendezési Osztály /Be./ Fenyőfő,
593/1948. márc. 4. Veszprém megyei Földhivatal
118. Uo.
119. Özv. Molnár Rné ve.
120. A VeML MF Be, 17355/1948
121. B Rigó P. ve.
122. Hajcsik I. ve.
123. Ua.
124. Ua.
125. VeML MF Bo.5005/1946. júl. 15.
126. VeML MF Bo. Fenyőfő, 5192/1947. máj. 19.
127. FML NKI 2027/1946. szept. 19.
128. Rigó P. ve.
129. VeML MF Bo. Fenyőfő, 11375/1947. szept. 7.
130. Uo.
131. Uo.
132. Borbély J. ve.
133. Grundmann L. ve.
134. Özv. Mészáros Pné ve.
135. Hajcsik I. ve.
136. Borbély J. ve.
137. Özv. Mészáros pné ve.
138. Grundmann L. ve.
139. Özv. Nagy Sné ve.
140. Özv. Molnár Rné ve.
141. Özv. Molnár Rné ve.
142. Hajcsik I. ve.
- 142/a. Rigó P. ve.
- 142/b. Özv. Molnár Rné ve.
- 142/c. Hajcsik Iné ve.
143. /A Hajcsik Iné ve.

144. VeML MF Bo.6890/1946. szept. 9. Fenyőfő
145. Uo. 3212/1947. ápr. 2.
146. Uo. 3212/1947. ápr. 9.
147. JNGY szállítmánykísérő jegy. 1947. júl. 25.
148. VeML MF Bo. Fenyőfő. 6415/1947. jún. 7.
149. Uo.14434/1948. júl. 2.
150. VeML MF Bo. 23907/1948. aug. 8. Fenyőfő
151. Uo. 15145/1948. júl. 15.
152. Uo. Bakonyszentiván /Bszí./ 19247/1948. aug. 30.
153. Uo. 23887/1948. nov. 20.
154. VeML MF Bo. Fenyőfő, 18761/1948. szept. 1.
155. Uo. 10827/1948
156. Uo. 12648/1948. jún. 9.
157. Kiss L., 1978. 78. p.
158. Földing-Stankovits, 1984. 123. p.
159. Ila-Kovacsics, 1964. 120. p.
160. Ila-Kovacsics, 1964. 120. p.
161. Uo.
162. Özv. Molnár Rné ve.
163. Rigó P. ve.
164. Özv. Mészáros Pné ve.
165. Rigó P. ve.
166. Özv. Mészáros Pné ve.
167. Özv. Molnár Rné ve.
168. Rigó P. ve.
169. Grundmann L. ve.
170. Hajcsik I. ve.
171. Özv. Molnár Rné ve.
172. Rigó P. ve.
173. Özv. Molnár Rné ve.
174. Rigó P. ve.
175. Ua.
176. Özv. Mészáros Pné ve.
177. Grundmann L. ve.
- 177/a. JNGY Rigó P. nyilatkozata, Bszí. 1948. dec. 10.
- 177/b. JNGY Jászfényszaru /JFSZ/ Nagyközségi Tanács VB ir. R/107/1973. dec. 8.

- 177/c. Rigó P. ve.
178. Özv. Molnár Rné ve.
179. /A Özv. Mészáros Pné ve.
180. JNGY JNKT ir. 2207-2/1986, 1987. jan. 6. Schmidt Lajos, a pápa-
teszéri tanácselnök közlése.
181. SZML JKI 754/1946. júl. 9.
182. Ila-Kovacsics, 1964. 334, 335. p.
183. Uo. 334. 1980. évi népszámlálás, MNH 1985.
184. Ila-Kovacsics, 1964. 335. p.
185. MVK 1958
186. Uo.
187. Uo.
188. Uo.
189. Uo.
190. Jáger Béla ve.
191. Zsámboki Nándor ve.
192. Hajcsik Imre ve.
193. Jáger B. ve.
194. Zsámboki N. ve.
195. Hajcsik I. ve.
196. Özv. Csépany Kálmánné ve.
197. Jáger B.ve.
198. Jáger B. ve.
199. Csaba János ve.
200. Hajcsik I. ve.
201. Özv. Csépany Kné ve.
202. Jáger B. ve.
203. Zsámboki N. ve.
204. Özv. Deák Iné ve.
205. Jáger B. ve.
206. Zsámboki N. ve.
207. Hajcsik I. ve.
208. Özv. Deák Iné ve.
209. Hajcsik I. ve.
210. Jáger B. ve.
211. Zsámboki N. ve.

212. Zsámboki N. ve.
213. Hajcsik I. ve.
214. JNGY FIB ir. SZMFT TH 430/1946. aug. 2.
215. Nemzetgyűlés naplója. 1952. 296, 297. p.
216. VeML XXIV. 201/b. MF Bo. Porva, 8307/1946. okt. 12.
217. Uo.
218. Uo.
219. Uo. 8240/1946. okt. 9.
220. VeML XXIV. 201/b. MF Bo. Porva, 9481/1946. okt. 10.
7217/1946.
221. Uo.
222. Uo. 9586/1946. nov. 23.
223. Uo.
224. Uo. 9586/1946. nov. 27.
225. Hajcsik Imréné, Hajcsik Imre ve.
226. Özv. Csépany Kné ve.
227. Donáth F., 1969. 276. p.
228. M.Somlyai M., 1961. 51. p.
229. Bellér B., 1981. 189. p.

R ö v i d í t é s e k

B.o.	Birtokrendezési Osztály
Bszi	Bakonyszentiván
é.n.	évszám nélkül
FIB	Földigénylő Bizottság
FH	Földhivatal
FML	Fejér Megyei Levéltár
JKI	Jászfényszaru község közigazgatási iratai
JFSZ	Jászfényszaru
JNGY	Jászfényszarui Néprajzi Gyűjtemény
JNKT	Jászfényszaru Nagyközségi Közös Tanács
k.t.	kiemelés tőlem - a szerzőtől
m.	melléklet
MFT	Megyei Földbirtokrendező Tanács
MNH	A Magyar Népköztársaság Helységnévtára
MTK	Magyarország történeti kronológiája
MVK	Magyar városok és községek
NH	Népgondozói Hivatal
NKI	Nagylók község iratai
NKJ	Nagylók község képviselőtestületei közgyűléseinek jegyzőkönyvei
OF	Országos Földhivatal
OFT	Országos Földbirtokrendező Tanács
szd.	szakdolgozat
SZEB	Szövetséges Ellenőrző Bizottság
SZMF	Szolnok Megyei Földhivatal
SZMFT	Szolnok Megyei Földbirtokrendező Tanács
SZML	Szolnok Megyei Levéltár
TH	Telepítési Hivatal
To	Telepítési Osztály
ve.	visszaemlékezés, visszaemlékezése
VeML	Veszprém Megyei Levéltár
VMF	Veszprém Megyei Földhivatal
VMHL	Veszprém megye helytörténeti lexikona
VMHT	Veszprém megyei honismereti tanulmányok
UML	Új Magyar Lexikon

Köszönetünket fejezzük ki mindazoknak, akik szakmai tanácsaikkal, a dokumentumok rendelkezésre bocsátásával segítették az anyaggyűjtést és a kiadást.

Külön is köszönjük Cseh Gézának, a Szolnok Megyei Levéltár levéltárosának, dr. Farkas Gábornak, a Fejér Megyei Levéltár igazgatójának, Madarász Lajosnak, a Veszprém Megyei Levéltár igazgatójának, Várnai Tamásnak, a Veszprém Megyei Levéltár levéltárosának, az Új Magyar Központi Levéltár munkatársainak azt, hogy az okiratok s egyéb adatok tanulmányozását és felhasználását lehetővé tették. Köszönjük továbbá az értékes tájékoztatást Csonka Istvánnak, a nagylóki tanács elnökének, dr. Rigó Barnabásnak, a bakonyszentlászlói tanács szakigazgatási szerve vezetőjének és Hantos nagyközség egykori (1976) vezetőinek.

A levéltári iratok anyagát jól egészítették ki a jászfényszarui és innen eltelepült emberek szóbeli visszaemlékezései. Segítségük nélkül nem valósulhatott volna meg e mű. Közléseik élővé tették a leírásokat. Fogadják ők is hálás köszönetünket.

A szerző
és a
kiadó

M E L L É K L E T E K

I.

1. 1944. dec. 23. Dányi János polgárőr igazolványa
2. 1945. febr. 2. Wágner Miklós polgárőr fegyverviselési engedélye
3. 1945. márc.17. Kiss József toborzási igazolványa
4. 1945. márc.20. A jászfényszarui Nemzeti Bizottság alakuló ülésének jegyzőkönyve
5. 1945. ápr. 4. A földalapot képező ingatlanok jegyzéke
6. 1946. máj.19. Marton Erzsébet MKP tagsági könyve
7. 1946. máj.19. Tóth István SZDP tagsági könyve
8. 1946. máj.19. Csáki Sándor NPP tagsági könyve
9. 1946. máj.19. Bakó János FKGP tagsági könyve
10. 1945. szept. Földet kaptál! Adj kenyeret! /szórólap/
11. 1945. ápr.28. Dobák István jászfényszarui lakos birtoklevele a részére kiosztott földről
12. 1945. nov.30. A jászfényszarui UFOSZ mezőgazdasági eszközöket igényel
13. 1944. aug.20. Dányi János, a FIB elnöke
14. 1946. jan.15. "A föld azé, aki megműveli!"
"Aki a földhöz nyúl, meghal, vagy mi halunk meg!"
Ceglédi parasztok tüntetése Budapesten.
15. 1946.máj.19. A földhözjuttatottak névjegyzéke.

I G A Z O L V Á N Y .

Műlirótt igazolom, hogy /
~~Magyar~~ *Miklós*
Magyarországi Polgárőr a fegyver vi-
sésége jogosult. A fegyver száma: . . .
Magyar Kommunista Párt tagja.
Jászfényszaru, 1945. február hó 2-án.

Károly Stang
Polgárőrfőnök.

СПРАВКА.
ДАНА Б. ВАГНЕР МИКЛОШ
ЧТО ОН РАБОТАЕТ В ПОЛИЦИИ
С. ЯСФЕНЬСАРУ, ПЕСЛИНАИИ
И ЕМУ РАЗРЕШАЕТСЯ НОСИТЬ
ОРУЖИЕ ЗА ТО
ЯСФЕНЬСАРУ, 2/2. ЧС.
ЯВЛЯЕТСЯ ЧЛЕНОМ КОММУНИСТИЧЕСКОЙ
ПАРТИИ ВЕНГРИИ.

КОМАНДАНТ ЯСФЕНЬСАРУ.
А. М. М. М.

1. 8. 5

3

„Talpra magyar, hívd a hazát!”

TOBORZÁSI IGAZÓLVÁNY.

.....
 magyar haza fia
 és vérért s életét önként felajánlotta nemzetének szolgálatára a németek elleni
 sorsdöntő szabadságharcban.

....., 1945. évi március hó 17. n.

titkár.

bevonulási pont PK.

etnik.

L J E G Y E T S E G N E V E L

Felvitett Jászfényszaru Községi Nemzeti Bizottság

10. üléséről és az alakuló ülésen hozott határozatokról.

1945. évi márczius hó 20. n. este hat órakor a Jászfényszaru Község házában tartott alakuló ülésen, a községben működő politikai pártok a Nemzeti Bizottságba a következő tagokkal kívánják részt venni:

M.K.P.	Szoc.D.Pá.	F.K.G.P.
Marton István	Hrágyel István	Tóth Imre
Deák János	Czákai Béla	Pethő Antal
Dányi János	Fónagy László	Molnár Imre
Szűcs István	Budai Imre	Sándor Nándor
Földvári József	Kovács Dezső	Basa Pál László
Dugonics Pál	Toth Imre	Berze József
Vizsolay János elnök		

Alakuló ülés egyhangulag elfogadja és megalakítja albizottságait:

Közmű. alb.	Föld osztó alb.	Egészség alb.
Fónagy László	Tóth Imre	Marton István
Deák János	Berze József	Kovács Dezső
Pethő Antal	Budai Imre	Berze József
	Tóth Imre	
	Dányi János	
	Földvári József	

Járási Nemez. Biz. Tagok: Vizsolai János, Marton István, Hrágyel István, Basa Pál László, Molnár Imre.

Választmányi tagok: Marton István, Vizsolai János, Hrágyel István, Basa Pál László.

Jegyző: Kovács Dezső

Vizsolai János elnök a jászfényszarui Nemzeti Bizottságot megalakultnak jelenti ki, majd kijelöli a jegyzőkönyv hitelesítésére: minden politikai párt első tagját a listáról.

Vizsolai János elnök a következő határozatok meghozatalát és kibocsátását indítványozza:

- 1./ Ügyrend: Javaslatokhoz, indítványokhoz tagonként kétszeri hozzászólás. Minden ülésről jegyzőkönyv vétele, három tag hitelesítésével elfogadva.
- 2./ Közmunkák végzésére 50 kőből álló keret felállítására naponta naponkénti 15.-P. vel javadalmazása. Ennek fedezésére Közmunkaváltó bizottság felállítására.
- 3./ Közmunkaváltóság összegének megállapítására háromtagú bizottság, tagjai: Tóth Imre, Kovács Dezső, Marton István.
- 4./ Közmunkák végző szekereseiknek szintén napi P 15.- fizetendő.
- 5./ Közmunkák vezetője és ellenőrzője: Dobák István. Díjazással.
- 6./ Közmunkák irodai teendőinek elvégzésére a község házában felelős munkások igénybeveendő.

A fenti kettőtől - Hatodik pontig bezárólag egyhangulag elfogadva.

7./ A Nemzeti Bizottság utasítja a rendőrség vezetőjét, hogy a köz hivatalnokok politikai múltját 1939. től visszamenőleg vizsgálja felül és az eredményt jelentse a Nemzeti Bizottságnak. Elfogadva.

8./ Váczi Mihály rendőrségi tisztviselőt hivatali visszaélés miatt megdorgálás mellett azonnali állásvesztésre ítéli. Elfogadva.

9./ Elrendeli, hogy az elkobzott élelmiszereket a közellátási albizottság a közmunkákat végző lakosság körében, maximális áron és arányosan osztassa szét, a befolyó eladási árak pedig fordítottassanak a közmunkások fizetésére. Elfogadva.

10./ Utasítja a közellátási albizottságot, hogy egy egy taggal állandó ellenőrzést gyakoroljon a liszt és az olajmalom felett, az olajat pedig az el látatlanok részére maximális áron azonnal hozza forgalomba. Elfogadva.

11./ Minnél nagyobb arányú gyermeknyaraltatási, illetve gyermektartási akció megszervezésére hívja fel a bizottság a község lakosságát. Elfogadva.

12./ A Nemzeti Bizottság sürgős ügyek elintézése végett legközelebb főh. 22.n. este hat órakor tartson ülést. Elfogadva.

Több tárgy nem lévén az ülés este 11 órakor lezáratott.

K.M.F.

[Handwritten signature]
jzókvezető.

[Handwritten signature]
elnök.

[Handwritten signature]
hitelesítő.

[Handwritten signature]
hitelesítő.

hitelesítő.

7/1

Spinybet

5.

Lot. nrain	Nr	hold	val	skilvísing	Segyret
1	Blennyhótt þess +	101	800	skilt, skilvísing	
2	Winkler Þóttolau +	120		" " "	
3	Dr. Erla Þórunn +	43	150	" " "	
4	Pétur Þórunn +	8	1218	" " "	
5	Þóro Þóttolau	20	-	" " "	
6	Skutlindhótt þess	22	800	" " "	
7	Veigun Þóttolau +	28	1877	" " "	
8	Þórunn Þóttolau	10	-	" " "	
9	Þóro Þóttolau +	27	-	" " "	
10	Þóro Þóttolau	11	-	" " "	
11	Þóro Þóttolau	12	50	skilt, skilvísing	
12	Þórunn Þóttolau +	121	1031	skilt, skilvísing	
13	Þórunn Þóttolau	22	-	" " "	
14	Þóro Þóttolau +	21	920	" skilt, skilvísing +	
15	Þóro Þóttolau	40	523	skilt, skilvísing	
16	Þórunn Þóttolau	10	1120	" " "	
17	Þórunn Þóttolau	7	-	skilt, skilvísing	
18	Þóro Þóttolau	12	-	skilt, skilvísing	
19	Þóro Þóttolau	37	273	" " "	
20	Þórunn Þóttolau +	7	880	skilt	
21	Þóro Þóttolau	5	16	" " "	
22	Þóro Þóttolau	1	800	" " "	
23	Þórunn Þóttolau +	17	1231	skilt, skilvísing	
24	Þóro Þóttolau +	6	-	" skilt	
25	Þóro Þóttolau +	6	-	" " "	
26	Þóro Þóttolau	8	-	" " "	
27	Þóro Þóttolau	18	377	" skilt, skilvísing	

Tegyükbelet terület

sz. szám	Név	terület	sz. m ²	terület és helyzet
128	Felső-Északi	8	-	szántó, rét
29	Északnyugati	20	400	" " "
30	Keleti Pál +	113	114	szántó, rét, szőlő
31	Keleti Péter +	61	770	szántó, rét, szőlő
132	Alsó-Északi	21	80	szántó, rét, szőlő
133	Északnyugati	20	439	" " "
34	Keleti Péter	60	1109	" " "
35	Keleti Péter +	65	1140	" " "
36	Északi Pál (szőlő)	100	23	szőlő, szántó, rét
37	Keleti Péter	52	63	" " "
38	Keleti Péter	33	1448	" " "
39	Keleti Péter	30	793	" " "
40	Keleti Péter	30	1352	" " "
41	Keleti Péter	10	990	" " "
42	Keleti Péter	69	920	" " "
43	Keleti Péter +	12	1257	" " "
44	Keleti Péter	5	611	" " "
45	Keleti Péter	12	271	" " "
46	Keleti Péter	1	210	szántó, rét
47	Keleti Péter	35	-	szántó, rét, szőlő, rét

MAGYAR KOMMUNISTA PÁRT

TAGSÁGI KÖNYV

389580

Sorszám
 Név *Horváth Endre*
 Születési év *1921*
 A pártba való belépés kelte
1945. március 15.
 A tagsági könyvet kiállító párt-szervezet neve
1945. március 15.

Horváth Endre
 párt-szervezet titkára
Horváth Endre
 a kiállítás kelte

1945

Hó	Kereset	Bélyeg kelte
Január		
Február		
Március		
Április		
Május		
Június		

SZOCIÁLDEMOKRATA
PÁRTY

1. vil. kör. közzel

Leofonyos

TAGSÁGI KÖNYV

Leofonyos

Leofonyos

Szül.: *Leofonyos*

1897 évben

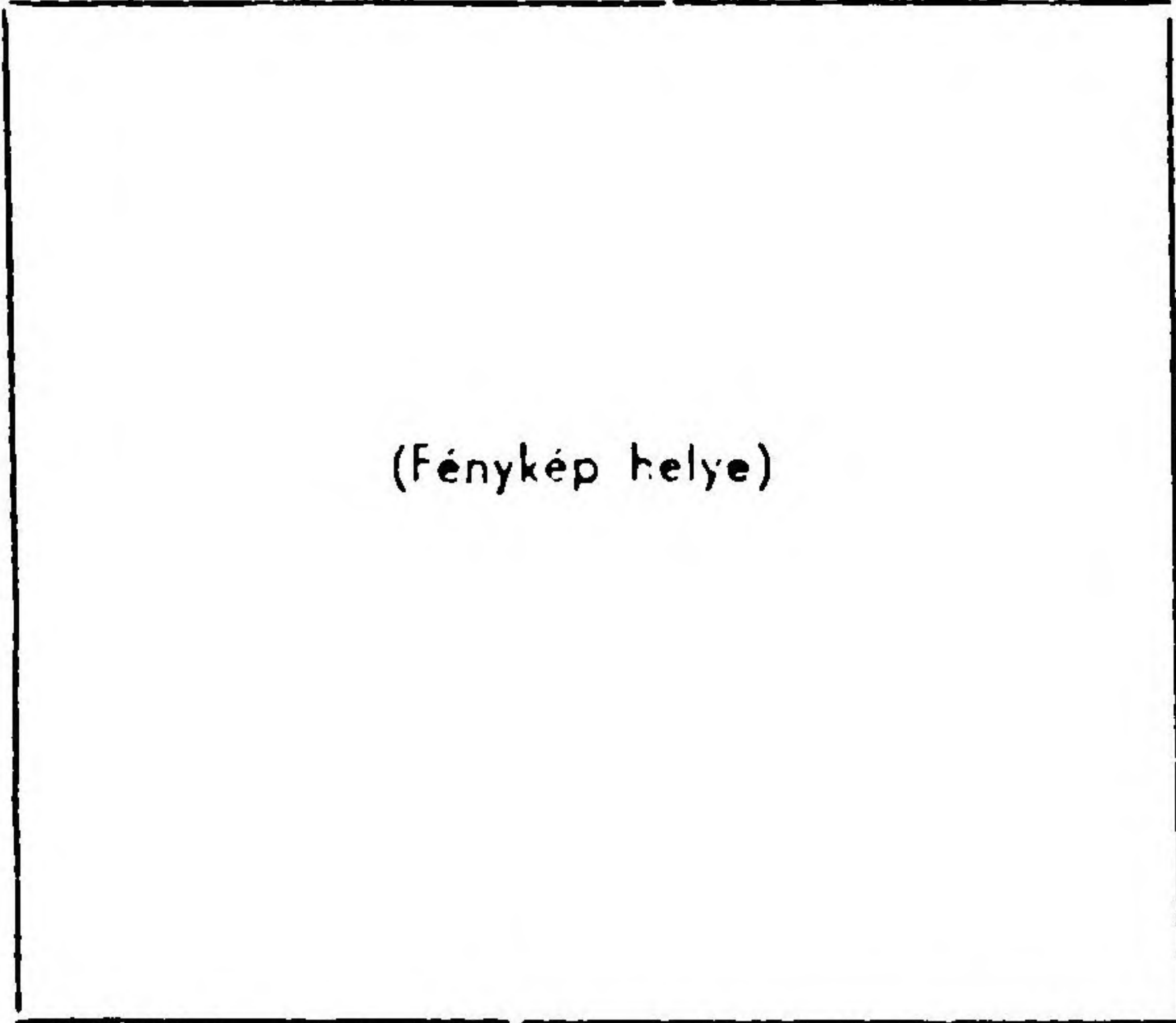
Címe: *Leofonyos 312*

Belépett: *1914* hó *24* n.

A tag bejuttatásának aláírása:

Leofonyos

(Fénykép helye)

[Handwritten signature]
 tagjelölti elnökség

Igazoljuk, hogy *[Handwritten name]*
 születési hely és éve *[Handwritten address]*
 lakhelye *[Handwritten address]* utca sz.
 a Nemzeti Parasztpárt tagja.

[Handwritten] 194*[Handwritten]* évi *[Handwritten]* hó *[Handwritten]* n.

194*[Handwritten]*

194*[Handwritten]*

T a g s a g i d i j

Hó	1946	1947	1948	1949	1950
I.					
II.					
III.					
IV.					
V.					
VI.					
VII.					
VIII.					
IX.					
X.					
XI.					
XII.					

3 havi tagdíj-biztosíték esetén az igazolvány érvénytelen

Kaufmann szervezője.

Személyi adatok:

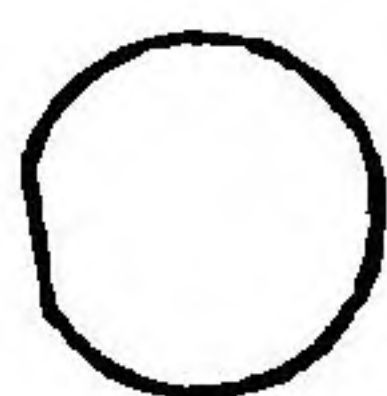
Név: *Babó Gusó*
 Születési hely és év: *7 - 1876*
 Anyja neve: *Palóczy Anna*
 Foglalkozás: *fu-*
 Lakás: *Kaufmann*

Lakásváltozás:

A Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Pártba történt belépés időpontja:

1947 év *Február* hó *2* nap.

Kelt *Kaufmann* 1947. év. *7. 16.* n.

Kaufmann
 aláírás

Földet kaptál!

10.

Adj kenyeret!

A földigénylő bizottságok jó munkát végeztek: néhány nap múlva nem lesz úri birtok az Alföldön, a Duna-Tisza közén, a Felvidéken. Nem-sokára nem lesz a Dunántúlon sem.

Az új honfoglalás befejezéséhez közeledik

Parasztok! Földművesek!

A föld azé lett, aki megműveli! Műveljétek hát meg! Ne maradjon felszántatlan, bevetetlen egy talpalatnyi föld sem! Vessétek be a földeket! Immár a magatokét vetitek be! A haszon a tiétek lesz! Az fog aratni, aki idejében vetett!

A nemzet földet adott — adjatok kenyeret a nemzetnek!

Az ipari munkásság támogatta a parasztság harcát a földért — támogassátok az ipari munkásságot: adjatok neki kenyeret!

Az ipari munkásság nem hagyja cserben az új birtokosokat, segíti őket ekével, szerszámmal — segítsétek ti is az ipari munkásságot: műveljétek meg földeteket minden eszközzel, hogy legyen kenyér, bő aratás!

Az ország jobb jövője az aratáson múlik!

Minden erőt bele kell vetni a tavaszi munkába.

Parasztok! Földművesek!

A földigénylő bizottságok ne szünjenek meg az úri föld felosztása után sem! Maradjanak együtt! Gondoskodjanak róla, hogy az új birtokosok megműveljék földjüket! Segítsenek rajtuk a földhözjuttatottak egyesült, szervezett erejével! Forduljanak a városi munkásokhoz tanácsért, segítségért! **A földigénylő bizottságok kötelessége gondoskodni az ország kenyérééről!**

Le a nép ellenségeivel, akik abban reménykednek, hogy az új birtokosok nem művelik meg földjüket!

Le a reakcióval, mely tétlenségre akarja bírni a parasztságot, hogy kiéheztesse az országot!

A munkásság és parasztság összefogása földet már adott a néznek!

Ha a munkásság és parasztság összetart, lesz kenyér és szabadság is!

MAGYAR KOMMUNISTA PÁRT.

BIRTOKLEVÉL

AMELY AZ IDEIGLENES NEMZETI KORMÁNYNAK
A NAGYBIRTOKRENDSZER MEGSZÜNTETÉSÉRŐL
ÉS A FÖLDMÍVES NÉP FÖLDHÖZJUTTATÁSÁRÓL
SZÓLÓ 600/1945. M. E. SZÁMÚ, DEBRECENBEN,
1945 MÁRCIUS 15-ÉN KELT RENDELETE ALAPJÁN
ÁLLÍTTATOTT KI.

JASZFÉNYSZARU község Földigénylő Bizottsága
JASZFÉNYSZARU községben *Körösör* dűlőben

100 kiosztási szám alatt felvett *Négy (4) 1240*
17 61

kat. hold *telőterülete: 800* négyyszögöl kiterjedésű föld ingatlant
Dobrik István **JASZFÉNYSZARU** lakos birtokába adja.

Jelen birtoklevél ünnepélyesen tanúsítja a birtokszerző azon jogát,
hogy a nemzet által adott ingatlant háborítatlanul birtokolja.

Köteles azon a maga és az egész nemzet felemelkedését szolgáló
módon gazdálkodni és a rendeletekben előírt feltételeket betartani.

A birtoklevél a juttatott ingatlan tkvi tulajdonjogának meg-
szerzésére is szolgál.

JASZFÉNYSZARU
Kelt 1945. *april* hó *28*

W. Gy. ...

földművelésügyi miniszter

D. ...

Községi Földigénylő Bizottság elnöke

Földmunkások és Kisbirtokosok	Jászfényszarui Szervezet	Jászfényszarui Szervezet	81
Földmunkások és Kisbirtokosok Földmunkások és Kisbirtokosok	Jászfényszarui Szervezet	Jászfényszarui Szervezet	81
Földmunkások és Kisbirtokosok Földmunkások és Kisbirtokosok	Jászfényszarui Szervezet	Jászfényszarui Szervezet	81
Földmunkások és Kisbirtokosok Földmunkások és Kisbirtokosok	Jászfényszarui Szervezet	Jászfényszarui Szervezet	81
Földmunkások és Kisbirtokosok Földmunkások és Kisbirtokosok	Jászfényszarui Szervezet	Jászfényszarui Szervezet	81
Földmunkások és Kisbirtokosok Földmunkások és Kisbirtokosok	Jászfényszarui Szervezet	Jászfényszarui Szervezet	81
Földmunkások és Kisbirtokosok Földmunkások és Kisbirtokosok	Jászfényszarui Szervezet	Jászfényszarui Szervezet	81
Földmunkások és Kisbirtokosok Földmunkások és Kisbirtokosok	Jászfényszarui Szervezet	Jászfényszarui Szervezet	81

A földhözjuttatottak névjegyzéke - 1946. május 19.

név	lakcím	kat.hnld	öl
Annus Balázs	Kossuth L.u.	4	
Annus István	"	3	
Annus János	"	4	1050
Annus János	"	1	
Annus Sándor	"	3	800
Annus Sándor	"	6	
Ifj. Annus Sándor	"	1	
Árus István	Almássy S.u.	1	
Bakos Györgyné	"	1	
Bakos János	"	7	600
Balogh István	"	1	
Barát Imréné	"	1	
Barát Pál	"		800
Bali György	Széchenyi I.u.		800
Berényi Imre	Vasút tanya	4	500
Berényi István	"	3	900
Berze István	Honvéd u.	5	
Berze Sándor	Epres	1	
Bitaróczy József	Tanya	6	1500
Bitaróczy Nándor	"	4	
Borbély Antal	Alvég újtelep	3	
Borbély Imre	"	2	
Borbély János	"	6	
Borbély József I.	"	2	
Borbély József II.	Felső újtelep	2	1400
Borbély Imre	A. u.	6	1500
Borbély Sándor	"	3	
Berze Sándor	"	3	
Bódizs Balázsné	F. u.	1	
Both Vendelné	A. u.	5	
Budai Imre	Erdősor	8	
Budai István	Attila u.	6	

Budai István	Vasut tanya	1	
Id. Budai Imre	Erdősor	1	
Budai István	Attila u.	6	
Budai János	Erdősor		800
Budai József	"		800
Rubint Sándor	Petőfi S.u.	3	1400
Bujáki Sándor	Rothermere u.	3	
Bugyi Károly	A. u.	2	
Bukó János	"	3	
Bukó Pál	"	4	
Bukó Vencelné	Rothermere u.	1	
Czeglédi Sándor	Homok t.	1	
Csaba János	A. u.	1	
Csáki Imre	Rothermere u.	6	
Csáki Sándor	"	4	
Czeglédi Sándor	Homok t.	2	800
Cseri István	Honvéd u.	3	800
Cseri Jánosné	"	1	
Cserháti István	Szikra	9	
Cserháti Joachim	Széchenyi I.u.	3	
Cserháti Sándor	"	1	800
Csépány Kálmán	Ujtelep	1	
Cseszkó Antal	Huszár u.	4	
Csillik Antal	Homok	5	500
Csontos László	Ujtelep	4	500
Dajkó Sándor	Rothermere u.		800
Dányi Antal	Felsőrért	7	
Dányi János	Attila u.	7	
Dányi Antal.	A. u.	3	
Deák János	Damjanich J.u.		800
Deme János	Honvéd u.	4	500
Darabont Lajos	Kossuth L.u.	2	
Dobák András	Rothermere u.	5	
Dobák István	A. u.	4	1200
Dobák Jánosné	A. u.		800
Dobák Imre	Rothermere u.	8	500

Dobák János	Rothermere u.	6	500
Dobák János	Tanya	6	
Dobák János	A. u.	2	
Dobák József	F. u.	2	800
Dobák József	Ujszóló	3	900
Dobák Mihály	"	8	1100
Dobák Sándor	F. u.	1	
Dobák Sándor	Almássy S.u.	6	
Dobák Sándor	A. u.		800
Dobrotka László	Kossuth L.u.	1	
Drabos Imre	Damjanich u.	5	
Dobák Pál	Ujszóló	1	
Ézsiás Rafael	Erdősor	3	
Ézsiás Vencel	Almássy S.u.		800
Faragó Imréné	Rothermere u.	1	
Faragó Jánosné	Széchenyi I.u.	1	
Faragó Joachim	Rothermere u.	8	500
Faragó Sándor	A. u.	4	1300
Fehér László	Ujszóló	5	
Folyó Sándor	Tanya	5	
Földvári Imre	Felsőrét u.	1	800
Gazsó József	Attila u.	1	
Gergely Alajos	Tanya	8	
Ifj.Gergely Balázs	"	1	
Id. Gergely Balázs	"	1	
Gerőcs Imre	"	4	500
Gódér Ernő	"	6	300
Gódér Mihály	"	7	800
Görbe Ferenc	Ujtelep	3	700
Görbe József	"	4	
Görbe Sándor	Tanya	4	600
Ifj.Görbe Sándor	"	1	
Harmat János	A. u.		800
Harmat Pál	Tanya	2	
Hajcsik Józsefné	Petőfi S.u.	1	
Holló Sándor	Kossuth L.u.		800

Hungler Sándor	Rothermere	2	
Jakus Sándor	"		800
Jáger István	A . u.	2	800
Jáger János	Tanya	8	300
Jáger Nándor	Ujtelep	6	
Jáger Vendel	Tanya		800
Jánosi István	Ujtelep	2	800
Jánosi János	Tanya	6	
Johancsik István	"	1	
Johancsik Sándor	Honvéd u.	8	800
Józsa József	Ujtelep	5	
Jónás Sándor	Tanya	7	
Juhász Balázs	Ujtelep	6	1200
Juhász Imre	"	1	
Juhász Imréné	"	1	
Juhász István	"		800
Juhász Sándor	Tanya		800
Juhász Sándor	Ujtelep		800
Juhász Sándor	"	6	
Juhász István	"	3	800
Kiss Imre	Tanya	4	
Kiss P.Imre	Erdősor	3	
Kiss P. Imre	"	3	
Kiss Nándor	Honvéd u.		800
Koczka János	Tanya	1	
Koczka Pál	"		800
Kónya Pál	"		800
Kardos Sándor	Nyár u.	1	
Káposzta János	Ujtelep	3	
Kiss Imre	"	5	
Koczka Vendel	"	4	
Kónya István	Tanya	1	
Kolozs Pál	A . u.	5	500
Kolozs Sándorné	Kossuth L.u.		800
Kollár Istvánné	Ószőlő	3	
Kopasz József	Ujtelep	4	800

Karizs István	Tanya	4	
Kovács Balázs	"	5	1100
Kovács Imre	"		800
Kovács János	Ujtelep		800
Ifj.Kovács János	Erdősor	1	
Kovács János	"	4	600
Kovács János	Tanya	1	
Kovács Ferdinánd	Ujtelep	1	1400
Kóródi Sándor	"	4	900
Kovács Sándorné	Tanya	2	
M.Kovács Pál	Attila u.	6	
M.Kovács Sándor	Petőfi S.u.	5	
Kővágó Imre	Damjanich J.u.	1	
Kővágó János	Kossuth L.u.	2	800
Kurunczi István	Bethlen u.	4	800
Kurucz Sándor	Tanya	1	800
Kürti Sándor	Almássy S.u.	1	
Laczkó Lajos	Ujtelep	3	
Langó Károly	Honvéd u.	6	
Laska István	Tanya	3	500
Levocs Vincéné	Honvéd u.	1	
Lénárd Joachim	Tanya	1	
Lovász Dénes	Ujtelep	2	800
Lukács Balázs	Almássy S.u.		800
Lukács István	Ujtelep		800
Maróti István	"	1	
Maróti Sándor	"	3	
Maróti Vencel	"	4	
Mezei István	Tanya	7	
Mezei Sándor	"		800
Marhetti Károly	Szikra	3	
Mészáros Imre	Rothermere u.	2	800
Mészáros János	Ujtelep		800
Mészáros Imréné	"	6	
Mészáros Pál	"	4	
Mészáros Sándor	"	6	

Mészáros Sándor	Ujtelep	2	800
Mészáros Sándor	"	4	
Misinkó Imre	"	1	
Mitter Ferenc	Rothermere u.	9	500
Molnár Antal	Ószőlő	6	
Nagy P Antal	Damjanich u.		800
Nagy P András	Ószőlő	3	
Nagy Illés	A. u.	3	
Nagy Illés	F. u.	5	
Nagy P István	A. u.	1	
Nagy B Imre	"	1	
Nagy B János	"		800
Ifj. Nagy János	"	5	
Nagy János	"	5	
Nagy János	"	7	
Nagy Nándor	Bethlen u.		800
Nagy F Nándorné	Almássy S.u.	2	
Nagy Sándor	F. u.		800
Oláh Imre	A. u.	3	
Oldal Károly	Rákóczi F.u.	1	
Oroszi Flórián	Tanya	4	800
Oroszi Imre	Ujtelep	1	
Ördögh Ferenc	"	3	
Palla János	Tanya	5	800
Palla Sándor	"	6	900
Palócz János	"	4	
Palócz Nándor	"	4	600
Palócz Imre	"	5	
Palócz Antal			8000
Palóc Imre	Boldogi u.	4	
Papp Lajos	Ujtelep	5	600
Pataki Ádám	"	4	500
Pál István	Bethlen u.	4	800
Pál István	Ujtelep		800
Pál István	"	1	
Pál József	"	3	800

Pál István	Ujtelep	7	600
Pál István	Széchenyi u.		800
Pászti Ferenc	F. u.	7	
Petelen Lajos	Tanya	6	
Pető József	Ujtelep		800
Peczuk Imre	Tanya		800
Péter Franciska	"	7	
Péter Józsefné	Ujtelep		800
Péter Pál	"	6	
Péter Sándor	Erdősor	7	800
Péter Imre	Tanya	7	
Péter Pálné	Ujtelep	1	
Pető József	Tanya	3	
Pető István	Ujtelep	4	
Pető Sándor	Tanya	7	
Petrovics Mihály	Ujtelep	2	800
Piliskó Ferenc	Szikra	5	
Rékasi Vendel	Ujtelep	1	
Rózsa Antal	"	3	
Rózsa István	"	5	800
Id.Rózsa János	"	3	800
Rusai Mihály	Petőfi S.u.	7	
Ifj.Sápi István	Kossuth L.u.		800
Sápi István	"		800
Özv.Sápi Jánosné	Honvéd u.		800
Seres István	Ujtelep		800
Seres Miklós	Rothermere u.		800
Seres Nándor	Ujtelep	3	500
Sinkovics Imre	Tanya		1200
Sipos Nándor	Honvéd	1	
Somogyi Sándor	Tanya	3	500
Sőregi Pál	Ujszőlő		800
Szabó István	Tanya	1	
Szabó János	"	2	800
Szabó Sándor	"		800
Szalai Imre	Ószőlő	4	

Szalkai Imre	Bajnok u.	3	
Szarvas Imre	Almássy S.u.		800
Szarvas Vendel	"		800
Szászi Pál	Rothermere	5	
Szlávik József	Ujtelep	1	
Szobácsi Lajos	F. u.	5	1300
Szűcs Balázs	Petőfi S.u.		800
Szűcs József	F. u.		800
Szűcs Nándor	A. u.	1	
Tanczikó Imre	Tanya	4	
Tanczikó István	Boldogi u.	6	
Tanczikó Nándor	A. u.		800
Takács József	Tanya	4	500
Turjányi Béla	Rákóczi F.u.	5	
Telek János	Aradi u.	2	900
Telek Nándor	Rothermere u.	8	
Telek Pál	Tanya	4	
Tóth Imre	"	3	
Tóth F. István	Almássy S.u.	3	
Tóth János	"	3	
Tóth József	Tanya	6	
Telek Sándor	Ujtelep		800
Tóth Pál	A. u.		800
Tóth Sándor	F. u.		800
Török Imre	Almássy S.u.	4	
Török István	Felsőrért	2	
Török József	Almássy S.u.	6	
Török Pál	Tanya	5	500
Török Sándor	Felsőrért	5	
Varga Imre	A. u.	2	
Varga Sándor	"	7	800
Vancsik István	Erdő	3	
Vancsik Sándorné	"	1	
Vass Mihály	A. u.	1	
Vámos Imréné	Horthy M.u.	1	
Veres Imre	F. u.	1	

Veres János	A. u.	7	
Özv. Veninger Mihályné	"	3	
Virág Imre	"	1	800
Víg Zsigmond	Erdősor		800
Vörös János	Petőfi S.u.	3	
Zsámboki Balázs	A. u.	5	
Zsámboki Imre	"	3	
Zsámboki István	Rothermere u.	3	
Zsámboki Jánosné	Apponyi A.u.	1	
Zsámboki János	Bethlen u.		800
Zsámboki Nándor	A. u.	1	
Zsámboki Nándor	"	5	
Zsámboki Vendel	Tanya	5	
Zsólyomi Antal	A. u.	5	
Zsólyomi Imre	Kossuth L.u.		800
Zsólyomi József	Erdősor	3	800
Zsólyomi József	"	3	800
Zsólyomi Sándor	Ujtelep	1	
Ifj. Zsólyomi Sándor	Ószőlő	5	
Zöllei Sándor	Boldogi u.	6	
Összesen:		958 kh	200 öl

Jászfényszaru, 1946. május 19.

Dányi János sk.
Csáki Imre sk.
Zöllei Sándor sk.

II.

1. A Jászfényszarui FIB levele a Herceghalmi FIB-hez:
az áttelepülni szándékozók számára föld juttatása
1945. júl. 11.
2. Az OFT 50 584/1945. okt. 15. sz. áttelepítési hatá-
rozata
1945. okt. 15.
3. A FIB 800 kat. hold bevetéséhez szükséges búzavető-
magot igényel az OFT-től
1945. szept. 20.
4. Vasúti kocsik használati díja
1945. nov. 5.
5. Nagylókra települők névjegyzéke
1945. márc. 25.
6. Kimutatás vasúti kocsik igényléséhez
1946. márc. 25.
7. Hantosi telepések felülvizsgálata
1946. szept. 23.
8. Fenyőfői telepések névjegyzéke
1946. máj. 27.
9. Porvai telepések névjegyzéke
1946. máj. 27.
10. Kimutatás a Fenyőfőre és Porvára te-
lepülő családokról
1946. máj. 23.
11. Fenyőfői telepések nyilvántartási
könyve
1947.
12. Fenyőfői telepések bakonyszentiváni
lakásigénylése
1948. aug. 8.
13. Porvai telepések panasza a porvai
svábok ellen
1946. okt. 12.
14. Porvai telepések felülvizsgálata
1946. szept. 18.

Tekintetes

1.

Községi Földigénylő Bizottsági

Hercegfalva.

Jászfényszaru község 8200. lelket számláló községben a földbirtokreform végrehajtása során 429. földnélküli, vagy egyészen kis /:1-3.hold.:/ földdel rendelkező igénylő jelentkezett. Mivel a községben, de még a járásban sincsen nagybirtok, ahonnan az igénylők kielégíthetők lettek volna, csak egy kis töredéke jutott itthon földhöz.

Tudomásunkra jutott, hogy egyik jász testvér községünk igénylőinek egy része Fehér megyében Hercegfalva községben jutott földhöz és a tőlük szerzett értesülés szerint ott ezidőszerint is még jelentékeny mennyiségű szabad föld van, ami kiosztásra vár, kérjük ezen földekből a községünkből kitelepülni szándékozó 200. család, jogosult földigénylő igényét abból kielégíteni sziveskedjék, illetőleg ezen igénylők részére megfelelő mennyiségű földre igényt jelentünk be.

Kérjük ezen bejelentésünk soron kívüli letárgyalását és igénylőink részére a szükséges föld kiutalását.

Egyidejűleg kérjük azt is, hogy Herceghalma községben felszabadult lakóházakat és gazdasági felszereléseket is ezen földigénylők részére juttatni sziveskedjenek.

Jászfényszaru, 1945. július 11.

A Községi Földigénylő Bizottsági.

Darvasi Géza
elnök.

30.584/1945./okt.15.

Melléklet: 6 db.

2.

1.

A nagybirtokrendszert megszüntetéséről és a földműves nép földműveléséről szóló, az 1945. évi VI. t. c. által törvény erejére emelt 600/1945. k. b. számú rendelet végrehajtása során az Országos Földbirtokrendező Tanács Jászfényszaru Községből lakóhelyükön földműves nem jutott a így áttelepítésre jelentkező 143 családnak Magyarszék község /v.m./ Fejér határában fekvő volt gr. Semsey László féle ingatlanokra, Világos és Zichentos pirtára történő áttelepítését határozta el. A telepesek nagybirtokai a telepítésre kijelölt ingatlanokat megvásárolták, ezt áttelepítésre megfelelőnek találták és oda áttelepülésüket kérték.

A községből áttelepítésre jelentkező, illetőleg az Országos Földbirtokrendező Tanács által kijelölt családok névsorát a mellékelt kimutatás tartalmazza.

Az Országos Földbirtokrendező Tanács a rendtörvény alapján utasítja a K.F.B.-t, hogy jelen határozata alapján végrehajtandó telepítésről csak a kijelölt áttelepülni kívánókat értesítse, a kitelepülést sürgősen szervezze meg, annak minél előbb és zökkenőmentesebb lebonyolításában tevékenyen vegyen részt. A községből áttelepülőkhöz közül egy szervezésben járatosabb riterelt telepet vezetői jelöljön ki és bízzon meg ezzel, hogy az átköltözködés alatt a telepeseket vezeti legyen.

Az O.F.F. a szóbanlévő telepes községben, illetve csoportos telepén gazdasági szemlélettel és megfelelő gyakorlatokkal rendelkező telepítőkjelölt alkalmazott, akiknek feladata, a telep vezetése, igazgatása, a telepesek gondjainak intézése és ellenőrzése. A kinevezett telepítőkjelölt utasításait és rendelkezéseit a telepesek a telephelyről való ki-mozdítás során kellő kötelesség teljesíteni.

Községi Földigénylő Bizottságnak,

J Á S Z F É N Y S Z A R U

SZML JÁSZFÉNYSZARU KÖZIG. IR. 173/1945. OKT. 24.

Tekintetes

Országos Földbirtokrendező Tanács

Kitelepítési osztálya!

Jászfényszaru községi földigénylő bizottság kéri a Tanácsot, a községből Nagylőr /:Fehér megye:/ községbe áttelepülő földhözjuttatottak részére 800.k.hold bevetéséhez szükséges buzavetőnagot kiutalni szíveskedjék, mivel a vetések ideje rohamosan közeledik és a földhöz juttatottak pontosan meg akarnak felelni annak a kötelezettségüknek, hogy földjeiket idejében és rendesen megmunkálják.

Egyidejűleg kérjük földjeik intézkedését a Tanácsnak, hogy az áttelepítendő földhöz juttatottak elszállítási iránt a lehető legürögösöbben intézkedni szíveskedjék, mert az elszállítás bizonytalansága miatt a kitelepülők egy része már lemondott. De parancsolás meg kívánja a mielőbbi elszállítást a földiek őszi megmunkálása, a fűvelhelyek elkészítése még a hideg idők beálta előtt úgy, hogy a tavaszi munkálatok elkészítéséhez szükséges tennivalókat ott rendezzen és pontosan elvégezhessék.

Jászfényszaru, 1945. szeptember hó 20.

Tisztelettel:

földigénylő bizottság
elnöke.

no	név	születési hely	évek	megjegyzés
21	Stani Lúdvás	Udvarhely	1	+ -
22	Stalai y József II.	Korlát	3	+ -
23	Sörmezi János	Korlát	2	-
24	Szabó Sándor	Sörmezi	2	+ -
25	Pál Péter	Tábor	6	+ -
26	János János	Udvarhely	8	+ -
27	Fekete József	Borbély	4	+ -
28	Papp János	József	1	+ -
29	Károly József	Korlát	2	+ -
30	Pál Sándor	Kiss	2	+ -
31	Mezős József	Korlát	2	+ -
32	Szabó István	Udvarhely	5	+ -
33	Pál Mária		2	-
34	Pál István I	Szabó	3	-
35	Gordos János	Korlát	2	+ -
36	Kodis y János	Pozólia	1	+ -
37	Pál István II	R. Ágy	3	+ -

1946 márc. 25

teljesen reaktív

feldig. b. elv.

Készült Nagylók községi bizottságának 1946. szeptember 23-án.
Tárgy: Telepítési felülvizsgálat. O.F.T. 113.103/1946. J. sz. rendelet alapján.

lajján.

Jelen vannak: Lajtos János mint a bizottság elnöke, dr. Varga József a Nagylók községi bizottság vezetője, mint a bizottság jegyzője, Tardó János településszervező, és a bizottság tagjai: Csikós Sándor és Rostás Antal mint a községi tanács tagjai.

Az bizottság az alább felsorolt telepek telepítési jogait és közműményeit vizsgálta meg:

1. Kóczián Galázs, nős, 2 gy., 1 m. napsz., telepitve az O.F.T. által Jász-árokszállás községből 50.695/1945. T.H. 11. sz. n. Vagyontalan.
 2. Ulaki Béla, nős, gyermektelen, 1 m. napsz., vagyontalan, telepitve m.f.t.
 3. Antal Ignác, nős, 1 gy., 1 m. napsz., vagyontalan, telepitve m.f.t.
 4. Ivóy József, nős, 5 gy., 1 m., 1 szoba, /: 3 gyermek: / közül 2 nagykorú: / telepitve m.f.t. Összesen 1 kh. 200 L-ől területen.
 5. Varga Sándor, nős, 3 gy., 1 m. napsz., 1 szobás lakása 180 L-ől területen. telepitve m.f.t.
 6. Baranyi László, nős, 4 gyermek, 1 m. napsz., 1/2 l szobás lakása 180 L-ől telken, telepitve m.f.t.
 7. Anarás János, nős, 6 gy., 1 m. napsz., 1 szoba-konyhas lakása 100 L-ől telken, telepitve m.f.t.
 8. Palócz Lajos, nős, 4 gy., földművelés, 1/2 egy szobás lakás 70 L-ől telken, telepitve m.f.t.
 9. Szikra Máttyás, nős, 3 gy., földművelés, vagyontalan, telepitve m.f.t.
 10. Stadler István, nős, 1 gy., 1 m. napsz., 1 szobás lakása 250 L-ől telken, telepitve m.f.t.
 11. Nagy Galázs, nős, 3 gy., vagyontalan, m. család, telepitve m.f.t.
 12. Pitner Bálint, nős, 4 gy., 1 m. napsz., telepitve m.f.t.
 13. Farkas Ferenc, nős, 7 gy., 1 m. napsz., 1 szoba-konyhas lakása 300 L-ől telken, telepitve m.f.t.
 14. Özv. Szabó Ánosné, 7 gy., 1 m. napsz., vagyontalan, telepitve m.f.t.
 15. Bókai Sándor, nős, 4 gy., 1 m. napsz., telepitve m.f.t.
 16. Szabó László, nős, 2 gy., földművelés, vagyontalan, telepitve m.f.t.
 17. Sütő János, nős, 3 gy., 1 m. napsz., vagyontalan, telepitve m.f.t.
 18. Bódis Ignác, nős, 7 gy., 1 m. napsz., telepitve m.f.t.
 19. Özv. Kerek Sándorné, m. család, 5 gy., /: 3 nagykorú: / telepitve m.f.t.
 20. Oláh Alajos, nős, 2 gy., 1 m., 1 szobás lakás 86 L-ől telken, telepitve m.f.t.
 21. Kaszab Emánuel, nős, 3 gy., 1 m., 1 szobás lakás 229 L-ől telken, telepitve m.f.t.
 22. Élova Imre, nős, 1 gy., 1 m. napsz., telepitve m.f.t.
 23. Rédei Sándor, nős, 1 gy., 1 m., 125 L-ől területen 1 szobás ház, telepitve m.f.t.
 24. Géczy Sándor, nős, gyermektelen, 20 éves, anatólos, telepitve m.f.t.
- A fentiek listáján telepek vannak telepitve.
25. Csikós Sándor, nős, 5 gy., 1 m. napsz., vagyontalan, telepitve m.f.t.
 26. Agócs Sándor, nős, 3 gy., 1 m., 1 szobás lakás 100 L-ől területen, telepitve m.f.t.
 27. Kaszab István, nős, 5 gy., 1 m., telepitve m.f.t.
 28. Kis László, nős, 3 gy., 1 m., telepitve m.f.t.
 29. Takács Mihály, nős, nős 3 gy., 1 m., 1 szobás lakás 124 L-ől telken, telepitve m.f.t.
 30. Szabó Alajos, nős, 4 gy., 1 m., 1 szobás lakás 130 L-ől területen és 480 L-ől külterület, telepitve m.f.t.
 31. Nagy F. József, nős, 6 gy., 1 m. 221 L-ől területen lakás, telepitve m.f.t.
 32. Lovács Galázs, nős, 9 gy., 1 m., telepitve m.f.t.
 33. Rintér János, nős, 6 gy., 1 m., telepitve m.f.t.
 34. Bálint Lajos, nős, 2 gy., 1 m., telepitve m.f.t.
 35. Tüzkő József, nős, 2 gy., 1 m., 1 szobás lakás 180 L-ől területen. Telepitve m.f.t.
 36. Sugyi Sándor, nős, 2 gy., 1 m., telepitve m.f.t.

3./ Lázár Mátyás, fm. síroki lakos, gyermektelen, fm. 47 éves, tavasszal köllő felügyelő által már visszaküldve, azonban újra visszajött, bizottság egyhanguan javasolja visszatelepíteni.

4./ Gazdag János, Jászfényszaru fm. bizottság egyhanguan javasolja visszatelepíteni, tekintettel arra, hogy a részére juttatott 10 hold földet, amelyet a telepfelügyelő traktorral felszántatott, legnagyobb részben kiáta berbe, maga nem munkálja ezen ingatlanokat, idejétől való telben, most azon fáradozik, hogy a részére juttatott ingatlanokat Jászfényszaru községbeli egy másik fm. el elese rölje. Eyszer már egyességet is kötött egy Jászfényszaru község lakosával, mely szerint az itteni 10 h. földjét elese ről ottani 2 holddal. Ilyen tényállás mellett juttatásra, illetőleg telepítésre nem alkalmas.

5./ Pap Pábilán Jászfényszaru község lakos, traktorral nagy nehézségek árán megszántott, vetomással ellátott területet, mint 3,3 h. föld területtel egyáltalán nem művelt meg. Bizottság vizsgál, lepitését javasolja.

6./ Özv. Kötőczó Istvánra, aki egy 12 éves lánygyermekével van, a vejevel Bodi Mihállyal, lenne telepitendő, így tele az részére kiadott mg. ingatlan visszaveendő és a vejejével, mint családtagok lennének számításba vevendők.

A bizottság megállapítja, hogy a jelen jegyzőkönyvbe felvett telepecsek között nincs több olyan, akik mint telepecsek olyan hálogás alá esnének, amelyek miatt visszatelepítésük illetőleg kiözösítésük lennének. Jegyzőkönyv hangos-berbeszédűtől után vizsgálva alá írtá. Imlnt.

Egyházmegyei

[Signature]
elnök.
[Signature]
jogi tanácsadó.

[Signature]

[Signature]
f.i.b. bizottsági tagok.

[Signature]
[Signature]
telep felügyelők.

[Signature]
jegyzőkönyv 13.

XVIII.

Simutatas.

Ferengy...

1888 11 27 5 15 2 3 5 2 11 2 7 8

1	Teleposy f... neve	Teleposy f... neve	1912	3.5	Teleposy f... neve
2	Teleposy f...	Teleposy f...	1912	3.5	Teleposy f...
3	Gridmann László	Gridmann László	1912	3.5	Gridmann László
4	Hollós Pál	Hollós Pál	1912	3.1	Hollós Pál
5	Hajós Imre	Hajós Imre	1912	2.1	Hajós Imre
6	Ullmann Rudolf	Ullmann Rudolf	1912	2.1	Ullmann Rudolf
7	Székely Miklós	Székely Miklós	1912	4.1	Székely Miklós
8	Székely László	Székely László	1912	2.1	Székely László
9	Székely Pál	Székely Pál	1912	3.1	Székely Pál
10	Borbély Gyula	Borbély Gyula	1912	3.1	Borbély Gyula
11	Hollós Imre	Hollós Imre	1912	1.1	Hollós Imre
12	Varga László	Varga László	1912	6.1	Varga László
13	Hollós Pál	Hollós Pál	1912	3.1	Hollós Pál
14	Hollós Imre	Hollós Imre	1912	4.1	Hollós Imre
15	Hollós Gyula	Hollós Gyula	1912	3.1	Hollós Gyula
16	Hollós Imre	Hollós Imre	1912	3.1	Hollós Imre
17	Hollós Imre	Hollós Imre	1912	3.1	Hollós Imre

Handwritten header text at the top of the page, possibly a title or date.

Handwritten text below the header, including a date "1916" and other illegible characters.

9.

No.	Name	Place	Year	Notes
	Telapak			Jepret
1	Bonei	Korabai	1916 3/1	
2	Kelora Pal	Harau	1916 9/1	
3	Perqoly Balua	Komaci	1919 4/1	
4	Sampai Sunda	Komaci	1919 2/1	
5	Kalangkai Sunda	Harau	1919 2/1	
6	Jager Pal	Korabai	1927 1/1	
7	Kojasib Sunda	Harau	1919 1/1	
8	Kadambai Sunda	Harau	1919 2/1	
9	Cakra Sunda	Harau	1919 2/1	
10	Sunda Sunda	Harau	1922 3	
11	Kelapak Sunda	Harau	1919 7/1	
12	Syuni Sunda	Harau	1936 3/1	
13	Cipany Kalman	Harau	1907 4/1	
14	Sunda Sunda	Harau	1919 7/1	
15	Sunda Sunda	Harau	1919 7/1	
Cepus... Sunda Sunda			32	

Handwritten text below the table, possibly a signature or additional notes.

Handwritten symbol or mark, possibly a percentage sign or a specific character.

Handwritten text at the bottom right of the page.

szociális köcsz igényteléshez szükségos adatok

Minőség

Beurteilt
Fertig

16	15	Iskolai	
81	65	települők telekszám	
1000	Füzfényvár	Honnai települők	
1000	Füzfényvár	Ferakodó van állomás	
Fenyőfő veszprémi pápai járás	Porva veszprémi járás	Települők	
Pápateszér	Porva - Csesznek	Hivatás állomás	
Paréj Sándor h. vezető	Csonka József	Helyi telep vezető	
		szemes ter- mény, tiszt	
690.	700.	Butor gazdasági szekció	
4	3	szemes terület	
		to és szekció	
8	7	szemes juh kezelő	
168	301	szemes terület	
			Fertig = 27

szociális köcsz, 1946. május 23

szociális köcsz
telepvezető

Dorogi János
telepvezető

Magyar Goldhivatások

12.

Veszprém

Ahhoz a fenyőhöz igazolok kérem - litér bejegyzésimmet adyjék
 ha, hogy miniket balmpraktikus kéreyle átkegyttem kivésedjék.
 Gyűsem sámlé alapján a követelés hársok plérek meg.

Sorsszám	Név	Galaktarok száma	Hársam és fobok száma
1.	Hajcsik Tamás	6	10, 2 fobok 2 konyha
2.	Kihari Sándor	4	84, 1 - - 1 - -
3.	Mészáros Sándor	5	28, 2 - - 1 - -
4.	Bardossy Sándor	5	20, 1 - - 1 - -
5.	Molnár Endre	4	86, 1 - - 1 - -
6.	Kéri Sándor	4	50, 2 - - 2 - -
7.	Székelyi Antal	6	60, 2 - - 1 - -
8.	Szűcs János	3	5 k. sámlé
9.	Vörösmarty Albert	5	43, 2 - - 2 - -
10.			

Fenyő, 1948. augusztus 10-án

Szűcs János
 P. S. chuk

Székelyi Antal

J e g y z ő k ö n y v .

Felvétetett Veszprémben, 1946. évi október hó 12. napján a Megyei Földhivatal hivatalos helyiségében.

Idézés nélkül megjelent: Csaba János, Csontos József, Gergely Balázs, Zsólyomi Sándor, Gyóni József és Tóth István valamennyien porvai telepesek s előadják a következőket:

Az O.F.T. ez év tavaszán bennünket Szolnok vm. Jászfényszaru községhől Porva községbe telepített át és azóta e községben élünk. Hovatovább mind nehezebb és kibírhatatlanabb körülmények között. Helyzetünk különösképen kibírhatatlaná vált azóta, hogy a helybeli sváb lakosság tudomást szerzett arról, hogy a Németországba való kitelepítés megszűnt. Ezen időponttól kezdve hovatovább mind ellenségesebb magatartást tanúsítanak velünk szemben olyannyira, hogy nyílt utcán szidalmaznak, sőt tetteleg bántalmaznak és lépten-nyomon életveszélyes fenyegetéseket tesznek, házaikba bemennek és a nekünk juttatott állatokat önhatalmúlag tőlünk elveszik. Ezen helyzetünkben magunkra vagyunk hagyatva, mert több ízben kerestük fel az illetékes hatóságokat támogatásunk érdekében, de ezt sajnos nem kaptuk meg. Mi megjelent telepesek egyénenként előadjuk az utóbbi időben velünk történt sérelmeket, a következőket:

Gyóni József. - F.hó 7-én hétfőn a krumpliföldemen dolgoztam leányaimmal, amikor feleségem utánam jött, hogy menjek haza, mert őt Amberg József helybeli lakos, akinek házat nekem juttatták, lakásunkból kidobták. Erre én családommal együtt hazamentem és kevés időre rá odajött Amberg József és annak veje s annak sógora meg fia ifj. Amberg József és Antal, akik nekem támadtak, hogy a házat azonnal hagyjam el. Én ennek nem voltam hajlandó eleget tenni, mire ifj. Amberg József és annak sógora, akinek nevét nem tudom engem megfogtak és erőszakkal ki akartak rángatni a házból. A kiabálásra szerencsémre odajöttek telepestársaim, névszerint Csaba János, Csontos József és Tóth István és velük együtt egy éppen a községünkben tartozkodó fő-törzsőrmester, akik támadóim kezeiből kiszabadítottak. A fő-törzsőrmester és az utána bejövő katonák Ambergéket a házból kikergették. Ezen kívül még előadni kívánom, hogy Ambergék több ízben járnak házamnál és minden alkalommal tiltakozásom ellenére a nekem juttatott mezőgazdasági felszerelésből egy-egy darabot elvisznek.

A fenti megjelent telepesek egyöntetűen előadják a következőket:

Kivétel nélkül minden telepes családtól a nekik juttatott mezőgazdasági élő és holt felszerelésből az elkobzás alá vont svábok napirenden visznek el hol állatokat, hol pedig felszerelési tárgyakat. Ez majd minden esetben a F.I.B. közreműködésével történik, mégpedig az elnök Répás András saját személyében.

A legsúlyosabb panaszunk az, hogy a közelmúlt napokban Répás András a F.I.B. elnöke felhatalmazta az elkobzás alá vont svábokat, akiknek házaiba benne lakunk, hogy költözzenek vissza lakóházaikba. Ez meg is történt, mert valamennyi telepes házába az onnan hatóságilag kiköltöztetett svábok kivétel nélkül mind visszaköltöztek. Ennek következtében a helyzetünk teljesen kibírhatatlaná vált, mert a civódások napirenden vannak és bennünket arra kényszerítenek, hogy hagyjuk el a községet.

Tudomásunk van arról és ezt bizonyítani is tudjuk, hogy Répás András a F.I.B. elnöke, akinek a feladata az volna, hogy bennünket telepeseket támogasson, ezzel ellentétesen a helyi sváb és volksbundos lakosságot ellenünk uszítja, olyan kijelentést tett többek között, hogyha velünk szemben erélyesködnek, Mindenszentekre egy telepes sem lesz a községben.

Tárgy: Porva község telepeseinek felülvizsgálata.-

Veszprém Vármegye Földbirtokrendező Tanácsa Porva község telepeseinek felülvizsgálatára kiküldött bizottság jelentése alapján Veszprémben, 1946. október 10. napján tartott nyilvános tanácsülésben a következő

h a t á r o z a t o t

hozta:

A Megyei Földbirtokrendező Tanács a felülvizsgálatra kiküldött bizottság jelentését tudomásul veszi.

A Megyei Tanács az Ip. II. F. O. 28.209/1946 sz. határozattal Jászfényszaru községből Porva községbe letelepített telepesek közül Borbály Antalt, Hajcsik Imrét, Kolozs Pált, Benei Bauer Imrét, Csórin Kilmánt településre alkalmatlannak itéli, mert nevezettek már a telepek felülvizsgálása előtt három héttel Porvára elköltöztek, hogy ne is fognak visszatérni, tehát települési jogokról lemondottak. Deák István és Dobák Pált szintén településre alkalmatlannak itéli, mert nevezettek a felülvizsgálatra kiküldött bizottság előtt visszatelepítési kérelmet kaptak.

Településre alkalmasnak itéli a következőket:

Eszimboki Nándort, Eszaba Jánost, Jomogyi Sándort, bár csak két gyermekük van, de mert fiatal emberek még több gyermekük is születethet, egyébként pedig jól gazdálkodtak.

Csontos József 28 éves, Tóth István 34 éves, Gergely Balázs 28 éves telepeseknek szintén csak egy gyermekük van, a Megyei Tanács őket mégis alkalmasnak itéli, mert koruk mellett még több gyermekre lehet számítani, a nekik kiosztott földeket pedig jól művelték.

Jäger Béla cipészt is településre alkalmasnak itéli a Megyei Tanács, mert bár csak egy gyermeke van, de a második gyermek utban van.

Zólyomi Sándor és Gyóni József 3-3 gyermekes telepeseket településre alkalmasnak itéli a Megyei Tanács.

A Megyei Tanács felhívja a Községi Földigénylő Bizottságot, hogy a fenti döntése eredményét az érdekeltekkel haladéktalanul közölje. A településre alkalmasakat nyilvántartásba vegye fel, az alkalmatlannak ítélteteket pedig abból törölje. Ez utóbbiak települési joggal nem rendelkezvén a Földalap tulajdonát képező ingatlant és ingó vagyont az Átadási leltár szerint jelen határozat jogerőre emelkedése után a K.F.B.-nek visszaszolgáltatni tartoznak. A terményről a K.F.B. készítsen részletes elszámolást. A települési joggal nem rendelkező telepeket haszonbérletnek kell az elszámolás során tekinteni, ha a teljes mezőgazdasági művelést is végzették, arató és oséplőrész illeti akkor, ha csak az aratás és oséplésben vett részt. A K.F.B. gondoskodik arról, hogy a Földalap tulajdonát képező ingatlanok és ingó vagyont a termelés érdekében művelésbe vegyék, illi a gazdálkodás szolgálatába állítsák. A települési jog hiánya nem jelenti azt, hogy kishaszonbérletet nem lehet kötni a kérelmezőkkel. A Megyei Tanács felhívja a K.F.B. figyelmét, hogy minden juttatás ideiglenes.

A Megyei Tanács felhívja a K.F.B.-t, hogy közölje az érdekeltektel, hogy a Megyei Tanács fenti szövege határozata ellen 15 napon belül az Országos Földbirtokrendező Tanácshoz címzendő és a Megyei Tanácsnál benyújtandó fellebbezéssel élhetnek. A K.F.B. jelentse, hogy fenti határozatát az érdekeltekkel mikor közölte mert a Megyei Tanács határozata jogerős éven közlés alapján állapítja meg a Megyei Tanács.

A Megyei Tanács jelen határozat jogerőre emelkedése után közzétett határozatot fog hozni a tényleges visszatelepítés és a vagyontárgyak

FÉNYKÉPEK

- 1 A fenyőfői műkedvelő színtársulat
Hantosi felvételek - 1976. aug. 19, 20. - A szerző fotói.
- 2 Óvoda
- 3 Német József lakóháza - Hantos, Rákóczi u. 21.
- 4 Id. Tóth Imre " 19.
- 5 Özv. Bódis Jánosné " 18.
- 6 Özv. Német Ferencné " 15.
- 7 Özv. Német Ferencné
- 8 Jáger Ignác Kossuth u. 29.
- 9 Fodor Jenő " 41.
- 10 Kossuth Lajos utca
- 11 Menyhárt Sándorné 63.
- 12 Özv. Dobák Pálné Hunyadi u. 7.
- 13 Csontos Elek Petőfi u. 10.
- 14 Asztalos Ferenc " 12.
- 15 M Kovács István " 14.
- 16 Oláh Pál " 16.
- 17 László István " 21.
- 18 Tóth István Dózsa Gy. u. 3.
- 19 Tömböl Lajos " 7.
- 20 Özv. Csontos Józsefné " 58.
- 21 Rékasi István Rákóczi u. 48.
- 22 Oláh István " 38.
- 23 Tóth Jánosné Antal Teréz Ady u. 9
- 24 Faragó István " 15.
- 25 Özv. Forró Lajosné Rákóczi u. 25.
- 26 Özv. Görbe Károlyné " 26.

1

Hajcsik Imréné
Jászfényszaru

Nagy János
Szentés

Somogyi Rozália
Bakonyszentiván

Bojtár József
Hollókő

Sóspataki Magdolna
Jászfényszaru

Paréj Lajos
Kisbér

Bilkei Lászlóné
Fenyőfő

Hajcsik Imre
Jászfénysz.

Molnár Rudolf
Jászfényszaru

Sóspataki Mária
Jászfényszaru

Sóspataki Antal
Jászfényszaru

Molnár Rudolfné
Jászfényszaru

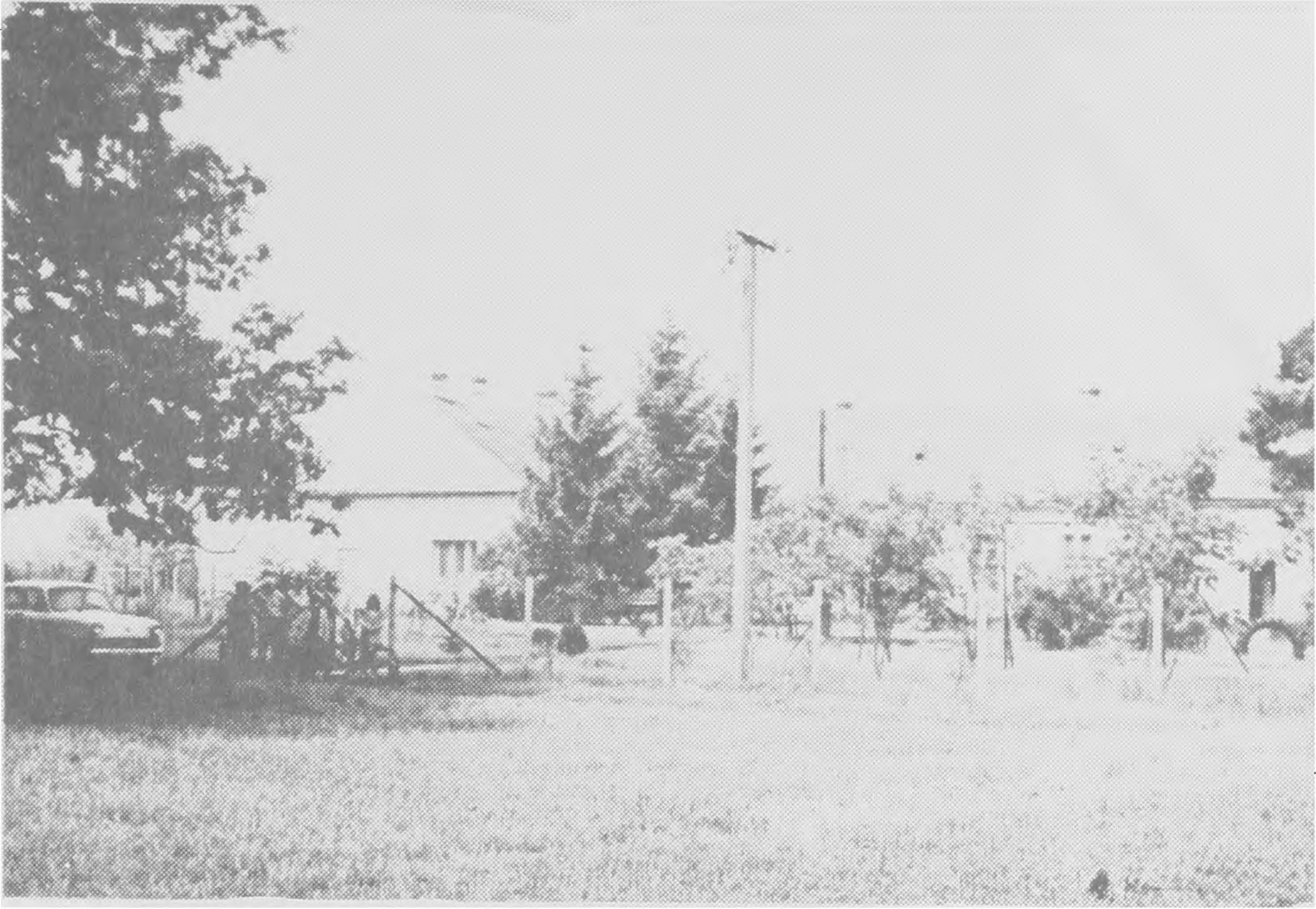
Lábdí László
Bakonysziván

Szerti Minály
Szentés

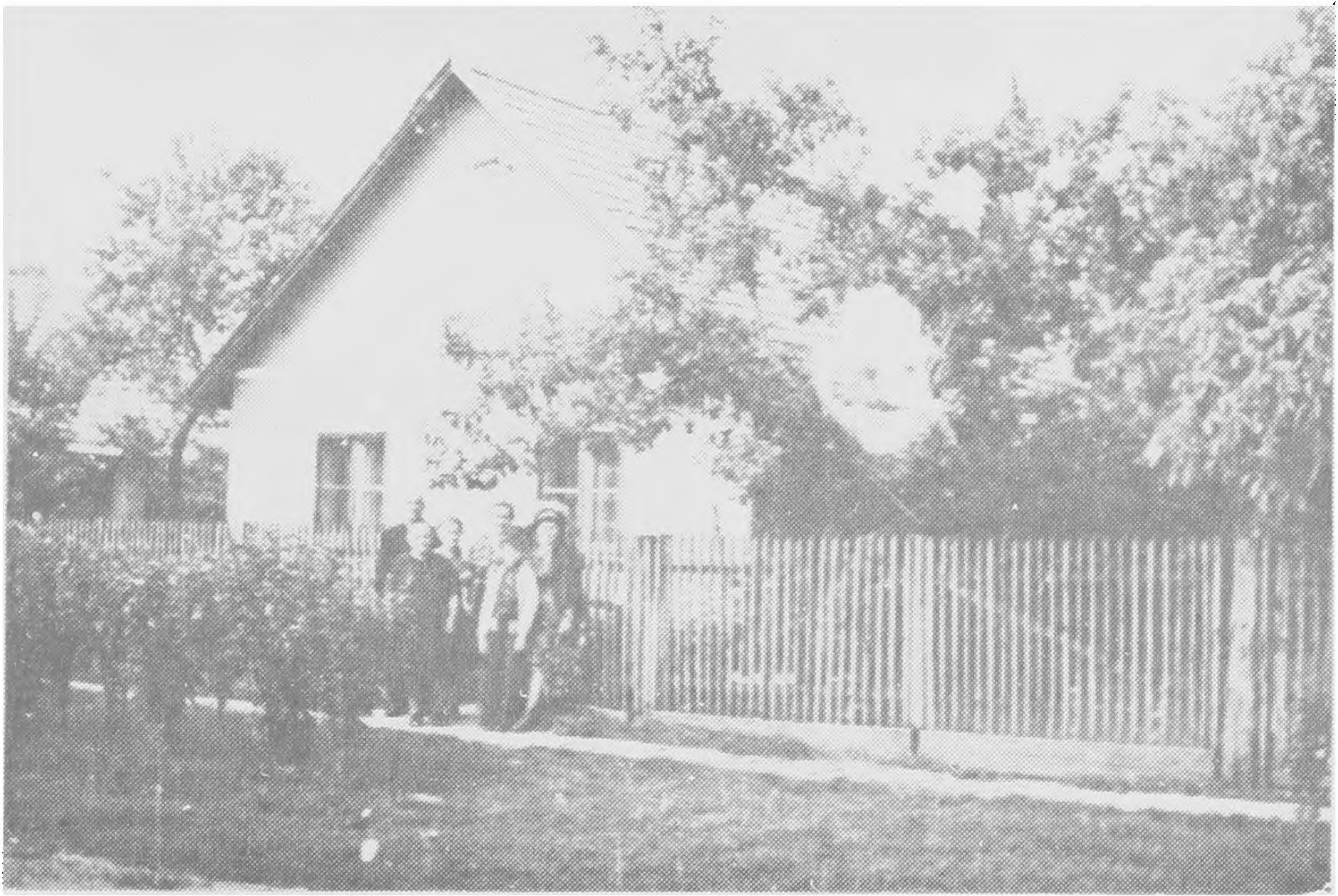
Bojtár Ilona
Hollókő

Bakonyszentiván
Takács István

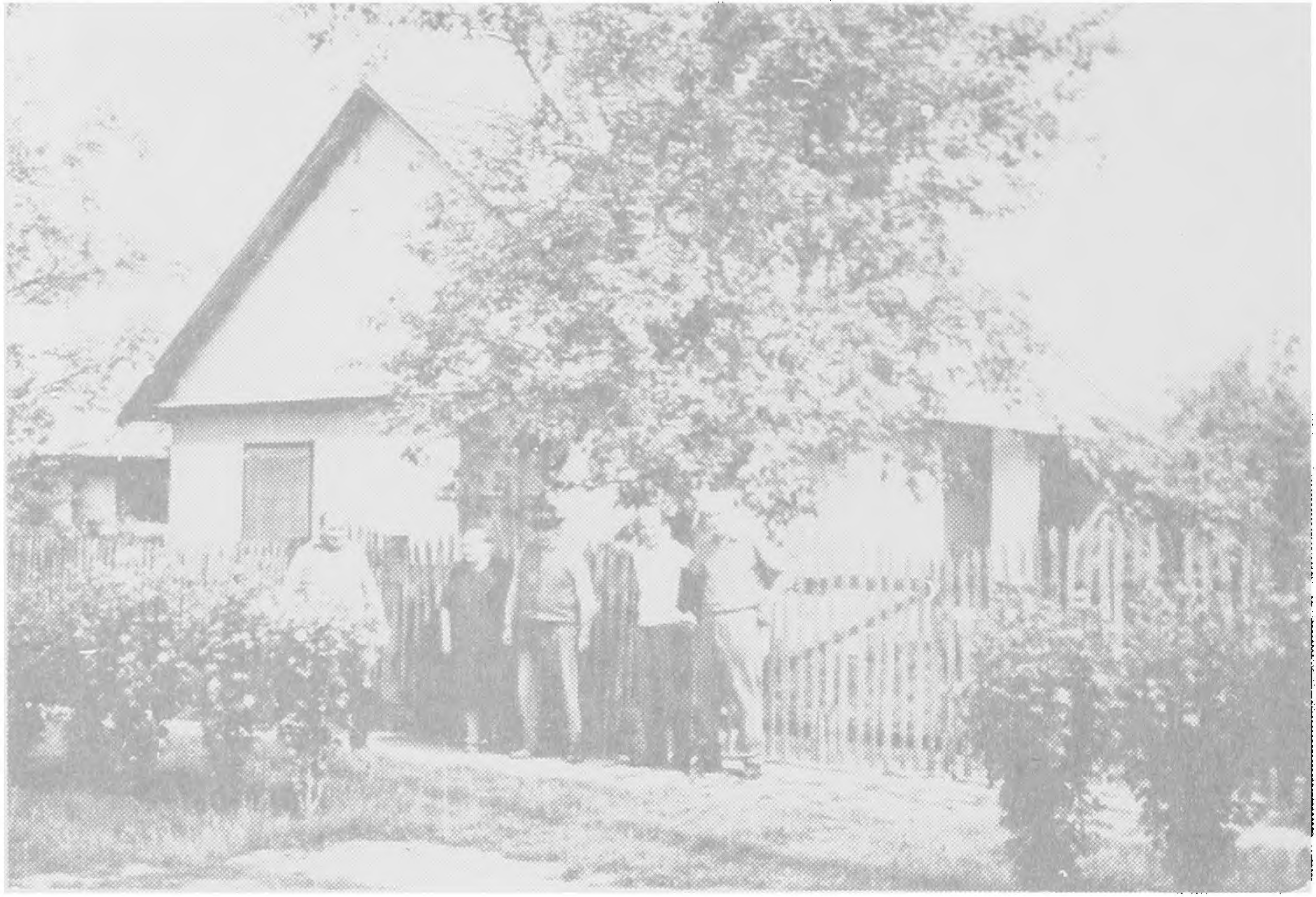
A fenyőfői műkedvelő színjátszók. Műsoron a "Falurossza"
Rendező: BILKEI Lászlóné

2

3

4

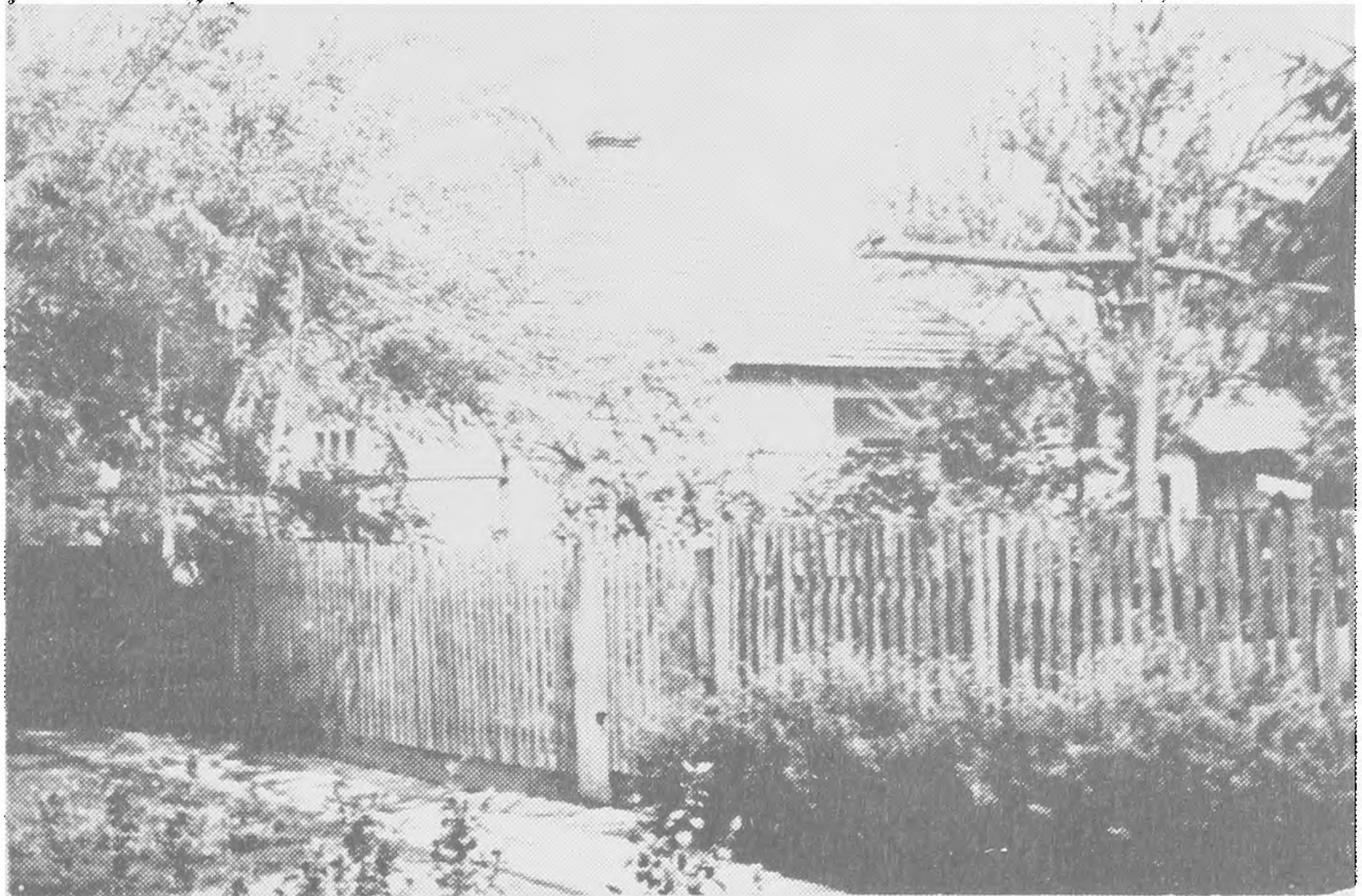

5

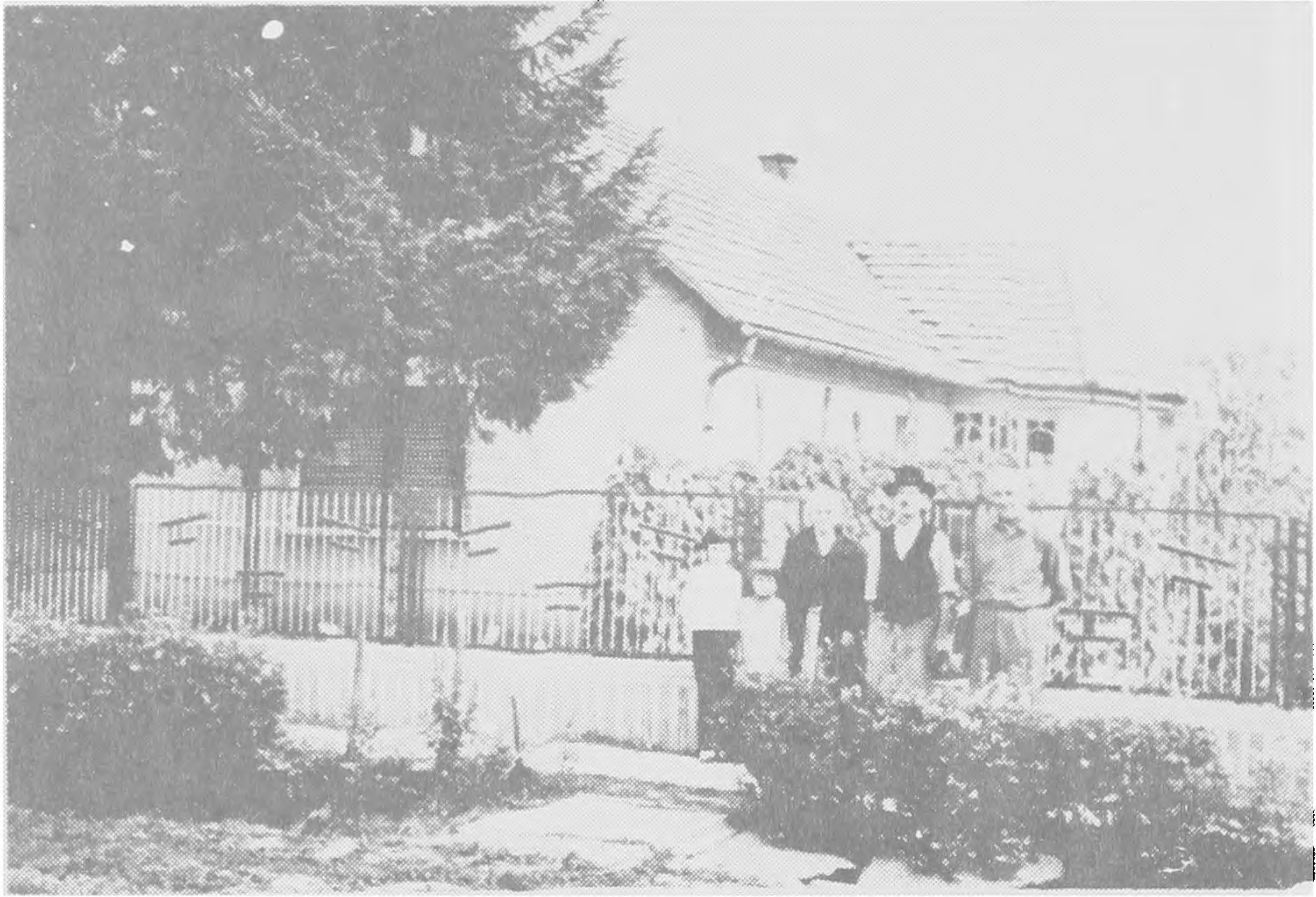

6

7

8

9

10

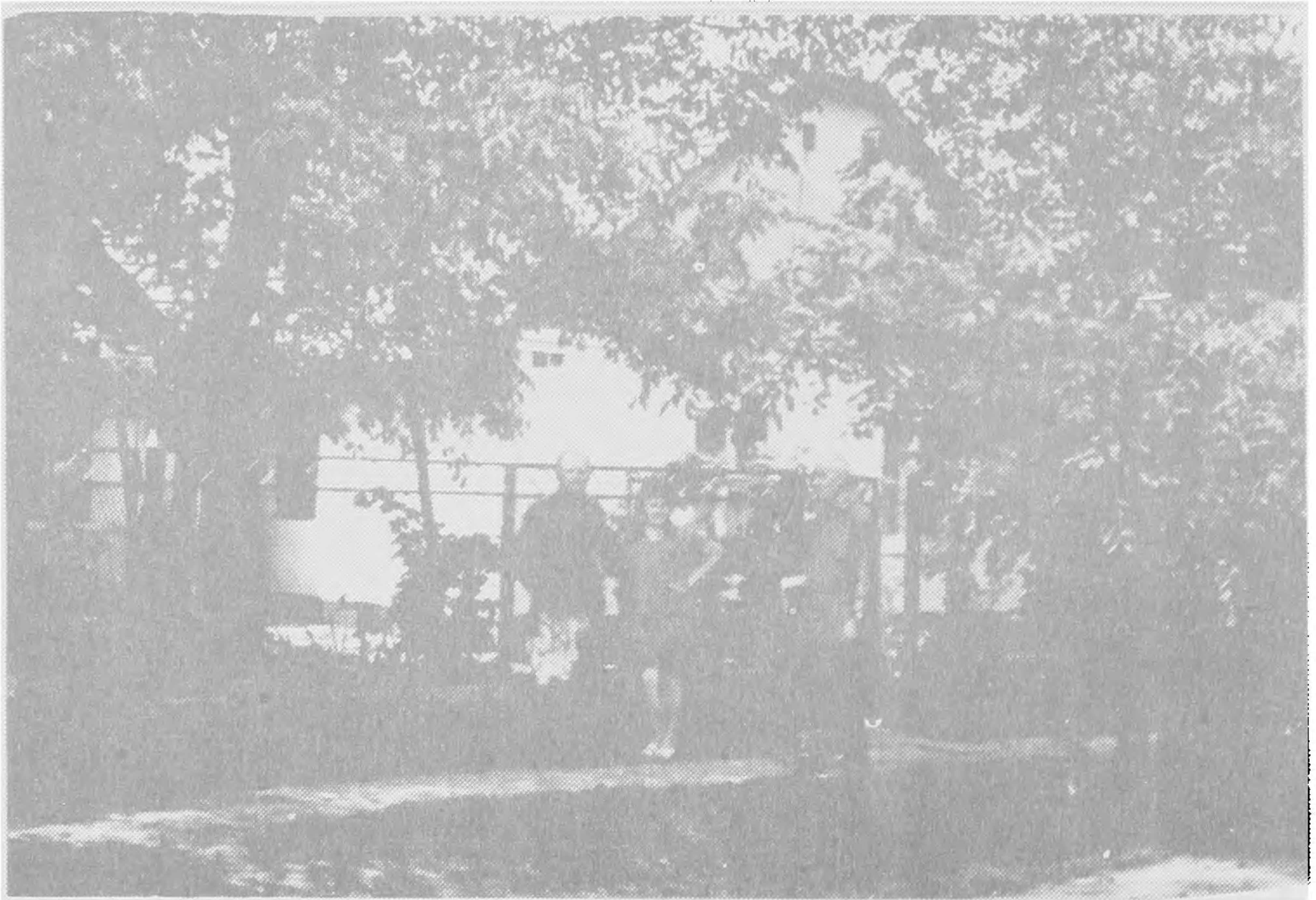

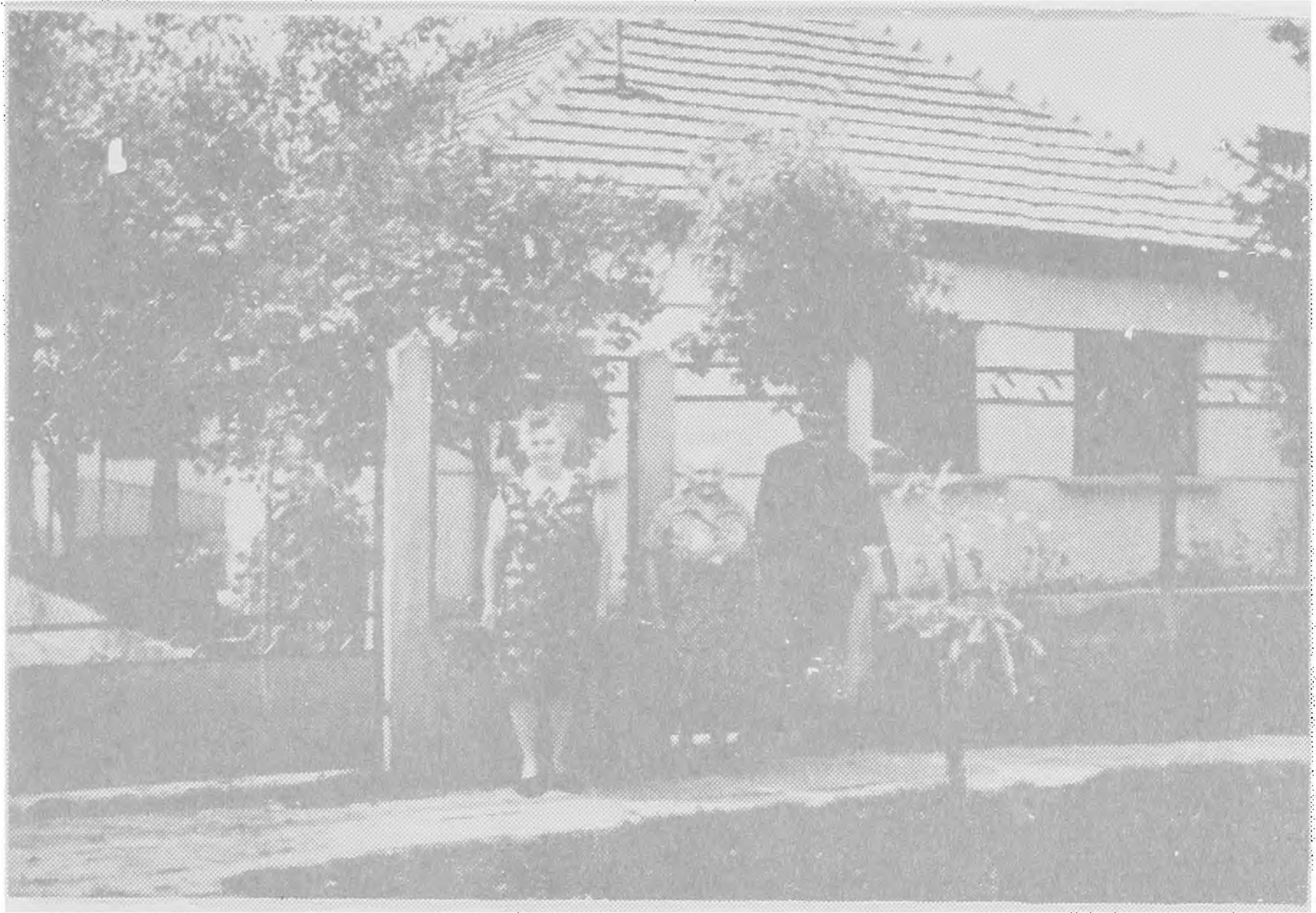
11

12

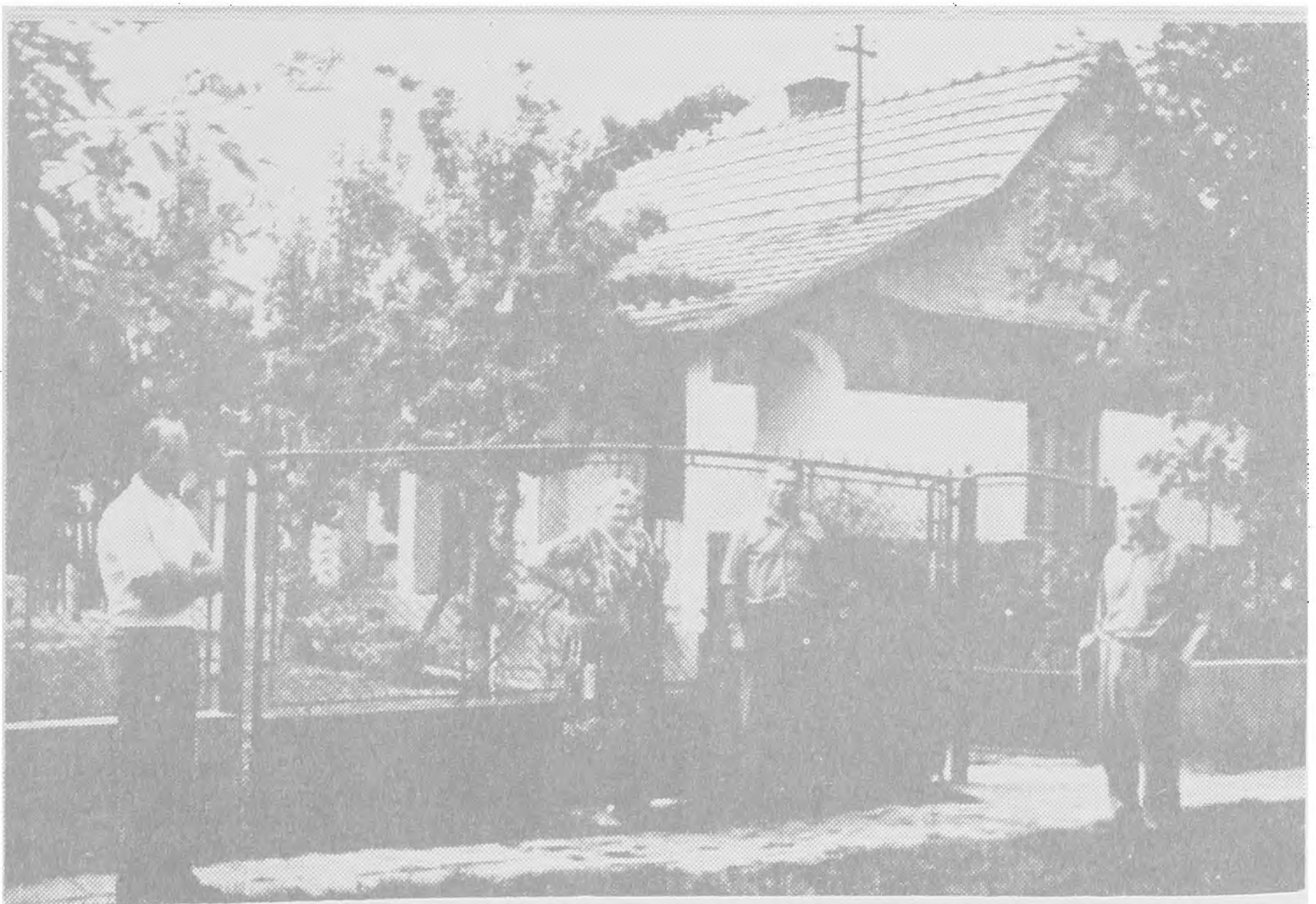
13

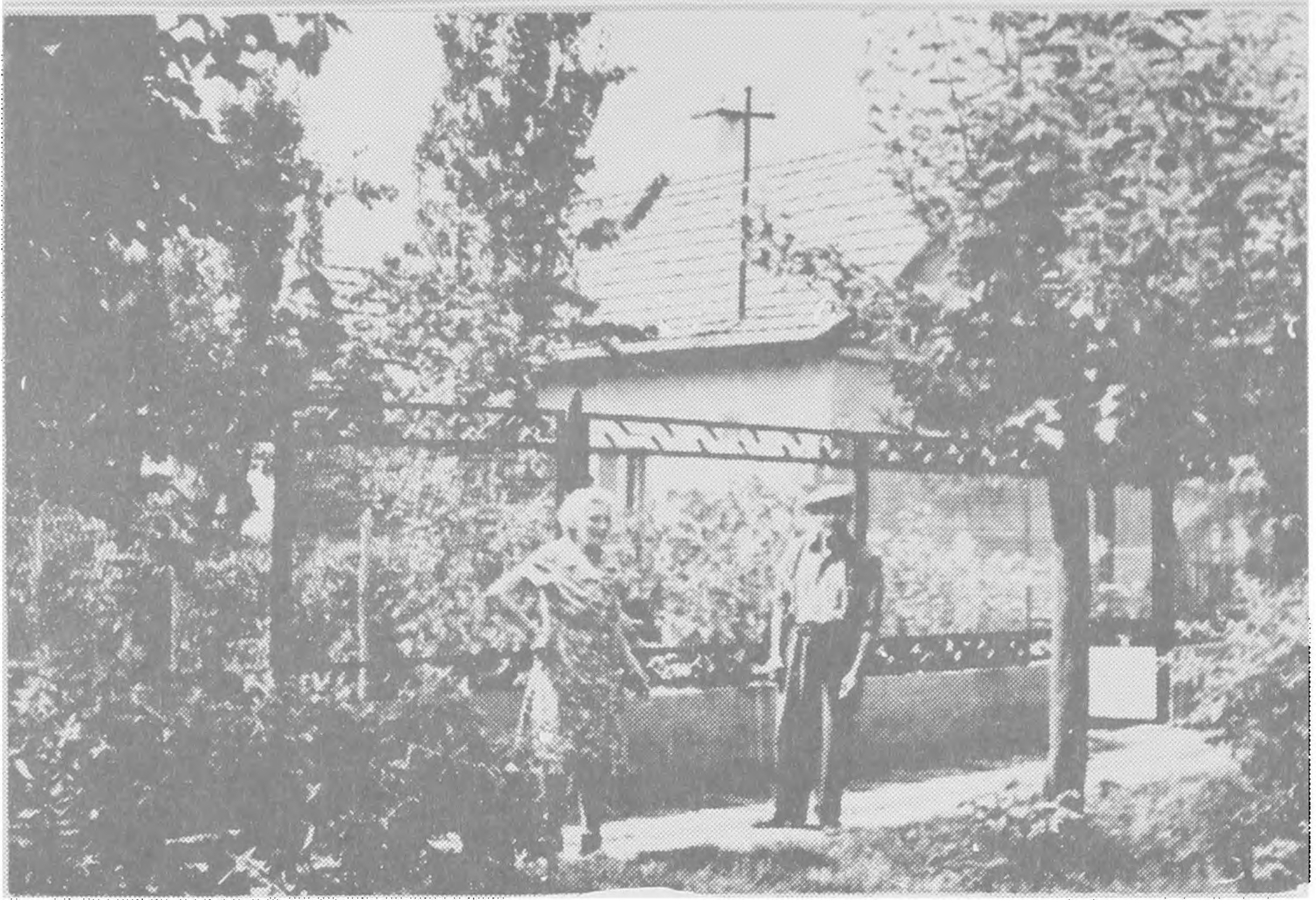

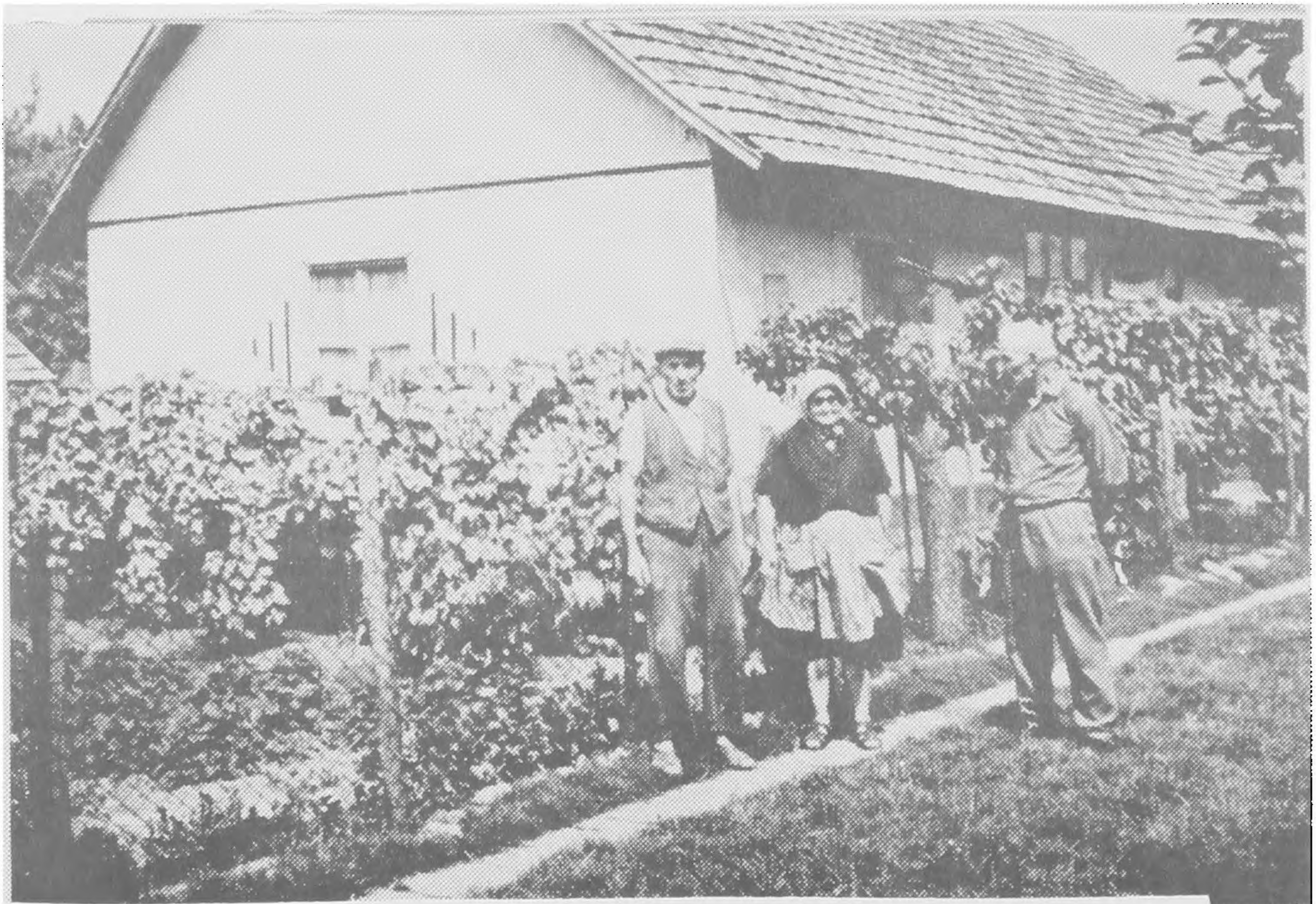
14

15

16

17

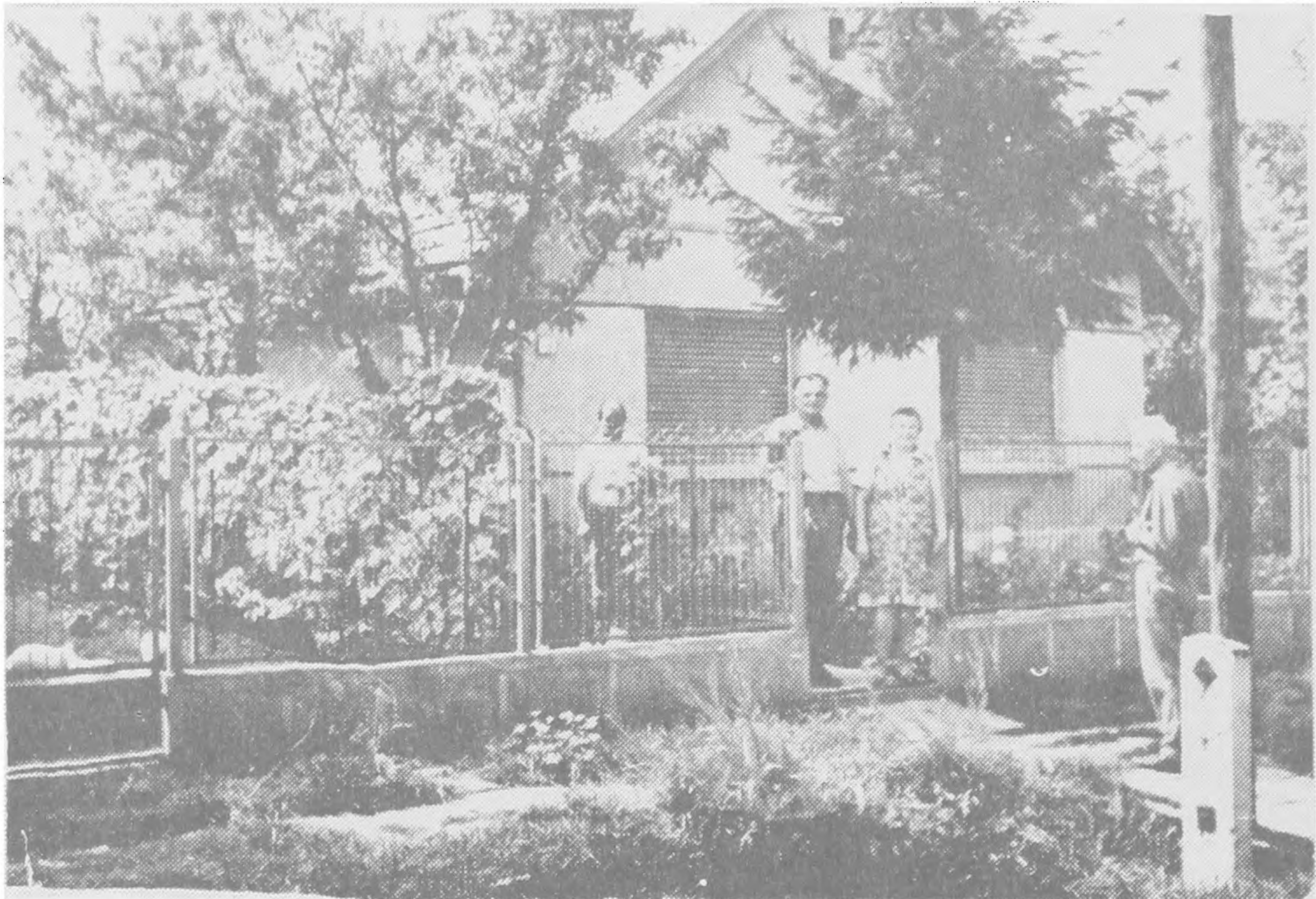
18

20

21

22

23

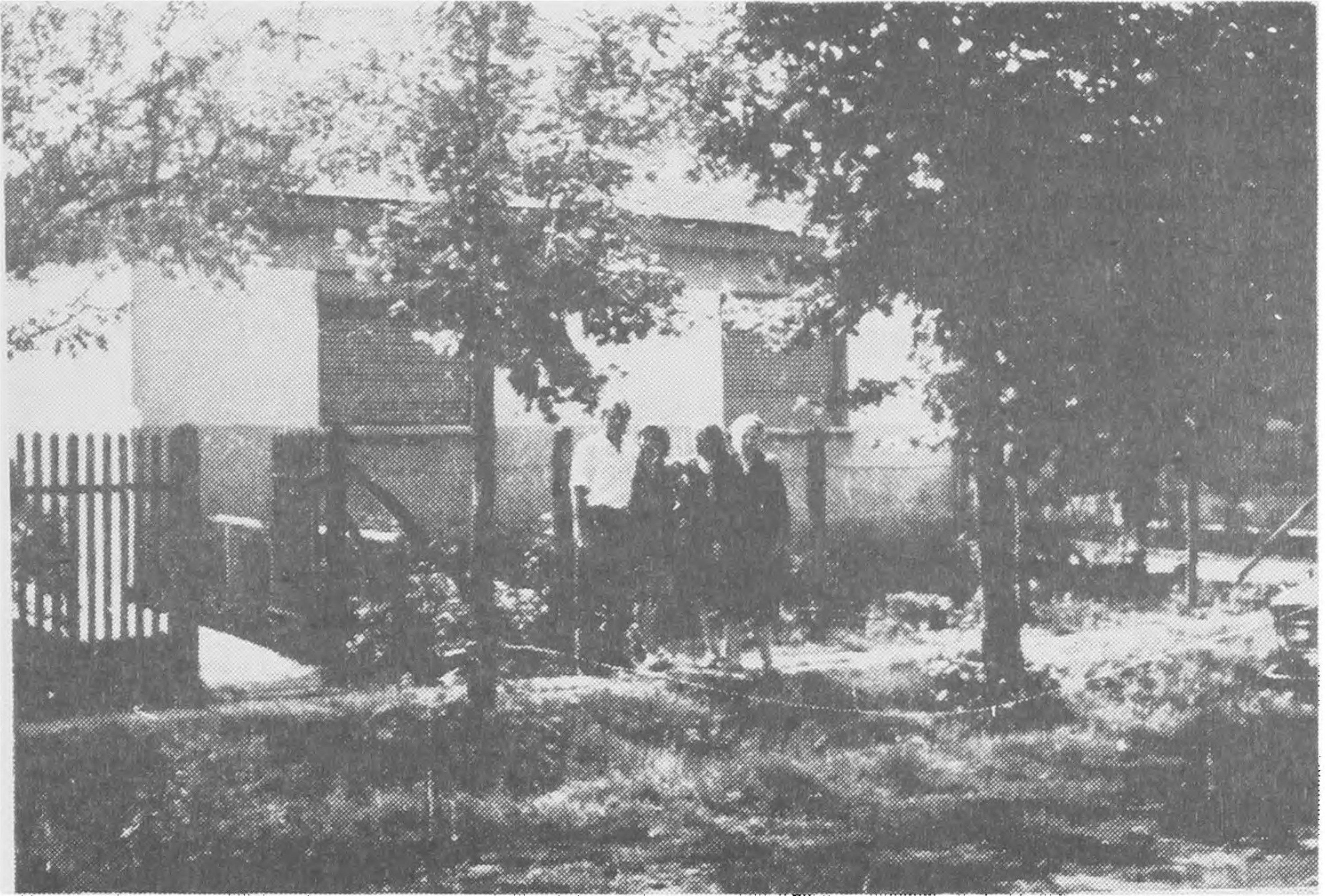
227

24

25

26

T a r t a l o m

	oldal
ELŐSZÓ	3
BEVEZETŐ	5
I. FEJEZET	
A KÖZBIZTONSÁG ÉRDEKÉBEN	
1. A polgárőrség és a rendőrség megszervezése	7
A DEMOKRATIKUS ÁTALAKULÁS KEZDETE	
1. Az új élet megindulása	9
2. A közigazgatás állapota a felszabadulást követő hetekben	11
3. A politikai pártok megalakulása	11
4. A nemzeti bizottság tevékenysége	13
5. Politikai küzdelmek a Nemzeti Bizottságban, a képviselőtestület megválasztása	15
6. A közélet helyzete	17
7. A politikai igazoltatások	21
A FÖLDREFORM ÉS MEGVALÓSÍTÁSÁNAK ELSŐ SZAKASZA	
JÁSZFÉNYSZARUN	
1. A település mezőgazdasági népességének helyzete a felszabadulás előtt	22
2. A Földigénylő Bizottság megalakulása és tevékenysége	25
3. Az igénybevett és kiosztott föld területi változásai	34
4. A föld igénybevétele	37
A FÖLDREFORM MÁSODIK SZAKASZA	
1. A mentesítési törekvések kezdetei, az országgyűlési választások	46
A FÖLDREFORM HARMADIK SZAKASZA	
1. "Földet vissza nem adunk!"	49
2. Törvényekkel védve	57
A TERMELŐMUNKA SZEREPE A FÖLDREFORM SIKERÉBEN	
1. A termelés megindítása	59
2. Töretlen úton felfelé	65

II. FEJEZET

A DUNÁNTÚLI ÁTTELEPÜLÉS ELŐZMÉNYEI

1. Az áttelepülés motívumai	79
2. A hazai németység kitelepítésének nemzetközi és hazai indítékai	82

A HANTOSI ÁTTELEPÜLÉS TÖRTÉNETE

1. Hantos, az új otthont adó település	
2. Szervezés, felkészülés, utazás	88
3. Mezőgazdasági termelőmunka	96
4. Az életkörülmények alakulása	98

TELEPÍTÉS NÉMETEK LAKTA KÖZSÉGEKBE

1. A fenyőfői otthonteremtés kísérlete	104
2. Letelepedés	109
3. A mezőgazdasági termelőmunka megkezdése	113
4. Az őslakosok és a telepések kapcsolata	117
5. Megoldhatatlan gondok között	119
6. A következő állomás: Bakonyszentiván	122
7. A bakonyszentiváni újrakezdés	124
8. Vissza az úton	127
9. A porvai számkivetettség és a végső megoldás	129

A DUNÁNTÚLI ÁTTELEPÍTÉS MÉRLEGE 138

I. Fejezet

- Adatközlők névjegyzéke	141
- Irodalom	142
- Források jegyzéke	145
- Rövidítések	153

II. fejezet

- Adatközlők névjegyzéke	155
- Irodalom	157
- Források jegyzéke	159
- Rövidítések	167

MELLÉKLETEK 169

